

Møte tirsdag den 22. november 2011 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 19):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer og varamedlemmer til Nobelkomiteen (Innst. 59 S (2011–2012))
2. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 17. november 2011)
3. Interpellasjon fra representanten Laila Gustavsen til utenriksministeren:

«Det er oppløftende å se hva som nå pågår i Myanmar, Burma. Etter nesten 50 år med militært styre ble det første valget på 20 år avholdt i november 2010. Etter dette har mye skjedd. Landet har fått en sivil regjering, et reformprogram er satt i gang fra president Thein Sein, politiske fanger er løslatt, forhåndssensuren av pressen er borte, og det er ikke lenger restriksjoner på bruk av Internett. Samtidig er Myanmar ikke et glansbilde. Mye gjenstår fortsatt på veien mot demokrati. Flere politiske fanger må frigis, menneskerettigheter må forbedres, og situasjonen for befolkningen, spesielt i grenseområdene, er svært vanskelig. Etniske og religiøse grupper er gjenstand for systematisk undertrykking. Myanmar er inne i en brytningstid, der landet kan utvikle seg i ulike retninger.

Hvordan vil utenriksministeren beskrive situasjonen, og hvordan kan norsk politikk bidra positivt til en videre demokratisk utvikling av Myanmar?»
4. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 (Innst. 20 S (2011–2012), jf. Prop. 133 S (2010–2011))
5. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Bård Hoksrud, Per Arne Olsen, Ulf Leirstein, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik og Oskar J. Grimstad om å styrke oljevernberedskapen (Innst. 45 S (2011–2012), jf. Dokument 8:166 S (2010–2011))
6. Innstilling fra næringskomiteen om fiskeriattalane Noreg har inngått med andre land for 2011 og fisket etter avtalane i 2009 og 2010. (Innst. 46 S (2011–2012), jf. Meld. St. 26 (2010–2011))
7. Innstilling fra næringskomiteen om oppheving av hermetikkavgiftsloven og endringer i enkelte andre lover (Innst. 29 L (2011–2012), jf. Prop. 151 L (2010–2011))
8. Interpellasjon fra representanten Gunnar Gundersen til finansministeren:

«Det kreves i dag at livsforsikringsselskaper og pensjonskasser skal oppfylle årlig og langsiktig garan-

tert avkastning til pensjonister og sparere. Intensjonen er bra, men i dagens internasjonale økonomiske situasjon, med vakkende aksjemarkeder og svært lavt rentenivå, kan dette tvinge selskapene til en for kortsiktig horisont på investeringene i forhold til den langsiktighet kontrakten med kunden skulle tilsi. Avkastningsgarantien og lavt rentenivå gjør at selskapene bærer en langt større byrde enn det var mulig å forutse da dagens regelverk ble utformet. Faren er i dag svekket risikobærende evne for selskapene, høyere pensjonskostnader for bedriftene og lavere pensjoner for kundene.

Vil statsråden ta initiativ til en gjennomgang av dagens reguleringer for å sikre selskapenes mulighet til å skape langsiktig god avkastning for selskapene?»

9. Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«Oppfølgingstjenesten spiller en viktig rolle i arbeidet for å redusere frafallet i videregående opplæring. Oppfølgingstjenesten skal følge opp elever som står i fare for å falle ut av videregående opplæring og bistå med tilrettelegging, slik at disse ungdommene enten motiveres til å fullføre utdanningen, eller de kan få tilbud om ett års arbeidspraksis og senere fullføre utdanningen. En fersk SINTEF-rapport om evaluering av bl.a. oppfølgingstjenesten har avdekket at den ofte kommer til kort fordi man ikke har så mye å tilby ungdommene.

Hva vil statsråden gjøre for å sette oppfølgingstjenesten bedre i stand til å fylle oppdraget sitt, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å få til bedre samspill mellom oppfølgingstjenesten og Nav, for å motvirke at ungdom som faller ut av skolen ender opp uten noe annet tilbud?»

10. Referat

Presidenten: Representantene Dagfinn Høybråten og Bjørn Lødemel, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentanten for Oppland fylke, Johannes Rindal, har tatt sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om omsorgspermisjon for representanten Arild Stokkan-Grande i tiden fra og med 22. november og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Bård Langsåvold, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Bård Langsåvold er til stede og vil ta sete.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre overbragte 19 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud vil framsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:03:01]: På vegne av representantene Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen,

Arne Sortevik og meg selv har jeg gleden av å fremsette forslag om en bedre hverdag for yrkessjåførene.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglements-
messig måte.

Sak nr. 1 [10:03:19]

*Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer
og varamedlemmer til Nobelkomiteen (Innst. 59 S (2011–
2012))*

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 643)

Sak nr. 2 [10:03:33]

*Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige
EU- og EØS-saker*

(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 17. november
2011)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarsko-
miteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset
til 1 time og 30 minutter, og at taletiden fordeles slik: Ar-
beiderpartiet 35 minutter, Fremskrittspartiet 20 minutter,
Høyre 15 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter,
Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og
Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning
til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter
hovedtalerne fra hver partigruppe og seks replikker med
svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den
fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-
lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil
3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:04:51] (komiteens
leder): Først vil jeg få takke utenriksministeren for rede-
gjørelsen gitt i Stortinget forrige uke. For øvrig vil jeg be-
gynde på samme sted i denne debatten som jeg begynte i
debatten om redegjørelsen i mai i år – de siste ukenes, og
særlig dagenes, utvikling i Nord-Afrika og Midtøsten.

Den tiltagende uroen og volden i Egypt, der 30 men-
nesker skal ha blitt drept og nær 1 800 skadd bare i løpet
av de siste tre dagene, gir grunn til stor bekymring foran
parlamentsvalgene 28. november, hvis de i det hele tatt
kan gjennomføres. Demonstrantene har funnet veien tilba-
ke til Tahrir-plassen og uttrykker stor frustrasjon over det
de mener er militærstyrets kuppet av revolusjonen. Re-
gjeringa leverte i går sin avskjedssøknad, og det er uklart
om den vil bli tatt til følge av militærrådet, men volden
har altså økt som følge av dette de siste timene.

Samtidig har vi sett en sterk økning også i den sekte-
riske volden. Det har særlig gått ut over koptiske kristne.
Håpene fra revolusjonen har ikke blitt innfridd, og fordi det
ikke har kommet en politisk avklaring, er den økonomiske
situasjonen svært anstrengt. Dette fører til økende frustra-
sjon, og en slik frustrasjon vet vi kan spire til ytterligere
uro hos en svært ung befolkning, som trenger utdanning,
jobb, inntekt og framtidstro.

Det var ikke uventet at denne transisjonsprosessen
skulle være vanskelig, men jeg finner grunn til å nevne det
nettopp i denne sammenhengen fordi det i så sterk grad
også berører EUs umiddelbare nærområder. På hver side
av Middelhavet har et folkelig opprør ført til at regjerin-
ger og presidenter i seks land har måttet gå av. Bakgrun-
nen for opprørene er ikke helt uten likhetstrekk på de to
sidene av Middelhavet.

Uro og manglende økonomisk utvikling påvirker flykt-
ning- og migrasjonsstrømmer inn til mange hardt prøve-
de EU-land, og det er avgjørende at landene er i stand
til å håndtere dette. EUs naboskapspolitikk vil bare bli
viktigere i lys av utviklingen i regionen.

Utenriksministeren brukte mye tid på å beskrive den
økonomiske situasjonen i EU og eurosonen spesielt. Fra
Høyres side deler vi den analysen han ga. Det er liten tvil
om at den økonomiske krisen i eurosonen også påvirker
Norge. Synkende etterspørsel fører til lavere pris på laks
og aluminium, og Norges største bank må nå si nei til nye
lån til bedriftskunder på grunn av at innlån er vanskeligere.

Krisen har de siste ukene brakt med seg regjeringsskif-
ter i Hellas, Italia og – i går – Spania. I går kom også mel-
dinga om at Ungarns økonomiske situasjon er raskt for-
verret, med en sterkt økt gjeldsgrad på kort tid. Samtidig
er vekstutsiktene veldig lave, og Ungarn ber nå IMF og
EU om krisehjelp.

Representanten Jan Tore Sanner vil også snakke om
den økonomiske situasjonen i sitt innlegg, men la meg
knytte noen kommentarer til dette innledningsvis.

Dette er en krise med store nasjonale variasjoner, hvor
utgangspunktet er svært dårlige politiske valg og en del
praksis i enkeltland som ikke oppfyller minstekravene.
Det er altså ikke sånn at hele Europa er like hardt ram-
met. I denne situasjonen må jeg si det har vært påfallende
å høre enkelte representanter for to av regjeringspartiene,
SV og Senterpartiet, blottlegge en lite kledelig skadefryd
over den situasjonen man ser i Europa, og også mene at
den utelukkende skyldes EU eller euroen. Det er et per-
spektiv som tyder på lite forståelse av krisen, av årsakene
og av løsningene.

Det aller meste av norsk eksport går til EU. Hvis et-
terspørselen i EU synker dramatisk, får det store kon-
sekvenser for oss og for vår framtidige velferd. For
Høyre er det åpenbart at løsninga på Europas proble-
mer må finnes nettopp gjennom koordinering og samar-
beid. Da er EU en helt avgjørende faktor. Dagens krise
er rett og slett for stor for enkeltland til å håndtere
alene.

Fra Høyres side er vi glade for at utenriksministeren så
tydelig har gått i rette med de partiene i hans egen regje-
ring som i kjølvannet av krisen ser sitt snitt til å bringe sitt

glansnummer på banen, nemlig å si opp EØS-avtalen. Til NRK sa Støre 17. november:

«Jeg mener at i en tid hvor den økonomiske krisen reiser spørsmål om forutsigbarhet og trygghet for arbeidsplasser i Norge, så er EØS-avtalen av enda større betydning enn før krisen. Jeg mener avtalen er viktigere for Norge i dag enn i 1994.»

Når oppslutningen om EU synker, synker også interessen og engasjementet for EØS. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det gjerne: EØS er vår livlinje til Europa. Derfor trengs det et kraftfullt forsvar for avtalen. Det er egentlig uforståelig, på et tidspunkt da norsk eksportindustri faktisk sliter på mange fronter, at noen seriøst kan foreslå å si opp vår viktigste handelsavtale.

Utenriksministeren nevnte i sitt innlegg at eierskapsfølelsen til det europeiske samarbeidsprosjektet settes på prøve. Det er et utsagn som både representanten Svein Roald Hansen og jeg, som var til stede på et COSAC-møte i Budapest i slutten av mai, fikk bekreftet. Der holdt europaparlamentarikeren György Schöpflin et tankevekkende innlegg. Hans hovedpoeng var at det mangler en europeisk politisk identitet, selv om den kulturelle og sosiologiske identiteten aldri har vært sterkere. Den politiske lojaliteten, understreket han, lå først og fremst hos enkeltland – ikke hos EU, ikke hos Europa. Han snakket om en frakobling mellom det europeiske folk og til dels det EU nå gjør. Denne frakoblingen mellom det kulturelle og den politiske identiteten har gitt seg mange utslag, og den gir seg kanskje særlig utslag på immigrasjonsområdet. Han spør seg om det er en reell vilje til å gjenetablere en europeisk politisk bevissthet der man ser at den europeiske interessen også er en nasjonal interesse.

Utfordringene han peker på, forsterkes selvfølgelig i krisetider. På den positive siden får vi notere at det til tross for dette ser ut til å være vilje til å stå sammen om økt satsing på utdanning, forskning og innovasjon gjennom Horizon 2020-programmet. Det er veldig viktig for å sikre Europas konkurransekraft. La meg si som EU-kommisjonens president Barroso sa: Det å investere i unge mennesker er den beste forretningsplan som finnes.

Dette bør også være en vekker for Norge, for Norge sakker akterut når det gjelder utdanning, innovasjon og kunnskap. I en helt fersk rapport fra NIFU viser det seg at Norge er det eneste landet i Norden som nå ikke når Europas forskningsmål.

La meg til slutt kommentere to enkeltsaker. Generelt er mitt inntrykk at utenriksministeren ikke har gått så dypt inn i de sakene som har vært problematiske i forholdet mellom EU og Norge. Diskusjonene med EU om bankinnskuddsgarantidirektivet har ikke blitt enklere i lys av den økonomiske krisen. Særlig har vel frykten vist seg å være stor for at et dekningsnivå som er høyere i Norge enn i andre land, vil føre til pengeflytting til norske banker. Spørsmålet til utenriksministeren er: Hva er rådets og kommisjonens holdning? Meg bekjent har de uttrykt en større skepsis enn det Europaparlamentet har, til de norske posisjonene og det norske kravet.

Spørsmålet om EUs tredje postdirektiv er fortsatt uløst. Utenriksministeren sier at saken behandles i tråd med pro-

sedyrene i EØS-avtalen, og at konsultasjonene ikke på noen grunnleggende måte har endret regjeringas syn. Da er spørsmålet til utenriksministeren: Hvilke konkrete aspekter ved postdirektivet har norske myndigheter anført som uakseptable i de to faktamøtene som har vært gjennomført? Har EU-siden på noe tidspunkt antydnet hva som kan bli eventuelle konsekvenser av en norsk reservasjon?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Steinar Gullvåg (A) [10:13:56]: Jeg deler på mange måter representanten Eriksen Søreides refleksjon over EØS-avtalens betydning for Norge – at den er vår livlinje til EU. Derimot er jeg noe mer i tvil om hvorvidt veien framover i EU-samarbeidet går gjennom ytterligere og større integrasjon, større koordinering og enda mer samarbeid. Interessant blir dette i forhold til etterlysnin-gen av en europeisk identitet, som jeg oppfatter som årsak til at den norske befolkningen to ganger har sagt nei til medlemskap.

Men det mest interessante er kanskje spørsmålet om løsningen på den økonomiske krisen, og da må jeg minne om at Island er i en spesiell situasjon, som gjør at (presidenten klubber) jeg gjerne vil ha kommentarer til at (presidenten klubber) ... Beklager!

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:15:19]: Jeg hadde noe problem med å oppfatte spørsmålet. La meg likevel bruke det minuttet jeg har, til å knytte noen refleksjoner til noe av det representanten Gullvåg nevner.

Det er helt åpenbart at i krisetider er selvfølgelig også markedet for tettere integrasjon og mer dyptpløyende samarbeid vanskeligere for mange EU-land. Vi merker det i diskusjonene om f.eks. det å innføre en skatt på finanstransaksjoner, hvor diskusjonene har gått høyt – det kan også representanten Svein Roald Hansen underskrive på – i de møtene vi har vært, om det er fornuftig å gjøre det, og hvor motstanden er stor, også fordi man ikke vet hva pengene skal brukes til. Motstanden mot i det hele tatt å tenke seg at det skal innføres en skatt som skal gå inn i EU, er ganske stor.

Så er det sånn at identiteten vil variere i styrke, alt ettersom hvilken periode man er inne i. Men jeg mener fortsatt – og det mener jeg helt uavhengig av norske meningsmålinger – at EU er det største freds- og demokrati-prosjektet i Europa i nyere historie, og det mener jeg Norge har all grunn til å stå bak og støtte.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:16:34]: Det er absolutt ingen glede – i hvert fall ikke i Senterpartiet, og heller ikke i SV, vil jeg tro – over det som skjer i våre europeiske naboland nå. Det er bare trist, for det rammer den vanlige familie, det rammer den vanlige mann. Men selvfølgelig må man ha en debatt om svakhetene, styrkene og utfordringene EU står overfor. Derfor har jeg en replikk til representanten Eriksen Søreide. Erna Solberg sa i 2005:

«For meg fremstår etter hvert at Norge vil inngå i euro-samarbeidet ved EU-medlemskap som et viktigere og viktigere argument.»

Er representanten Eriksen Søreide enig i det som partileder Solberg sa i 2005, at det at vi får euroen, blir et viktigere og viktigere argument for at Høyre ønsker at vi skal bli medlem av Den europeiske union?

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:17:32]: Det bør ikke komme som noen overraskelse for representanten Slagsvold Vedum at Høyre er for et fullt EU-medlemskap. Vår holdning har hele tiden vært at da ønsker vi også et medlemskap som knytter oss til eurosone.

Jeg synes for så vidt det er mer interessant å legge merke til den argumentasjonen som Senterpartiet har kommet med den siste tida, særlig om de landene i eurosone som sliter mye, som har høy gjeldsgrad, og som kanskje har kommet inn under falske forutsetninger. Hvis man går tilbake til diskusjonen – spoler tilbake – da Den økonomiske og monetære union ble opprettet, var det jo nei-sida som var de tøffeste på banen, som krevde at de strenge konvergenskriteriene ikke ble fullt så strenge, og ikke minst hevdet at reglene mot store offentlige underskudd var altfor strenge. Det er pussig nå i ettertid å se at det nettopp er de landene som slet med store offentlige underskudd, og som kanskje hadde enda større offentlige underskudd enn det de oppga, som i dag sliter, hvor det har vært regjeringsskifter og stor økonomisk krise.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:18:51]: Eg fekk ein slags déjà vu-følelse under innlegget til representanten Eriksen Søreide, for det var innlegget til ein nyforenska EU-tilhengar. Når eg seier déjà vu, er det fordi eg ikkje har høyrte så mange av dei dei siste åra i Noreg. Eg veit at dei finst, og at dei definitivt finst i andre europeiske land. Eg hugsar det godt frå min ungdom, i byrjinga av 1990-talet, då det var mange som heldt kraftfulle innlegg av denne typen, t.d. om at løysinga på dei fleste av EU sine problem var meir EU og behovet for ein felles europeisk identitet, trass i at Europa mangla felles språk, felles offentlegheit, felles interesser, ein felles arbeidsmarknad – ja, alle dei tinga som gjer det rasjonelt å ha t.d. ein felles utanrikspolitikk og ein felles finanspolitikk.

Representanten sa òg at SV blottlegg ein lite kledeleg skadefryd over den økonomiske krisa, og at vi seier at ho berre har si årsak i EU eller euro. Kan ho dokumentere kor ein leiande SV-ar har sagt det, ved å sitere eller vise til ein konkret artikkel eller tale?

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:19:57]: Det er jo sånn at i tider som denne skal man være glad for at det fins noen erklærte og begeistrede EU-tilhengere. Jeg tror kanskje at det særlig for norske interesser er ganske viktig at noen nå står opp og har et kraftfullt forsvar av EØS-avtalen, har et kraftfullt forsvar av EU, i en tid da SV er det partiet som fortsatt har programfestet at man skal si opp EØS-avtalen, Norges viktigste handelsavtale. Derfor er det viktig at vi som er på ja-sida, vi som mener at EØS er viktig, og kanskje stadig viktigere i en tid da norsk industri også utsettes for de samme problemene som europeisk industri gjør, faktisk står opp og forsvarer det som er vår livlinje til Europa.

Det har vært mange diskusjoner, både på radio, på tv og i aviser, der det har kommet nokså tydelig fram at både SV og Senterpartiet har ønsket at vi, selvfølgelig, skulle ført en annen linje fra norsk side, særlig ved å si opp EØS-avtalen, men hvor det også har vært et nokså tydelig signal, at man her har sagt at dette skyldes EU. Og dette er man ikke så veldig lite lei seg over.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Svein Roald Hansen (A) [10:21:25]: Først takk til utenriksministeren for en grundig og bred redegjørelse.

Det er to kriser som utfolder seg i Europa nå, den økonomiske og den politiske. Den økonomiske er den akutte, men den er mulig å løse. Ser man EU-landene samlet, er gjeldsbyrden på om lag 95 pst. av bruttonasjonalproduktet. Å bringe denne ned til et bærekraftig nivå, 60 pst. av BNP, er overkommelig, men da må man overvinne den politiske krisen i de landene som sitter dypest i gjeldsmyren. De tiltak som er vedtatt, må settes ut i livet, og er det behov for flere tiltak, må de vedtas. Håpet om at tyskerne til syvende og sist tar regningen, må legges til side.

Island har vist at det nytter. Der tok politikerne ansvar da krisen rammet. De vedtok og gjennomførte sterke tiltak. Nå går det igjen rett vei. Også andre av de gjelds-tyngede landene har mange av de samme forutsetningene som Island for å få økonomien på rett kjøll igjen, få i gang økonomisk vekst, redusere underskuddet og betale ned på gjeldsbyrden. Håpet er at regjeringsskiftene i Hellas og Italia kan gi resultater, men i dette ligger også den politiske krisen. De politiske partiene har gitt opp og overlatt ansvaret til ekspertene. Det er et tankekors for politikkenes evne til å styre når det blir virkelig krevende.

Slik sett er eurokrisen dypest sett en politisk krise, først ved at flere av landene i Sør-Europa tillot seg et lånefinansiert overforbruk i ti år. De bevilget seg et velferdsnivå de ikke sørget for å finansiere. Dernest overholdt de ikke avtalen de hadde inngått med naboene, om en maks gjeldsbyrde på 60 pst. av BNP og maks underskudd på statsbudsjettet på 3 pst. Etter finanskrisen høsten 2008 skled dette ut for de fleste av landene, og nå vises den manglende evnen til å rette opp skuta selv, i håp om at naboene ville ta regningen. Det er altså i landene selv problemene er skapt, ikke i Brussel. Det er i landene selv veien ut av krisen må bygges.

EU-samarbeidet har på imponerende kort tid rigget til en lang rekke tiltak, som skal og vil være viktige bidrag i arbeidet med å få økonomien på rett kjøll, og – ikke minst – senere hjelpe landene til holde fast ved en ansvarlig økonomisk politikk.

Det aller viktigste er selvsagt å få i gang den økonomiske veksten. Den arbeidsledighet vi nå ser, spesielt blant de unge i land som Spania, Italia og Hellas, er svært alvorlig. Vi risikerer ikke bare et tapt tiår. Vi risikerer en tapt generasjon på grunn av den økonomiske krisen. Vi risikerer en generasjon tapt for arbeidsmarkedet. Vi risikerer en generasjon uten tro på og tillit til det samfunn de vokser inn i.

Selv om det må bli balanse mellom utgifter og inntek-

ter, kan ikke landene ensidig kutte seg ut av denne krisen. Nødvendige innstramminger må kombineres med en vekststrategi som peker framover. Derfor er det en ekstra bekymring at det er høyrepartiene som vinner fram, som i Spania nå i helgen og som de gjorde i Storbritannia. Selv biskopene protesterer nå mot den britiske konservative regjeringens politikk, som rammer de svakeste i samfunnet hardest.

Norge er kontrasten i Europa. Den viktigste grunnen er ikke oljen, det er politikken. Stikkordene er: handlingsregelen om en langsiktig bruk av oljeformuen, omleggingen til et bærekraftig pensjonssystem, et fornuftig skattenivå, et rettferdig skattesystem og, sist fredag, 30 mrd. kr for å hjelpe utsatte eksportbedrifter gjennom en ny eksportfinansordning.

At vi også er sårbare, så vi høsten 2008. Men også da virket politikken. Regjeringen handlet raskt og resolutt, med full støtte fra denne sal.

Kaster vi et blikk tilbake til 1980-tallets økonomiske krise, erfarte vi da verdien av en stor og ansvarlig fagbevegelse og en langvarig tradisjon for et bredt samarbeid mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og myndighetene. Et tittillsfullt dugnadsarbeid brakte oss gjennom vanskelighetene.

Det er disse tingene som er juvelen i en sosialdemokratisk politikk. Det er dette som gjør oss bedre rustet til å møte det økonomiske uværet som kan bryte løs, hvis heller ikke teknokratene i Roma og Aten skulle lykkes. Det er alt dette vi må ha i bakhodet når vi torsdag skal diskutere neste års statsbudsjett.

Snart får vi rapporten om EØS-avtalen og de andre, mer enn 50, avtalene vi har med EU, sett i lys av de siste 15 årene. Rapporten vil vise hvilken suksess denne avtalen har vært. Den har sikret norsk næringsliv full likebehandling i det indre marked, som kjøper 75–80 pst. av vår eksport. Unntaket er fiskerinæringen, og det har vi sett resultatene av.

EØS-avtalen har gitt oss langt mer. Den er ankerfestet for deltakelse i en lang rekke programmer, om forskning, utdanning, likestilling osv. Den danner rammeverket for at nordmenn, på linje med innbyggerne i de 27 EU-landene, kan se hen til hele Europa for arbeid eller et sted å tilbringe pensjonisttiden og i de landene de måtte velge, bli behandlet som landets egne innbyggere, med den trygghet det innebærer.

Det er fortsatt noen som snakker om at EØS-avtalen bør erstattes med noe annet – hva det nå skulle være, når over 70 pst. av befolkningen sier nei til det som er det eneste reelle alternativet, nemlig fullt medlemskap.

Noen synes å tro at det finnes en form for avtale med EU som sikrer oss likebehandling og alle rettigheter, men hvor vi selv kan velge hvilke regler vi skal følge. En slik avtale finnes ikke. Det er som å tro at vi kan slippe offside-regelen for det norske landslaget i EM-kvalifisering i fotball – den skal bare gjelde for alle de andre. Også Sveits må til syvende og sist tilpasse sine lover til EUs regler for det indre marked på de områder hvor Sveits' avtaler dekker.

De mest fantasifulle peker på den gamle frihandelsav-

talen som et alternativ – den som i hovedsak bare dekket varehandel. Det er en gammeldags avtale, helt utilstrekkelig for å ivareta norsk næringslivs behov på vårt største og viktigste marked. Nesten like alvorlig er det at den vil sette tryggheten i fare når det gjelder de titusenvis av nordmenn som for lengst har tatt skrittet ut i det felles europeiske landskapet, og som nyter godt av likebehandlingen og tryggheten.

Senest i går fikk vi til Stortinget kommisjonens forslag til forordninger om et nytt program på justisområdet, og en forordning om et nytt program for rettigheter og borgere kom til Stortinget gjennom den nye ordningen som vi har etablert gjennom EFTA – forordninger som skal sikre at EU-lovgivningen på det sivilrettslige og strafferettslige området bidrar til å sikre en reell klageadgang og domstolsprøving for personer og virksomheter i grensekryssende rettsaker i Europa, og fremme tiltak for å bekjempe narkotika og kriminalitet. Dette er tiltak som er med på å skape større trygghet for personer og bedrifter som opererer ute i Europa. Den tryggheten og rettsikkerheten dette skaper, vil vår gamle frihandelsavtale ikke gi bedrifter eller personer.

I nyhetsbrevet fra vår delegasjon i Brussel kom det i dag også en gledelig nyhet for alle burhøns – de skal få bedre plass fra nyttår, takket være et EU-direktiv. Så forbedringen omfatter også dyrehelsen.

De som vil gamble med folks reaksjon på at disse dimensjonene ved EØS-avtalen skal kortsluttes, og at vi igjen må stå i passkontrollen på flyplassene for å reise til sydligere land, vil nok få seg en overraskelse over folks reaksjon. Det finnes bare ett alternativ til EØS-avtalen, alt annet er en illusjon, i hvert fall hvis man ønsker å ivareta norsk næringslivs behov.

Til slutt: EØS-avtalen er ikke så firkantet som mange synes å tro. Det er ikke to valg: ta reglene som de er, eller reservere seg. I tilfeller hvor direktivene ikke fanger norsk virkelighet godt nok, viser det seg ofte å være rom for tilpasninger. Gassmarkedsdirektivet er et slikt eksempel, der Norge defineres som et marked under oppbygging. Andre eksempler er tunneldirektivet, som ga oss adgang til andre sikkerhetstiltak enn nødutganger, hygienepakken, hvor vi fikk spesielle garantier mot salmonella, likestillingsdirektivet, hvor vi kunne beholde ordninger som gjør det lettere for det underrepresenterte kjønn å utøve sitt yrke, og, sist, fornybardirektivet, hvor vi fikk en målsetting som tok hensyn til vår allerede høye vannkraftandel.

Jeg håper EØS-utredningen vil bidra til at alle ser hvor bredt og dypt integrert vi er blitt i EU-samarbeidet gjennom de 15–16 årene som er gått siden avtalen trådte i kraft, hvilke fordeler den gir for norsk næringsliv, og hvilke fordeler den gir for de mange nordmenn som bruker de mulighetene det europeiske samarbeidet har gitt, på tvers av landegrensene.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:30:57]: Jeg vil berømme representanten for hans varme forsvar for EØS-avtalen. Et av skjærene i sjøen nå er diskusjonen knyttet til postdi-

rektivet. Regjeringen har jo bekjentgjort sin motstand. Nå pågår det konsultasjoner – det har i hvert fall vært noen møter – og det er en prosess. I den grad representanten Hansen kan gi råd om Norges posisjoner, vil hans råd være at Norge viser fleksibilitet i så måte for å sikre at ikke reservasjonen til syvende og sist medfører at deler av EØS-avtalen settes ut av spill?

Svein Roald Hansen (A) [10:31:44]: Jeg føler meg ganske trygg på at man gjennom de konsultasjonsordningene som EØS-avtalen beskriver, og som man så vidt har startet på, vil finne en løsning som både Norge og EU kan ivareta. Jeg tror også EU i lys av de utfordringene man nå står overfor – i lys av at omdelinger av posttjenester på den gamle måten er en solnedgangssak – ser at dette ikke er en så viktig sak at det vil bli noe hull av betydning i EØS-avtalen om man finner en ordning som kan godtas, der vi er i stand til å ivareta de hensyn som ligger bak det som er regjeringens standpunkt. Vi vil sikre likeverdige posttilbud i hele landet, ens porto og gode arbeidsvilkår i virksomhetene.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:32:45]: Jeg legger merke til at representanten Hansen slår på den retoriske stortromma på vegne av sosialdemokratiet. Det er jo også sånn i Norge at biskoper demonstrerer mot den sosialdemokratiske og rød-grønne regjeringas politikk til stadighet. Vi ser at skylda i Europa er nokså jevnt fordelt, og vi kan vel si at et generelt trekk er at velgerne nå ser til høyre for å rydde opp etter bl.a. sosialdemokratier i Storbritannia, Spania og Hellas.

Mitt spørsmål dreier seg også om postdirektivet. Jeg syns representanten Hansen gir et veldig godt og etter min oppfatning veldig kraftfullt forsvar for EØS-avtalen og for EU. Det er jeg veldig glad for. Samtidig sier utenriksministeren i sin redegjørelse at han har gitt uttrykk for at vi fra norsk side vil følge prosedyrene for reservasjon i den videre oppfølging av saken. Mitt spørsmål er da egentlig veldig enkelt: Med et så sterkt forsvar for EØS-avtalen – med tanke på hvor viktig den er for Norge – hvorfor vil Arbeiderpartiet og Svein Roald Hansen gamble med EØS-avtalen når det gjelder et direktiv ingen forstår problemet med?

Svein Roald Hansen (A) [10:33:50]: I Storbritannia vendte man seg, helt riktig, til høyre ved valget. Men nå ser vi at man ble veldig fort skuffet med det man fikk, med den politikken som nå føres. Jeg er redd for at det samme vil skje i Spania. Tradisjonell høyreorientert politikk vil ikke føre Europa ut av krisen.

Når det gjelder postdirektivet, nevnte jeg andre mye større direktiver hvor vi har funnet løsninger og tilpasninger som både Norge og EU har kunnet godta. Postdirektivet er av en helt annen dimensjon enn disse, så jeg er sikker på at man finner en løsning. Å bruke uttrykket «gamble med EØS-avtalen» fordi om man er inne i denne prosedyren, er – ja, å ta noe store ord i munnen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:34:48]: La meg allerede nå i debatten konstatere at vi har en nærmest rørende omfavnelser av EØS-avtalens fortreffelighet av dem som pleier å være de fremste «spekkhoggerne» mot avtalen, nemlig representanten Svein Roald Hansen og Høyres representanter.

Det er interessant at når vi og Europa kommer under press, er EØS-avtalen god å ha – jeg sikter ikke til utenriksministeren, som er vår mest konsistente forsvarer av denne avtalen. Men jeg lurer litt på hvor det har blitt av kampen for å bli med i unionen og i eurosone fortest mulig. Er det slik at representanten Hansen nå er blitt mer enig med statsminister Stoltenberg, som sier at vi har mer fruktbare ting å drive med enn å arbeide for at Norge skal ha noe med euroen å gjøre?

Svein Roald Hansen (A) [10:35:44]: Begrepet «spekkhoggerne» må jeg si at jeg kjenner meg veldig dårlig igjen i når det gjelder mitt syn på EØS-avtalen, men det kan vi kanskje komme tilbake til.

Jeg mener at Norge hadde hatt en fordel av å være med i EU-samarbeidet, men når 70 pst. av befolkningen sier at de ikke er interessert i det, er jeg enig med statsministeren i at vi har andre ting å bruke tiden på nå. Men å tro at Norges økonomiske situasjon ville vært annerledes om vi fra 1994 hadde blitt med i EU, mener jeg er feil. Det viktigste som har gått galt i landene hvor det har gått galt, skyldes den økonomiske politikken i landene. I Norge ville vi ført den samme ansvarlige økonomiske politikken som vi har gjort til nå, og vår situasjon ville vært den samme.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Morten Høglund (FrP) [10:36:54]: Mange land i Europa har en vanskelig situasjon, og befolkningen i flere land har ikke noe håp om bedring på kort sikt. EUs institusjoner synes i liten grad å kunne løse utfordringene. Regjeringer faller som dominobrikker, og nye ledere må prøve å møte en økende grad av desperasjon. Dette er noe vi ser i flere land i Europa, et bakteppe som ikke er lystig for noen. Hittil har vi ikke opplevd at demokrati, toleranse og frihet i Europa er satt på alvorlige prøver, men vi skal passe på, slik at ikke håpløsheten gir seg utslag i aggresjon og en reversering av den åpne samfunnsordenen som i dag er rådende. Det er naivt å tro at kampen for demokrati og frihet er vunnet for all fremtid, selv i vår del av verden.

En grunn til at enkelte land nå sliter, er at de har levd over evne, manglet kontroll og opptrådt i strid med EUs egne finanskriterier. Det er ikke slik at det er noe som har kommet helt utenfra, f.eks. fra grådige spekulanter, og som så har angrepet land som har vært uskyldige.

Uansvarlig politikk over lang tid blir nå innhentet. Det er selvfølgelig svært uheldig for befolkningen i disse land, men også i alle de land som delvis må betale regningen for at andre ikke har hatt kontroll eller har bevilget seg goder det ikke er dekning for.

Mer enn 20 år etter Berlinmurens fall er vi i ferd med å forene Øst- og Vest-Europa. Nå ser vi at vi kan få et nytt

skille, mellom nord og sør. Et slikt skille kan sette hele ideen om Den europeiske union i fare. Det kan synes som om en for rask integrasjon har medført konsekvenser som kan bidra til en reversering av hele samarbeidsprosjektet.

Norges bidrag til europeisk utvikling er stort, og det skjer på mange måter, bl.a. gjennom finansieringsmekanismen i EØS. Her stiller vi opp for mange land i Sentral- og Øst-Europa med prosjektstøtte innen en rekke områder. Temaene som skal prioriteres, er kommet frem etter avtaler mellom bl.a. Norge og mottakerlandene. Slik utfordringene i dag er i mange EU-land, vil vi stille spørsmål ved om det ikke kan være fornuftig, sammen med mottakerlandene, å se på om midlene som skal utbetales, i større grad bør rettes mot tiltak som kan virke vekstskapende og dermed fremme sysselsetting. Disse midlene er en del av et prosjekt hvor planen legges for lang tid fremover, og det er mange som skal konsulteres. Det er dessverre ingen grunn til å tro at utfordringen med høy arbeidsledighet og lav vekst er over med det første. Vi vil derfor be regjeringen se på en mer målrettet form å bruke midlene på.

I Klassekampen i forrige uke kom utenriksministeren med et sterkt forsvar for EØS-avtalen – veldig bra. Vi deler dette synet. I redegjørelsen, imidlertid, tones dette ned. Ville det ikke vært naturlig, når utenriksministeren føler så mye for EØS, at han delte det også med Stortinget i en slik redegjørelse, og inviterte Stortinget til å si sitt? Det er etter vår mening viktig at vi som mener EØS-avtalen tjener viktige norske interesser, er klare på nettopp det og ikke skyver all debatt om dette foran oss. Det å rokke ved EØS-avtalen på det nåværende tidspunkt er uforsiktig omgang med ikke minst norske arbeidsplasser.

EØS-avtalen er på ingen måte perfekt; den kan frustrere alle. Men det å gå rundt og tro at et realistisk og minst like godt alternativ er lett å få på plass bare vi ønsker det sterkt nok, blir helt urealistisk, og den urealismen plikter vi å påtale.

I sin redegjørelse har utenriksministeren en kommentar til at vi i dag ser et annet bilde av hvilke systemmodeller som virker best i forhold til økonomisk vekst. Han trekker frem de nordiske land og nevner ulike kvaliteter som høy velferd, likhet og sterk konkurranseevne. Representanten Hansen var også inne på noe av det samme og nevnte rettferdig skattesystem. Når vi skal gjøre en slik fremstilling, mener jeg at hvis vi skal være en modell på den globale arena, plikter vi også å trekke frem andre kvaliteter, som lav korrupsjon, frie medier, sterkt forsvar for menneskerettigheter, en rettsstat og tro på globalisering. Dette hører også med for å utfylle bildet. Det er ikke bare de tradisjonelle sosialdemokratiske kvalitetene som gjør at vi i dag fremstår som det kvalitetssamfunn som vi er.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [10:42:03]: Representanten Høglund og undertegnede deler analysen av at det er uansvarlig økonomisk politikk i mange av landene som har ført til den situasjonen som er. Den ble utløst av det vi opplevde høsten 2008, og forverret av finanskrisen, men

det grunnleggende problemet ligger i den økonomiske politikken i landene.

Da er spørsmålet til representanten Morten Høglund: Mener han at løsningen på det er mer økonomisk styring, også på fellesskapsnivå, i et marked som er så integrert økonomisk som det europeiske markedet er, eller er løsningen å overlate mer til markedskreftene?

Morten Høglund (FrP) [10:42:50]: Problemet er at en rekke land har brukt mer penger enn de har, de har ikke hatt kontroll over egne budsjetter. Når store samfunnssektorer nærmest har blitt utelatt fra budsjettkontroll, og man har oversett de styringsredskaper som finnes i f.eks. Maastricht-traktaten, går det jo galt. Noen av instrumentene har vært på plass.

Hvordan eurosoneens land skal innrette sine styringssystemer fremover, synes jeg de landene selv får finne ut av. Men når man inngår et så politisk prosjekt som det tross alt er å ha en felles valuta, synes det i hvert fall for omverdenen som om man må ha instrumenter som matcher det. Det handler ikke om marked eller om styring; det handler rett og slett om å ha noe som er tilpasset det verktøy man velger å benytte.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:44:05]: Representanten Høglund heldt eit interessant innlegg i ein tidlegare debatt her i salen, der han opna for ein diskusjon om korleis EØS-avtalen skal sjå ut i framtida. Han var like klar i sitt forsvar av avtalen då som no, men han opna for det.

I lys av at vi om kort tid antakeleg vil få ei offentleg utgreiing som går gjennom erfaringane med avtalen, kunne det vere interessant å høyre om representanten Høglund og Framstegspartiet framleis er opne for ein diskusjon om korleis EØS-avtalen bør sjå ut i framtida, og om eventuelle justeringar og endringar av avtalen.

Morten Høglund (FrP) [10:44:47]: Ja, i aller høyeste grad. I den tiden avtalen har rukket å eksistere, ser vi at det har skjedd en betydelig endring, ikke minst i EU, på det institusjonelle og i forhold til det rettslige. Det har vært ulike traktatrevisjonser i EU-systemet – vi har nå Lisboa-traktaten. Det er klart at det å foreta en kvalitetsmessig oppgradering – om det så er av teknisk art – som gjør avtalen mer tilpasset strukturen på EUs side, tror jeg vi skal gjøre en øvelse på.

Men jeg vil forsvare det grunnleggende i tilgangen til EUs indre marked, som vi har gjennom EØS-avtalen. Det er det grunnleggende jeg vil forsvare, og så kan vi ha ulike tilpasninger for å komme frem til det, som også gjør at det politiske Norge kan være tettere på i forhold til å påvirke EU. Det er i hvert fall en optimal målsetting som jeg mener vi bør ha med oss i det videre arbeid.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:45:58]: Først vil jeg takke representanten Høglund for et innlegg som ikke er fullt så skråsikkert som dem noen av dem som har hatt ordet før i debatten, har holdt. Det er litt befriende å høre.

Representanten Eriksen Søreide hadde en replikk med veldig sterke ord, hvor hun sa at man setter hele avtalen

på spill hvis man bruker reservasjonsretten i forhold til postdirektivet. Er representanten enig i at hvis vi bruker reservasjonsretten i EØS-avtalen, er vi i ferd med å sette hele EØS-avtalen på spill?

Morten Høglund (FrP) [10:46:36]: I prinsipielle spørsmål er vi åpne for å bruke reservasjonsretten, hvis vi mener det er nødvendig. Det var vi med hensyn til data-lagringsdirektivet. Vi mener postdirektivet ikke fortjener den oppmerksomheten som regjeringen gir det. Vi mener også postdirektivet griper inn på et så vesentlig område i EØS-avtalen at det bidrar til å skape usikkerhet. Jeg håper ikke den usikkerheten utkrystalliserer seg i at deler av avtalen settes ut av spill. Men det vet vi ikke. Skal vi bruke reservasjonsretten, mener vi helt klart at vi får finne andre debatter som er viktigere å ta enn den regjeringen velger å ta på dette området.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:47:55]: Hausten 2011 skjelv Europa. Massearbeidsløse har festa seg over lang tid. Land slit med å betale gjelda si, og demonstrasjonar og sosiale opprør pregar ei rekkje vestlege storbyar. Vi opplever ei gjeldskrise, men meir fundamentalt ei ulikskapskrisa – ei krisa skapt av massearbeidsløse og stigande økonomiske og sosiale skilje i den vestlege verda.

Gjeldskrisa vi ser no, har mange årsaker.

For det første har ei rekkje land brukt pengar under finanskrisa for å få hjula i gang igjen og sit derfor med store underskot no når dei skulle stimulert økonomien med meir pengar. Andre land, som Italia, har mange år utan økonomisk vekst og produktivitetsvekst bak seg. Land som Hellas og andre har brukt pengar over evne og samtidig underkommunisert gjeldsbyrda og det høge forbruket for andre. Korrupsjon og politisk ukultur er òg ein del av biletet.

Samtidig har omfattande, men òg ulike, demonstrasjonar prega gatebiletet i land som USA, Storbritannia og Israel og i mange søreuropeiske byar. Både EU og USA slit med å handtere gjeldsproblema. Svara på det, med nye regjeringssjefar i Sør-Europa, vert i dag kommentert i Dagens Næringsliv, der det står at marknadene har fått det beste dei kunne håpe på, men det er ikkje nok.

Eg vil hevde at det vi no opplever, ikkje berre er ei gjeldskrise, men òg ei ulikskapskrisa. Tre tiår med stigande økonomiske forskjellar i dei fleste vestlege land har svekt økonomien, men òg samholdet i samfunnet. I eit land som Spania veks ein generasjon ungdom opp med at ein av to er utan arbeid. Varig høg arbeidsløse har skapt fattigdom, men det er òg med på å halde løningane til folk flest nede. 10 pst. arbeidsløse har vorte normalen i mange europeiske land. I Tyskland har den rikaste tidelen auka sine inntekter med 31 pst. frå 1992 til 2006, mens den fattigaste tidelen gjekk ned 13 pst. i inntekt. Land som Italia og Storbritannia er fanga i spiralar med permanent og aukande ulikskap som hemmar utviklinga i landa. Andre land, som USA og Israel, har hatt sterk økonomisk vekst i den same perioden, men dei rikaste tek ut all veksten. Den

rikaste prosenten av befolkninga i USA hadde rundt 1980 ca. 10 pst. av dei totale inntektene i landet. I dag har den rikaste prosenten omtrent ein fjerdedel av alle inntektene i USA. Folk med vanlege eller låge inntekter har knapt fått auka realløn, samtidig som bustadprisane har stige i mange land, noko som har skapt dei store betalingsproblema som vi opplevde for nokre år sidan.

Det er ikkje mogleg å forstå dei spreidde sosiale opprøra i mange land utan dette som bakteppe. Større klasse-skilje og massearbeidsløse er negativt for eit samfunn når det er økonomisk vekst, men det er dynamitt når veksten sviktar. Derfor må ein annan økonomisk politikk setjast i sentrum for den politiske debatten i Europa framover.

For det første er det å skape utdanningsmoglegheiter og jobbmoglegheiter til alle det fundamentale omsynet i den økonomiske politikken. Det er òg fundamentalt for å halde på små forskjellar og inntekter.

For det andre må vekt på å finansiere velferd framover vere større enn vekt på å kutte i velferd. Ein kjem ikkje unna å ta tak i skattenivåa dersom ein ønskjer at den europeiske velferdsmodellen skal bestå.

For det tredje må alle betale for den finansieringa. I mange land ser vi at dei rikaste slepp unna. Ja, blant republikanarane i USA føregår det no ein interessant debatt, for fleire av presidentkandidatane har opna for å heve dei amerikanske skattane, men berre for dei med dei lågaste inntektene.

Og for det fjerde må heile euroen under debatt – det er mi klare oppfatning eit av bidraga til finanskrisa. Ein av dei tinga som gjer det vanskelegare for f.eks. Hellas, er euroen. Det hadde vore ein lettare situasjon for dei om dei kunne kombinere pengepolitikken og finanspolitikken i løysingar dersom dei ikkje var ein del av euroområdet.

Kanskje det aller viktigaste er gjeldskrisa, med kreditttrating som termometer, som vert presentert i mange media. Men i europeiske byar er det arbeidsløse og ulikskap som skapar kriser i heimane, i økonomien og i samholdet i mange samfunn.

Lat meg heilt til slutt runde av med eit par ord om EØS-avtalen og debatten vidare, for det er ulike og kjende standpunkt i denne salen. No kjem det likevel ei offentleg utgreiing som eg trur vil utfordre oss til for det første å kunne debattere om det er interessant å gjere endringar – og for så vidt sjølv avtalen i tida som kjem – men ikkje minst å halde på det positive vi har sett i det siste, at enkeltdirektiv kan verte diskutert for sitt innhald og ikkje berre som ein ny EØS-debatt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:53:19]: Representanten Svein Roald Hansen sa at postombæring var en solnedgangstjeneste. Jeg skal ikke utfordre representanten Solhjell på akkurat det. Samtidig var representanten Hansen rimelig optimistisk med tanke på at vi skal komme frem til en løsning med EU om dette.

Er representanten Solhjell like optimistisk, og er han bekymret for å bruke reservasjonsretten når det gjelder postdirektivet?

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:53:58]: Eg trur at både EØS-avtalen og Noreg kjem til å overleve at Noreg brukar reservasjonsretten i saka om postdirektivet. Eg meiner at det ligg i EØS-avtalens natur at reservasjonsretten skal kunne brukast når viktige interesser står på spel, og at vi skal kunne diskutere det i ulike saker basert på innhaldet i dei enkelte sakene, slik som vi har gjort i fleire viktige saker det siste året. Eg oppfattar det som ein del av den pakka som EØS-avtalen er, som òg inkluderer bruk av reservasjonsretten når det er gode argument for det.

Personleg trur eg at når det gjeld postombering, kjem det til å vere slik – eg vil iallfall ikkje omtale det som ein solnedgangsaktivitet – at folk i Noreg ønskjer å få post i framtida òg. Det eg trur er grunnen til motstanden mot direktivet, er at postombering seks dagar i veka og monopolet for brev har vorte trua.

Ivar Kristiansen (H) [10:55:13]: Nå snakket representanten Solhjell mest om økte økonomiske forskjeller i USA og i Tyskland. Han kunne kanskje tatt seg bryderiet med å være litt innom Norge også.

Siden han ikke var inne på SVs holdning til EØS-avtalen, så er kanskje tiden inne til å avklare: Er det fortsatt et mål anno 2011 for SV å si opp dagens EØS-avtale? Hvis svaret er ja: Hva er det som skulle tilsi – med den basante uttalelsen fra kommisjonen om at det er uaktuelt for EU-kommisjonen å gå inn på nye bilaterale avtaler – at Norge skulle kunne oppnå bedre vilkår med EU ved å si opp dagens EØS-avtale?

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:56:01]: Dette er jo ein utanriksdebatt, så det er kanskje ikkje så utruleg rart å bruke mesteparten av tida på ting utanfor Noreg. Det er mange andre debattar der vi diskuterer ting i Noreg, men nok om det.

Det punktet som står i SVs program om å erstatte EØS-avtalen med ei anna samarbeidsform, står ved lag. Eg og SV meiner at vi ville ha gode moglegheiter dersom vi gjekk inn i ein seriøs diskusjon og gjorde eit forsøk på det. Samtidig vil eg presisere at akkurat som representanten Hansen og andre her frå Arbeidarpartiet er tilhengarar av norsk EU-medlemskap, og vi er motstandarar av EØS-avtalen, er regjeringa einig om både at vi i Noreg ikkje skal søkje EU-medlemskap, og at EØS-avtalen består i denne stortingsperioden.

Dagfinn Høybråten (KrF) [10:56:52]: Jeg vil si til SVs parlamentariske leder at akkurat den siste oppsummeringen av regjeringens politikk er et uttrykk for en veldig klok politikk som Kristelig Folkeparti vil arbeide for skal fortsette også utover i neste periode, når vi har et større ansvar for hva som skal være gjeldende politikk for Norge.

Men jeg har et spørsmål hvor jeg ønsker å ta representanten Solhjell på ordet. Han sier at vi bør kunne diskutere de enkelte direktivene for deres innhold uten at det blir et stort spørsmål om EØS-avtalen eller ikke. Jeg vil utfordre representanten Solhjell når det gjelder det såkalte AV-direktivet som Norge har hatt et unntak fra, og har forsøkt å få bibeholdt. Det har vist seg vanskelig.

Spørsmålet mitt til representanten Solhjell er om han synes det er noen stor sak for Norge å ta en reservasjon i forhold til denne saken for å hindre at vi i norske stuer skal ha fri flyt av reklame for alkoholindustrien i Europa.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:58:00]: Ja, det er ei viktig sak. Lat meg berre presisere at dette gjeld ikkje forbod mot reklame i Noreg, men forbod mot reklame via f.eks. tv-sendingar til norsk jord. Det er likevel ei viktig sak, fordi reklameforbodet mot alkohol trur eg har vore ein viktig del av norsk alkoholpolitikk som har vore svært vellykka, saman med andre sentrale verkemiddel som Vinmonopolet og prisnivået, for å halde det norske alkoholforbruket lågt. Det er svært, svært viktig både samfunnsmessig og i forhold til folkehelsa.

Derfor har eg fleire gonger uttalt – og det meiner eg framleis – at det er viktig at regjeringa jobbar med full kraft mot EU for å kunne bevare det unntakssystemet vi har i dag, der vi ikkje har alkoholreklame. Eg meiner òg at vi bør vurdere å bruke reservasjonsretten dersom det viser seg heilt umogleg i siste instans å finne ei felles løysing som gjer at vi kan behalde ein fornuftig politikk på området.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:59:09]: Det har vært interessant å sitte og følge med på debatten til nå, så jeg må gjøre noen refleksjoner i starten. En blir nesten litt overrasket over at representanten fra Høyre og fra Arbeiderpartiet er så blinde i troen på at uansett hva som skjer, så er EU fantastisk, og at mer integrasjon i Den europeiske union er svaret. Så må jeg ta avstand fra at det har vært noen skadefryd i mitt parti i forhold til det som skjer i EU-landene nå. Det er en dyp krise som rammer vanlige folk. Hvis man liker å dra på ferie til Spania, skal man vite at når man møter ungdom på gaten, er nesten annenhver uten arbeid. De av oss som så på Søndagsrevyen for en uke siden, så en spansk familie som ble kastet på gata, med unger, mor og bestemor. Ifølge de tallene som ble oppgitt, er det 200 familier som opplever det hver dag. Så uavhengig av om en er for eller imot EU, for eller imot euroen, er det ingen som kan glede seg over en slik krise, for det er så alvorlig for dem det gjelder, for den vanlige mann i gata rundt omkring i Europa.

Men i tillegg til en dyp økonomisk krise og en dyp sosial krise er vi nå inne i en demokratisk krise, og kritikken fra euromotstanderne i Norge går jo nettopp på at man har innført en valuta uten at det var folkelig støtte til det. Det var ikke noe folkelig rop i Europa om å ha en felles valuta, det var det eliten som ønsket. I de landene man hadde en folkeavstemning, ble det i hovedsak nei til å innføre euroen, men man gjorde det allikevel. Men da hadde man ikke den politiske kraften til å innføre et politisk styringsverktøy som gjorde at man kunne takle en krise. Nå er krisen her, og man har gått rundt mer eller mindre i desperasjon for å se: Hvordan kan vi nå innføre politiske styringsverktøy? Så har europeiske ledere kommet inn i en tvangstrøye i forhold til at nå må de innføre

mer integrasjon, selv om folkeviljen aldri har vært mindre til å gjøre det. EU har skapt et system som er selvforsterkende i den forstand at man hele tiden må gi mer makt til Brussel skal systemet overleve, og det europeiske folk er mer og mer imot å gjøre det. Lederen i utenrikskomiteen illustrerte det veldig godt selv ved å si at det er ingen felles europeisk identitet. Det er en felles identitet som er en premiss for et demokrati, om man kan ha et språk, en diskusjon, at man føler et fellesskap og har vilje til å løfte i felles retning. Den finnes ikke, men EU har kommet dit at man må gjøre mer av det som er feil, og man har satt i gang en båt uten å ha gode nok styringsverktøy i forhold til det. Men ingen av oss gleder oss over det, for det er en ulykke for Europa, og det er en ulykke ikke minst for dem som rammes av det.

Så hjemlige forhold: EU-motstanden i Norge er rekordstor. Det er ikke så rart. Noe av det fine med det har vært at vi har hatt en litt mer avslappet debatt om EU/EØS-direktiver i denne salen. Vi hadde det om datalagring, der framtrepende representanter fra Høyre, ja-representanter, der Fremskrittspartiet, ja-folk, turte å diskutere innholdet i direktivet. Vi fikk ikke flertall i salen, dessverre, men det var en reell innholdsdebatt, det var spenning, og denne salen avgjorde, ikke på grunn av avsenderen, men på grunn av hva man mente om datalagring, hva som ble resultatet. Vi har det nå om postdirektivet, der ja-partiet Arbeiderpartiet har turt, fordi de mente at det var viktigere å sikre en god postombæring enn å implementere et nytt EU-direktiv og si nei. Jeg synes det er et modningstrekk i norsk EØS-debatt at vi endelig begynner å tørre å diskutere hva vi mener selv, og hva som er Norges, våre nasjonale, interesser.

Det var en viktig sak for Senterpartiet at man skulle få en EØS-utredning, for vi ønsker en faktabasert debatt, og derfor blir jeg litt trist når jeg hører representanten Svein Roald Hansen si at det finnes dessverre ingen alternativer, det finnes ingen forbedringspunkter – EØS er på en måte det rette svaret uansett. Men det regjeringen har lagt til rette for nå, er å få mer fakta, som gjør at vi i denne salen kan diskutere hvordan vi kan jobbe bedre i forhold til EØS-avtalen, uansett om vi er for eller imot den. Hvordan kan vi sikre norske interesser bedre, hva er utfordringene, hva er styrken, og hva er det vi kan gjøre i fellesskap for å sikre vårt lands interesser bedre og sikre vårt folkestyre på en bedre måte?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:04:11]: Flexibilitet og vilje til kompromiss er ikke akkurat det som kjennetegner Senterpartiets europapolitikk. Men med den situasjonen vi er i nå, og den utfordrende diskusjonen knyttet til postdirektivet, er Senterpartiet villig til å vise flexibilitet og handlingsrom for å kunne komme i mål uten at man oppnår reservasjon mot direktivet?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:04:49]: Vi har ikke vist noen flexibilitet i forhold til om vi er for eller imot EU, men i forhold til EU-direktiver har vi vist stor flexi-

bilitet, for vi har vært opptatt av å gå inn i direktivene, ta stilling, og de fleste direktivene har vi vært for. Andre direktiver har vi vært imot, og da har vi sagt det og hatt en åpen og demokratisk debatt rundt det. Det er det vi har vært opptatt av, også i forhold til postdirektivet. Vi har diskutert hva vi mener har vært rett for den norske postombæringen. Da har vi kommet fram til at vi mener det er rett å legge ned veto og sikre en god norsk postombæring. Men veto i seg selv er jo ikke noe mål. Målet er jo postombæringen. Så hvis man klarer å komme fram til en løsning med EU når vi har satt i gang denne reservasjonsprosessen, og man sikrer en god norsk postombæring, så er det det som er hele poenget.

Jan Tore Sanner (H) [11:05:43]: La meg først uttrykke glede over at utenriksminister Gahr Støre slår entydig fast at EØS-avtalen er enda viktigere nå under den økonomiske krisen og er av enda større betydning nå enn i 1994. Det står i sterk kontrast til det budskapet som kommer fra Senterpartiet, hvor man fortsatt later som om det finnes noe annet alternativ til EØS-avtalen enn et EU-medlemskap. Jeg har gleden av å sitte i EFTA-delegasjonen sammen med representanten Svein Roald Hansen, og, for å si det slik, det er ikke noen begeistring i EU for den sveitsiske løsningen, og det er ingen som tror at det er noe alternativ.

Nei til EU har som en uttalt strategi at reservasjoner mot EØS-avtalen skal brukes som et virkemiddel for å få sagt opp hele EØS-avtalen. Er det en strategi som også Senterpartiet deler, at man skal bruke reservasjonen aktivt for å undergrave EØS-avtalens betydning?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:06:46]: Jeg vil begynne med å si at vi i Senterpartiet har tro på EU som en rasjonell aktør, og det forundrer meg at spesielt de mest rettroende ja-folkene tenker at hvis vi hevder norske interesser, vil EU gå i vranglås og si opp avtaler, sørge for at det ikke er gode handelsforbindelser mellom Norge og EU. Jeg tror ikke at EU er sånn – jeg har møtt representanten Sanner i diskusjoner om postdirektivet der han påstår at det vil skje.

Når det gjelder vårt forhold til EØS-avtalen, er det veldig avklart. Vi var motstandere av å implementere EØS-avtalen i sin tid, og vi er fortsatt motstandere av EØS-avtalen. Men vi er med i en regjering sammen med Arbeiderpartiet og SV, og der ligger det fast at i denne perioden skal EØS-avtalen videreføres. Men vi mener at selv om det ligger fast, må vi diskutere det enkelte direktiv, akkurat som mange representanter i Høyre gjorde da vi hadde en debatt om datalagring i denne salen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:07:50]: Representanten Slagsvold Vedum uttalte i replikkordskiftet her at Senterpartiet er meget fleksibelt når det gjelder tilpasning til enkelt-direktiver – og det har vi vel alle en erfaring med at er nødvendig. Men det går noen grenser for hvor tilpassningsdyktig man skal være, og mitt spørsmål er om Senterpartiet er villig til å være med Kristelig Folkeparti og sette en stopper for at vi skal åpne for alkoholreklame inn

i norske hjem, på norske tv-skjermer i sendinger rettet fra Norge – vel vitende om at gjør vi det, vil kravet om likebehandling komme fra de ulike deler av denne kapitalsterke europeiske industrien, og vi vil stå i fare for å måtte åpne for reklame på langt bredere basis.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:08:47]: Dessverre sikret Kristelig Folkeparti i sin tid flertall for EØS-avtalen, og noen av konsekvensene ser vi bl.a. når det gjelder det presset som kommer på det alkoholpolitiske feltet. Regjeringen arbeider aktivt mot at det skal bli åpnet for rettede tv-sendinger mot Norge, fra f.eks. Storbritannia, som inneholder alkoholreklame. Grunnen til det er det alkoholpolitiske, at regjeringen, Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet, mener at alkohol er et så stort samfunnsproblem at vi må sørge for å begrense det i størst mulig grad gjennom en alkoholpolitikk som omfatter pris, tilgjengelighet, reklame, skjenketider og andre virkemidler. Det er dette som kommer til å ligge til grunn for Senterpartiet videre: Hvordan kan vi gjennom ulike virkemidler sikre at det blir minst mulig skader av alkoholen i Norge?

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:10:07]: La meg takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse.

Krisen i EU går fra vondt til verre. Mye skyldes euroen, som både har medvirket til krisen og gjort det vanskeligere å komme ut av den. Som euromedlem kunne de søreuropeiske landene få billige lån på bakgrunn av Tysklands kredittverdighet. Resultatet ble økende gjeld og utsettelse av nødvendige reformer i arbeidsmarkedet og i produktmarkedene. Med finanskrisen kom problemene fram i lyset – og nå er gjeldskrisen et faktum.

For å komme ut av krisen må de kutte i offentlige utgifter og øke skatteinntektene. Da trengs økonomisk vekst. Men med euroen som felles valuta får ikke de kriserammede landene fordelene av fallende valutakurs, noe som kunne gitt dem mer konkurransedyktig eksport og mulighet for ny vekst. Euroen hindrer dette.

Hellas er hardest rammet. Det er dypest sett urettferdig at vanlige folk skal ta regningen i form av arbeidsledighet og sosial nød, mens banker som har lånt Sør-Europa uansvarlig mye penger, skal få igjen hver euro. Derfor er gjeldsnedskrivningen bra, men den burde ha kommet for over et år siden – og kanskje er den for liten.

Kontrasten til Island er sterk. Island slo i praksis seg selv konkurs raskt. Den islandske kronen falt kraftig i verdi. Dermed har islendingene fått mer konkurransedyktig eksport og reiseliv, og de har nå en langt lavere arbeidsledighet enn Irland og de søreuropeiske landene.

I denne debatten har vi sett at representanter for både Høyre og Arbeiderpartiet som tidligere har vært opptatt av å snakke ned EØS-avtalen, nå snakker den opp. Det synes jeg er bra.

Også mange på den norske nei-siden bør tenke seg om. Jeg tenker da på dem som tror det finnes rosenrøde og lett tilgjengelige alternativer til EØS-avtalen. Det gjør det ikke. Norske bedrifter er avhengig av markedsadgang

til sitt desidert viktigste eksportmarked på linje med sine konkurrenter. Det krever tilpasninger fra alle land som er med, også Norge.

Noen peker på den handelsavtalen Sveits har med EU. Men også Sveits må gjøre krevende tilpasninger for å få markedsadgang. Det er urealistisk å hevde noe annet.

EØS-avtalen er ikke perfekt, men den har vist seg å være et bærekraftig nasjonalt kompromiss. Avtalen gir oss markedsadgang og en mulighet til å reservere oss mot saker som strider mot våre interesser, hvis vi har tilstrekkelig politisk vilje til det.

Det er nå et overveldende nei-flertall i folket. Men de på nei-siden som nå bruker dette som springbrett til å blåse i gang en kamp mot EØS-avtalen, spiller politisk hasard. Deres linje vil skape økonomisk usikkerhet for norske arbeidsplasser – og politisk usikkerhet kan bare gagne tilhengerne av medlemskap i unionen. Nei-flertallet forvalter vi best ved å slå ring om EØS-avtalen.

Norge har siden EØS-avtalen ble inngått, hatt et unntak som har hjemlet at «særskilt rettede tv-sendinger» – sendt f.eks. fra Storbritannia mot norsk publikum – kan underlegges samme forbud mot alkoholreklame som norske tv-sendinger for øvrig. Utenriksministerens redegjørelse er blitt tolket som om regjeringen nå er villig til å gi opp denne unntaksklausulen. Det vil etter Kristelig Folkepartis syn i tilfelle være både forhastet og uheldig.

Jeg håper at utenriksministeren kan bekrefte at regjeringen ikke vil oppgi forbudet mot alkoholreklame i slike rettede tv-sendinger mot Norge. Dersom utenriksministeren ikke kan bekrefte det, vil jeg i det minste be om at regjeringen ikke gir opp dagens unntak før den gjennom forhandlinger har lyktes med å få på plass bilaterale avtaler som sikrer realiteten i dette, slik at tv-sendinger ikke inneholder alkoholreklame – heller ikke de rettede tv-sendingerne. Det finnes ingen hastegrunn til å skape en mellomperiode med fritt fram for rettede tv-sendinger med alkoholreklame. Det kan i verste fall undergrave soliditeten i vårt nasjonale forbud mot reklame på norsk tv for øvrig.

EU-kommisjonen har nylig fastslått at unionens myndigheter skal få hjemmel for å innføre grensekontroll langs Schengens yttergrenser, dvs. også i Norge. Etter Kristelig Folkepartis mening er en slik maktoverføring unødvendig. Utenriksministeren slo fast at Norge klart går imot dette. Den posisjonen forventer jeg at regjeringen står fast på. Jeg mener at den på mange måter vil undergrave mye av det som er bygd opp gjennom det nordiske samarbeidet og gjennom den avtalen vi har i Schengen, som bør kunne utvikles til å ivareta de samme hensynene som ligger bak denne foreslåtte maktoverføringen, uten at man går til et slikt drastisk skritt som griper inn i den frie bevegelse for innbyggerne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tore Nordtun (A) [11:15:07]: Vi ser i disse dager hvor uløselig økonomi, politikk og samfunn er knyttet sammen nasjonalt og internasjonalt. EØS-avtalen er etter min – og vår – oppfatning en meget god avtale, god for Norge, forutsigbar etc. for eksportindustriens markeder.

Vi har nå en del saker som ligger og vaker, som vi sier på Vestlandet. Vi har både innskuddsdirektivet, vikarbyrådirektivet, postdirektivet og alkoholreklamedirektivet, som representanten Høybråten var inne på til slutt.

Hvordan vurderer Høybråten alt dette som vi nå må få oppsummert på en måte? Høybråten var jo sterkt inne på alkoholreklame og den videre skjebnen der. Men hvis det er slik at vi ikke får de unntakene og de bilaterale avtalene med det enkelte land som eksporterer denne industrien over til oss, hvordan vil Høybråten da sortere ut disse direktivene? Er alkoholreklamedirektivet et *fait accompli* for Kristelig Folkeparti?

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:16:13]: Kristelig Folkepartis stemmer var, som representanten Trygve Slagsvold Vedum minnet om, avgjørende for at Norge i dag har en EØS-avtale som et enstemmig storting bygger på, selv om det er varierende i hvilken grad man elsker denne avtalen.

En av forutsetningene fra Kristelig Folkepartis side for tilslutning til denne avtalen var at vi kunne bevare hovedelementene i vår alkoholpolitikk. Det gjaldt først og fremst Vinmonopolet, den gangen, men det gjaldt selvfølgelig en grunnpilar i alkoholpolitikken, som forbudet mot reklame for alkohol.

Vi ser så alvorlig på dette at en eventuell åpning for slik reklame på norske tv-skjermer, framtvunget gjennom en prosess med EU, bryter med noen av forutsetningene for vår tilslutning i sin tid til EØS-avtalen. Hvis regjeringen velger å gå inn på den linjen, vil den møte et forslag om veto fra Kristelig Folkeparti her i stortingssalen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:17:29]: Eg kunne tenke meg å utfordre representanten Høybråten på litt av det same som eg tok opp etter representanten Høglunds innlegg. Han er kjent som ein langvarig og varm forsvarar av og har til og med vist sin kjærleik til EØS-avtalen – jamvel om han i hans posisjon som den som elsker han mest, kanskje vert utfordra etter denne debatten, er det ingen tvil om at han er for EØS-avtalen.

Vi har eit utval som om kort tid skal leggje fram si innstilling og sjå på erfaringar. Er representanten Høybråten einig i at det etter det kan vere interessant å diskutere justeringar, endringar, forbedringar – kall det kva ein vil – av avtalen i lys av dei erfaringane vi har, og ikkje minst i lys av at avtalen heilt openbert i sin dynamiske karakter har endra seg betydeleg i løpet av den tida vi har hatt avtalen?

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:18:21]: Svaret på det er ja. Vi går med stor tro på avtalen inn i en vurdering av erfaringene med den. De to vurderingene som har vært gjort av henholdsvis Bondevik-regjeringen og Stoltenberg-regjeringen tidligere, har begge konkludert med at avtalen har tjent Norge godt. Vi er veldig sikre på at en ny evaluering vil vise det samme. Men avtalen har alltid hatt et dynamisk preg, slik representanten Solhjell peker på. Det betyr at vi hele tiden må være villige til å diskutere tilpasninger og utviklinger av denne avtalen innenfor rammen av det som er våre forpliktelser, men også slik at våre

interesser blir best mulig ivaretatt i den tid vi nå lever i. Jeg er ganske sikker på at med den sterke støtte som det er her i Stortinget for å bevare og beholde det fundamentet, rammeverket, som EØS-avtalen er, kan vi også ta den debatten med stor trygghet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Borghild Tenden (V) [11:19:40]: Jeg vil også takke utenriksministeren for redegjørelsen.

I vår da vi hadde tilsvarende runde her i Stortinget, husker jeg representanten Skei Grande ønsket utenriksministeren velkommen tilbake fra Brussel, der utenriksministeren hadde vært for å si nei til postdirektivet. Skei Grande understreket da det svært oppsiktsvekkende i å si nei til postdirektivet, et direktiv som gir mer og fornuftig konkurranse innen posttjenester, slik Venstre ser det, mens man ønsker datalagringsdirektivet og omfattende overvåkning av alle nordmenn velkommen. Dette er et syn som Venstre fortsatt står bak.

Jeg vil minne om at forfatningsdomstoler i Tsjekkia, Romania og Tyskland har avvist datalagringsdirektivet. Sverige har utsatt innføring av direktivet ett år, og EU-kommisjonen har kritisert sitt eget direktiv i evalueringen som kom bare for noen uker siden, som også utenriksministeren var inne på i sin redegjørelse.

Så til noen andre temaer utenriksministeren løftet i sin redegjørelse. Det første jeg har lyst til å nevne, er forskning og innovasjon, hvor vekststrategien Europa 2020 står sentralt. Et sentralt moment i denne strategien er et tilfestet forskningsmål på 3 pst. av BNP innen 2020. Vi har også et slikt mål, men har dessverre ikke tilfestet det. Som komiteens leder sa, fikk vi for noen dager siden en utredning fra NIFU som konkluderer med at Norge er det eneste landet i Norden som ikke har nådd 3 pst.-målet. Finland leder an i Norden, fordi de bruker 3,9 pst. av BNP til FoU-utgifter. Deretter kommer Sverige med 3,4 pst., Danmark og Island med 3,1 pst., og på siste plass kommer Norge med 1,7 pst.

Jeg finner det også betimelig å understreke at norsk deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og det europeiske forskningsprogrammet forutsetter gode rammevilkår for universiteter, høyskoler og forskningsinstitusjoner. Det må bety en økning av bevilgningene utover dagens nivå.

Direktør i Forskningsrådet, Arvid Hallén, sa f.eks. følgende etter at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012 hadde blitt lagt fram:

«Det svekker forskningen at universitets- og høyskolesektoren også gis et svakt budsjett. Dette setter institusjonene under et sterkt press med økte oppgaver i høyere utdanning og forskning.

Norge kan bare styrkes som forskningsnasjon dersom universitetene gis muligheter til en god omstilling til blant annet økt internasjonalisering. Svært stramme budsjetter gjør dette arbeidet vanskelig.»

Dette bør gi rom for litt ettertanke.

Så et annet politikkområde som er viktig for Venstre, nemlig energi og miljø. EUs fornybardirektiv er et direk-

tiv som Venstre er glad for at regjeringen endelig har kommet til en enighet med EU om, og som kan være med på å konvertere vårt høye forbruk av fossil energi også her i Norge. Fornybardirektivet er bra for norsk økonomi. Energi Norge utarbeidet i fjor en rapport som viser at den grønne verdiskapingen i Norge i 2020 kan komme opp i 5 pst. av BNP. Svært mye av denne verdiskapingen kommer til å skje der energien blir produsert, nemlig i Distrikts-Norge. Derfor er det litt skuffende at regjeringen har forhandlet ned forpliktelsene våre i dette direktivet.

I et møte i Stortingets europautvalg 30. november 2009 sa utenriksminister Gahr Støre:

«Saken er for tiden til vurdering i Olje- og energi-departementet, med henblikk på gjennomføring i EØS. Olje- og energiministeren har bekreftet overfor meg at han prioriterer arbeidet med energitjenestedirektivet, og departementet utreder behovet for lovendringer og forskriftsendringer i tilknytning til direktivet samt fastsettelse av mål, målemetoder og krav til rapportering. Det er ennå ikke klart når direktivet vil bli innlemmet i EØS-avtalen, men vi er godt i gang med arbeidet rundt det.»

Venstre er utålmodig på dette området, og vi mener vi har ventet lenge nok.

Avslutningsvis skulle jeg gjerne ha tatt opp det utenriksministeren startet sin redegjørelse med, nemlig den økonomiske situasjonen i Europa. Det får vi imidlertid god anledning til å komme tilbake til på torsdag, i finansdebatten, men det er faktisk så enkelt: Om ikke Europa går godt, går heller ikke Norge godt.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:24:41]: Jeg sa en god del om krisen i Europa. Jeg synes representanten Tenden oppsummerte dette godt ved å si at det at det går godt i Europa, er viktig for Norge. Går det dårlig i Europa, er det en utfordring for Norge både politisk og økonomisk. Det er klart at krisen på begge sider av Middelhavet setter disse tingene i perspektiv. Det handler om politiske kriser begge steder.

Jeg synes også det er en interessant påpekning fra representanten Høglund at vi nå i tillegg til et øst-vest-skille også ser tendenser til et nord-sør-skille politisk og økonomisk i Europa.

Representanten Solhjell mente å høre et déjà vu hos komiteens leder. Jeg må innrømme at jeg savnet et déjà vu – eller et déjà vu som ikke var der. For første gang i disse debattene her i denne sal er ikke Høyre kontinuerlig opptatt av at regjeringen ikke nærmer seg EU-medlemskap i all sin politikk. Jeg synes jeg har fått det spørsmålet i utenriksdebatt etter europadebatt etter utenriksdebatt disse årene, som ironiserer over EØS-avtalens mange mangler, og at målet for å komme videre er å nærme seg EU. Det spørsmålet kom ikke i dag. Det synes jeg i og for seg er greit, for det er ikke en prioritet i norsk europapolitikk å gå den veien i dag.

Jeg vil konstatere, som representanten Høybråten var inne på, og flere representanter har sagt det, at EØS-avtalen er viktigere for Norge nå enn før. Det skyldes jo at den er så omfattende – mer omfattende nå enn før og dek-

ker flere områder – men også fordi vi er i en situasjon hvor Norge skal vokte seg vel for, i en situasjon med stor usikkerhet og uforutsigbarhet i Europa, å øke uforutsigbarheten rundt Norges situasjon. Vi er godt stilt, men jeg vil hevde at EØS-avtalen er med på å gjøre oss godt stilt fordi det er en forutsigbarhet rundt det vi stiller med. Jeg vil si det slik at aldri har EØS-avtalen vært viktigere. Jeg tror faktisk at den aldri har stått sterkere i denne sal siden den ble vedtatt med tre fjerdedels flertall i 1994.

Så er det slik at vi får en utredning om EØS-avtalen. Den er ferdig før jul. Den kommer først for vår offentlighet i begynnelsen av januar – det skyldes kanskje at utvalget sitter i salen og følger debatten og ikke sitter og jobber. Men de har jobbet hardt – det ønsker vi velkommen – og de har bidratt til en debatt om EØS rundt om i landet som jeg også vil gi applaus for. Når den utredningen kommer, skal vi selvfølgelig ha en debatt om alle sider ved avtalen. Det ventes også i spenning på den i EU, som har tillit til at dette er en faglig forskningsrapport som kommer til å gi mange interessante perspektiver. Jeg opplevde på råds-møtet i forrige uke at man fra EU-kommisjonens side allerede siterte delutredninger, som faktaforhold og kunnskap om EØS-avtalen. Vi skal gå inn i avtalen og utredningen og diskutere den meget frisinnet. Da mener jeg at det på ingen måte er galt å diskutere forslag om at EØS-avtalen kan bli bedre i måten den er innrettet på, i måten den virker på og i måten EU og Norge samarbeider på. Men jeg tror det er et svært dårlig alternativ å bruke tid på å diskutere oppsigelse av EØS-avtalen og retur til det Norge hadde på slutten av 1980-tallet. Jeg synes representanten Svein Roald Hansen holdt et veldig godt innlegg om konsekvensene ved det. Finansministeren og jeg var i tvil om dette med fritak fra offsideregler ville hjulpet det norske fotballandslaget. Men det er et godt bilde på hvordan man skaper ulikheter i et marked som sånn sett kan være talende.

I den krisen som nå rammer Europa, blir det noen ganger spurt: Hva er Norges bidrag? Jeg synes det er viktig å peke på fire forhold som man nå legger merke til i Europa, hvor Norge faktisk spiller en rolle for å bidra på en vei ut av krisen.

Det ene er EØS-finansieringsordningene. Jeg merker meg representanten Høglunds ønske om å målrette dem på en annen måte, det skal vi ta med oss. Nå har vi undertegnet samarbeidsavtalen med de fleste landene, og dem vi ikke har undertegnet med, er i en prosess i disse dager, så å si. Men jeg har erfart at de er målrettet, konkrete og gir resultater, og i sum bidrar de i og for seg til et investeringsklima, når de retter seg inn mot sosiale og økonomiske forhold. Det er det ene – et vesentlig bidrag til land som trenger det.

Det andre er at Statens pensjonsfond utland har investert med om lag 30 mrd. euro i EU-landene, halvparten på obligasjoner og halvparten på aksjer. Dette er langsiktige, tålmodige investeringer som også bidrar i en ustabil tid – positivt.

Det tredje er at vi har økt våre innskudd til IMF slik at de er styrket til å bidra til de kriseløsninger som IMF bidrar til.

Det fjerde er at vi er en langsiktig, stabil og forutsig-

bar leverandør av energi til Europa, senest illustrert i går med den store avtalen om gassalg fra Statoil til britiske partnere.

Det kom opp noen spørsmål om enkeltdirektiv. Det første – og her var det déjà vu – er at komiteens leder snakker om at vi gambler med EØS-avtalen når vi nå har reservert oss mot postdirektivet. Jeg tror vi kan senke skuldrene og si at den reservasjonsretten – til representanten Slagsvold Vedum – ikke er en vetorett, men det er en rett til å reservere seg, samtidig som man har en forpliktelse til å arbeide for løsninger. Det at vi har retten, har betydning, og når vi har retten, vil det også være mulig for oss å bruke den.

Spørsmålet reises så: Hva er det som er så problematisk? Jeg tror jeg har svart på det flere ganger i Stortinget, men la meg gjenta etter konsultasjonene med kommisjonen: Det er to hovedforhold, slik jeg ser det. Det ene er Postens betydelige tap av inntekter, og det er et problem når vi ønsker å opprettholde posttjenester i hele landet. Det andre er at vi har grunn til forvente at enhetsportoen kan komme under press. Det er også noe som vi er opptatt av, og kommisjonen ser også det poenget. Når det gjelder seks dagers ombæring, ser ikke det ut til å være det største problemet – det er altså disse to andre grunnleggende forhold. Så får vi se hvordan fremtidig kontakt med EU-siden vil arte seg på det området.

Når det gjelder innskuddsgarantiordningen, arbeider regjeringen med finansministeren i spissen iverdige for å fremme norske syn der. Der pågår det en såkalt trepartsdiallog mellom rådet, parlamentet og kommisjonen, og vi opplever vel at vi har fått fremmet våre syn alle tre steder. Vi har relativt bred støtte i det Europaparlamentet har utarbeidet. Vi har større grad av skepsis i kommisjonen, og vi har også blandet oppslutning i rådet. Men vi arbeider videre med det og forsøker å bruke de kanalene vi har, for en viktig sak for Norge.

Jeg har ikke noe å legge til når det gjelder de rettede tv-sendingene, fordi regjeringen skal konkludere sin posisjon. Jeg tror realiteten er at muligheten for å få unntak på det området og få endret EUs holdning begynner å avklare seg i retning av at det ikke er lett – eller la meg si det slik: Jeg tror ikke det ligger mulighet i det, slik EU har fastslått veldig tydelig fra deres side. Jeg kan forsikre representanten Høybråten om at det betyr ikke at vi ikke vil holde fast ved et hovedelement i vår alkoholpolitikk, nemlig alkoholreklameforbud, men i disse rettede sendingene er det da spørsmål om vi kan følge opp på andre måter i direkte kontakt med britiske myndigheter, f.eks. Her vil vi holde Stortinget orientert om den konklusjonen regjeringen til slutt treffer.

Så var det snakk om Schengen. La meg der bare si at Schengen-avtalen har tjent Norge godt og tjener nordmenn som er på reise, hver eneste dag. Ofte tenker vi ikke på betydningen av det regelverket og hva det gir oss. Det er også en god ramme for måten vi nå utarbeider egne avtaler på med et annet land utenfor Schengen, vår nabo i nord, Russland.

Det det er snakk om, og hvor vi er kritiske, er spørsmålet om gjeninnføring av grensekontroll i spesielle tilfeller,

som vi mener er en rett som landene må ha, men hvor det ligger forslag om at det forslaget skal ligge i kommisjonen og endog i møter hvor vi ikke er til stede. Det finner vi vanskelig å akseptere, og derfor fremmer vi det synet. Det er vi for øvrig ikke alene om, det er mange av EUs medlemsland som deler vårt syn på det.

Til sist: I debatten om krisen i Europa hender det i vår egen europadebatt at vi gjør den krisen til en EU-krise. Jeg tror vi er nødt til å gjøre det mer nyansert enn det. Deler av det er slik det er sagt, at valutaen er innført med manglende oppsett til å ivareta krav til en felles valuta i et sammensatt område. Men deler er jammen meg også selvforstyldt i land. Så her har vi altså en politikk i demokratiske europeiske land, og vi har retningslinjer i det demokratiske samarbeidet mellom land som har store utfordringer. Jeg synes vel generelt at vi nå har gode debatter om dette også i Norge, debatter som ikke alltid faller ned i et gammelt, velkjent norsk refreng, nemlig om vi er for eller mot norsk medlemskap i EU. Men erkjennelsen, som også jeg vil avslutte med, som representanten Tenden var inne på, av at det går godt i Europa, er avgjørende for Norge både økonomisk og – vil jeg si – på mitt felt, utenrikspolitikken. Som jeg sa i min redegjørelse, er vi ikke tjent med et Europa som må bruke mer og mer av sin kraft på å løse interne problemer i Brussel og bli mer og mer fjernt fra de store debattene internasjonalt der vi har sammenhengende syn, som forsvar av menneskerettigheter, som arbeid for internasjonal handel eller arbeidet for nye klimaavtaler.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [11:34:28]: Jeg vil innom Schengen og Bulgaria og Romania og deres inntreden. Nå har Finland droppet sin reservasjon, så vidt jeg forstår. Mener utenriksministeren at det nå er en allmenn enighet om å oppta Bulgaria og Romania fullt ut i Schengen, og at utfordringer knyttet til organisert kriminalitet og korrupsjon i disse landene er borte?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:34:57]: Jeg støtter den visjonen at de landene også kommer inn i Schengen, men jeg er veldig opptatt av at de skal komme inn i Schengen for å kunne overholde Schengens krav. Derfor har jeg forståelse for at mange land i Europa har vært kritiske og vurdert kritisk de to landene, spesielt i lys av det vi vet om administrative rutiner, korrupsjon og den type samfunnsønder som de må bekjempe.

Nå ser det altså ut som om det avtegner seg et opplegg for at de kan være på vei inn, ikke gjennom ett vedtak over natten, men gjennom en trinnavvis prosess hvor de må legge for dagen evne til å håndheve det regelverket som er. Inntrykket er vel at Finland og noen andre land har stått på med kritiske holdninger. Jeg tror ikke de er helt fjernet ennå. At det er en slags trinnavvis prosess som kan innlemme landene i Schengen, er en tilnærming som vi i det store og hele kan støtte. Men vi er opptatt av at når man påtar seg forpliktelser, må det være noe man kan levere på, og ikke noe som forblir ugjennomført.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:36:07]: Vi hørte representanten Eriksen Søreide hevde at vi satte EØS-avtalen under press, eller gamblet med den, nærmest, hvis vi brukte reservasjonsretten vår i forhold til postdirektivet. Nøyaktig de samme ordene brukte utenriksministeren når det gjaldt datalagringsdirektivet. Jeg vil gjerne vite hva som er forskjellen på disse to direktivene, og hvorfor det ene setter EØS-avtalen under press, mens det andre åpenbart ikke gjør det.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:36:43]: Jeg skulle gjerne vite når jeg brukte ordet gamble med EØS-avtalen. Det er jeg ikke sikker på at jeg har sagt.

Jeg argumenterte for datalagringsdirektivet fordi jeg var for det. Jeg argumenterte mot å reservere seg mot datalagringsdirektivet fordi jeg mente det ville svekke Norges evne til å bekjempe organisert kriminalitet, det ville sette politi og påtalemyndighet tilbake i forhold til å holde tritt med et internasjonalt nettverk som bruker disse teknologiene, som vi er tjent med eksisterer.

Jeg tror også at konsekvensene av å sette seg utenfor det kriminalitetsforebyggende arbeidet i Europa er større enn de er når det gjelder det vi nå diskuterer på postområdet isolert sett. Men jeg mener at det var helt legitimt å være for å reservere seg mot det direktivet for dem som var veldig mot det. Jeg var altså for det. Jeg var også for tjenestedirektivet, som mange var veldig imot. Det var ikke på grunn av reservasjonsretten per se, som jeg har vært med å forhandle fram, og som jeg forsvarer veldig sterkt, men det var altså det at jeg var uenig i synet på direktivet.

Øyvind Halleraker (H) [11:37:56]: Eurovignettdirektivet, som nylig er lagt fram fra kommisjonen, omhandler mulighet for å belaste tyngre kjøretøy for eksterne kostnader, som f.eks. miljøbelastninger. Direktivet er ett av flere element for å fremme en mer bærekraftig transport i medlemslandene.

I Norge er jo alle bompengeprojekt et rent finansieringsanliggende, uten noe element av slike kostnader som direktivet er basert på. Likevel hører vi stadig fra senterpartistatsråder i denne regjeringen at rabattstrukturen i eurovignettdirektivet vil ramme norske transportører. Det hører også med til historien at det i artikkel 7 i direktivet, om rabatter, går klart fram at dette eventuelt dreier seg om diskriminerende rabatter. Det har vi heller ikke i Norge. Likevel ser man denne senterpartistatsrådenes bekymring for implementeringen av eurovignettdirektivet i Norge?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:38:57]: Jeg føler vel her at representanten retter baker for smed; Senterpartiet hadde vel også forstått hva jeg mener med det.

Jeg får svare på vegne av regjeringen, og det er at den saken har vi til vurdering. Det er av de saker hvor det foreslås ordninger fra EU som er EØS-relevante, men som ikke alltid er i samsvar med hvordan vi er organisert på norsk side. Så må vi vurdere konsekvensen av det: om det

er behov for endringer og justeringer, og hvordan vi skal stille oss til innspurten for å beholde det enhetlige EØS-området.

Ivar Kristiansen (H) [11:39:32]: Mange spør seg i disse dager hva finansfyrsten Norge kan bidra med for å avhjelpe den økonomiske og politiske situasjonen i Europa.

Utenriksministeren viser til at Norge er en stabil leverandør av energi til Europa. Ja, det er bra – for Norge i alle fall, men også for Europa. Det fyller statskassen med inntekter og det på svært så gode kommersielle vilkår. Utenriksministeren viser til de norske IMF-bidragene. Ja, de er på 0,9 pst. av IMF's budsjett. De er altså under vår andel av verdens handel.

Da er mitt spørsmål: Drøfter regjeringen konkrete tiltak for hvordan Norge kan bidra til å avbøte situasjonen i EU-landene, som nå faktisk står med alvorlige problemer opp til halsen, eller venter man på at andre land skal ta initiativ?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:40:36]: Om representanten Kristiansen mener at vi skal gjøre dette på en annen måte, hadde det vært interessant å høre Høyres syn på det: om vi f.eks. skal putte norske penger inn i en europeisk krisemekanisme som ennå ikke er helt klar og tydelig, eller om det er andre steder vi kan bidra. Jeg har orientert om de områdene der vi bidrar.

Det vi stiller tilgjengelig for IMF, er ikke fullt ut utnyttet, så der er det ikke et presserende problem akkurat nå.

Jeg vil ikke bruke ordet «finansfyrste» om Norge; jeg reserverer meg fra det begrepet. Men jeg kan bekrefte at regjeringen fortløpende diskuterer både hvordan vi påvirkes av krisen, og hvordan vi kan bidra. På den måten var finansministeren i stand til å bidra meget raskt da Island kom i krise. Norge var førende når det gjaldt å finne ordninger i IMF som sikret Island. Vi gjorde også det overfor Latvia.

Vi har økt vår påfylling i IMF, som gjør at vi sånn sett har bidratt til fleksibiliteten der. Men dette må vi fortløpende vurdere, og vi har ikke noen henvendelser liggende nå som vi ikke har besvart, eller som jeg tror Europa stiller seg uforstående til.

For øvrig er de investeringene vi foretar, av stor betydning inne i de europeiske markedene som trenger den stabiliteten.

Dagfinn Høybråten (KrF) [11:41:50]: La meg si at jeg støtter fullt ut den gjennomgang utenriksministeren ga av forholdet til reservasjonsretten, som er en veldig viktig del av avtalen, og som skal benyttes med vett og forstand, men som er det siste virkemidlet vi har i forhold til et direktiv eller et stykke lovgivning vi er uenig i.

Direktivet som gjelder audiovisuelle tjenester, er et direktiv hvor jeg tror utenriksministeren og jeg deler 100 pst. synet på ønskeligheten av å hindre alkoholreklame på norske tv-skjermer.

Det spørsmålet som gjenstår hos meg etter det utenriks-

ministeren har sagt her i dag, er: Er det slik at regjeringen i sin avsluttende vurdering av dette også vurderer spørsmålet om å bruke reservasjonsretten i forhold til dette direktivet? For det andre: Inngår det i regjeringens vurdering at man også vil vurdere å framforhandle løsninger bilateralt med de landene som er aktuelle?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:42:59]: Jeg tror at når vi vurderer om vi skal innlemme et direktiv i EØS-avtalen, så vurderer vi alle muligheter på den veien. Det ene er å innlemme det, det andre er å gå imot å innlemme det. Så er spørsmålet hva som er effekten ved å innlemme det i forhold til hva som er realiteten når det gjelder alkoholreklame i vårt samfunn, hvor vi kan si nei til hovedsporene, altså det som produseres av materiale i Norge, enten det er på papir eller på skjerm, mens det som kommer utenfra, er vanskeligere. Det som kommer på papir utenfra, har jo alkoholreklame i dag. Spørsmålet er om det også vil gjelde for skjerm. Men vi vurderer alle opsjoner der.

Skulle det være slik at vi aksepterer at dette direktivet blir innlemmet fordi vi av en eller annen grunn finner det riktig å ta det i den store helheten, tror jeg, uten at jeg kan konkludere på det, at det vil være naturlig å forfølge det sporet som representanten viser til, nemlig den anledningen som EU peker på til å forhandle mellom land. Hvorvidt det er en enkel strategi å gjennomføre, gjenstår å se. Jeg er ikke sikker på at det er enkelt, men det må vi selvfølgelig komme tilbake til.

Borghild Tenden (V) [11:44:06]: I mitt innlegg nevnte jeg innlemmelse av energitjenestedirektivet og at saken, så vidt jeg vet, ligger til behandling i Olje- og energidepartementet – jeg håper jeg har rett i det. Så mitt spørsmål til utenriksministeren er: Hvordan er fremdriften, og når kan vi forvente at det innlemmes i Norge?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:44:27]: Jeg kan bekrefte at det er til vurdering, og vi vil holde Stortingets europautvalg løpende orientert om det. Det har jo vært andre store saker på energifeltet som har opptatt mye av tiden i løpet av disse siste månedene, ikke minst det at vi nå bringer hele fornybardirektivet sikkert i havn, og blir en del av det. Men vi arbeider også med den andre saken og vil holde Stortinget orientert.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Steinar Gullvåg (A) [11:45:15]: Slik jeg ser det, er den økonomiske krisen i Europa nå blitt så alvorlig at det er begrunnet frykt for at den truer stabiliteten i hele vår del av verden. Vedvarende høy arbeidsledighet og en hel ungdomsgenerasjon som gradvis frarøves håpet om en bedre framtid, med arbeid, inntekt, hus og familie, er allerede en kilde til betydelig sosial uro. Folkevalgte regjeringer og nasjonalforsamlinger som ikke evner å lede vei ut av krisen, og som derfor blir en del av den, bidrar ytterligere til å svekke troen på demokratiske institusjoner.

Mens vi i Norge bekymrer oss over økende politiker-

forakt, trenger våre kolleger i Hellas politibeskyttelse mot folkets raseri. Winston Churchill sa en gang at demokratiet er det verste samfunnssystem menneskeheten har skapt, med unntak av alle andre. Jeg er redd befolkningen i flere europeiske land bare opplever første del av Churchills postulat. I Hellas og i Italia har nasjonalforsamlingene, som selv ikke makter å ta tak i landenes grunnleggende økonomiske problemer, nå overlatt makten til rene forretningsministerier, som om det letter gjeldsbyrden eller fjerner de forpliktelsene som disse landene har tatt på seg. Blir det lettere å tåle arbeidsledigheten, redusere lønningene og pensjonene og øke skattene om regjeringen flytter ut av politikken?

Sist uke deltok medlemmene av Stortingets EØS-komitè på et EFTA-seminar om den økonomiske krisen i Europa. Det ble en interessant, men samtidig merkverdig opplevelse – merkverdig fordi ledende EU-byråkrater åpenbart tror at økt harmonisering og sterkere europeiske institusjoner – kort sagt mer EU og mindre nasjonalstat – er løsningen på krisen. Det er mulig den forestillingen er utbredt i Brussel. Jeg tror kanskje det er noe av problemet, for EU og innføringen av euroen som felles valuta har nettopp gjort det mulig for land som Hellas, Italia, Spania og Portugal å leve med en stadig økende gjeldsbyrde i skyggen av blomstrende økonomier i Nord-Europa. Selv om EU nå stiller opp med gjeldssanering, nye lån og kreditter til trengende medlemsland, er det ikke nettopp ønske om økt økonomisk integrering som preger debatten innad i EU. Jeg forstår meget godt at tyskere og franskmenn vegrer seg for å betale regningen for andre land og folk som har bevilget seg velferdsordninger de selv bare må se langt etter.

Samtidig kunne Svein Harald Øygard, med fortid som statssekretær i Finansdepartementet og nasjonalbanksjef på Island i ei krisetid, fortelle om Island, som i motsetning til flere av eurosone-landene er på vei ut av krisen. Island har nemlig hatt en regjering, og politikere, som har gjort det som gjøres må. En stund var arbeidsledigheten på Island på godt over 10 pst. Unge mennesker flyktet utenlands – mange av dem til Norge, og de er her fortsatt. Nå er arbeidsledigheten redusert til ned mot 6 pst. Den islandske kronen er igjen konvertibel på et nivå som er 15–20 pst. lavere enn den var, tillikemed levekårene på Island. Nå peker pilene opp og fram for Islands økonomi. Selv om islendingene fortsatt diskuterer sin egen sårbare valutaenhet – og den kanadiske dollaren og den norske kronen er blant de alternativene som faktisk drøftes – er det min påstand at det ikke hadde vært mulig innenfor eurosone.

Men krisen på Island er jo ikke over. Øygards anbefaling til våre nordiske brødre er derfor at de konsentrerer seg om en strategi for ny vekst. Dermed peker Øygard på det som er hovedproblemet i EU-landene i dag, nemlig liten eller ingen økonomisk vekst og tilbakegang paret med en gjeldskrise som gjør det nødvendig å kutte i offentlige budsjetter fordi en stadig økende del av statsfinansene går med til å betale gjeld. Redusert offentlig forbruk lar seg ikke kompensere av privat forbruk og bidrar derfor til en nedadgående spiral som kaster enda flere ut i arbeidsledighet. Det er denne utviklingen som nå må brytes.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:50:31]: Først vil jeg også takke utenriksministeren for en grundig og god redegjørelse. Han setter fokus på temaer som hele Europa er opp-tatt av for tiden, så man kan si at redegjørelsen er svært dagsaktuell.

Jeg vil ta opp tre av de temaene som utenriksministe-ren løfter fram, og dele mine tanker og bekymringer med Stortinget.

For det første: Demokratiutviklingen i Europa er under press. Norge er et av de landene man ser til når man skal bygge opp nye demokratier rundt om i verden. Vi er en av de beste i klassen og har eksperter som har stor erfaring innenfor dette feltet. Derfor må vi også være skeptiske til – det ser jeg at utenriksministeren er – det å danne regjeringer av teknokrater og byråkrater. Både Hellas og Italia har fått regjeringer som i svært liten grad er fundert i politikken. En ting er for en økonom å se på tall, valuta, aksjer og obligasjoner, en helt annen ting er å forvente at de også skal ha det politiske aspektet med seg ved at velgere vil ha stabilitet, sosial trygghet og muligheten til å velge. Landene Hellas og Italia står begge for meg som vugge for demokrati og politikk. Nå er det disse landene som først går til et profesjonelt styre av sine land. Jeg er skeptisk til retningen som tas, men forstår selvsagt hvorfor.

Jeg er slett ikke sikker på at folk vil få mer tillit til politikere når disse gir makten til teknokratene. Spør du folk i Belgia og Bosnia – som har vært uten regjering i mer enn et år – tror jeg nok at de helst ville hatt en reell, poli-tisk regjering. Da hadde de i det minste hatt noen å legge skylden på.

Det andre temaet jeg vil problematisere, er noe som også utenriksministeren nevner i redegjørelsen sin, nemlig ungdommen. På fredag skal Europarådets Standing com-mittee ha en hastedebatt, med tittelen: «The young generation sacrificed: political, social and other consequences of the financial crisis».

Debatten er initiert av lederen for den konservative gruppen og undertegnede. Grunnen til at vi ønsker denne debatten, er at det haster med å komme med tiltak for å demme opp for det gryende opprøret som vi ser i enkelte land. Men kanskje aller viktigst er det å gi ungdom over hele Europa et håp for framtiden.

Med en arbeidsledighet på 12–40 pst. blant ungdom og med ungdom som utdanner seg til ledighet, må man ta dette på alvor. Ja, jeg vet at dette er et nasjonalt problem, men jeg vet også at mange unge nå ønsker å forlate lan-dene sine og se til nye steder å etablere seg. Det betyr at kompetansen flykter fra land som i aller høyeste grad tren-ger å ta vare på kompetansen for å utvikle og skape en framtid for de verst økonomisk stilte landene i Europa.

Utenriksministeren nevnte også minoritetene. Hvis du tilhører en minoritet, er uten jobb og uten mulighet for å skaffe deg bolig, og uten noe håp for framtiden, ja da er det vel bare snakk om tid før ulmebrannen tar skikkelig fatt.

Dette kan vi ikke lukke øynene for. Opprør, hat og eks-tremisme i alle retninger kommer fort i kjølvannet av håp-løsheten. Det er viktig at vi ikke ofrer en hel generasjon på veien ut av finanskrisen. Europas ungdom, uavhengig

av religion, rase og politisk ståsted, må få håpet om en framtid tilbake. Det er det bare et samlet Europa som kan bidra til – et samlet Europa, inkludert Norge.

Det er hevet over enhver tvil at finanskrisen rammer be-folkningen i en rekke land. Hellas og Italia har erkjent pro-blemene, men like bak ligger Spania, Portugal, Irland – og nå også Ungarn. Får Spania like store problemer som Ita-lia, vil det spøke for eurosamarbeidet. Det er vel derfor man nå har fått diskusjonen om en europeisk føderasjon. En overstyring og kontroll med landene i EU mener noen er det som skal til for å få kontroll med krisen i Europa. Jeg er ikke sikker på at det er veien å gå. Jeg tror nok at flere av medlemslandene da vil trekke seg ut, dels fordi det rokker ved grunnloven i de enkelte land, men også ved det å ha en sentral styring. Vi må huske på at en del av disse landene har vært sentralt styrt før, og har ingen ønsker om det. Men derfor – med dette bakteppet – er EØS-avtalen viktigere enn noensinne. Man kan ikke tenke seg at EØS-midlene skal forsvinne fra Romania og Bulgaria. Da ville vi umiddelbart og straks hatt to nye land i dyp krise. Jeg sier ikke at vi skal redde alle, men betydningen av EØS-midlene i et Europa i krise er enorm.

En mørk høst kan man vel kalle denne høsten for Euro-pas del. Ikke ser det ut til at det blir noen bedring med det første heller. Å snu krisen i Europa tar tid, men dette er tid Europa ikke har, ungdommen ikke har, vår felles framtid ikke har. Det haster.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt president-plassen.

Jan Tore Sanner (H) [11:55:52]: Europas historie er full av kriser, krig og destruktiv nasjonalisme, men også av samarbeid for å fremme demokrati og menneskerettig-heter, økonomisk fremgang for å skape velferd for be-folkningen og samarbeid for å løse grenseoverskridende problemer som miljø og terrorisme. Jeg mener at det er viktig å minne om dette i en situasjon hvor Europa opple-ver økonomisk ruskevær, og hvor mange europeiske land er inne i en dyp økonomisk krise og må skjære kraftig i både pensjoner og velferd, og opplever høy arbeidsledig-het.

Uten EU tror jeg at vi kunne frykte at denne krisen ville fått langt større konsekvenser, og at faren for at den øko-nomiske krisen ville slå over i en politisk og sosial krise som ville rammet oss alle, ville vært betydelig større. Jeg mener at vi nettopp i den situasjonen vi er i nå, skal være glad for at vi har EU, et EU som er en buffer mot protek-sjonisme og nasjonalisme, og for at vi har europeiske le-dere som Angela Merkel og Sarkozy, som står opp og tar ansvar og nå gjennomfører redningspakker som ingen for få år siden ville trodd var mulig å gjennomføre. Vi skal være glad for at europeiske skattebetalere viser solidaritet og er med på å hjelpe land ut av en økonomisk krise.

Det er ingen tvil om at krisen også har avdekket svak-heter i EU-samarbeidet, og ikke minst svakheter i euro-samarbeidet. Den største svakheten er at man ikke har gjort det man faktisk var enig om, nemlig å gjennomføre begrensninger i gjeld og underskudd i de nasjonale bud-

sjetter. Jeg har gleden av å være med i EPPs økonomiske og sosiale råd, hvor dette er en av de store diskusjonene, hvor noen ivrer etter mer føderasjon og sterkere politisk styring, men hvor andre slår fast at la oss gjennomføre det vi faktisk var enige om, nemlig klare begrensninger i landenes underskudd og gjeld.

Det er viktig også å understreke at den krisen som land nå opplever, ikke er noen EU-skapt krise, men det er en nasjonalt skapt krise. Det er land som har lånt mer enn det de kan betale tilbake, det er land som har brukt mer enn det de skaper, land som har brutt det grunnleggende i all økonomi, nemlig at du over tid ikke kan bruke mer enn det du har. Det er det viktig å holde fast ved. Det er Hellas som har skapt krise i EU; det er ikke EU som har skapt krise i Hellas.

Jeg mener at det er viktig at vi også får frem nyanseene i det som man nå opplever i Europa. Hvis vi gjør oss et tankeeksperiment, nemlig at eurosoneen hadde vært ett land – noe det ikke er og heller ikke kommer til å bli – hadde faktisk underskuddene på statsbudsjettet vært moderate, og det ville vært overskudd i utenriksøkonomien. Gjelden ville ikke vært større enn i Storbritannia og USA, og langt lavere enn i Japan.

Hva forteller dette oss? Jo, det forteller oss at fortsatt er det økonomiske muskler i Europa, og samtidig er det store forskjeller. Hellas, Spania, Italia og Portugal er i stor økonomisk krise og trenger hjelp. Samtidig er det land som klarer seg godt også i det økonomiske ruskeværet. Nederland og Østerrike er eksempler på land som har en arbeidsledighet om lag på det norske nivået. Tyskland, Sverige og Finland er land som også har klart å jobbe seg godt ut av den økonomiske krisen. Jeg mener ikke at man skal undervurdere de økonomiske utfordringene som Europa står overfor. Men i den situasjonen vi nå er, skal vi være glad for at europeiske ledere tar ansvar, og at europeiske skattebetalere viser solidaritet.

Så skal vi også være åpne for en diskusjon om på hvilken måte den økonomiske krisen vil slå inn i norsk økonomi. Vi er igjen heldige, ikke bare fordi vi har en sterk statsøkonomi, men også fordi vi har en petroleumssektor som er i vekst, og at mye av vårt næringsliv først og fremst retter seg mot petroleumssektoren.

Samtidig er det også deler av vår eksportindustri som er avhengig av et marked som nå faller, som opplever en sterk krone og i tillegg har en tung ryggsekk med særnorske kostnader. Det tilsier at det er behov for justeringer i den økonomiske politikken, men det vil vi komme tilbake til på torsdag, i den viktige debatten om vårt budsjett for 2012.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:01:10]: I sin første «Fireside Chat» den 12. mars 1933 snakket president Roosevelt om situasjonen i amerikanske banker. Der sa han bl.a. følgende:

Det er en del i justeringen av vårt finansielle system som er mer viktig enn penger og mer viktig enn gull, og det er folks tillit. Tillit og mot er avgjørende for suksessen i gjennomføringen av vår plan. Folk må ha tillit. Dere må ikke få panikk av rykter og gjetninger. La oss i fellesskap fordømme frykten.

Dette ble sagt i en annen tid og under andre forhold. Men like fullt er det mange likhetstrekk mellom dette og den krisen som mange land nå er inne i. Vi ser at tillit blir erstattet av frykt og usikkerhet. Frykt og usikkerhet er en farlig blanding i økonomien.

Å skape tillit er en av våre viktigste oppgaver. Tillit er også en av de viktigste forutsetningene for å skape trygghet.

Situasjonen internasjonalt er bekymringsfull, og en svakere utvikling ute vil få konsekvenser for Norge. Prisene på metaller og fisk har falt. Flere bransjer melder om at forholdene på eksportmarkedene har blitt vanskelig den siste tiden. Vi må derfor regne med at utviklingen i fastlandsøkonomien nå vil bli svakere enn det som ble lagt til grunn i nasjonalbudsjettet for 2012, der vi så for oss en vekst på linje med det historiske gjennomsnittet neste år.

Det er betydelig uro i finansmarkedene. Statens pensjonsfond utland har en høy evne til å tåle slike svingninger. Vi er ikke tvunget til å selge i dag eller i morgen og kan derfor leve med kortsiktige svingninger. Det er Norges Bank som har det operative ansvaret for fondet.

Når det gjelder den langsiktige investeringsstrategien, er det viktig å finne gode løsninger som står seg over tid. Hvis Europa-andelen i fondet skal ned, må det tas en beslutning om hvilke regioner som skal vektes opp. Dette gjelder bl.a. hvilken rolle framvoksende markeder skal spille. Vi har også sagt at vi vil vurdere prinsippet for vekting av hver obligasjonsinvestering i den såkalte referanseindeksen.

En samlet finanskomité sa så sent som i juni i år at endringer som er vesentlige for fondets risiko og forventede avkastninger, skal legges fram for Stortinget før de blir gjennomført.

I tråd med Stortingets behandling og Norges Banks råd legger departementet opp til en gjennomgang av den geografiske fordelingen og forvaltningen av obligasjonsporteføljen i meldingen som kommer til Stortinget våren 2012. Vi har også sagt at det kan være aktuelt å begynne en tilpasning før den tid.

Jeg har den siste tiden hatt flere møter med mine nordiske og europeiske kollegaer der situasjonen i Europa naturlig nok har vært et sentralt tema. I tillegg har arbeidsledigheten, spesielt blant ungdom, vært et tema. Langtidsledigheten blant ungdom øker. Det fører til at inngangen til arbeidsmarkedet blir enda trangere. Det fører til sosial utestengelse, og til at kunnskap og ferdigheter blir undergravd. Men det verste er at selvfølelse, selvtillit og motivasjon gradvis blir borte. Den gjennomsnittlige ledigheten blant ungdom i alderen 15–24 år er nå i Europa om lag 21 pst. Både i Spania og i Hellas er ledigheten godt over 40 pst.

Jo lenger dette varer, jo vanskeligere blir det å snu utviklingen. Europa har ikke råd til at dette skjer. Det vil være et feilgrep av historiske dimensjoner, nettopp fordi unges muligheter, håp, drømmer og framtid er avgjørende for vår felles framtid.

Derfor er det nødvendig med et bredt og målrettet internasjonalt samarbeid for å ta tak i dette. OECD sier i

sin «Employment Outlook 2011», som nylig ble lagt fram, følgende:

Investering i ungdom for å gi dem en bedre start i arbeidslivet må være et hovedmål for politikken. I motsatt fall er det en stor risiko for en vedvarende vekst i en kjernegruppe av ungdom som blir akterutseilt, og som har små utsikter for arbeid og inntekt. Sett i lys av aldringen i befolkningen har ikke OECD-landene råd til de enorme og sosiale omkostninger dette vil medføre.

Norge vil være både en aktiv deltaker og en aktiv pådriver i et slikt internasjonalt samarbeid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:06:11]: Det er hyggelig at finansministeren deltar. Fremskrittspartiet inviterte finansministeren til å komme til Stortinget for å redegjøre om den europeiske gjeldskrisen, men fikk da nei, så vi er glad for å se ham her i dag.

Utenriksministeren snakket om at SPU, altså Statens pensjonsfond utland, skulle avlaste gjeldskrisen i Europa. De hadde investert 30 mrd. euro i Europa. Jeg trodde faktisk ikke det var intensjonen med å investere, at referanseindeksen ikke skulle hjelpe land rundt omkring, men få best mulig avkastning av pengene.

Jeg vil gjerne ha det korrekt, at det stemmer det som Fremskrittspartiet trodde var intensjonen, og at utenriksministeren ikke var korrekt med hensyn til at man hjelper Europa ved å investere i Europa, at det ikke er intensjonen.

Man skal selge seg ytterligere ned i Europa, har vi fått beskjed om av Fremskrittspartiets finansperson i et møte med Norges Bank. Er det da det som er det korrekte, at man skal selge seg ned i Europa for å unngå eksponeringen for gjeldskrisen, eller er det riktig som utenriksministeren sier, at man gjerne vil ha store investeringer i Europa for å avhjelpe gjeldskrisen?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:07:14]: Det er slik at SPU er en stor investor i Europa. Om lag halvparten av fondet er nå investert i europeiske obligasjoner og aksjer. Det er et resultat av den historiske investeringsfordelingen mellom Europa, USA og Asia.

I meldingen som ble behandlet her i Stortinget i vår, sa vi at vi over tid vil vekke ned andelen som investeres i Europa. Det har Stortinget enstemmig sluttet seg til, og det er den langsiktige målsettingen.

Utenriksministerens poeng er jo at gjennom investeringer som vi gjør i Europa, i et langsiktig perspektiv, er Pensjonsfondet en tålmodig og langsiktig investor, som ikke går ut og inn avhengig av svingninger på børsen. Slik sett bidrar investeringer fra SPU til større stabilitet bl.a. i de europeiske aksjemarkedene.

Jørund Rytman (FrP) [12:08:21]: Finanskomiteen behandlet for halvannet års tid siden – jeg mener det var i mai 2010 – en sak om å gi lån til Latvia. Jeg har et todelt spørsmål: I hvilken grad har Latvia tatt i bruk det lånet som Stortinget den gang ga – og eventuelt hvor mye – og er det andre nasjoner som i den senere

tid har tatt kontakt med Norge angående å gi tilsvarende lån?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:08:59]: Som også utenriksministeren var inne på i sitt innlegg og i replikkvekslingen, har Norge – sammen med de andre nordiske landene – stilt opp med bilaterale lån til både Island og Latvia, som en del av en samordnet IMF-aksjon for å få økonomien i de to landene på fote. Begge disse landene har trukket på disse lånene, og det har vært et viktig bidrag til at en nå har fått utviklingen over på et annet spor. Vi har ikke fått henvendelser om å bidra med stat-til-stat-lån fra andre land.

Jan Tore Sanner (H) [12:09:37]: La meg først si at jeg er glad for de signalene som gis om Statens pensjonsfond utland. I den situasjonen man nå er, er det viktig at vi også tar den diskusjonen i forhold til risiko.

Det Høyre har vært spesielt opptatt av, er at Stortinget skal ha seg forelagt endringer som innebærer at man øker risikoen. Det man nå diskuterer, er jo hvordan man kan skape større fleksibilitet for å redusere risikoen – bare så det er gitt som et signal.

Ellers pågår det en debatt om ulike og nye krav til finanssektoren, både gjennom økte krav til egenkapital og gjennom ulike former for økt skattlegging. Det ene er aktivitetsskatt, som regjeringen så vidt har luftet i budsjettet for neste år. Det andre er den europeiske diskusjonen om skatt på finanstransaksjoner.

Hva er regjeringens tidstabell for en samlet eller enkeltvis vurdering av de nye kravene?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:10:40]: Når det gjelder første del av spørsmålet, så er det helt riktig som representanten sier, at når det er spørsmål om større omlegginger av investeringsopplegget for Pensjonsfondet, har vi praksis for – og det skal vi fortsette med – at det skal forelegges for og diskuteres med Stortinget. Derfor hadde vi i meldingen som ble behandlet tidligere i år, synspunkter på hvordan vi skulle ha vektning i forhold til Europa og andre deler av verden. Så dette er ett eksempel på det, og det vil vi fortsette med.

Når det gjelder oppfølging av Finanskriseutvalget, så sikter vi inn mot å komme med dette i det nasjonalbudsjettet som blir lagt fram for 2013. Det er i hvert fall den foreløpige tidsplanen med hensyn til å gjennomgå de ulike forslagene som Finanskriseutvalget var opptatt av. Hvis det er forslag som er litt enklere å behandle, kan det hende at det kommer tidligere.

Jan Tore Sanner (H) [12:11:37]: Når jeg tar opp dette, er det fordi jeg registrerte at flere representanter fra regjeringspartiene viser en voldsom iver etter at Norge skal gå *foran* EU når det gjelder å stille særkrav til vår finanssektor. Det vil jeg advare sterkt imot av hensyn til norske bedrifter og konkurransesituasjonen for norsk finansnæring. Jeg vil i likhet med både Finanstilsynet og Norges Bank advare mot det. For i høringsuttalelsene fra Finanstilsynet sier man:

«Etter Finanstilsynets oppfatning bør en ikke gå videre med vurderingen av de foreslåtte skatleggingsforslagene før en har sett effekten av disse reguleringsinitiativene» – det som går på bl.a. egenkapitalkrav.

Og Norges Bank konkluderer med:

«Norges Bank vil derfor tilrå at man avventer å utrede en aktivitetsskatt i Norge inntil EU-kommisjonen legger fram et forslag til en slik skatt.»

Er finansministeren enig med Finanstilsynet og Norges Bank i dette, eller mener finansministeren, i likhet med noen rød-grønne representanter, at Norge skal gå foran?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:12:44]: Det er to forhold som det er viktig å svare på. For det første er jo dette en diskusjon som pågår i EU, og det har vært et felles initiativ i EU for å diskutere f.eks. en form for aktivitetsskatt eller finansavgift, som en kaller det. Jeg har vært veldig tydelig på at vi ser dette arbeidet i sammenheng med det vi skal gjøre i Norge, nettopp ut fra det hensynet som representanten Sanner også er inne på, at dette vil virke best hvis det er som en del av et felles internasjonalt samarbeid.

Når det gjelder kapitalkrav, så er det en viktig debatt som også foregår ute i Europa. Behovet for å ha solide finansinstitusjoner er etter mitt syn ganske avgjørende. Fra vår side har vi sett på muligheten for et felles nordisk initiativ når det gjelder forholdet til Basel III-reglene, og hvis det skjer noe der, vil vi komme tilbake til Stortinget med det.

Borghild Tenden (V) [12:13:42]: Både utenriksministeren i sin redegjørelse på torsdag og finansministeren i dag har brukt mye tid på krisen i Europa og de utfordringene vi står overfor, og det er både naturlig og bra. På torsdag, om to dager, skal vi behandle budsjettet, og det er et åpent spørsmål om dette er et budsjett å møte krisen med.

Så mitt spørsmål til finansministeren er: Hvilke vurderinger har han i forhold til dette, og hvor sannsynlig er det at vi må opp med en ny krisepakke noen måneder etter at det budsjettet er vedtatt?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [12:14:18]: Statsbudsjettet ble lagt fram 6. oktober, og vi mener at det var da og fortsatt er et budsjett som er godt tilpasset de utfordringene som vi ser ikke minst i europeisk økonomi. Men det som har skjedd etter at budsjettet ble lagt fram, er bl.a. at det har kommet nye anslag for veksten, både i Europa og hos Norges handelspartnere. Der er veksten nå nedjustert, og det kan få konsekvenser for veksten i norsk økonomi i 2012, som jeg var inne på i innlegget mitt.

Det andre jeg vil si, er at vi har høy beredskap, vi følger godt med. Dersom situasjonen skulle gå fra vondt til verre i Europa, så er vi beredt til å fremme tiltak, men den aktuelle situasjonen vil jo avgjøre om og når og hva slags tiltak det måtte være.

Presidenten: Replikskordskiftet er avsluttet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:15:30]: Mange land i Europa har bevilget seg offentlige goder gjennom

lån de ikke lenger klarer å betjene. Offentlig gjeld nedskrives, og offentlige velferdsgoder kuttes. Landene har levd over evne, og de har levd over evne gjennom å trosse inngåtte forpliktelser. Og som representanten Høybråten sa: De har levd over evne på Tysklands kredittverdighet.

Dette er ikke første gang disse landene lever over evne, men det er første gang de gjør det med felles valuta. Før euroens tid ble den nasjonale valutaen devaluert. Konsekvensen for innbyggerne var den gangen først og fremst at de importerte varene ble dyrere, og at det ble dyrere å ferdes og handle i andre land. Kjøpekraften med hensyn til nasjonalt produserte varer ble opprettholdt, og arbeidsplassene ble mer konkurransedyktige. Med felles valuta er ikke det lenger mulig.

Utenriksministeren understreket i sin redegjørelse at Norge skal være med på å ta sin del av ansvaret for å trygge europeisk økonomi. Han refererte da til våre forpliktelser gjennom EØS-avtalen, og i dag også til SPU, noe finansministeren motsa i sted.

Det Norge først og fremst må gjøre, er å innse at landet er en del av en global økonomi, og at våre enorme overskudd og vår sparerate får konsekvenser for andre land. Summen av alle verdens statsbudsjetter er null. Når Norge – og Kina – går med store overskudd, må andre land per definisjon gå med underskudd. Og nå er disse ubalansene svært store.

Utenriksministeren siterte rådspresident van Rompuy, som hevder at det Europa trenger nå, er økonomiske stimulanser, mens det Europa får, er innstramminger. Da er min invitasjon til både utenriksministeren og finansministeren: Ta rådspresidenten på ordet. Norge har mulighet til å kunne avlaste Europa.

Utenriksministeren reiste spørsmålet om vi kan oppleve å få en europeisk ungdomsgenerasjon som ikke får jobb, helt uavhengig av eksamenspapirer og stor innsatsvilje. Svaret er: Ja, det risikerer vi. Da vil jeg legge til: Norge kan bidra til at dette ikke skjer, men da må vi evne å tenke og handle annerledes – vi må tenke realøkonomi. La oss betrakte de høye arbeidsledighetstallene i EU som en mulighet. Vi har enorme utfordringer og et etterlep innenfor bygging og infrastruktur i Norge, vi har over 3 000 mrd. kr på bok – og hvor lenge finnes de, forresten, med den krisen som pågår nå, det kan vi bare spørre oss – og vi mangler arbeidskraft.

Det mest relevante Norge kan bidra med, er det som store deler av Europa har minst av, nemlig arbeidsplasser. Norge kan gjøre det mulig for noen av dem som har både eksamenspapirer og stor innsatsvilje, å utføre godt betalte prosjektoppdrag i Norge, gjerne betalt i euro. Og la dem reise tilbake og bruke pengene i sine hjemland. Her kan Norge midlertidig sysselsette ingeniører, veiarbeidere og bygningsarbeidere. Norge kan bidra til å realisere rådspresidentens ønsker. De får en jobb og lønn som kan sette fortgang i nasjonal økonomi, vi får infrastruktur som gjør hverdagen enklere, og som på sikt styrker vår konkurransevne. Vi reduserer vårt overskudd en smule, men uten å skape press i norsk økonomi – det er en vinn-vinn-vinn-vinn-situasjon. Men det vil dessverre ikke regjeringen, her skal det ikke tenkes nytt, for det er

aldri vært tenkt før, og da skal det i hvert fall ikke gjøres nå.

Utenriksministeren hevdet i sin redegjørelse at en bekymringsfull effekt av den økonomiske krisen var at det han kalte en populistisk høyrefløy, har fått vind i seilene. Men så la han til at det ikke hadde skjedd i eurokriselandene – de såkalte PIIGS-landene. Det hadde ifølge utenriksministeren visstnok skjedd i andre euroland, uten at disse landene ble nevnt. Dette er, ifølge utenriksministeren, krefter vi må våge å konfrontere, og det er Fremskrittspartiet helt enig i – og jeg gjentar: helt enig i.

Utenriksministeren valgte å hoppe over en annen enda mer fremtredende utfordring i Europa, nemlig fremveksten av islamisme. Stadig flere europeere opplever religiøs og kulturell intoleranse, kvinner blir i økende grad utsatt for ulike former for diskriminering, og i enkelte byer og bydeler er det i praksis sharialover som gjelder. Det er derfor minst like viktig at vi også her våger å konfrontere disse kreftene. En slik konfrontasjon må verken beskrives eller oppfattes som gruppetenkning, stigmatisering eller tegning av skremselsbilder, men konfronteres for det de er, nemlig brudd på enkeltmenneskets frihet og brudd på menneskerettighetene. Men jeg registrerer at disse utfordringene og utviklingstrekkene i Europa ikke var nevnt med et eneste ord i utenriksministerens redegjørelse.

I redegjørelsen slår utenriksministeren også et slag for den nordiske modellen, som etter utenriksministerens oppfatning karakteriseres av stor offentlig sektor, høye skatter og sterke fagforeninger. Disse karakteristikkene kan jeg slutte meg til. Basert på slike kriterier får man, ifølge utenriksministeren, den nordiske velferdsstaten med «høy grad av velferd og likhet, kombinert med sterk konkurranseevne og ikke minst omstillingskraft». Det er en interessant analyse, men det som gjør den litt vel grunn, er at flere av de landene som i dag sliter aller mest, er nettopp karakterisert av stor offentlig sektor, høye skatter og sterke fagforeninger. Og ja, de har gjennomgående vært styrt av sosialdemokratier med stor tro på nettopp offentlig sektor, høye skatter og sterke fagforeninger. Kanskje er da forklaringsmodellen om hvorfor de nordiske landene har lyktes relativt godt, noe snever.

I et slikt utvidet bilde hører også kultur, som på ulikt vis har ført med seg åpenhet, fravær av korrupsjon, samhold, rettferdighetssans, arbeidsmoral, nøysomhet og sikkert mange andre kvaliteter. Hva som er årsak og hva som er virkning, er imidlertid en studie for sosialantropologien.

Laila Gustavsen (A) [12:20:48]: Det må være riktig vondt og smertefullt å være Christian Tybring-Gjedde, som møter en regjering og et politisk flertall som egentlig har gjort akkurat det som Tybring-Gjedde sier, nemlig å skape arbeidsplasser som er bra for hele utviklingen i Europa. Men måten vi gjorde det på, var ikke generelt å gi en hel masse skattelettelser til dem som var rikest fra før. Det var tvert imot å sette penger i produksjon gjennom oppussing av skolebygg, oppdrag til diverse nybygg, veier. Så vi har gjort akkurat det Tybring-Gjedde etterlyser, og vi har gjort det på en måte som også bidrar til at arbeidskraft kommer til Norge.

Norsk økonomi er solid. Samtidig har vi noen utfordringer, og mange har vært inne på det. 80 pst. av eksporten vår går til EU-land, og Norge er den fjerde mest integrerte økonomien i Europa. I en slik situasjon er det helt uansvarlig å sette norske arbeidsplasser og vår velferd i fare ved å ville si opp EØS-avtalen.

Arbeiderpartiets hovedprioriteringer er alltid å unngå arbeidsledighet. Lønnskostnadene i norsk industri har de siste årene økt vesentlig raskere enn hos våre handelspartnere, men bedriftene har svart gjennom mer effektiv produksjon og bedre betalt for sine varer. Faktisk er arbeidskraftproduktiviteten 50 pst. høyere i Norge enn det den er i snittet av EU.

Reiselivet har et dyrt, men svært unikt produkt å selge. Samtidig er det grenser for hva utlendinger har lyst til å betale for en opplevelse ved å komme til Norge. Vi er faretruende nær et for høyt kostnadsnivå i Norge, ikke minst på grunn av en sterk krone.

På søndag kunne vi se folk bli kastet ut av husene sine i Spania. 300 000 kr i gjeld ble umulig å håndtere, og hele familien, inklusiv to unger og bestemor, ble kastet ut. Sikkerhetsnettet mangler, og innslaget på Dagsrevyen illustrerer veldig godt at det er vanlige folk som er mest rammet. Mister du jobben, mister du svært mye, kanskje alt.

Ledigheten i Europa varierer på samme måte som de økonomiske problemene varierer. Jeg har lyst til å bringe inn et vesentlig poeng, nemlig mobilitet av arbeidskraft som en vinn-vinn-strategi. Bruk av EU-arbeidskraft i norske bedrifter er på sitt høyeste på tre år. Tre av ti bedrifter i privat sektor har brukt EU-arbeidskraft det siste året. I en ny undersøkelse for NAV EURES sier 31 pst. av virksomhetene i privat sektor at de har benyttet EU-arbeidskraft det siste året. Tallene i privat sektor har faktisk ikke vært høyere siden 2008.

Aldri før har hotell- og restaurantbransjen, f.eks., brukt så mye arbeidskraft fra Europa som nå. 67 pst. bruker arbeidskraft fra Europa. Også andre typiske EU-bransjer, som bygg og anlegg og industri, har rekord, med nesten 50 pst. av alle bedriftene som bruker arbeidskraft fra Europa. Tyske sykepleiere, portugisiske og spanske ingeniører, svenske kokker og servitører, tannleger fra Bulgaria, øst-europeiske bygningsarbeidere – og islandske bussjåfører, for den saks skyld – er alle veldig gode eksempler på at arbeidsmobilitet har løst felles utfordringer. De har både løst vårt behov for kvalifisert arbeidskraft og folks behov for jobb, altså en vinn-vinn-situasjon.

Norge er ikke alene i Europa om å ha en lavere ledighet, og arbeidsmobilitet er definitivt ikke svaret på alle spørsmål, men jeg mener at vi bør adressere dette som et tema i europapolitikken, med en veldig annerledes innfallsvinkel enn Fremskrittspartiet, som skal liberalisere arbeidsmarkedet, fjerne tryggheten for ansettelser og ikke jobbe aktivt mot sosial dumping. Vi må adressere det og rydde opp i dårlige arbeidsvilkår, både fordi vi har nytte av det, og fordi norske bedrifter og virksomheter trenger arbeidskraft fra Europa, og av solidaritet med alle de 40 pst. av ungdommene og alle dem som nå går rundt med drømmer, men kanskje ikke så store håp. En jobb i Norge kunne bidratt.

På samme måte har jeg lyst til bare å ta opp et lite tema på tampen. De rumenske og bulgarske tiggerne som nå går på gata rett her ute og tigger penger i koppene sine, er ikke først og fremst et ordensproblem, de er først og fremst et sosialt problem. Der har vi prosjekter gjennom EØS-finansieringsordningene. Det er et godt eksempel på hvordan vi kan innrette våre ordninger for å hjelpe rumenske tiggere der de bor, og det viser også hvor integrert vi er i Europa.

Harald T. Nesvik (FrP) [12:26:21]: Først av alt vil jeg få lov å takke utenriksministeren for redegjørelsen som ble holdt.

Jeg vil nok ha en litt annen innfallsportal til denne problemstillingen enn det en del andre har hatt her. Jeg kommer til å forholde meg mye til næringsperspektivet, og jeg skal begynne på følgende måte:

En av de tingene som bekymrer meg i lys av den eurokrisen vi har, i lys av den problemstillingen som en del av de europeiske landene sliter med, er at det er all mulig grunn til å frykte, dersom man ikke er veldig varsom og årvåken, at det kan komme nasjonale ordninger som har proteksjonisme i seg. Jeg tror at det fokuseres for lite på disse tingene. Hvis vi ser på skipsbyggingsindustrien, f.eks., har vi med en del av de landene som vi konkurrerer med i Europa, hatt en stadig dialog om hvorvidt man bruker støtteordninger eller finansieringsordninger for å ivareta egne lands interesser innenfor en del bransjer.

Det bringer meg over på den norske saken og det som har vært omtalt som Eksportfinans' framtid eller manglende sådan, og den debatten som har vært knyttet til hvorvidt regjeringen hadde mulighet til eller ønske om å sørge for at vi fikk et mer varig unntak fra kapitalkravdirektivet. Derom strides de lærde. Vi har fått med oss regjeringens og ikke minst finansministerens innfallsportal til dette, men når vi ser på de betenkningene som Rederiforbundet har fått utarbeidet i saken, og på det som Norsk Industri har kommet med, er det helt åpenbart at virkelighetsforståelsen er forskjellig. Jeg ber om at regjeringen er veldig varsom med bruken av den nye ordningen, slik at dette ikke blir en politisk ordning, men at en fortsetter i samme spor som Eksportfinans.

Et annet område, som er lite omtalt, men desto viktigere fra norsk side, er knyttet til fiskeripolitikken. Det er helt åpenbart at man har gående en konflikt knyttet til makrellen – ikke nødvendigvis mellom Norge og EU, men med andre land. Da er spørsmålet: Hvordan kan vi i større grad enn i dag klare å få en felles front i disse spørsmålene? EU går i en positiv retning når det gjelder fiskeripolitikken, det må vi ta inn over oss, og det er veldig bra. Hvis det som fiskerikomiteen foreslår, blir vedtatt, er det viktig at vi finner arenaer der vi kan stå sammen med EU for å sørge for forvaltningen, særlig i Norskehavet, av både sild og makrell, for der har vi en felles utfordring.

EU er vårt desidert viktigste marked. Det er et svært viktig marked nettopp innenfor det som har med fiskeri å gjøre, og jeg håper at man har stor oppmerksomhet om dette.

Når det gjelder den tidligere saken, som jeg allerede

har vært inne på, knyttet til kapitalkravdirektivet, tror jeg også det er på tide at vi stopper litt opp og tenker oss om når det gjelder alle de direktivene vi faktisk har implementert i norsk lovverk. Da er mitt spørsmål: Er vi så opp-tatt av at disse direktivene skal gå så fort gjennom denne salen at vi kanskje ikke alltid gjør grunnlagsarbeidet like godt på alle felt? Jeg tror vi må være oppmerksomme på dette, særlig i forbindelse med Lisboa-traktaten og måten man vil kunne jobbe på i parlamentet. Vi må være mye mer forutseende og ha mye bredere kontakt inn i en tidlig fase. Vi får heldigvis samtidig med EU-landene se hvilke direktiver som er på gang, men vi har en lang vei å gå når det gjelder å få behandlet disse på en skikkelig måte i Stortinget. Jeg håper også Stortinget er oppmerksom på dette og gjør grunnarbeidet sitt når direktivene skal til behandling her i salen. Det tror jeg har vært rimelig mangelfullt i en del saker.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kåre Simensen (A) [12:31:22]: Jeg vil i likhet med mange andre takke utenriksministeren for hans redegjørelse.

Mange er og vil bli berørt av det som skjer i Europa. Vi kan gå tøffe tider i møte – og inkludert i vi-et er også vi nordmenn, som mange har vært inne på i sine innlegg.

Det er vondt å registrere at ungdomsledigheten har passert 40 pst. i Spania og rundt 20 pst. i land nærmere oss. Utenriksministeren stiller i sin redegjørelse spørsmålene:

«Men hva skjer med tilliten, omstillingsevnen og unge menneskers fremtidssyn?»

Og videre:

«Hvordan vil dette virke inn på tilliten til politiske institusjoner?»

Kanskje kan artikkelen i Dagens Næringsliv i går, med overskriften «Jesús frykter for fremtiden» gi noen svar. Den Jesus som vi her snakker om, er 95 år. Når en 95-åring uttrykker bekymring for fremtiden, er det grunn til å stoppe opp. Hva med dem som er i starten av sitt voksenliv, som ikke har en jobb å våkne til? Hvordan skal de møte dagen og morgendagen? Jeg er bekymret fordi historien alltid viser at det vil være krefter som utnytter slike bekymringer til sin fordel.

Utenriksministeren sier også noe om det i sin redegjørelse, at krefter på den populistiske ytre høyre fløy har fått mer vind i seilene i Europa. De har blitt mer synlige på den politiske dagsordenen. Vi trenger ikke reise lenger enn til Ungarn før vi finner partier som har fått mer enn vind i seilene. De er i ferd med å få folket med seg, og den utviklingen er årsaken til at jeg tok ordet her i dag.

Lørdag 12. november hadde Dagens Næringsliv en artikkel med ingressen «Der hatet gror» – med undertittelen «En ny, nasjonalistisk hatbølge skyller inn over Ungarns unge demokrati. Hittil er det særlig sigøynerne som har fått svi».

Det gjør noe med oss når vi leser om hatet som er i ferd med å finne grobunn i Ungarn – at mennesker blir utsatt for vold i sin hverdag fordi de bare er det de er. Det skaper

frykt – en frykt som dessverre også er blitt et politisk virkemiddel. Hatspråket er blitt så akseptert i Ungarn at det har skapt en hatkultur, som igjen gir grobunn for voldelig ekstremisme. Alt dette er godt forankret i det politiske partiet Jobbik, et parti som har vel 20 pst. av velgerne med seg, et parti som har sin egen ungarske garde, som marsjerer i gatene med det som mange omtaler som «svarte fascistinspirerte uniformer». At en slik framferd får folkets tilslutning, er skremmende. At de samtidig også ønsker tilbake landområder Ungarn mistet etter første verdenskrig, gjør at utfordringene blir større og frykten desto verre.

Jeg er bekymret for at det som skjer i Ungarn, også kan skje i andre land. En ungdomsgenerasjon uten et arbeid å gå til kan være en god rekrutteringsarena.

Den tidligere politikeren og Rafto-prisvinneren Peter Molnar oppsummerer det som har skjedd i Ungarn slik: Jeg trodde demokrati og ytringsfrihet ville føre til et sunt og nytt Ungarn, men dessverre ser vi at hatet og brutaliteten vokser på bekostning av demokrati og ytringsfrihet.

Det er verdt å merke seg disse ordene når vi skal møte morgendagens Europa.

Michael Tetzschner (H) [12:34:50]: Schengen-området skal snart utvides til også å omfatte Bulgaria og Romania. Utenriksministeren har i redegjørelsen gitt sin støtte til det polske formannskapetets kompromissforslag om å oppheve indre grensekontroll for disse landene og uttaler at dette er «en løsning som balanserer ulike hensyn, og det er et forslag som vi kan leve med». Samtidig foreslår kommisjonen at medlemslandene skal gi fra seg beslutningsmyndighet over grensekontrollen. Det er akkurat nå fortsatt alvorlig tvil om Romania og Bulgaria har evne til å håndheve en Schengen-yttergrense mot innstrømming av personer fra tredjeland. Vi snakker bl.a. om Kaukasus-området, som igjen er transittområde for både narkotikatrafikk og næringsdrivende av en sort vi egentlig ikke ønsker oss i Europa. De to nye Schengen-landenes innsats mot hjemlig trafficking og organisert kriminalitet har også en vei å gå.

Jeg har med glede sett at utenriksministeren støttet den tidligere justisministerens posisjon i Brussel i september, da man understreket at Norges holdning er at grensekontroll skal være et nasjonalt anliggende når man regulerer ut fra et sikkerhetshensyn. Men så er spørsmålet: Hva skjer hvis vi ikke blir lyttet til? Da er det veldig avgjørende at man følger utviklingen nøye og er beredt til å ta de skritt som er nødvendige for å kontrollere tilstrømming gjennom en aktiv kontroll av egne grenser, selvfølgelig innenfor rammene av Schengen-avtalen. Vi må også huske på at det ligger store besparelser i og fordeler ved å kunne avvise folk ved grensen og ikke måtte oppspore dem etter at de har reist inn til Oslo og andre byer, for der å drive kriminalitet, f.eks. omsetning av narkotiske stoffer. Jeg imøteser at regjeringen fremmer forslag som setter våre immigrasjons- og grensemyndigheter i stand til å håndtere et eventuelt økt press.

EUs krise er oppstått i enkeltland. Overgangen til felles valuta ga historisk lavt rentenivå, og noen land med hovedsakelig sosialistiske eller sosialdemokratiske regje-

ringer benyttet dette pusterommet de lave rentene ga, til å ekspandere sine egne stater på kreditt fra andre. I andre land brukte man pusterommet til å gjøre strukturendringer. Portugal, Spania inntil i forgårs, Tyskland inntil 2005 og Hellas før 2003 og etter 2009 var sosialistisk eller sosialdemokratisk styrte land – og også Irland, for å nevne land innenfor eurosonen.

Det er verdt å merke seg at det var et sosialdemokratisk ledet Tyskland som var de første, sammen med Frankrike, til å bryte stabilitetspaktens kriterier. Det var også Schröder som aktivt motsatte seg at det skulle være mulig ved hjelp av rettsapparatet å slå til overfor land som brøt traktatens betingelser.

Torgeir Micaelsen (A) [12:38:06]: Først til det siste: Jeg vil advare sterkt mot at vi politiserer, partipolitisk, hvordan situasjonen i enkeltland har oppstått, og hva som er begrunnelsen for situasjonen i enkeltland, basert på eksempler fra land som tilfeldigvis passer til det partisyn man også har her hjemme. Det er en rekke forhold, en rekke enkeltindikatorer, som er årsaken til at man er der man er. Jeg har ikke tid til å gå inn i en grundig analyse av det nå, til det er ikke taletiden lang nok.

Jeg vil legge til at når enkeltrepresentanter her i denne salen peker på at det har vært for stor oppbygging av offentlig sektor i en del land, er det minst like god grunn til å hevde at noe av grunnen til at man er der man er i dag, er at en del land også brukte de gode tidene før finanskrisen til å redusere statens inntekter, bevilge seg store skatteutt, noe som gjorde at man ikke var i stand til å legge seg opp overskudd. Da krisen kom, levde man allerede litt over evne, på kreditt. Så ble ting bare enda verre, og så er man der man er i dag. Så jeg ville gått litt forsiktig i dørene hadde jeg vært med i de borgerlige partiene, som her i dag mener at det er sosialistiske regjeringer som har levd over evne. Vel – jeg skal gjerne diskutere det mer på et annet tidspunkt.

Det jeg derimot vil si noe om, er hvilket enormt inntrykk det gjør på meg når vi på vårt eget kontinent, i vår egen verdensdel, i moderne vestlige demokratier, opplever massearbeidsløshet blant ungdom, opplever at vi kan ha en reell diskusjon om at stater i vår egen bakgård, i vårt nærrområde, kan gå konkurs. Det er slik man leser om fra land vi vanligvis ikke liker å sammenlikne oss med. Ikke minst er det, som sagt, veldig krevende å møte en del av de ungdommene som har en helt tapt framtid basert på det som nå skjer.

Hva skal da svaret være, og hva skal betydningen for Norge bli oppe i dette? Det vi i hvert fall ikke skal gjøre, er å følge rådene fra representantene her og andre steder som sier at nå er det på tide å tenke nytt, gå for de litt mer ytterliggående løsningene. Nei, det vi bør gjøre nå, er å holde fast i alle de spakene, alle de håndtakene, vi har i norsk rammeverk og politikk som bidrar til forutsigbarhet, trygghet og prøvde virkemidler. Vi har vist også i nær fortid at det er mulig å styre økonomien her i Norge gjennom en del av de utprøvde virkemidlene. Vi skal nettopp holde fast ved det som har vært vellykket ved den norske velferdsmodellen, som både skaper og deler verdier på

en helt annen måte enn andre land. Så jeg vil sterkt advare mot at vi nå skal prøve oss på noe nytt og spennende i en tid da det i verden rundt oss brygger opp til et stort økonomisk uvær, også i vårt eget nærrområde.

Til slutt vil jeg bare si at jeg støtter veldig opp om det arbeidet som gjøres i regjeringen rundt innskuddsgarantidirektivet, som har tverrpolitisk oppslutning i finanskomiteen.

Peter N. Myhre (FrP) [12:41:35]: La meg først få takke utenriksministeren for en grundig redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker.

I utenriksministerens redegjørelse for et år siden sa utenriksministeren at det begynner å gå litt bedre i EU. Den gangen var det grunn til optimisme. Nå er budskapet et annet: Arbeidsløsheten er foruroligende høy og stigende, det samme er underskuddene i statsøkonomien i mange EU-land.

Hovedårsaken er årevis med offentlig overforbruk og opptak av statlige lån for å finansiere velferdsgoder. Vi vet alle fra vår egen privatøkonomi at når utgiftene er høyere enn inntektene, går det før eller senere galt.

De to største økonomiene i EU, Tyskland og Frankrike, har over en tid produsert hjelpepakker, men de to går selv med enorme underskudd. Ifølge Aftenposten i dag kan Frankrike risikere å få sin kredittverdighet nedgradert, noe som betyr høyere renter på statlige lån. Arbeidsløsheten er på nesten 10 pst., og gjeldsgraden er på svimlende 82 pst. av brutto nasjonalprodukt. Frankrikes rolle som snill onkel overfor hardt rammede EU-kolleger kan fort snu seg til at også Frankrikes økonomi går i krisemodus.

Også i Tyskland er det fare på ferde. Tyskland hadde en gledelig vekst i BNP i 2010 på 3,6 pst., men gjelden økte kraftig. Tyskland har nå en samlet gjeld på over 1 800 mrd. euro, som er 78 pst. av brutto nasjonalprodukt i Tyskland. Det er en økning på 300 mrd. euro på et år – nesten et norsk oljefond. Gjeldsgraden har økt fra 2009 til 2010, fra 64 pst. til 78 pst, som er vesentlig høyere enn de 60 pst. av BNP som regelverket tillater. De pengene Tyskland nå bidrar med, finansieres ved at Tyskland selv opptar store lån, som kommer i tillegg til de gamle.

Utenriksministeren hevdet torsdag at Norge er den europeiske kontrasten, og viste til at Norge har overskudd, høy sysselsetting og ingen gjeld. Det er i og for seg riktig, men det er ikke så mye av den norske erfaringen som lar seg eksportere til andre land for å løse deres problemer. Det som skiller Norge aller mest fra våre naboer, er de enorme olje- og gassinntektene – hundrevis av milliarder kroner som hvert år gjør det komfortabelt å være norsk regjering. At Norge er et sårbart land dersom EU-landenes etterspørsel etter norske produkter avtar, er noe vi skal ta på alvor. Derfor er det viktig med en nøktern økonomisk politikk her i Norge, slik at statens forbruk ikke blir for høyt.

Kjersti Toppe (Sp) [12:44:47]: Noreg har gode tradisjonar for ein restriktiv alkoholpolitikk. Reklameforbod, avgiftspolitik og regulering av tilgjengelegheit er viktige tiltak, for sjølv om alkohol er ei lovleg vare, er det

ikkje ei vanleg vare. Alkohol er det rusmiddelet som fører til flest helseskadar og dei største sosiale problema. Verdas Helseorganisasjon definerer alkohol som den tredje viktigaste årsaka til tidleg død og uførleik på verdsbasis. Også økonomisk kostar alkoholen samfunnet dyrt. Fleire land enn Noreg innser at ein restriktiv alkoholpolitikk, inkludert reklameforbod, er effektiv rusførebygging og god helsepolitikk.

EU forsøker no å pressa Noreg til å gje opp det nesten 36 år gamle forbodet mot alkoholreklame gjennom det nye direktivet for audiovisuelle medium. EU krev at Noreg ikkje lenger skal få oppretthalda unnataket som gjev oss rett til å stoppa alkoholreklame i tv-sendingar frå utlandet. Alkoholreklame inn i norske heimar vil vera eit stort tilbakesteg for folkehelsesatsinga i Noreg. Ein slik situasjon vil stå i sterk kontrast til målsetjinga i Samhandlingsreforma og i den nye folkehelselova, nemleg å førebyggja meir for å reparera mindre.

EU sin alkoholpolitikk er skremmande. Sjølv om alkoholrelaterte dødsfall i EU er omfattande, tek tv-direktivet utelukkande marknadsliberalistiske omsyn. Ganske nådeløst må vi registrera at omsynet til den frie konkurransen og den indre marknaden veg tyngst og overskyggjer fullstendig folkehelseargumentet. At alkoholreklame på tv vil bidra til endra alkoholvanar og auka alkoholkonsum i befolkninga, og hos ungdom spesielt, er dokumentert, men blir ikkje teke omsyn til. Dette viser den mørke baksida av EØS-avtalen, som har marknadsliberalisme som leiestjerne. Når marknaden skal styra aleine, tapar folkehelsa. Då vil òg samfunnet tapa. Dei einaste som tener på dette, er alkoholindustrien og reklamebransjen.

EU viser til at ein kan forhandla fram avtalar med dei landa som er vertsland for kanalane som sender tv-sendingar til Noreg. Dette er eit høgst usikkert tiltak. Det er òg eit paradoks at andre rusmiddel, som f.eks. tobakk, ikkje blir behandla som handelsvare på same måten som alkohol. Alkohol framstår som ei ønskt og viktig handelsvare i EU.

Senterpartiet meiner at det unnataket som blei framforhandla tidleg på 1990-talet, var ein viktig premis for at EØS-avtalen fekk fleirtal i Stortinget, og må først vidare. Vi meiner at dagens lovgjeving om alkoholpolitikk skal vera streng, og støttar derfor ikkje å innføra direktivet om audiovisuelle medietenester.

Gunvor Eldegard (A) [12:47:29]: Det er ein alvorleg situasjon i Europa. Stor utryggleik er knytt til utviklinga av europeisk økonomi. Det er høg gjeld, store underskot og høg arbeidsløyse.

66 pst. av vår eksport går til Europa. Europa er den desidert viktigaste handelspartnaren vår. Difor er me utruleg sårbare i forhold til kva som skjer der ute. Da må me ha ein budsjett- og finanspolitikk her heime som tryggjar arbeidsplassane våre, som sørgjer for at me framleis har låg rente, og at verdien av krona ikkje stiger. Difor er det viktig at me brukar mindre enn 4 pst. av avkastninga av oljefondet i budsjettet.

Mange land burde ha brukt meir pengar, men dei kan ikkje på grunn av høg gjeld. Keynes sine teoriar verkar

berre når ein sparar i gode tider, slik at ein kan bruka meir i dårlege tider. I 2008 var det nettopp det me gjorde her heime, da Stortinget vedtok tiltakspakka for arbeid. Det sørge for aktivitet i ei vanskeleg tid. Frå 2010 har veksten her heime teke seg opp både i industrien og i bygg og anlegg. Det syner òg tredje kvartal i 2011. Dette er bra, og me er i ein svært heldig posisjon i forhold til landa rundt oss. Det syner òg at orden i eigen økonomi er det beste forsvar mot kriser som kjem utanfrå, og at me i tøffe tider treng trygg økonomisk styring, ikkje kreative løysingar som set norsk konkurransekraft i fare.

Ungdomsarbeidsløysa er eit stort problem i Europa. Ho er på over 20 pst. i Sverige og på nesten 50 pst. i Spania. Det at nesten 50 pst. av ungdommane i Spania står utan arbeid, er ikkje berre eit problem for den einskilde, det er eit problem for samfunnet, for Europa – ja for oss alle. At store delar av den generasjonen som skal ta over framtida, ikkje kjem inn på arbeidsmarknaden, er ei stor utfordring. Bak desse tala står det faktisk ungdommar som ikkje har eit arbeid å gå til, som har lita eller inga inntekt. Det skapar sjølv sagt frustrasjonar – og, ikkje minst, for ei sløsing det er med ungdommens krefter! Og tenk på det tapet som samfunnet får, ved ikkje å bruka denne arbeidskrafta! Frustrasjonen kan òg gå over i sosial uro.

I mange europeiske land er dei likevel i gang med ein stor dugnad for å få økonomien på skjener igjen. For eit par veker sidan kunne Dagsrevyen syna eit intervju med ein advokat i Irland. Han hadde fått halvert løna si. Likevel var han glad for at han faktisk hadde arbeid.

For nokre veker sidan var eg i EU-parlamentet på nasjonal høyring om «Single Market Act» – ein tolvpunktplan for å sikra vekst og arbeidsplassar og fokusera på næringslivet, bl.a. tilgang til finansiering og risikokapital, forenkling for næringslivet og, ikkje minst, bruk av offentlege innkjøp for å stimulera til innovasjon og klimaløysingar.

Irene Johansen (A) [12:50:53]: Norge kan selvfølgelig ikke være likeglad med det som skjer i Europa, slik noen tar til orde for. I stedet for å bygge høye gjerder rundt landet vårt må vi bidra til å løse krisen, både for vår egen del og i solidaritet med våre naboer. Det vil gagne oss alle.

Situasjonen i Europa er svært alvorlig. Det er all grunn til bekymring – også for Norge. For selv om de fleste av oss i dag ikke merker så mye til den krisen vi ser i enkelte av de europeiske landene, vil vi det – hvis krisen vedvarer. Etter finanskrisen var det mange land som tok opp høye lån for å bidra til å redde banksektoren og komme ut av krisen. Nå klarer de ikke å håndtere gjelden sin. Bare Italias statsgjeld er på over 15 000 mrd. kr. Det spekuleres nå i om den økende renten på italiensk statsgjeld kan føre EU og euroen ut i en ny krise, og om eurosamarbeidet kan bryte sammen eller føre til et «Europa i flere hastigheter».

Norge har klart seg bra gjennom finanskrisen, og vi klarer oss bra nå, til tross for gjelds- og arbeidsløshetskrisen i verden. Mange peker på våre store inntekter fra olje og gass og Pensjonsfondet som grunnen til det. La det ikke være noen tvil om at Pensjonsfondet er viktig og gir oss et handlingsrom som det er grunn til å misunne oss. Det satte oss i stand til å sette inn offensive tiltak under

finanskrisen. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke er inntektene fra olje og gass alene vi lever av. Hadde vi alle sluttet å arbeide og levd på disse inntektene, ville vi klart oss i litt over ett år før fondet var tomt. Det er hverandres arbeid vi lever av.

Norges økonomiske vekst og velferdssamfunn kan vi takke en høy arbeidsdeltakelse for. Vi har bygd ut barnehageplasser og foreldrepermisjonen, slik at både kvinner og menn deltar i arbeidslivet. Det er skapt over 250 000 nye arbeidsplasser de siste årene. Vi har gjennomført en pensjonsreform som legger til rette for at flere jobber lenger. Og viktigst av alt: Vi har holdt orden i egen økonomi og ikke brukt over evne i gode tider.

Men hvis markedene i Europa kollapser og veksten i økonomien stopper opp, vil norske arbeidsplasser, spesielt i konkurranseutsatte næringer og industri, være i fare, og vi vil kunne få økende arbeidsløshet også her.

Norge eksporterer 40 pst. av det landet produserer, til utlandet, ca. 70 pst. går til EU-landene. Vi er avhengig av tilgang til markedet i EU for å få solgt våre varer. Det var også en av begrunnelsene for EØS-avtalen i sin tid. At enkelte nå vil sette EØS-avtalen i spill og også avvise å hjelpe EU-landene, vitner om en navlebeskuelse som er bare trist.

Nettopp i en slik situasjon er det viktig at Norge er med og bidrar til å løse krisen. Den norske regjeringen har sagt at Norge kan være positiv til å bidra med lån, slik vi sammen med de andre nordiske landene gjorde overfor Island under finanskrisen, og at vi også vil kunne bidra med høyere bidrag til IMF. Vi vil bidra både fordi vi har økonomi til det, for å vise solidaritet med de berørte landene og fordi det gagnar Norge og det europeiske fellesskapet vi er en del av. Det blir ikke fred og velstand i Nord- eller Vest-Europa uten fred og velstand i sør og øst, sa Barroso i en tale. Det bør vi alle bidra til.

Geir Pollestad (Sp) [12:54:29]: Som utenriksministeren gjorde rede for, og som flere har fulgt opp i dagens debatt, står Europa nå midt i en meget krevende situasjon både økonomisk og politisk. Det er det ingen grunn til å glede seg over. Men det bør gi grunnlag for noen refleksjoner, bl.a. over det valget vi gjorde da vi i 1994 valgte å stå utenfor unionen. Det er min klare oppfatning at det objektivt sett var en riktig beslutning å si nei til EU i 1994.

Krisen i Europa ville ikke ha vært mindre om Norge hadde vært medlem av EU, og situasjonen i Norge ville ikke ha vært bedre om vi sa ja. Meningsmålinger viser at folk i Norge i større grad enn folkets representanter har forstått dette.

Jeg meldte meg inn i Senterpartiet i 1994 nettopp på grunn av EU-saken. I Senterungdommen sammenlignet vi EU med det å sykle. Så lenge en har fart, går det bra. Mister en farten, velter man. Det er det som skjer i EU nå. Det er det ingen grunn til å glede seg over. Det er all grunn til å føle sympati med folk i Europa som nå får føle på kroppen konsekvensene av et politisk eliteeksperiment i EU kombinert med nasjonal mangel på nøysomhet i flere land.

Senterungdommen beskrev også EU-prosjektet med

klesbransjens ord «one size fits all». Det fungerer verken når en kjøper klær, eller når en skal styre Europas land. Felles valuta og felles pengepolitikk fungerer kun hvis næringsstrukturen i valutaområdet er den samme. Hvis næringsstrukturen er forskjellig, trengs det enten felles finanspolitikk eller en betydelig større mobilitet i arbeidsmarkedet enn det vi ser i EU i dag.

Vi ser tegn til en felles finanspolitikk ved at medlemslandenes budsjettarbeid skjer i nært samråd med kommisjonen og rådet før de nasjonale parlamentene gjør sine budsjettvedtak. Jeg finner grunn til å stille spørsmål ved hva dette gjør med demokratiaspektet i det nasjonale budsjettarbeidet. Krisen bidrar til mer sentralisering og mindre demokrati. Det kan være en farlig utvikling på sikt.

Løsningen med økt mobilitet kan høres forlokkende ut, men har en bakside i form av press på velferdsordninger, press på lønninger og press på andre sosiale goder som vi er opptatt av.

Senterpartiets svenske søsterparti sier følgende om EU:

«Centerpartiet anser at det behøvs ett smalare men vassare EU.»

Jeg mener at en fra norsk side bør jobbe for en slik utvikling i Europa. Manglende suksess i sentrale spørsmål kan ikke kompenseres gjennom mer detaljstyring, mer byråkrati og mer kontroll. Byråkrati er også en farlig ideologi.

Eirik Sivertsen (A) [12:57:45]: Jeg ble sittende på Flytoget på vei fra Gardermoen og inn til Oslo i går kveld og se på nyhetsmeldingene som flimret over skjermen. Der var det få lyspunkter. Mange av representantene som har hatt ordet i denne debatten, har utdypet og utbrodert dette, så jeg skal ikke gjenta det, men det er vel grunn til også for meg å fastslå at det er mørke skyer over Europa, og vi vet ennå ikke hva utgangen av dette blir.

For den norske regjeringen er det helt sentralt at arbeid til alle skal være et kjernepunkt, og det er noe av det viktigste vi holder på med. Vi har også sagt at aktivitet og det at en har en reell mulighet til å kunne bo over hele landet, er sentralt her, nettopp for å kunne ta i bruk de rike ressursene som finnes over hele landet. Det viktigste virkemiddelet vi har for å bidra til det, og for å kompensere for bl.a. avstandsulempes og andre ulemper, har vært den differensierte arbeidsgiveravgiften. Det er et treffsikkert og ubyråkratisk virkemiddel, og det har vært målrettet og effektivt for å stimulere til sysselsetting og bosetting i de områdene av Norge som har lav befolkningstetthet, og som sliter med fraflytting. Norge ble tvunget til å avvikle denne ordningen fra 1. januar 2004 fordi det ble framholdt at virkemiddelet var i strid med EØS-avtalen.

Denne regjeringen jobbet hardt for å komme til forståelse med ESA, som sikret en ordning som var tilnærmet lik den som var før. Det var derfor en stor seier for norske distrikter og for en aktiv distriktpolitikk at differensiert arbeidsgiveravgift kunne gjeninnføres fra 1. januar 2007. Den differensierte arbeidsgiveravgiften er vårt overlegent viktigste virkemiddel for å sikre muligheten til å ha aktivitet i hele landet, og kanskje er det et av de viktigste bidragene til at vi har en lavere sentraliseringstendens i

Norge enn det resten av Europa har. Rammen for dette virkemiddelet er EU-kommisjonens retningslinjer for regional støtte, som gjelder fra 1. januar 2007 til 31. desember 2013. Disse retningslinjene setter ytre rammer for hva EØS-landene kan gi av regionalpolitisk offentlig støtte til næringslivet, og regulerer bl.a. ordninger som differensiert arbeidsgiveravgift og distriktsrettet investeringsstøtte. Innenfor disse rammene er det ESA som fortolker og håndhever regelverket og skal godkjenne de norske ordningene og virkeområdene for de distriktpolitiske virkemidlene.

Europakommisjonen la 16. november i år fram sitt arbeidsprogram for 2012. Som ventet framgår det der at retningslinjene for regional støtte skal opp til revisjon. Det betyr også at de norske praktiseringene og de norske ordningene vil kunne stå i fare for å forsvinne.

Jeg er trygg på, og benytter anledningen til å minne regjeringen om, at vi skal følge opp den regjeringserklæringen som ligger til grunn, og sikre en videreføring av dette viktige virkemidlet, også etter 2013. Det må gjøres gjennom et systematisk arbeid overfor EU-kommisjonen i tiden som kommer.

Svein Roald Hansen (A) [13:00:57]: Noen kommentarer til ting som er sagt i debatten.

Den avhengigheten som vi alle er enige om – den dominoeffekten som vi kan oppleve av problemene i mange av landene ute i Europa – skyldes ikke først og fremst EØS-avtalen, eller EU-samarbeidet som sådant, men det som ligger under og bak det, nemlig den økonomiske integrasjonen og den økonomiske avhengigheten man dermed opplever. Det er slik at små land er mer sårbare enn større land, fordi større land handler mer med seg selv enn små land gjør. Det er nok å vise til den situasjonen Finland kom i da Sovjetunionen gikk i oppløsning, og Finlands viktigste eksportmarked falt sammen.

Så til euroen. Hellas ville vært bedre stilt med drakmer enn med euro, er det blitt sagt. Ja, jeg tror ikke at de ville fått lånt så mye om de hadde hatt sin egen valuta, som det de fikk. Lånefesten ville blitt stoppet noe før, slik at gjeldsbyrden hadde vært lettere. Først og fremst ville jo virkemidlet med egen valuta vært muligheten for å devaluere, som også Dagfinn Høybråten pekte på var noe som skjedde med den islandske kronen. Den verdien forsvant jo praktisk talt helt. Men det innebærer å velte byrdene over på naboen. Det er et virkemiddel som heldigvis har vært ute av bruk i ganske lang tid. Hadde vi nå hatt den situasjonen i Europa at landene hadde hatt sine egne valutaer, så ville vi risikert en runddans med devalueringer og, tror jeg, i større grad fått fram proteksjonisme enn det vi heldigvis har opplevd i dag. Jeg tror ikke det ville gjort veien lettere ut av krisen enn den veien man nå har å gå.

Så til Slagsvold Vedum, som tilla meg et syn på EØS-avtalen som jeg faktisk ikke har. Jeg holder fast ved at det finnes bare ett alternativ til EØS-avtalen, og det er medlemskap – hvis vi skal ha en avtale som ivaretar norske næringslivsinteresser på samme måte. Men det betyr ikke at vi ikke mener at det kan være rom for forbedringer. Jeg har tidligere nevnt dette i denne salen, og i den felles parlamentarikerkomiteen i Europaparlamentet har vi i

flere år arbeidet med å analysere og se på virkningene av Lisboa-traktaten når det gjelder EØS-avtalen. Vi har reist spørsmål om vi først og fremst burde forsøke å få til institusjonelle endringer, slik at vi også kunne få et inntak til Europaparlamentet.

Utenriksministeren har lovet oss en frisinnet debatt om EØS-avtalen når utredningen foreligger, så den ser jeg fram til å delta i. Jeg mener absolutt at vi skal være åpne for å forbedre avtalen, men jeg tror ikke det alternativet som jeg føler mange ønsker seg, finnes, nemlig at vi kan velge hvilket regelverk vi skal følge.

Ivar Kristiansen (H) [13:04:19]: Det har vært nokså mange fellestrekk i denne debatten, som har pågått i hele formiddag, med bakgrunn i utenriksministerens redegjørelse. Vi er vel alle sammen enige om at all bedring i Europa er bra for Norge. Noen mener vel at ordet «skadefryd» har vært tatt litt for mye i bruk i denne debatten. Muligens ville kroppsspråkeksperter kunnet lese hvem som trives best i debatter som dette. Likevel har vi en nokså lik forståelse for at vi er svært bekymret over den politiske og økonomiske situasjonen i Europa.

La meg også si at det har styrket debatten at finansministeren og deler av finanskomiteen har deltatt i den. Dette sier jeg ikke med noen indirekte pekefinger til utenriksministeren – snarere tvert imot.

Utenriksministeren med flere har undret seg litt over at Høyre har endret profil. Nei, det har vi på ingen måte gjort. Vi er tidligere blitt beskyldt for å ha deltatt i en slags harselas av EØS-avtalen, og utenriksministeren slår fast at det er svært dårlig bruk av tid å snakke om oppsigelse av EØS-avtalen. Det kan vel oppfattes som kritikk av noen flere enn Høyres representanter i denne salen. Jeg registrerte at Arbeiderpartiets utenriks- og forsvarspolitiske talsmann brukte hele sitt hovedinnlegg på å advare nettopp mot å tukle med EØS-avtalen i tider som denne. Det er soleklart for Høyre at i en situasjon hvor man ikke er i nærheten av å kunne oppnå den ideelle løsningen, må noen slå ring om dagens EØS-avtale. Noen bruker all sin tid, alle sine krefter, til å fortelle det norske folk at et WTO-reglement ville vært bedre for Norge enn dagens avtale. Det må de ha full anledning til å slåss for, også på en dag som denne.

Det er ingen tvil om at det er grobunn også i Norge for å se etter «quick fix»-løsninger. Vi har en organisasjon som to av regjeringens tre partier, stort sett, er flokket rundt medlemskap i, som ynder å snakke om hvor mye bedre verden ville blitt med en bilateral avtale med kommisjonen og 27 land. Derfor er det viktig for Høyre å bidra i denne debatten med å slå fast at den avtalen som vi har i dag, og som er en garanti for norsk arbeidsliv, er det all grunn til å slå kraftig ring om.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:07:33]: Utenriksministeren la vekt på at det ikke finnes noen enkel løsning ut av det krysspresset som mange euroland nå befinner seg i. Når det hevdes at det ikke finnes alternativer til kraftige økonomiske nedskjæringer og velferdstap for Europas befolkninger, skyldes det sjølsagt tidligere politiske valg, og

det skyldes manglende politisk oppslutning om å ta sjølkritikk og tenke nytt, altså endre maktforhold. Noen stikkord kunne vært: gjeninnføring av nasjonale valutaer, mer makt tilbake til folkevalgte organ i nasjonalstatene og mindre subsidier og redningspakker til en grådig finansnæring.

EU valgte å innføre euroen trass i tunge faglige advarsler. EU valgte en pengeunion uten at en samtidig fikk en politisk union. Å drive pengepolitikk for alle euroland er umulig uten nødvendige politiske verktøy. Det må bety vanskeligheter for noen, fordi økonomiene er så ulike. Den norske Europabevegelsen er enig i dette. Før krisa inntraff, har euroen dreid økonomien i favør av storeksporthen Tyskland på bekostning av de mindre produktive statene i sør. Alle land har ansvar for egen utvikling, men det er ikke tvil om at EU-land, og særlig euroland, har gitt fra seg betydelige virkemidler for å skjytte dette ansvaret på best mulig måte.

Det har i Vesten foregått en enorm satsing på finansspekulasjon, eiendom og tjenestesektor og en massiv svekkelse av de vareproduserende næringer. Mange vestlige land har revet ned, mens Kina har bygd opp. Kina sitter med store valutaeserver, mens USA og europeiske land er nedtyngt i gjeld.

I en årrekke har EU-statene forsøkt å følge opp krav fra Brussel om en budsjettpolitikk som fører til større konkurransevne. Målet var mindre folkevalgt styring og tilhørende svakere korrigerende av markedskreftene f.eks. i finanssektoren. Dette har sjølsagt gitt mer spekulasjon og urettferdig konkurranse framfor bl.a. skikkelige forhold i arbeidslivet. Deler av denne utviklingen gjelder dessverre også i Norge gjennom EØS-avtalen.

En av nyhetene i går var at Hanne Inger Bjurstrøm nå pent ber nordiske kollegaer om drahjelp imot ESA, som mener Norge ikke kan følge ILO-konvensjonen om arbeidsfolks rettigheter når offentlige innkjøp skal ut på anbud. Det er nesten ikke til å tru det en opplever, men det er sant. Det er et klart bevis på at vi i Senterpartiet hadde rett da vi i tjenstedirektivstriden ikke stolte på forsikringer om at norsk rett ikke ville bli underordnet EU-retten for arbeidslivet. Det er jo et stort paradoks i seg sjøl at statsråden må skyve FN og ILO-konvensjonen foran seg i striden med Brussel. Det viser for alle at norsk lov er lite å stille opp med i Brussel. Den er underordnet EU-retten, og ingen utsendingsdirektiv endrer dette EU-systemets logikk.

Snart kommer det regjeringsoppnevnte EØS-utvalget med sin rapport. Samtidig har Nei til EUs prosjektleder Sigbjørn Gjelsvik ledet arbeidet med alternativer til dagens EØS-avtale. Det må vitalisere den norske debatten. 52 pst. av befolkningen svarer nå at de er enige med Senterpartiet om at en gjensidig fordelaktig handelsavtale med EU vil tjene norske interesser bedre enn EØS-avtalen. Å holde den store EØS-motstanden utenom norsk debatt blir en norsk variant av det europeiske ledere nå gjør altfor ofte, nemlig driver det politiske ordsiftet uten å ha befolkninga med på laget.

Utenriksministeren uttrykte bekymring over at teknokratregjeringer tar over i Italia og Hellas. Vi er helt enig i det. Den gryende sosiale uroen som nå kommer, er ett av mange signaler imperiebyggerne burde tatt inn over seg.

Den europeiske unionen er rett og slett overmoden for endring. Mer union, som er mantraet i Brussel, er ikke svaret.

Steinar Gullvåg (A) [13:11:05]: I sin redegjørelse viser utenriksministeren til Laval-, Viking- og Ruffertdommene i Europadomstolen og sier at dette har skapt klarhet om medlemsstatenes adgang til å stille krav til lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakerne som sendes på oppdrag fra et EØS-land til et annet. Dette reguleres av det vi tidligere kalte utstasjoneringdirektivet, men som nå har fått navnet utsendingsdirektivet.

EØS/EFTA-landenes og EU-landenes felles parlamentariske komité har forlenget behandlet dette spørsmålet med grunnlag i en omfattende rapport. Vi har bedt om endringer i direktivet og den rettsstilling som er skapt med grunnlag i direktivet, slik at grunnleggende arbeidstakerrettigheter kan ivaretas. Jeg er svært glad for at det nå er utvikling på dette området i EU.

Desto verre er det derfor at ESA – og jeg ber Lundteigen merke seg det – på eget initiativ nå mener at vi ikke kan stille betingelser om norske lønns- og arbeidsvilkår ved offentlige anskaffelser, med den begrunnelse at det ikke stilles liknende krav i privat sektor. Nå vil tilfellet at vi ikke har noe fellesskapsregelverk for anskaffelser i privat sektor. Men poenget er at ESA her utfordrer ILO 94, som Norge også har sluttet seg til, og som nettopp åpner adgang til og anbefaler at det stilles krav til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Jeg forstår det slik at arbeidsministeren har foreslått noen mindre endringer i dagens regelverk, som burde føre til at ESA legger bort saken. I motsatt fall vil denne saken trolig ende i EFTA-domstolen. ESAs intervensjon i denne saken er imidlertid mer alvorlig enn som så, fordi den bidrar til å så tvil om norske myndigheters adgang til å regulere arbeidslivet og gyldigheten av norske tariffavtaler, hvilket har overslag til et annet direktiv, nemlig vikarbyrådirektivet. Formålet med vikarbyrådirektivet er som kjent å sikre rettighetene til de ansatte i vikarbyråene, samtidig som disse byråene anerkjennes som arbeidsgivere.

Vikarbyrådirektivet reiser flere problemstillinger av prinsipiell art. Regjeringen har derfor ikke behandlet direktivet ennå. Men la meg føye til: Jeg tror det blir helt avgjørende for behandlingen av direktivet i denne sal, nemlig at det står tindrende klart at det er norske ansettelsesforhold, vårt oppsigelsesvern og våre kollektivavtaler som gjelder i Norge, uansett hvor arbeidstakerne jobber.

Gunnar Gundersen (H) [13:14:09]: Det er uro ute i Europa, og det har mange vært inne på. Jeg tror debatten i Norge er litt sånn med fjern forundring, og at vi kanskje heller ikke har tatt inn over oss alvor i situasjonen. Dette kommer til å påvirke oss ganske sterkt. En regjering som legger fram et statsbudsjett hvor konkurransekraften stadig svekkes, og hvor det norske kostnadsnivået øker langt utover det europeiske, kommer til å møte helt nye utfordringer. Derfor var jeg, på linje med representanten Hansen, veldig overrasket over å høre at devalueringer er løsningen for noen land ute i Europa.

Jeg tror et Europa som går tilbake til de gamle regimer med egne valutaer, kommer til å ha mindre tiltrekningskraft, kommer til å være mindre attraktivt for investeringer og kommer til å bli mer proteksjonistisk enn det man egentlig har som målsetting med EU-samarbeidet – og det ville være trist. Det er i hvert fall ingen løsning for Europa i dagens situasjon. Så jeg tror vi skal krysse fingrene og håpe på at man lykkes med å løse de tøffe utfordringene man har ute i Europa.

Jeg tror på mange måter at den krisen man ser ute i Europa, også kommer til å endre økonomifaget litt, for det har jo vært en tese i økonomien at land ikke kan gå konkurs. Derfor har statsobligasjoner og slike ting vært sikre plasseringer. Dette kommer antakeligvis til å bli drøftet ganske mye. Jeg tror heller ikke det er så overraskende at stimulansepakker ikke fungerer sånn som de gjorde før, for nå begynner folk å forvente at det kommer stimulansepakker, og bare øker gjelden, og det kommer til å øke både skattetrykk og tilbakebetalingskrav i framtiden. Så her er det ganske mye å lære.

Utenriksministeren har i tidligere debatter sagt at vi ikke kan legge skylden på EU og EØS for alt som er galt hele uken, og så forvente at man stemmer for EU og EØS når helgen kommer. Det tror jeg er en veldig god observasjon.

Så litt tilbake til det som har skjedd med Eksportfinans og garantier for eksport. Jeg tror man skal innrømme at det nærmest har vært en strategi at man skulle statligfisere det – og det er jo greit. Der kan vi ha en politisk enighet eller uenighet om hvorvidt det er fornuftig, men det gikk ut meldinger om at dette var et krav fra Europa, og EØS fikk nærmest skylden for det. Det som ligger bak, er at man somlet med å søke unntak, man somlet med å finne løsninger, og man endte opp med en statligfisering. Nå ser jeg på E24 at Eksportfinans er nedgradert til «søppel» i kredittmarkedet, så det kan jo også være andre grunner til at regjeringen ikke gikk inn der.

Men jeg tror vi skal passe oss for å gi EU og EØS skylden for alt som er galt i norsk økonomi.

Torfinn Opheim (A) [13:17:25]: I den situasjonen mange land i Europa er i, er det veldig lett å sitte på sidelinjen og iakta og også bedømme denne situasjonen. Ikke bare er det enkelt å karakterisere det som skjer, men det er også lett i etterkant å si hva som burde ha vært gjort annerledes for å unngå å komme i en liknende krise.

Noen ganger kan vi spørre oss om det virkelig er mulig å sette sitt lands økonomi så til de grader over styr ved å gjøre så til de grader lite bærekraftige politiske vedtak. Eksemplene er mange, men det som kanskje er mest iøynefallende, er de svake metodene enkelte land har for innkreving av skatt. Like iøynefallende er holdningen som befolkningen har til det å betale skatt. Den er i mange tilfeller helt fraværende. Det viser hvor viktig det er å skape tillit til slike systemer.

Like merkelig er det at de folkevalgte gir seg selv ordninger som er så langt fra de ordninger befolkningen ellers har. Når avstanden blir så himmelvid stor, er det naturlig at motstanden blir stor til disse politikerne når krise oppstår

og befolkningen må ta den største byrden for å rette opp den situasjonen som har oppstått, fordi de folkevalgte ikke har beredt grunnen godt nok for å gjøre landets økonomi bærekraftig.

Når de politiske systemene over tid – og ganske lang tid – ikke har den nødvendige tillit i befolkningen, brer likegyldigheten seg, og en blir oppgitt over den avstanden som er, og ikke minst til den verden politikerne lever i. Jeg synes å se denne oppgittheten i flere søreuropeiske land, som bl.a. Hellas og Italia. Men det er også uhyre spennende å se hva slags konsekvenser det får når det er fagekspert i stedet for direkte politisk valgte personer som nå settes inn i styrende organer, bl.a. i Italia. Er dette en form for politisk abdikasjon?

Det er mange steder bekymringsfullt å se hvilke krefter som frigjøres når krisen blir stor nok. Vi ser det helt klart i mange arabiske land, men også i Europa. Vi har enkelte steder sett at ekstreme politiske grupper får sin nye vår. De er proteksjonister, og de skylder på alle andre som årsak til problemene som har oppstått. De skaffer seg syndebukker, og de er ekstreme i sin metode for å komme fram med sine synspunkter. De tyr til udemokratiske virkemidler og vold for å gi uttrykk for sin situasjon.

Vi merker vår plass i Europa når vi deltar i forskjellige politiske fora. I et slikt forum, Østersjøsam arbeidet, ble det for en tid tilbake startet en arbeidsgruppe som skulle se på trepartssamarbeidet mellom myndigheter og partene i arbeidslivet. Hva ville et slikt samarbeid bety for økonomisk stabilitet, demokratiutvikling og ikke minst stans av trafficking og sosial dumping? Denne arbeidsgruppens arbeid i samarbeid med EU har vært svært vellykket, og svarene er at partssamarbeidet virker positivt på disse områdene.

Det er utrolig viktig at vi, et rikt land i Europa, bruker vår situasjon til å bidra til å hjelpe andre land som nå trenger all den hjelp de kan få for å komme ut av den vanskelige situasjonen, og ikke minst lærer av de situasjonene som har oppstått i Europa.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [13:20:46]: Det har vært en interessant debatt på mange måter.

Jeg understreket i replikkordskiftet etter mitt hovedinnlegg at Høyres standpunkt ligger fast og har ligget fast gjennom alle de debattene vi har hatt. At Høyre er for fullt EU-medlemskap, bør ikke overraske noen, heller ikke at vi samtidig er for å forsvare EØS-avtalen, kanskje særlig nå fordi det kommer så mange angrep på EØS-avtalen, bl.a. fra representanter i regjeringa, nemlig SV og Senterpartiet.

Når man ser at det er nedgang på meningsmålene om EU-medlemskap, som ikke er så overraskende nå, benytter man samtidig sjansen til å si at da skal man også si opp EØS-avtalen. Det er en utvikling Høyre ikke ønsker. Vi står vakt om EØS-avtalen. Den er, som jeg har sagt flere ganger, vår livline til Europa.

Det må samtidig i et levende demokrati være anledning til å diskutere og problematisere noen sider ved Norges tilknytning gjennom EØS-avtalen uten dermed å bli beskyldt for enten å være mot EØS-avtalen, snakke den ned eller ville den vondt. Særlig er det viktig nå etter Lisboa-traktatens iverksetting, for nå er det sånn at de organene i EU

der Norge ikke har tilgang, får mer makt. Det er selvfølgelig en utfordring når det gjelder spørsmålet om innflytelse og demokrati. En av de viktigste årsakene til at Norge ønsker fullt medlemskap i EU, er jo nettopp fordi vi vil sitte rundt bordet og være med på å bestemme politikken som skal gjelde for oss.

Trygve Slagsvold Vedum sa i sitt innlegg at vi må tørre å diskutere hva som er i Norges interesse. Ja, det er jeg helt enig i, og nettopp derfor har vi tatt opp spørsmålet om postdirektivet. Vår bekymring er at regjeringa har vedtatt å bruke reservasjonsretten mot et direktiv der det er veldig vanskelig å få øye på de hensynene knyttet til postbæring som skulle være så mye mer tungtveiende enn å risikere et uvisst utfall for Norge.

I forbindelse med diskusjonen om datalagringsdirektivet redegjorde utenriksministeren på åpen høring i utenriks- og forsvarskomiteen for de sidene som var vanskelige knyttet til å bruke reservasjonsretten. Han problematiserte mange av de sidene, og det var noe komiteen lyttet til. Samtidig vet vi at postdirektivet er et av de direktivene som ligger i kjernen av EØS-avtalen, og som dermed mer sannsynlig vil skape en reaksjon fra EUs side. Oppå alt dette kommer det altså at EU-siden nå gjennom flere evalueringer har ytret seg sterkt kritisk til at land kan plukke enkeltdirektiver, dvs. de ønsker en mer homogen praktisering. Så når utenriksministeren sier «når vi nå har reservert oss mot postdirektivet», regner jeg med at det er en talefeil, gitt at det fortsatt pågår forhandlinger.

Dagfinn Høybråten (KrF) [13:23:56]: Utenriksministeren ble ved starten av denne debatten sitert på en uttalelse til Klassekampen om at EØS-avtalen aldri har vært viktigere for Norge. Etter denne debatten vil jeg oppsummere med at EØS-avtalen aldri har stått sterkere enn den gjør akkurat nå. Det er paradoksalt, fordi både ja-siden og nei-siden i den folkelige bevegelsen har bestemt seg for å bruke den pågående utredningen om EØS-avtalens status og erfaringer som en brekkstang til å reise debatten om å avskaffe den – dels for å oppnå medlemskap, dels for å oppnå et eller annet annet som, med respekt å melde, ikke er beskrevet eller konkretisert på noen troverdig måte. Likevel, og kanskje nettopp derfor, i den meget alvorlige situasjonen som Europa nå står i, og som Norge er en del av, har et stort flertall i denne sal brukt denne debatten til å understreke betydningen av at vi slår ring om EØS-avtalen, og at vi ikke spiller med den viktige bunnstokken for norsk økonomi og Norges forhold til Europa som EØS-avtalen utgjør.

Vi har opplevd en debatt fri for karakteristikkene til la «husmannskontrakten EØS», som i tidligere slike debatter har kommet fra flere kanter. Det er et framskritt. Vi har riktignok hatt tilløp til en historiebeskrivelse som jeg må benytte anledningen til å reservere meg imot. Representanten Svein Roald Hansen sa i et replikkordskifte med undertegnede at grunnen til at Norge har hatt en så god økonomisk utvikling og en langt bedre økonomisk utvikling enn gjennomsnittet av EU-landene siden EØS-avtalen trådte i kraft, er den kloke og solide økonomiske politikken som er ført her i landet. Det var i hvert fall slik jeg oppfattet

ham. Jeg må da minne representanten Hansen om at forut for folkeavstemningen og forut for innføringen av EØS-avtalen advarte den bevegelse representanten Hansen har ledet, og andre ja-folk, om en økonomisk katastrofal utvikling for Norge dersom vi ikke ble medlemmer. Da var altså det at vi skulle få en EØS-avtale, årsaken til at det ville gå så galt. Sannheten ligger vel et sted midt imellom. Det har vært ført en rimelig fornuftig økonomisk politikk av skiftende regjeringer her i landet gjennom disse årene, men vi har hatt en EØS-avtale i bunnen som har ordnet vårt forhold til Europa på en måte som har tjent Norge bra. Det må vi slå ring om, og jeg er glad for at det har skjedd i denne debatten.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [13:27:21]: Jeg vil også takke for debatten. Det har tidvis vært morsomt, litt spenning, og vi har utfordret hverandre litt. Det ligger det jo i demokratiets navn at man skal gjøre, nettopp i et folkestyre.

Men det som undrer meg, er at ikke flere av dem som nesten elsker EU-prosjektet, problematiserer litt og ser de utfordringene som ligger i selve EU-prosjektet og innføringen av euroen. Jeg har lyst til å avslutte – et avslutningspoeng – med et sitat av nobelprisvinner i økonomi Paul Krugman:

«For sannheten er at mangel på disiplin i pengebruken er ikke hele, eller til og med den viktigste, årsaken til Europas problemer – ikke engang i Hellas, der regjeringen virkelig var uansvarlig (...).

Nei, den virkelige historien bak euroet ligger ikke i politikernes uansvarlighet, men i elitenes arroganse – spesielt de politiske elitene som presset Europa til å vedta en felles valuta lenge før kontinentet var klart for et slikt eksperiment.»

Der mener jeg vi er ved noe av hovedkjernen i problemet, at det er noen representanter rundt omkring i Europa – slike som Svein Roald Hansen, Eriksen Søreide og andre – som har vært så forelsket i EU-prosjektet at de har glemte å høre på hva folk har tenkt, og har innført en euro selv om det ikke var støtte i folket for det, og dermed var det ikke vilje til å innføre de politiske styringsinstrumentene. Det europeiske folkestyret trues jo kraftfullt når det blir tatt imot med glede i både Italia og Hellas at man setter inn såkalte eksperter istedenfor å sette inn politikere. Det er et stort, stort faresignal.

Så var utenriksminister Gahr Støre opptatt av begreper, og det er vi alle som driver med politikk. Jeg er også opptatt av begreper, og jeg brukte begrepet «vetorett». Jeg brukte det begrepet man brukte i debatten i stortingssalen i 1992 da man diskuterte om man skulle slutte seg til EØS-avtalen eller ikke. Hvis man går inn i den debatten og ser på hvilke begreper som ble brukt, ser man at nettopp «vetorett» var det begrepet som ble brukt, at man reserverte seg, brukte veto, slik at det ikke ble et felles EØS-regelverk hvis vi sa nei i denne sal til å innføre direktiver som kom fra EU, hvis vi mente at det ikke var i norsk interesse.

Det mest gledelige fra debatten vi hadde her for ett år siden og til i år, er at nå har vi hatt et storting som har

tort å diskutere direktiver med bakgrunn i hva vi mener er rett, og hva vi ser er våre interesser. Jeg håper at når vi får EØS-utvalgets innstilling rundt årsskiftet, at vi også her i salen kan ha en åpen og fordomsfri debatt både om fordelene og ulempene med dagens avtale.

Presidenten: Presidenten skal selvfølgelig ikke blande seg inn i debatten, men vil bare gjøre oppmerksom på at regjeringer i de nevnte land er utpekt av nasjonalforsamlingene – såpass respekt bør vi ha for kollegaer.

Utenriksminister Jonas Gahr Store [13:30:40]: Jeg vil også takke for debatten. Jeg er enig med representanten Høybråten i, som jeg sa i mitt innlegg, at avtalen har aldri vært viktigere enn nå, og den har vel neppe stått sterkere i denne sal siden den ble vedtatt med tre fjerdedels flertall.

Noen kommentarer til representanten Woldseth – litt som presidenten her sier: Jeg ga uttrykk for at det var betenkelige trekk ved at politikere trekker seg fra regjeringsmakt og overlater den til såkalte teknokrater – nå var vel lederen senator i Italia – men det er viktig å si at dette er politisk besluttet. Lovene og politikken disse regjeringer skal legge fram, skal gjennom i parlamenter. Det er tross alt langt bedre enn om populistiske retninger hadde feid inn med forenklete budskap.

Representanten Nesvik var opptatt av at det kan komme proteksjonisme i Europa, med egne ordninger i ulike land for å prøve å beskytte egen virksomhet. Det tror jeg er en riktig analyse. Nettopp derfor er EØS-avtalen så viktig, fordi den gir oss vern, forutsigbarhet og likt regelverk.

Til Tybring-Gjedde vil jeg si: Det er ikke lett med økonomi. La meg først begynne med å rette opp en feil fra meg. Når det gjelder graden SPU har investert i Europa, er altså tallet for obligasjoner over 100 mrd. euro og for aksjer 115 mrd. euro. Representanten sa at summen av statsbudsjetter er null. Det han vel mente, er at underskudd og overskudd veier hverandre opp. Jeg tror finansministeren forklarte det godt: Vi investerer ikke i Europa for å stabilisere euroen, men det er naturlig at Norge er tungt vektet i Europa, og gitt at disse investeringene er langsiktige, bidrar det også til stabilitet.

Så synes jeg sammenligningen med at vi har en stor offentlig sektor, og det har også f.eks. Hellas, halter. Det er jo spørsmål om hva slags offentlig sektor, hva slags fagforeninger, hva slags trepartsdialog som finnes i ulike land – og her mener jeg de nordiske land har mye å vise til.

Representanten Irene Johansen snakket om hvorvidt vi kunne få et EU i flere hastigheter. Det var noe av det jeg merket meg ved mitt siste besøk i Brussel. Det ble også tatt på alvor der at man kan få et skille mellom de 10 utenfor og de 17 innenfor euroen. Til og med drøftes det ulike institusjoner for disse to. Det er noe vi skal følge nøye med på.

Til sist om reservasjonsretten: Jeg er tilhenger av den. Den er nødvendig for at EØS-avtalen har integritet. Realiteten er at vi nå har gitt beskjed til EU om at vi reserverer oss mot innlemmelse av postdirektivet – om vi da har reservert oss, brukt reservasjonsretten, jeg vet ikke hvor-

dan man skal tolke det, men vi har i hvert fall sagt det veldig tydelig, og jeg gjentok det i forrige uke. Når jeg reagerer på ordet «veto», er det fordi assosiasjonen til «veto» er at man har stoppet noe og blokkert det. I EØS-avtalen, som Stortinget hadde på bordet da det diskuterte ratifikasjon i denne salen i 1994, står det i artikkel 102 at partene er forpliktet til å arbeide for å finne en løsning, også etter at man har varslet en reservasjon gjennom de såkalte seks pluss seks måneder, og også etter det. Spørsmålet blir ikke borte selv om man varsler en reservasjon, det er faktisk noe vi må arbeide videre med. Norge er innstilt på å følge traktatens bestemmelser.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:33:58]: Siden utenriksministeren er litt belærende i stilen – det er kanskje ikke første gangen: Jeg skjønner forskjellene innen økonomi, statsbudsjett og handelsbalanser. Jeg gjør faktisk det. Jeg har studert internasjonal økonomi, så det går greit. Jeg har bare lyst til å markere det, for det virker litt arrogant når man prøver å belære stortingsrepresentantene på den måten. Jeg vil bare minne om det.

Til representanten Micaelsen, som ikke er i salen nå, men som sa at man ikke skal gi skylden til visse sider i politikken for krisen i euroland: Det er helt riktig, det skal man altså ikke gjøre. Men i redegjørelsen sa utenriksministeren at sosialdemokratier, med en stor stat og sterke fagforeninger, nettopp er det som er tryggheten, og den velferdsmodellen finnes i de nordiske landene, og er et eksempel til etterfølgelse. Det står svart på hvitt i redegjørelsen. Så det er mulig at han har sagt noe han ikke burde ha sagt, men det er nettopp det han har sagt. Jeg tror ikke man kan gi sosialdemokratiet eller høyresiden i politikken i Europa skylden for denne krisen. Det er mer sammensatt enn som så, og også kulturelle faktorer er årsaken til dette. Jeg tror vi skal ha det med oss, så vi ikke neste gang sier noe som vi ikke kan stå for, og som faktisk ikke er riktig.

Så minner jeg igjen om, som jeg sa innledningsvis, og som representanten Laila Gustavsen ikke ønsket å være enig med meg i, men hun sa omtrent det samme, at vi kan faktisk bygge infrastruktur i Norge. For vi har det unike, nemlig en veldig rik stat, og vi har et stort overskudd, men vi har ikke arbeidskraft. Vi har behov for infrastruktur, mens ute i Europa har de arbeidsledighet og kompetanse og kan komme hit og bygge infrastruktur. Det er mulig å tenke nytt. Det er ikke nytt og spennende – det er mulig at infrastruktur er nytt og spennende for Arbeiderpartiet, slik representanten Micaelsen kalte det, men vi i Fremskrittspartiet ser at det faktisk er helt nødvendig for næringslivet å ha en infrastruktur som fungerer. Det er tydelig at det er et stort etterslep og et stort behov for infrastruktur, og da burde man bruke den arbeidskraften som er ledig i Europa. Det er også en solidarisk øvelse, selv om det ikke nødvendigvis er utgangspunktet, for ingeniører som er arbeidsledige, og som har kompetanse innenfor bygningsarbeid og veiarbeid, når vi har behov for dette. Det er det faktisk mulig å gjøre – og ikke gjøre slik som i dag, som representanten Gustavsen sa, at vi får inn folk litt tilfeldig fra alle land, og noen bruker våre velferdsgodter, mens

andre gjør det ikke. Det er ikke det jeg snakker om. Nå snakker vi om å hente lag, bygge veier – lange strekninger og parseller – og gjøre det som er nødvendig i Norge, og gjøre det nå. For vi er unike akkurat nå, vi har det store overskuddet vi har – og 3 000 mrd. på bok.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:36:50]: I sak har jeg ikke noe å legge til, men jeg vil bare få lov til å si – når det ble fremsatt klare anklager mot meg fra representanten – at jeg ikke på noen måte hadde ønske om å belære. Jeg ønsket bare å rette opp en feil jeg sa, nemlig summen på hva som er investert i Europa fra Statens pensjonsfond utland. Poenget til Tybring-Gjedde var vel ikke at statsbudsjettene gikk i null, hvis man la dem sammen og trakk fra, og det var vel også det jeg oppklarte.

Når det gjelder utenlandske, europeiske, arbeidere i Norge, er jo realiteten i dag at det er mange av dem. De kommer hit fordi vi har en EØS-avtale, og de gjør jobber som er svært viktige for at norsk økonomi går som den går. Man får her et inntrykk av at det er et fenomen som ikke eksisterer – det er et fenomen som i høyeste grad faktisk eksisterer.

Presidenten: Neste taler er Laila Gustavsen.

Presidenten vil minne om at det i og for seg er en utenriksdebatt, og at det vil være rimelige muligheter for å fortsette en samferdselsdebatt ved en rekke senere anledninger.

Laila Gustavsen (A) [13:37:53]: President! Representanten *Gustavsen* vil gjerne svare på kritikken fra Tybring-Gjedde.

Jeg har lyst til å si at Tybring-Gjedde kanskje bør ta seg en tur utenfor Oslo, for der nyter vi til de grader den gode lukta av nylagt asfalt. Mitt poeng i mitt innlegg var at vi har gjort det på en annen måte enn det Fremskrittspartiet mener vi skal. Deres innstilling har jo vært å kutte skattene og gjennom det stimulere til økonomisk vekst. Det vi har gjort, og måten vi har håndtert finanskrisen på, er å bevilge målrettet penger til oppussing av skoler og av rådhus, bygge ut eldreomsorgen, bygge ut veier, legge asfalt – altså den typen aktive virkemidler. Mitt poeng er at gjennom det får vi også satt folk i arbeid, ikke bare norske statsborgere i Norge, men vi får også hentet ut noe av det som har vært potensialet i Europa. Da kommer de hit på norske lønns- og arbeidsvilkår og ikke gjennom en sosial dumping som det partiet som Tybring-Gjedde tilhører, ville stått for.

I politikken – også i utenrikspolitikken og økonomisk politikk – henger alt sammen med alt. Jeg mener at Fremskrittspartiet så til de grader tar feil med sin måte å innrette disse tingene på. I tillegg har vel Fremskrittspartiet stort sett vært imot alt det som går på liberalisering av innvandring til dette landet. Så det å sole seg i glansen av en innvandringspolitikk som dere også har vært imot, synes jeg er ganske drøyt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 643)

Sak nr. 3 [13:39:50]

Interpellasjon fra representanten Laila Gustavsen til utenriksministeren:

«Det er oppløftende å se hva som nå pågår i Myanmar, Burma. Etter nesten 50 år med militært styre ble det første valget på 20 år avholdt i november 2010. Etter dette har mye skjedd. Landet har fått en sivil regjering, et reformprogram er satt i gang fra president Thein Sein, politiske fanger er løslatt, forhåndssensuren av pressen er borte og det er ikke lenger restriksjoner på bruk av Internett. Samtidig er Myanmar ikke et glansbilde. Mye gjenstår fortsatt på veien mot demokrati. Flere politiske fanger må frigis, menneskerettigheter må forbedres og situasjonen for befolkningen, spesielt i grenseområdene, er svært vanskelig. Etniske og religiøse grupper er gjenstand for systematisk undertrykking. Myanmar er inne i en brytningstid, der landet kan utvikle seg i ulike retninger.

Hvordan vil utenriksministeren beskrive situasjonen, og hvordan kan norsk politikk bidra positivt til en videre demokratisk utvikling av Myanmar?»

Laila Gustavsen (A) [13:41:05]: Myanmar er et land som i lang tid har vært et av verdens hardeste diktaturer. De omtrent 60 millioner menneskene har mer enn 50 års erfaring med et veldig brutalt og undertrykkende regime.

Den 18. juli 1996 fremmet Norge forslag om boikott i FN av landet som den gang het Burma, gjennom et innlegg i FNs økonomiske og sosiale råd. Ikke bare navnet har forandret seg i Myanmar det siste halvannet året. Hvis vi kaller utviklingen i Nord-Afrika og Midtøsten for den arabiske våren, kan kanskje oppvåkningen i Myanmar være for en soloppgang å regne. Det er på tide å diskutere norsk politikk overfor Myanmar.

La meg starte med noen betraktninger, først når det gjelder valg. Historien kjenner vi: National League for Democracy, NLD, og Aung San Suu Kyi vant valget i 1990, men fikk aldri overta makten fra militærregimet, som i stedet satte Suu Kyi i husarrest og styrte landet med jernhånd fram til valget i fjor.

Etter et valg i november i fjor som definitivt ikke var fritt og rettferdig, er situasjonen foran det kommende suppleringsvalget veldig oppløftende. NLD gikk senest sist fredag inn for å registrere seg som et parti på nytt, etter at de offisielt ble oppløst av det daværende militærregimet i Myanmar på grunn av at partiet boikottet valget det året. Samtidig er også valglovene endret, slik at såkalt tidlige straffedømte – som de ofte kalles, de politiske fangene – nå kan stille til valg. Dette åpner jo også for at Aung San Suu Kyi kan stille.

Regimet følger på denne måten opp sine løfter fra oktober i fjor om å endre valglovene slik at fredsprisvinneren igjen kan delta i politikken. Samtidig åpner også dette opp for at andre dissidenter kan delta. Det er en bred opposisjon i Myanmar, og flere kan etter hvert også ta opp arven etter Suu Kyi når det en dag blir aktuelt. Mange har vært fengslet, men kan altså nå stille til valg.

Regimet har overrasket oss på mange måter med reformtiltak. Håpet er nå at det er satt i gang en demokratiprosess som skal sørge for fri deltakelse i valg og samfunnsliv. Myanmar ligger i dag svært langt tilbake for sine naboland, f.eks. Kina, India og Thailand, etter vanstyret gjennom 50 år.

Samtidig som vi skal glede oss over utviklingen, er det veldig viktig ikke å være naiv. Menneskerettigheter er universelle og skal sikre alle mennesker grunnleggende rettigheter: ytringsfrihet, trosfrihet, pressefrihet, forsamlingsfrihet, sosiale og økonomiske rettigheter og rettigheter for urbefolkninger – for å nevne noe. Fortsatt er det en vei å gå for å sikre hele befolkningen i Myanmar grunnleggende menneskerettigheter.

40 pst. av befolkningen tilhører ulike etniske grupper. Mange av disse, spesielt i grenseområdene, har vært utsatt for systematisk maktmisbruk og manglende beskyttelse gjennom 50 år, med det resultat at mange har flyktet til nabolandene, men også inn i jungelen. Situasjonen for etniske minoriteter er fremdeles svært vanskelig, og her må selvfølgelig det internasjonale samfunnet fortsatt trykke på.

Så litt om løslatelsen av politiske fanger: Regimet har varslet løslatelse av 6 300 fanger. Mange er satt fri, og mange er flyttet til fengsler nærmere hjemstedet. Men fortsatt gjenstår det for mange å få tillatelse til besøk fra familien. Antallet gjenværende politiske fanger har faktisk blitt et uenighetsspørsmål, og det pågår en debatt om det i landet. Thailand-baserte AAPP, Assistance Association for Political Prisoners – som lenge har vært viktigst når det har vært vist til temaet politiske fanger – mener det er ca. 1 700, mens listen til Den nasjonale liga for demokrati, NLD, forrige uke viste 525 fengslede dissidenter. FNs generalsekretær, Ban Ki-moon, planlegger nå også et besøk til Burma. Løslatelsen av politiske fanger er fortsatt en av de viktigste sakene å ha press på.

En kan stille spørsmål: Hva er driverne for endringene? Er det f.eks. økonomisk vekst i Kina og Asia generelt – noe som er fraværende i Myanmar – altså en strategi for å fremme økonomisk vekst? Skyldes det at regimet frykter for et internt opprør, sånn som vi har sett f.eks. i den arabiske våren? Eller er det kort og godt oppriktig omsorg for befolkningen og en vilje til demokrati og ønske om forandring? Jeg har ingen fasit, og det er vanskelig å si hva som er fasiten. Men kanskje er det en kombinasjon av ulike årsaker.

Myanmar er i dag en sinke målt opp imot den sosiale og økonomiske utviklingen i nabolandene. Det er naturlig at de ønsker å rette opp det og selvfølgelig henge med på den enorme økonomiske framgangen i Asia. Et godt og balansert forhold til både Vesten og Kina er viktig for å fremme f.eks. investeringer. Landet har jo så enormt mange muligheter, og mye ressurser, hvis de får til investeringer og økonomisk vekst – muligheter f.eks. innen gass, reiseliv og mineraler.

Norges rolle har de siste årene fått økende interesse. Vi har vært lojale mot det internasjonale samfunnet og mot vårt eget forslag, mot FN og EU. Vi har hatt kontakt både med opposisjonen og regimet i Myanmar. Våre po-

litiske besøk og vårt diplomati har gjort at vi nå har fått en posisjon internasjonalt som gjør at vi lyttes til.

Selvsagt kan den positive utviklingen snu, selvsagt kan myndighetene vende tilbake til isolasjon, selvsagt kan et militærkupp ødelegge alt. Men foreløpig peker svært mange piler i riktig retning: Politiske fanger blir løslatt, et kinesisk demningsprosjekt vi vet om på den andre siden av grensen, ble stoppet fordi folket protesterte. Den nye regjeringen – som altså er tidligere generaler – har kastet uniformene sine og snakker plutselig om demokrati og åpenhet, og de viser det i handling. Myndighetene har f.eks. – nærmest over natten – innført noen av de beste arbeidslovene i Asia. Samtidig snakker de om miljøvern og bærekraftig utvikling. Aung San Suu Kyi oppfordrer nå opposisjonspolitikere til å stille seg bak president Thein Sein så lenge han går i riktig retning. Spørsmålet er hvordan verdenssamfunnet kan reagere positivt og støtte opp under den nye politikken i Myanmar.

Det var i utgangspunktet en tragisk hendelse som gjorde at vi fikk det fotfestet vi nå har fått i området – nemlig en enorm katastrofe, en sykklon som drepte minst 140 000 mennesker i 2008 – og at vi på det tidspunktet til slutt ga 100 mill. kr i bistand, med betingelser om at hjelpearbeidere fikk tilgang til området, som på en måte gjorde at de dørå åpnet seg. Det ga rom for politiske samtaler, og jeg mener det er et rom som begge parter har utnyttet klokt.

Det burmesiske folket er de som har lidd mest. Et brutalt regime og konsekvensene av internasjonale sanksjoner går alltid mest ut over dem som ikke har andre muligheter enn å bli i landet. Det er derfor svært viktig at vi og resten av det internasjonale samfunnet framover er villige til å diskutere om, og eventuelt når, vi skal lette på sanksjonene overfor Myanmar.

Jeg ser i hovedsak fire ulike handlingsalternativer. Det ene er vente-og-se-holdningen, dvs. ikke gjøre noe nå – holde kontakten, men ikke gjøre noen endringer. Det andre kan være å sette betingelser for opphevelsen av sanksjoner, f.eks. at vi kan oppheve sanksjoner når alle politiske fanger er løslatt. Det tredje er på egne vegne å oppheve noen sanksjoner, dvs. gå foran f.eks. når det gjelder opphevelse av investeringsforbud. Det fjerde handlingsalternativet er rett og slett å oppheve alle sanksjoner. Så har vi i tillegg spørsmålet om Norge skal gå foran, om vi skal gjøre noe alene eller om vi skal gjøre noe sammen med de andre. Skal vi i realiteten vente på de andre?

Mange vestlige land sier jo at det å frigi alle politiske fanger bør være en forutsetning for å lette på sanksjonene mot Burma. Jeg mener likevel at tiden er inne for at Norge letter på deler av sanksjonene mot Myanmar. Spesielt mener jeg det er viktig å diskutere om vi bør lette på sanksjonene mot investeringer. Vi vet at investeringer er noe av det som skaper økonomisk vekst, noe som er svært viktig for utviklingen i et land.

Jeg er veldig spent på hvordan utenriksministeren ser på situasjonen i Myanmar, hvordan regjeringen ser på en videre utvikling av landet, og hvordan norsk politikk kan

bidra på en positiv måte for å fortsette den siste tidens positive utvikling.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [13:51:16]: Som interpellanten gjør rede for, er den siste tidens utvikling i Myanmar oppløftende – og etter min mening mer oppløftende enn på mer enn 20 år.

Valget i 2010 var verken fritt, rettferdig eller demokratisk, som interpellanten sa. Likevel la det grunnlaget for opprettelsen av demokratiske institusjoner og prosesser som har vært avgjørende for de positive endringene landet nå har vært gjennom etter at den nye regjeringen tiltrådte i april 2011.

I en interpellasjonsdebatt om Myanmar 18. januar i år sa jeg at et nytt politisk landskap var skapt, at vi ville følge utviklingen nøye og vurdere politikk og virkemidler i forhold til denne.

Vi ser nå at endringene har vært flere og har skjedd i et raskere tempo enn vi kunne forvente. Landet har fått et fungerende parlament, der representantene fra ulike partier åpent har kunnet stille spørsmål og fremme forslag. Opposisjonen har fått et politisk spillerom som de ikke har hatt tidligere. Dette gjelder også de etniske partiene, som på tross av 2010-valgets mangler har oppnådd betydelig representasjon i de regionale parlamentene.

En rekke sensitive spørsmål har blitt tatt opp i parlamentet, inkludert et forslag om amnesti overfor politiske fanger. Forslaget ble vedtatt og la det politiske grunnlaget for løslatelsesprosessen vi nå ser.

Videre er en ny fagforeningslov vedtatt, en lov som ifølge ILO er den beste fagforeningsloven i Asia.

Sesjonene i parlamentet er åpent tilgjengelige for offentligheten, overføres på tv og gjengis i avisene.

Alt dette er helt nytt.

Vårt inntrykk er nå at det er flere samfunnsaktører som bidrar til å dra i samme retning i Myanmar. Tidligere motstandere står sammen. Aung San Suu Kyi har flere ganger uttalt, også til norske politikere, at hun stiller seg bak presidentens reformagenda, og hun ber om at det internasjonale samfunn støtter ham.

Det er innledet en substansiell dialog mellom myndighetene og Aung San Suu Kyi og hennes parti NLD. Forhandlingene har ført til at valgregistreringsloven er endret i tråd med NLDs betingelser, og partiet har nylig kunngjort at det vil delta i det kommende suppleringsvalget. Om kort tid vil altså NLD kunne bli landets største opposisjonsparti.

Den pågående løslatelsesprosessen av politiske fanger er viktig for landets demokratiske utvikling og vestlige lands tillit overfor Myanmar. I samtaler med oss har myndighetene i landet forsikret at denne prosessen vil videreføres, noe som i så fall vil bety at Vestens hovedkrav overfor myndighetene snart vil kunne være innfridd. Da er det viktig at vi står ved hva vi har sagt tidligere, og at vi ikke flytter målpøstene – for å si det slik – fremover ved å fremme nye krav før vi responderer.

Foreløpig synes det som om Myanmar er inne i en demokratiseringsprosess som har noen av de samme trekkene som historien til noen av de andre ASEAN-lan-

dene – f.eks. Indonesia. Endringene har ikke kommet gjennom regimekollaps eller revolusjon, men etter gradvis, kontrollert endring og oppmykning fra diktaturer og mot demokrati. Som overfor utviklingen i andre land i Asia må vestlige land være forberedt på å gi noe underveis i prosessen, og vi må gjøre oss selv i stand til å respondere raskt ved behov.

Interpellanten har helt rett når hun også poengterer at Myanmar langt fra er noe glansbilde. Menneskerettighetssituasjonen er bekymringsfull, særlig i grenseområdene, hvor det til dels pågår væpnet kamp mellom hæren og ulike grupper. Sivilbefolkningen lider i konfliktene mellom hæren og flere etniske væpnede styrker. Fortsatt er det dype motsetninger mellom grupper i Myanmar. Noen steder preger disse konfliktbildet, andre steder ser vi en skjørhet som minner om trekk fra post-konflikt-situasjoner.

Den etniske dimensjonen er trolig landets aller største utfordring. Den har aldri vært løst, verken under britene eller etter landets selvstendighet i 1948. I møtene med myndighetene er Norge helt klar på at situasjonen må løses med fredelige midler, og at vold eller diskriminering av de etniske gruppene er uakseptabelt. En løsning her vil kreve mye av alle parter, også av det internasjonale samfunn, der Norge inngår. Vi er innstilt på å bistå med råd og ekspertise innen forsoning og konfliktforebygging dersom partene ønsker dette. Det er formidlet og vil bli fulgt opp fremover.

Interpellanten spør hva Norge kan gjøre for å bidra til fortsatt positiv utvikling.

Norge er et av de vestlige land med hyppigst politisk kontakt med Myanmar. Årsaken til dette norske engasjementet er at vi ønsker å bidra til en positiv utvikling og sikre at vi har et oppdatert bilde av forholdene basert på nær kontakt med alle aktører.

Det er etter mitt syn viktig at det internasjonale samfunnet kommer myndighetene i møte, ikke betingelsesløst, men med sikte på å forsterke de positive endringskreftene. Vi har nå en oppgave i å bidra til at presidentens reformer fortsetter, og fører til irreversible endringer for det myanmarske samfunn. Vi må altså se hvordan vi på et vis kan «låse inn» utviklingen i en videre positiv prosess.

Norge er tilsluttet EU-sanksjonene, og vi ønsker en felles politikk med EU overfor Myanmar så langt som mulig. I samarbeid med EU må vi se nærmere på hele fellesposisjonen og hvilke områder vi kan justere først. Vi må også gi oss selv nok fleksibilitet til å respondere raskt på utviklingen, både i positiv og negativ retning. Vi har derfor innledet en diskusjon med EU om hvorvidt dagens tiltak er egnet til dette. Jeg drøftet dette senest med høyrepresentant Ashton i Brussel i forrige uke.

I tillegg til EU-sanksjonene har vekslende norske regjeringer siden 1997 oppfordret til ikke å reise til, handle med eller investere i Myanmar. Siden norsk næringsliv i hovedsak ser ut til å følge oppfordringen, har Norge i praksis Europas mest restriktive politikk overfor Myanmar. Som et resultat av den siste tidens utvikling fjernet vi i våres oppfordringen om ikke å reise til Myanmar. Dette fikk bred støtte, også fra den demokratiske opposisjonen.

Vi vil fremover fortsette å følge utviklingen tett, ikke minst med hensyn til løslatelse av politiske fanger, og vi har nå til løpende vurdering å oppheve oppfordringen om ikke å handle med eller investere i Myanmar.

Vi må samtidig innse at Norge ikke alene kan gjøre den store forskjellen overfor dette landet. På den annen side: Hva vi gjør, blir lagt merke til internasjonalt og er blitt vist stadig større interesse fra EU, USA og naboland.

I samtalene med andre vestlige land argumenterer vi for å engasjere oss i direkte samarbeid med myndighetene. Bare på den måten kan vi effektivt bidra til fattigdomsbekjempelse, klima- og miljøarbeid og andre store krevende reformer som landet står overfor.

Kapasitetsbygging er da et nøkkelord. Norge mener at internasjonale finansinstitusjoner som Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet samt FN og UNDP bør få anledning til å bidra med nødvendig kapasitetsbygging, f.eks. med tanke på helt nødvendige økonomiske reformer. Når det gjelder tvangsarbeid og utvidede demokratiske rettigheter, er det nødvendig å gi ILOs arbeid i landet et mer omfattende mandat.

Samtidig fortsetter vi vårt humanitære arbeid inne i landet og støtte til miljøer utenfor som arbeider for å fremme demokratiet. Vi ser at det i økende grad er mulig også for representanter for eksilmiljøer å vende tilbake. Vi oppmuntrer myndighetene til å forsterke en slik utvikling og vurderer løpende hvordan vår støtte på best mulig måte kan bidra til demokratibyggning.

Inne i Myanmar tyder altså mye på at mange nå har tillit til presidenten og hans reformagenda, men internasjonalt er det derimot fortsatt en del skepsis. Dette er jo heller ikke unaturlig når vi ser at en stor del av regjeringsmedlemmene hadde sentrale posisjoner også i det forrige regimet. Fortsatt har den nye ledelsen mye den skal gjennomføre for å befeste det positive inntrykket som er skapt.

Samtidig mener jeg det er feil, slik enkelte gjør, fremdeles å fastholde at det gjenstår å se om myndighetene mener alvor, eller bare å vise til at positive tegn har forekommet tidligere uten særlige resultater. De nåværende maktthaverne har vist gjennom ord og handling at de er genuine i sin endringsvilje. Nå må de gjøre endringene irreversible. Og det må vi bidra til.

Norge er heller ikke alene om å vurdere den siste tids endringer i Myanmar som positive. Samtlige av dem vi møtte i Myanmar, mente at presidenten trenger internasjonal støtte for å vise at reformlinjen bærer frukt. Dette er et syn som også får sterkere gehør i andre land. I FNs vennegruppe for Myanmar, der Norge er medlem sammen med 16 andre land, inkludert EU, er det økende forståelse for synet om at det internasjonale samfunnet må engasjere seg og imøtekomme de positive skrittene. USAs utenriksminister, Hillary Clinton, besøker landet i desember. Høyrepresentant Ashton kom sist fredag med positive uttalelser etter NLDs beslutning om å delta i suppleringsvalget, og det diskuteres nå også i EU hvordan man kan gjøre de første justeringer for å komme Myanmar i møte. Norge har i sine kontakter særlig vektlagt konsultasjoner med ledelsen i Indonesia.

Avslutningsvis: Det er selvsagt ikke slik at det bare er

myndighetene i Myanmar som fortjener anerkjennelse og belønning i lys av de positive endringene som nå skjer. Også den demokratiske opposisjonen og ikke minst Aung San Suu Kyi selv har stått og vil stå overfor vanskelige valg. Mange har gjort store ofre for å fremme demokrati i Myanmar. Det er også på høy tid – og kanskje aller viktigst – å belønne landets om lag 60 millioner innbyggere. Mange lever i dyp fattigdom, og det er deres interesser også omverdenen må ivareta.

Etter to tiår med isolasjon og sanksjoner ønsker Norge et tettere samarbeid med Myanmar, nettopp for at landets befolkning skal kunne ta del i den demokratiske og økonomiske utviklingen som preger regionen for øvrig. Myanmar har både ressursgrunnlag og andre positive forutsetninger for å få dette til. Men når vi nå ser at også de politiske forutsetningene begynner å endre seg, må vi gi vårt bidrag for å påskynde en slik utvikling.

Laila Gustavsen (A) [14:00:48]: Jeg vil starte med å takke utenriksminister Gahr Støre for en veldig god gjennomgang og for det jeg vil si er en veldig positiv og offensiv holdning rundt utviklingen i Myanmar. Det er ikke en holdning han har bare her i dag, men en holdning som hele regjeringen har hatt gjennom lang tid.

Jeg synes begrepet «låse inn den positive utviklingen» er veldig godt. Vi er på en måte i en fase i Myanmar der man bygger samfunnet på nytt. Det er et kjent sitat i denne sal at med «lov skal landet bygges». Det å få til lover som er til gode for folk flest, er noe Norge støtter, og som vi selvfølgelig bør støtte også framover.

Utenriksministeren var inne på dette at Norge i praksis – for norske virksomheter har forholdt seg til oppfordringen om ikke å investere f.eks. i gasssektoren – har hatt den strengeste sanksjonstolkningen i Europa. USA har vel det strengeste sanksjonsregimet, og så har Norge det strengeste i Europa.

Jeg synes det er et godt sted å begynne der regjeringen har begynt, med at man oppfordrer folk til å reise til og bruke ferien sin i Myanmar. Kanskje kunne vi også om ikke så altfor lenge oppfordre til å investere i det landet. Vi ser det egentlig ut fra mange situasjoner i verden. Det å bygge en ny stat som står seg, basert på prinsipper om demokrati og menneskerettigheter, er et langsiktig arbeid. Samtidig er det viktig at «middelklassen» – for å bruke det begrepet – er med på det. Hvordan vi skaper en sterkere middelklasse, henger bl.a. sammen med hvilke muligheter folk har til både å livnære seg, sikre seg gjennom utdanning og ha arbeid. Så det prosjektet, hvis man kan kalle det det, å bygge vilkår for folk flest og middelklassen i et land som Myanmar, blir veldig direkte påvirket, f.eks. av sanksjoner.

Jeg er spent på hva de andre i denne salen mener om denne debatten. Jeg takker for en offensiv holdning og ser fram til debatten her.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:03:52]: Som et utgangspunkt for debatten vil jeg tydeliggjøre at på handlingssiden legger vi fra norsk side vekt på at når det gjelder sanksjoner, er vi tilsluttet EU-sanksjoner og er i

nær dialog med EU om dem. Så har vi denne særegne norske oppfordringen fra regjeringen Bondevik – jeg husker godt da den kom, det var vel i 1997 – om at det ikke var ønske om å innføre egne norske sanksjoner som la begrensninger på investeringene, men der statsministeren ga uttrykk for et sterkt råd til norsk næringsliv om ikke å investere eller engasjere seg i Myanmar.

Det er en linje som etterfølgende regjeringer har fulgt. Det jeg varsler i dag, er at regjeringen vurderer å oppheve det rådet. Det vil bli gjort veldig tydelig overfor norske markedsaktører når vi gjør det. Men vi mener dette er et ensidig norsk tiltak som har sendt et klart signal, og som det nå vil det være rom for å endre på av to årsaker – både for å komme en positiv utvikling i møte, og for å sende et signal til norsk næringsliv, som fortjener å kunne forberede seg og tenke på Myanmar som et mulig område for investeringer, og hvor Norge bør ha, kanskje særlig på energisiden, muligheter til å spille en rolle. Og så er det det andre: Det er at vi, som en forlengelse av vårt humanitære engasjement, ønsker å se utviklingsorganisasjonene fra FN-siden, som Bretton Woods-systemet, engasjere seg i Myanmar, fordi det er et land med stor fattigdom, med store, pågående konflikter. Vi tenker ofte ikke på at Myanmar kanskje er et kroneksempel på moderne konflikter i dag, nemlig at de skjer internt i land og ikke mellom land. Men de er like krevende å lege ved en eventuell fred. Det pågår i dag fortsatt kamper inne i Myanmar mellom grupper. En vei ut av det krever et engasjement og støtte utenfra. Det vil også Norge støtte opp om.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen.

Morten Høglund (FrP) [14:06:00]: Jeg takker interpellanten for å ta opp en viktig problemstilling. Det er ikke noen tvil om at det er bevegelse i Myanmar. I forhold til den utviklingen som Myanmar har lagt bak seg, er det en positiv bevegelse på mange områder. Allikevel er det fortsatt en situasjon, som både utenriksministeren og interpellanten var inne på, som er bekymringsfull. Man har fortsatt nær 1 700 politiske fanger, ifølge Human Rights Watch. Bare siden juni i år har 30 000 mennesker måttet flykte i Kachin-provinsen på grunn av den burmesiske hærs overgrep.

Utenriksministeren var helt riktig inne på utfordringer knyttet til flere etniske grupper i grenseområdene, hvor det er en særdeles vanskelig situasjon som ikke er i nærheten av å bli løst.

I dagens utgave av Dagsavisen har miljø- og utviklingsminister Erik Solheim en kronikk om Myanmar, og han avslutter med én setning: «Vi bør gi dem det de ber om.» Dette er en oppsummering etter å ha portrettert et relativt godt bilde av utviklingen. Nå tror jeg ikke det er veien å gå å gi *noen* alt det de ber om – kanskje heller ikke et land i en så utfordrende situasjon som Myanmar. Men når det er sagt: Jeg er enig i at vi går igjennom de sanksjoner vi har, de sanksjoner vi har sammen med EU, og at vi beveger oss, ikke minst – som utenriksministeren sa – for å befeste den positive utviklingen vi har, gjøre den irreversibel.

Med hensyn til tiltak – det har vært nevnt å åpne opp for investeringer, andre områder – så avventer jeg den diskusjonen som skal foregå mellom Norge, EU og andre impliserte stater, og at man således legger et aktivt press på myndighetene i Myanmar, og samtidig signaliserer at det vil komme flere lettelsener etter hvert som denne utviklingen blir befestet.

Vi håper at myndighetene denne gangen mener alvor. Vi er allikevel bekymret på mange områder og er litt engstelige for å glede oss altfor tidlig over at Myanmar har tatt sete blant andre demokratiske land, som det er helt naturlig – og som vi håper – at Myanmar vil gjøre innen kort tid.

Ingjerd Schou (H) [14:09:43]: Representanten Gustavsen har satt en viktig interpellasjon og et viktig tema – Burma, Myanmar – på dagsordenen. Det er imidlertid grunn til å minne om at det i Myanmar fortsatt er én million internt fordrevne; det er ca. 135 000 alene fra karenfolket i flyktningleir i Thailand. Og det er fortsatt slik at det er brente landsbyer, det er ødelagte avlinger i etniske områder. Det kan også være greit å minne om at juntaen bruker over 25 pst. av statsbudsjettet på forsvar og militær opprustning, og sånn sett tror jeg at ordene er dekkende når jeg sier at dette er en opprustning uten sidestykke. Dette muliggjøres også fordi salg av naturressurser ikke kommer sivilbefolkningen til gode, men derimot juntaen selv og handelspartnere som Kina, India og Thailand.

Det er svært viktig at Norge har kontakt med demokratibevegelsene i Myanmar. Jeg skal imidlertid også tilkjennegi at det er grunn til forsiktig optimisme, og at vi også støtter den linjen som regjeringen har lagt seg på når det gjelder å involvere seg videre – uten å bli tatt som gissel for det som tross alt fortsatt kan bli en prosess som ikke fører fram. Det er viktig at Norge har en linje hvor vi er kritiske, men samtidig evner å være konstruktive i samhandlingen. Det er også viktig at vi følger med på hva militærregimets representanter gjør – følger nøye med på deres handlinger og ikke bare på hva de sier. Vi tror ikke at tiden er inne for en norsk alenegang. Det er viktig at vi evner å handle, men også samhandle koordinert med det som er det internasjonale samfunn, særlig i EU. Det er fortsatt politiske fanger som må frigis, og det bør også innføres våpenhvile med væpnede etniske grupper.

Lovendringene har vært mange, blant dem også valglovene som nå er skrevet om, slik at tidligere politiske fanger kan stille til politiske valg. Det er dette som også har gjort det mulig at NLD og Suu Kyi nå tar steget tilbake til den burmesiske politikk, og trolig blir dette det største opposisjonspartiet etter valget. Det er det grunn til å glede seg over.

Oppsummert tror jeg det er grunnlag for en forsiktig optimisme, at Norge må opprettholde presset på demokratisk utvikling, sammen med andre land, og ikke lempe på det for det er grunn til det. Det er det ikke i dag.

Det har vært valg. Det kan også være et skalkeskjul for både handelspartnere og junta for å skjule hva som reelt

foregår. Det kan også være grunn til å minne om at av disse 30 statsrådene som nå er offentlig nominert, så er ca. 26 tidligere generaler eller har tidligere vært ministre. Sånn sett har valget dessverre betydd flere generaler i flere posisjoner.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:13:45]: Jeg vil først rette en stor takk til interpellanten for å ta opp et svært viktig tema til diskusjon, på et viktig tidspunkt. Som flere har vært inne på, har jo Burma over lang tid vært et av de verste og mest brutale militærdiktaturer i verden. Nå er vi inne i en veldig spennende utvikling: Regjeringen har i prinsippet blitt en sivil regjering, vi har sett en viss åpenhet mot omverdenen, vi har sett betydelige lettelsener i sensuren, det er etablert en dialog med Aung San Suu Kyi, det er friggitt noen politiske fanger, og vi har sett en del svært viktige og positive lovendringer på ulike områder. Samtidig har vi fortsatt et styre som ikke er demokratisk valgt. De er tvert imot ansvarlige for grove brudd på menneskerettighetene, både før fjorårets valg og etterpå. De har en udemokratisk grunnlov. De fleste politiske fanger sitter fortsatt i fengsel, sannsynligvis et firesifret antall, og det drives aggressiv krigføring mot egen befolkning. Likevel må vi oppsummere med at det er grunn til – la meg kalle det – en forsiktig begeistring og stor optimisme etter lang tids stillstand i Burma, samtidig som vi skal ha en nøkternhet med oss.

Statsråden er veldig tydelig på at han oppfatter det slik at president Thein Sein mener alvor. Ja, det vil jeg være enig i, men jeg vil stille et spørsmål som ingen av de andre tidligere har vært inne på, nemlig: Hva er presidentens mål med denne utviklingen, og hvor langt vil hans generalvenner tillate ham å gå? Det er et viktig element i diskusjonen her at når folk i ulike deler av verden rister av seg autoritære regimer, slik vi f.eks. nå ser i Midtøsten, har vi i Norge en tendens til å tro at de har vestlige demokratier som forbilder. Det er nødvendigvis slett ikke tilfellet. Det er kanskje mer sannsynlig at Burma ser hen til sine naboland i ASEAN-området som er langt åpnere regimer enn Burma. De har ulike varianter av valgordninger og demokratiske ordninger, men få kan kalles velfungerende demokratier. Vietnam, f.eks., er et mer åpent og stabilt land, det handler med omverdenen og er langt mindre brutalt enn det burmesiske regimet. De har ikke demokrati; de tillater ikke reell opposisjon, de har ikke reell ytringsfrihet og trosfrihet. Kina er en annen variant som har valgordninger og sivilt styre, men med store begrensninger på demokrati og ytringsfrihet.

Hva er president Thein Seins referanseramme i denne utviklingen, og hva er målet for den prosessen han har satt i gang? Det er et viktig spørsmål å stille seg. Derfor skal vi være positive til den utviklingen som skjer, men vi skal samtidig stille kritiske spørsmål, vi skal utfordre regimet til fortsatt framgang. Og vi skal ha med oss at det er en reell fare for tilbakeslag gjennom kupp fra «hardliners», som fortsatt kan ha sentrale posisjoner.

Når det gjelder virkemidlene fra Norges side i tiden framover, er gulrot og pisk-politikken fortsatt oppskriften, og det har statsråden og interpellanten vært inne på. Da

er det helt grunnleggende for en effektiv gulrot-og-pisk-politikk at man sikrer seg at man fortsatt har gulrøtter å gi for å skape fortsatt bevegelse. Hvis man deler ut gulrøttene for tidlig, har man gitt fra seg muligheten til å gi incentiver til fortsatt bevegelse. Det er nøkkelen til forståelsen av situasjonen.

Det er naturlig å stille krav når det gjelder både frigivelse av politiske fanger, stopp i krigføringen mot egen befolkning og våpenhvile i øst. Det er viktig at Norge her koordinerer sin stemme med EU, og det er viktig at man har en tett dialog med opposisjonen, Aung San Suu Kyi, for å sørge for at de virkemidlene vi bruker, er koordinerte, effektive og kan føre med seg utvikling.

Hovedspørsmålet her vil være dosering og timing. Der vil vi følge nøye med i regjeringens bruk av virkemidlene, og jeg slutter meg til at vi skal gi regjeringen positiv tilbakemelding på de endringene som har vært gjort, samtidig som vi ikke gir fra oss muligheten til fortsatt å stimulere til en videre utvikling.

Laila Gustavsen (A) [14:19:15]: Jeg har lyst til å takke for debatten, som jeg synes har vært veldig god. Den har egentlig også på mange måter synliggjort hvilke dilemmaer en har med å gjøre, gjennom ulike eksempler, både grove overgrep mot menneskerettighetene og positiv utvikling.

Det var vel representanten Håbrekke som snakket om dosering og timing, og jeg oppfatter nesten debatten her i dag som om det er akkurat det den har handlet om. Jeg opplever at alle her i dag har gitt uttrykk for at de er villige til å se på og diskutere sanksjonene, og lettelser i dem, overfor Myanmar, men at det handler mer om man skal gå alene eller vente på at EU har endret sin politikk – og hvordan skal vi gjøre det – enn om at man er uenig i at det faktisk blir gjort.

Personlig mener jeg vel at man aldri gjør ting helt uavhengig av andre land, heller ikke i denne saken. Men på et eller annet tidspunkt kan dette være et land som på Norges initiativ – med den posisjonen vi har klart å skape gjennom det siste halvannet året – kunne gått foran eller gitt noen tydelige signaler for å bidra til at andre land gjør endringer, selvfølgelig i en kollektiv forståelse.

Jeg er enig med representanten Ingjerd Schou i at det er mange ting som er veldig feil i Myanmar, og vi er jo ikke over natten garantert at bare fordi vi letter på f.eks. sanksjoner, fordeler de godene rettferdig i sitt land. Det vil være en intern diskusjon i ethvert land om hvordan man skal utvikle det landet. Det er et av dilemmaene vi alltid står overfor når vi driver med utviklingspolitikk og utenrikspolitikk.

Jeg har bare lyst til å si at jeg synes det har vært en klargjørende debatt. En interpellasjonsdebatt er alltid slik at vi lufter litt, og vi tenker litt høyt, og jeg synes det er svært positivt at i hvert fall de partiene som har hatt ordet, har vært villige til å diskutere hvordan vi har sanksjoner overfor Myanmar. Jeg mener fortsatt at dette kan være et land vi på egen kjøll kan lette på sanksjoner overfor, men selvfølgelig-

lig ikke i et eget vakuum, og selvfølgelig for å bidra til en positiv utvikling, som Morten Høglund snakket om.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:22:28]: Dette er den andre debatten vi har om dette i år, og jeg føler at Stortinget og regjeringen er i god dialog om å følge denne utviklingen nøye. Representanten Håbrekke sa det meget godt, at vi opplever forsiktig begeistring. Det synes jeg er en god kombinasjon – å være nøkterne om veien fremover.

Jeg tror vi fra norsk side skal legge vekt på å følge utviklingen på bakken, som det heter, se den an og se hva som skjer. Da må vi også være i stand til å se hva som har skjedd til nå, siden den forrige debatten vi hadde. Utviklingen har jo ført det landet som kanskje har det sterkeste kritiske blikket på Myanmar, USA, til det skritt at president Obama har sendt sin utenriksminister på det første besøket på flere tiår til Myanmar.

Spørsmålet ble reist om hva presidenten vil. Det kan jo ikke vi vite fullt ut. Jeg tror han ser at uten reformer kommer det ikke utvikling, at uten reformer kommer dette folket til å være plaget på en måte som skaper flere konflikter og mer utrygghet for ethvert regime.

Jeg har ikke noen illusjoner om at det er mer eller mindre demokratiske instinkter i lederskapet i Myanmar, men jeg tror vi skal vokte oss for én tendens, og det er å flytte målpostene, som jeg sa, etter hvert som denne utviklingen går videre. Hvis realiteten er den at Myanmar er i ferd med å innføre en samfunnspraksis som er mer i tråd med internasjonale forpliktelser enn andre land i regionen, som vi ikke har sanksjoner til, får vi et problem når det gjelder å være likehendig mot forskjellige stater. Hvis det er slik at de vedtar en arbeidslov som ILO mener er den mest fremskredne i regionen, hvis det er slik at det kommer en pressefrihet som kan måles og observeres, og hvis det er slik at valgene de holder, er rettferdige – vel, så må vi finne en måte å svare på det på.

Jeg merket meg at Høyres representant mente det ikke var grunn til å endre noe på politikken vår til nå. Det tar vi med oss, men jeg opplever samtidig at flertallet i salen er opptatt av at vi også, sammen med våre nære partnere, skal kunne bevege oss og sende signaler tilbake til regimet.

Så vil jeg si, som et siste poeng: Det kan komme tilbakeslag, ja, og det skal vi være meget oppmerksomme på. Derfor er det slik at vi også må være i stand til å kunne reagere på tilbakeslag. Hvis det nå kommer signaler i retning av Myanmar som kan stimulere til en utvikling, og det kommer tilbakeslag, vel, så må vi også være i stand til å kunne spole dette tilbake fra vår side.

Takk for en grei avklaring og et godt fundament for videre politikk på dette området, som jeg tror samler bred oppslutning i Stortinget.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 4 og 5 behandles under ett, og anser det som vedtatt.

22. nov. – 1) Samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved
614 forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 2) Representantforslag fra 2011
repr. Anundsen, Hoksrud, Per Arne Olsen, Leirstein, Fredriksen, Godskesen, Sortevik og Grimstad om å styrke oljevernberedskapen

Sak nr. 4 [14:25:32]

Innstilling frå transport- og kommunikasjonskomiteen om samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 (Innst. 20 S (2011–2012), jf. Prop. 133 S (2010–2011))

Sak nr. 5 [14:25:57]

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Bård Hoksrud, Per Arne Olsen, Ulf Leirstein, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik og Oskar J. Grimstad om å styrke oljevernberedskapen (Innst. 45 S (2011–2012), jf. Dokument 8:166 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Magne Rommetveit (A) [14:26:51] (ordfører for sak nr. 4): Stortinget er i dag invitert til å handsama to saker knytte til oljevernberedskapen vår. Ein samrøystes transport- og kommunikasjonskomité rår i Prop. 133 S for 2010–2011 Stortinget til å samtykkja i tilslutning til protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved forureiningsuhell med farlege og skadelege stoff.

Den internasjonale konvensjonen frå 1990 stiller krav til dei kontraherande statane sin oljevernberedskap. Konvensjonen stiller også krav til samarbeid om forskning, utvikling, teknisk assistanse, varsling og aksjonar for å førebyggja og fjerna oljesøl m.m.

Noreg deltok aktivt i forhandlingane om utforminga av protokollen til konvensjonen, som vart vedteken i 2000 og sett i kraft 14. juni 2007. Per 30. mai i år har 26 statar slutta seg til protokollen. Når vårt land ikkje har slutta seg til protokollen før no i dag, har det si årsak i organisatoriske og økonomiske forhold. Det har samanheng med overføring av ansvar for akuttberedskap frå Forureiningstilsynet til Kystverket, og det handlar om oppfylling av dei utstyrsinvesteringane som vert kravde i protokollen. Både dei organisatoriske og dei økonomiske forholda er no ordna, slik at protokollen no altså kan gjennomførast også for Noreg sin del.

Denne protokollen styrkjer det internasjonale regimet for vern av miljøet gjennom å etablere eit rammeverk for erfaringsutveksling og internasjonalt samarbeid i handte-

ringa av hendingar med akutt forureining av farlege og skadelege stoff. Tiltredinga av protokollen vil dermed styrkja Noreg si evne til å handtera slike hendingar. I eit breiare perspektiv er norsk tilslutning til og oppfølging av FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, sitt regelverk viktig i seg sjølv, også som eit bidrag til å utvikla IMO til ein endå sterkare og meir handlekraftig organisasjon. Vår tilslutning til protokollen vil ut frå dette vera i Noreg si interesse, både som kyststat og som flaggstat.

Den andre saka som inngår i fellesdebatten me no har, er Dokument nr. 8-forslaget frå Framstegspartiet om å styrkja oljevernberedskapen. Me har eit sårbart kystmiljø, og det er viktig at me har ein så god beredskap som mogleg på dette feltet. Med den aktiviteten me har langs kysten vår og ut og inn av hamnene våre, vil det frå tid til anna oppstå kritiske situasjonar som, når uhellet er ute, må handterast på ein rask og effektiv måte. Eit anna svært viktig element er dei skiftande og til dels vanskelege vêrtilhøva langs kysten.

No i sommar vart det lagt fram ein heilskapleg miljørisiko- og beredskapsanalyse. Dette er ein grundig analyse som igjen byggjer på analysar av kor sannsynleg det vil vera med oljeutslepp frå skipsfart og miljørisiko ved akutt forureining. Erfaringar frå tidlegare aksjonar er også med som viktig grunnlag for analysen.

Beredskapsanalysen tek utgangspunkt i at heile kysten skal vera dekt av ein grunnberedskap for å handtera kystnære utslepp. I område med særleg høg miljørisiko vert det lagt opp til høgare beredskap for å handtera meir alvorlege utslepp.

Dei viktigaste tilrådingane i beredskapsanalysen er

- styrking av IUA-ane og kommunal beredskap gjennom etablering av lik grunnberedskap i alle beredskapsregionane. Regjeringa sitt budsjettforslag for 2012 er ei oppfølging av dette punktet.
- materiellinvesteringar for å komplettera oljevernssystem
- etablering av beredskap for å ringa inn havaristar med lenser ved hjelp av redningstenesta sine fartøy og losfartøy
- auking av depotstyrken
- kompetanseauke gjennom kurs og øvingar
- knyta fiskebåtar og andre eigna fartøy til dei statlege depota
- investeringar i utstyr tilpassa bruk under forhold med is

Etter mi og Arbeidarpartiet si mening vert intensjonen i representantforslaget best følgd opp nettopp ved den oppfølginga av miljørisiko- og beredskapsanalysen som regjeringa har varsla. Det vil vera naturleg at tilrådinga som har økonomisk kostnad, vert å ta opp i samband med dei årlege budsjetta. Samstundes ser me tydeleg at oljevernberedskapen og det tilgjengelege utstyret har vorte mykje betre gjennom den raud-grøne regjeringa sine budsjett dei siste åra.

Eg fremjar med dette mindretalet sitt forslag.

Presidenten: Representanten Magne Rommetveit har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingjerd Schou (H) [14:32:02] (ordfører for sak nr. 5): Jeg får innlede med å ta opp flertallets forslag i innstillingen.

22. nov. – 1) Samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved 2011 forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 2) Representantforslag fra 615 repr. Anundsen, Hoksrud, Per Arne Olsen, Leirstein, Fredriksen, Godskesen, Sortevik og Grimstad om å styrke oljevernberedskapen

Det er viktig for Stortinget å understreke viktigheten av en god oljevernberedskap. Kystmiljøet vårt er sårbart og må vernes mot den skade som kan oppstå som følge av oljesøl. De negative konsekvenser som kan oppstå som følge av nettopp petroleumsaktiviteten og skipstrafikken langs norskekysten, må håndteres på best mulig måte. Vår oljevernberedskap er derfor et viktig redskap som må ha høy prioritet.

Føre-var-prinsippet må vektlegges i miljøpolitikken. Det må arbeides målrettet for å forebygge forurensing og utslipp. Likevel er det viktig å ha et beredskapssystem for oljevern med kort responstid og moderne utstyr for å bekjempe akutt forurensning, dersom uhellet først er ute.

Fiskeri- og kystministeren fikk 19. august i år forelagt av Kystverket en analyse av oljevernberedskapen. Denne analysen slår fast at en rask respons ved oljesøl har stor betydning for mulighetene til å begrense oljens spredning og dermed også miljøskadene. Det fremholdes i analysen at god grunnberedskap i de ulike beredskapsregionene, skikkelig tilgang på fartøysressurser, nok kompetent personell og god ledelse er viktige suksesskriterier i oljevernoppdrag. I denne analysen har evalueringsrapporter fra gjennomførte aksjoner ved forlisene av MV «Full City», MS «Server» og MS «Rocknes» og «Godafoss» gitt viktige erfaringer.

Under «Godafoss»-havariet tok det seks timer før det var oljelenser på plass.

Det er spesielt bemerket viktigheten av å få på plass såkalte speedlektere, slik at responstiden ved oljeutslipp kan kortes ned. Den svenske sjøredningen har investert i 25 speedlektere som kan slepes i inntil 30 knop. I Norge har Redningsselskapet testet slike speedlektere og slått fast at responstiden ved «Godafoss»-forliset kunne ha blitt kuttet til en tredjedel ved bruk av slike lektere. Fortsatt er det et stort behov for å forbedre oljevernberedskapen i Norge.

I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2012 angående støtte til Redningsselskapets drift kutter regjeringen. Det skapes usikkerhet om tryggheten på og ved sjøen. Helheten og tryggheten overlates til medlemskontingenter og lotterier. Sikkerheten til sjøs blir på denne måten bompengebelagt og utsatt for en jojo-finansering. Redningsselskapet søkte om et tilskudd på 75 mill. kr fra Fiskeri- og kystdepartementet for 2012. Etter press fra opinionen, fra ulike opposisjonspartier langs kysten, fra mange miljøer, har regjeringen etterbevilget 10 mill. kr. Dette vil bety at de to skøytene i Egersund og Skjervøy vil være i drift også store deler av neste år. Redningsselskapet og befolkningen langs kysten er selvfølgelig svært glade for dette – også vi.

Redningsselskapet må finne ytterligere 20 mill. kr. til eksisterende drift. Redningsselskapet blir nødt til å redusere kostnadene betydelig. Dette går ut over det forebyggende arbeidet blant barn og unge, det kan bli bemanningsreduksjoner samt reduksjon av midler brukt til å øke fremtidig inntekt.

Overskriften blir fortsatt: usikkerhet. Spørsmålet blir om det er en engangs tilleggsbevilgning eller om det er en økning av rammen også for år som kommer. Regjeringen har ansvar for sikkerhets- og redningsopplegg til sjøs.

Dette ansvaret vises også ved at den årlige kompensasjonen til Redningsselskapet fra Norsk Tipping blir redusert med 8,6 mill. kr. Ytterligere usikkerhet er skapt. En slik reduksjon av den generelle beredskapen langs kysten og til havs vil også svekke oljevernberedskapen.

Regjeringen har lagt mye prestisje i nordområdemeldingen. Skal vi ha høy aktivitet i nord, er vi nødt til å få en helhetlig utredning av oljevernberedskapen. Nordområdene er svært sårbare. Aktivitetsnivået krever også bedre beredskap.

En helhetlig gjennomgang av hele oljevernberedskapen er viktig, sett i lys av målet om mer gods fra vei til sjø. Hvis vi ønsker å flytte gods fra vei til sjø, betyr det økt skipstrafikk langs kysten. Økt skipstrafikk betyr en sterk økning i risikoen for skipsforlis og oljesøl. Vi trenger å se oljevern i sammenheng med transportpolitikk. Derfor trenger vi en helhetlig ny plan for oljevernberedskap.

Redningsselskapet er en viktig del av kystberedskapen. Hva er deres plass i vår beredskap? Vi trenger en stor og helhetlig utredning, en gjennomgang av dette, og at vi får bevilgninger som ikke svinger fra år til år. Det er vanskelig å bygge opp en god beredskap når det er skapt så mye usikkerhet.

Presidenten: Representanten Ingjerd Schou har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [14:37:23]: Alle vet at trafikken langs kysten kommer til å øke kraftig i årene som kommer, på grunn av økt internasjonal aktivitet og økt olje- og gassvirksomhet, bl.a. fra Russland, men ikke minst også fordi det er et ønsket mål både i denne sal og fra statsråden og regjeringen å flytte mer gods fra spesielt vei og over til sjø og bane. Da er det også viktig at man faktisk legger forholdene til rette, og at man sikrer at man har en skikkelig og god beredskap.

Jeg og Fremskrittspartiet mener at det er viktig å fokusere sterkt på forebygging, noe man selvfølgelig gjør, bl.a. ved at man har en skikkelig beredskap både når det gjelder slepebåter, og når det gjelder at man har depoter lett tilgjengelig, og som det er lett å få tak i når det skjer en ulykke. Jeg er overbevist om at alle i denne sal, og alle andre, ønsker at det skal skje minst mulig ulykker, at vi ikke skal oppleve de ulykkene som vi har sett eksempler på både med «Godafoss», «Full City» og «Server» – og andre utslipp i sjøen. Men da er det utrolig viktig at vi har beredskapen på plass, at vi sørger for at vi har nok depoter, og at vi har mannskaper som er godt trent, til å kunne håndtere det når det skjer en ulykke – og det skjer utslipp i sjøen.

Jeg synes det er gledelig at regjeringen endelig har tatt inn over seg at Redningsselskapet trenger å få mer penger, for Redningsselskapet er en svært viktig del av oljevernberedskapen i dette landet. Jeg synes det er bra at man nå klarte å finne 10 mill. kr. Men Redningsselskapet har sagt at de egentlig trenger 30 mill. kr for å opprettholde den beredskapen man nå har langs kysten vår. De 10 mill. kr betyr i hvert fall en litt mindre reduksjon enn det som det egentlig lå til rette for med forslaget fra Regjeringen. Det

viser at når folk flest, når Redningsselskapet som organisasjon, når opposisjonen sammen og når også folk i regjeringen legger et skikkelig trykk på regjeringen, klarer man faktisk å få til noe, og jeg er veldig glad for at vi har klart å få 10 mill. kr mer til Redningsselskapet. Men, som sagt, det mangler fortsatt 20 mill. kr. Det betyr at det vil bli mindre opplæring – sannsynligvis – og det vil bli en dårligere beredskap enn det man kunne hatt hvis man hadde fulgt de ønskene som Redningsselskapet faktisk hadde.

Så til forslaget vårt. Flertallet ønsker å få på plass en skikkelig gjennomgang og forsikre seg om at man får på plass en beredskap som gjør at vi er godt rustet for å hindre at det får katastrofale konsekvenser når ulykken er ute. Jeg synes det er bra at statsråden peker på analysen, hvor mange som går inn i oljevernberedskapen, og en del av de tingene man har gjort. Men man sier veldig lite konkret om hva som faktisk ligger der. Vi ønsker å vite litt om hva som ligger i den analysen, både på kort og lang sikt. Kanskje man til og med burde latt noen eksterne, og ikke Kystverket, lage denne analysen, slik at man kunne se ting med nye øyne og kanskje se nye muligheter, for på en enda bedre måte å kunne sikre oss en god oljevernberedskap i fremtiden. Et av eksemplene som viser at når flere hoder setter seg sammen, klarer man å gjøre enda mer og få til enda mer, er faktisk Redningsselskapet og ønsket om å få på plass lektre som gjør at man kan få ut oljevernberedskapsutstyr veldig raskt når det skjer en ulykke. For som Kystverket også sier: Det er viktig å være raskt på pletten hvis det skjer en ulykke, og da er hurtiggående båter som kan få ut utstyret, svært viktig.

Jeg synes det er trist at flertallet i denne sal vil stemme ned flertallet i komiteen. Jeg synes faktisk det ville være veldig bra å få en skikkelig gjennomgang, få på plass en gjennomgang som også tar for seg de økonomiske utfordringene, og sørger for at man har verdens beste oljevernberedskap i verdens nest beste land å bo i, var det vel. Vi har vært verdens beste land å bo i, men vi burde ha råd til å ha verdens beste oljevernberedskap, for det å gå i fjæra og vasse i olje er det ingen som liker. Derfor håper jeg at flertallet i denne sal nå tar til fornuften og støtter flertallet i komiteen, sånn at vi får dette på plass.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [14:42:30]: Sjøtransporten representerer en både miljøvennlig og kostnadseffektiv transport, men kan samtidig være en miljømessig trussel om uhell inntreffer. Men samtidig ønsker regjeringspartiene – Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet – at sjøtransporten skal styrkes, noe som dagens Nasjonal transportplan legger opp til. Vi ønsker å stimulere til vekst i sjøtransporten, og vi ønsker å ivareta både sjøsikkerhet og forebyggende tiltak mot uønskede hendelser.

Det er økte budsjett til oljevernberedskap, men samtidig må den statlige oljevernberedskapen styrkes ytterligere. Derfor har Kystverket utarbeidet en miljørisiko- og beredskapsanalyse, som kom i sommer, der man ser spesielt på akutt forurensning. Saksordføreren har gjort grundig rede for hva som ligger der, så jeg skal ikke gå i detaljer om det. Det er klart at dette er viktig for det videre arbeidet som skal gjøres på dette området.

Seilingsleder langs kysten er etablert. Først kom Kirkenes–Røst, og fra 1. juni 2011 fikk man det på plass utenfor kysten av Sørlandet og Vestlandet. Det er viktig for å sikre god og rett transportkorridor.

En styrket slepebåtberedskap er også på plass, noe som også er viktig når det gjelder oljevernberedskapen. Et ledd i det videre arbeidet må også være å utvikle nytt utstyr. Derfor må samspillet mellom maritim næring, FoU og aktører på utviklingsiden styrkes.

Bedre samarbeid mellom alle aktører på maritim side er viktig – det gjelder uansett om det er de som har sitt daglige virke på havet, eller om det er de offentlige aktørene, eller de som mer driver innenfor sivil virksomhet og koblingen der. Redningsselskapet hører helt klart inn under dette samarbeidet. Senterpartiet, sammen med Arbeiderpartiet og SV, har styrket bevilgningene til selskapet, noe som man også er klar over i denne sal.

Mer gods på kjøll er vårt mål. Derfor vil dette temaet være helt sentralt ved rulleringen av Nasjonal transportplan. Det er det denne debatten kommer til å stå om for fullt. Vi må ha et godt samspill med mange ulike aktører hvis målet skal nås, for det kan ikke nås kun ved styrket beredskap. Vi må få alle aktører som har mulighet til å frakte gods på kjøll, til å bidra til at vi kan legge til rette for det.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [14:45:35]: Det er et meget viktig saksfelt som dagens saker omhandler. La meg starte med oljevernberedskapen. Jeg slutter meg fullt og helt til komiteens samlede merknad om at oljevernberedskapen er et viktig redskap som bør ha høy prioritet. Det mener jeg at denne regjeringen har gitt dette området. Vi har i løpet av de siste årene økt bevilgningene til beredskap mot akutt forurensning betydelig.

Som en oppfølging av Kystverkets rapport fra 2006 om tilrådd utskiftningsplan har Kystverket blitt tilført økte midler til oppgradering og fornying av det statlige oljevernmateriellet. Vi har nå fått på plass moderne og effektivt utstyr i depotene, og kystvaktfartøy er blitt utrustet med oljevernutstyr.

I 2011 ble bevilgningen økt med 25 mill. kr – dette for å følge opp erfaringene fra aksjoner de siste årene knyttet til behovet for å styrke beredskapen mot akutt forurensning.

Nå satses det særlig på å styrke samordningen mellom aktører som involveres i aksjoner, gjennom bl.a. økt kurs- og øvelsesaktivitet og fokusering på aksjonsstyring. Videre har Kystverket i 2011 fått midler for å kunne inngå beredskapsavtaler med fiskefartøy og andre egnede fartøy.

Bevilgningsøkningen i 2011 er videreført i regjeringens budsjettforslag for 2012. I tillegg har vi for 2012 foreslått å styrke beredskapen ytterligere gjennom å øke bevilgningen med 15 mill. kr.

Regjeringen vil med dette sørge for at kommunene og de interkommunale utvalgene får tilgang til nødvendig utstyr, slik at de blir bedre rustet til raskt å kunne bistå under statlige aksjoner.

Samtidig vil jeg understreke at det er viktig at vi jevnlig vurderer beredskapsnivået i forhold til utviklingen i risikobildet. Kystverket har derfor nylig lagt fram en opp-

datert helhetlig miljørisiko- og beredskapsanalyse knyttet til akutt forurensning fra skipstrafikk. Denne analysen vurderer bl.a. dagens beredskap i lys av trafikkutvikling, gjennomførte tiltak og erfaringer fra aksjoner.

Kystverkets analyse utgjør etter min vurdering en svært grundig utredning som gir mange gode innspill og et godt grunnlag for det videre arbeidet på dette området. Beredskapsanalysen vil være et viktig grunnlagsmateriale i regjeringens videre arbeid med beredskap mot akutt forurensning.

Sett i lys av det og den grundige gjennomgangen vi har fått, ser jeg ikke behov for en ytterligere utredning.

Jeg vil i tiden framover fokusere på hvordan vi på best mulig måte kan følge opp innspillene og anbefalingene som gis i analysen. Oppfølginger som har økonomiske konsekvenser, vil naturligvis bli forelagt Stortinget på ordinær måte.

Så noen ord om OPRC-HNS-protokollen, som omhandler beredskap mot ulykker med farlige og skadelige stoffer til sjøs.

Protokollen etablerer et rammeverk for erfaringsutveksling og internasjonalt samarbeid. Den stiller også krav til det nasjonale beredskapssystemet på området.

Kriseutvalget for atomberedskap, som ledes av Statens strålevern, er ansvarlig for beredskapen mot ulykker med radioaktive utslipp. Kystverket har ansvaret for statlig beredskap mot ulykker med andre farlige eller skadelige stoffer. Den operative beredskapen baseres på brannvesenets spesialgrupper for redningsinnsats til sjøs, RITS-gruppene, i Oslo og Bergen.

OPRC-HNS-protokollen styrker det internasjonale regimet for beskyttelse av miljøet. Den er en del av regelverket for FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, og i et bredere perspektiv er det i norsk interesse å bidra til at IMO forblir en sterk og handlekraftig organisasjon. Norsk tilslutning til og oppfølging av protokollen er i denne sammenheng viktig i seg selv.

Men det viktigste argumentet for å tiltre protokollen er likevel at det vil styrke Norges evne til å håndtere ulykker til sjøs med farlige og skadelige stoffer.

På denne bakgrunn anbefaler jeg at Norge slutter seg til denne protokollen.

Så har det i innleggene forut for mitt vært mye snakk om Redningsselskapet, og det setter jeg stor pris på. Jeg er veldig glad for den løsningen som vi fant, at vi fant mer midler til det og foreslår det overfor Stortinget i budsjettssammenheng. Men nå diskuterer vi altså oljevernberedskap. Staten gir tilskudd til Redningsselskapet – det er knyttet til redning av liv. Det er to vidt forskjellige områder. Når det gjelder oljevernberedskapen, er det et forretningsmessig forhold som de selvfølgelig diskuterer med Kystverket, men det gir vi ikke tilskudd til. Det er det viktig for meg å presisere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [14:50:42]: Ved fleire av dei ulykkene vi dessverre opplevde langs kysten vår, har manglende kompetanse og utstyr blitt synleggjorde altfor

mange gonger, med omsyn til både beredskap og rydding. Og i Mexicogolfen hugsar vi at denne problemstillinga kom tydeleg fram.

Under besøk i det vi etter kvart kan kalle høgkompetansebedrifter innanfor oljevern, som bl.a. òg ligg i dei nordlege fylka, opplever vi at det er utstyr og kompetanse som ikkje blir brukte.

Spørsmålet blir då: Kva blir gjort innanfor dei etatane som har ansvaret for å halde seg oppdaterte på kva som finst av tilgjengeleg utstyr og kunnskap for å kunne ha ein best mogleg beredskap, og når ulykka er ute, å kunne samle opp mest mogleg av det som er blitt sleppt ut?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [14:51:34]: Det at vi har utstyr som kanskje ikke alltid har holdt mål, særlig når nordområdene er trukket fram, tror jeg vi fort kan bli enige om. Da snakker vi om vær-situasjon, bølgehøyder og slikt, der utstyret som er – skal vi si – godt nok, fortsatt ikke finnes. Men at det skal finnes utstyr som noen ikke er kjent med av dem som har ansvaret for den samlede oljevernberedskapen, har i hvert fall ikke jeg oversikt over.

Jeg legger til grunn at alle aktørene som har ansvar knyttet til oljevernberedskapen – og det vi diskuterer nå, er de tilfellene der det er statlig aksjon som er iverksatt, for der er det Kystverket som har ansvaret – til enhver tid selvfølgelig vet hvilket utstyr som er hvor. Det som det har blitt pekt på, er samordningen og kompetansen. Det er bakgrunnen for at vi nå foreslår å bevilge penger, i tråd med de funn som er gjort i beredskapsanalysen, som også peker på akkurat det.

Ingjerd Schou (H) [14:52:46]: Statsråden gir en beskrivelse av at Redningsselskapet ikke nødvendigvis har noe med oljevernberedskap å gjøre, og jeg håper ikke det er det som er situasjonen.

Landsorganisasjonen har understreket at det fortsatt er behov for en markant styrking av den totale oljevernberedskapen langs hele norskekysten.

Da hurtigruten trengte hjelp i Ålesund, var det Redningsselskapet som var først på plass med slep. Kystverkets egen båt ble verken tilkalt eller brukt i den første tiden. Spørsmålet til statsråden er: Er Redningsselskapets påplussing på 10 mill. kr er en engangssum, eller er dette noe som vil fortsette fremover? I praktisk virkelighet er det slik at Redningsselskapet faktisk er med på å hindre og forebygge ulykker.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [14:53:42]: Det jeg presiserte i stad, var at vi snakket om to forskjellige saker. Det vi, staten, bevilget midler til og gir tilskudd til, er redning av liv.

Når vi diskuterer oljevern, er vi inne på et annet område. Det er viktig for meg – og jeg tror det er like viktig for Redningsselskapet – at vi skiller de to områdene, av forskjellige grunner. Samtidig yter selvfølgelig Redningsselskapet assistanse ved å holde båter. Det er jo slik på sjøen at de som er nærmest, er de som gjerne trår til – og det er Redningsselskapet veldig ofte. Det var de i Ålesund, der vi

22. nov. – 1) Samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved 618 forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 2) Representantforslag fra 2011 repr. Anundsen, Hoksrud, Per Arne Olsen, Leirstein, Fredriksen, Godskesen, Sortevik og Grimstad om å styrke oljevernberedskapen

har fått rapport fra Hovedredningssentralen om at det var dem det var mulig å få raskest på plass. Det kunne jo absolutt være tilfellet å redde liv da hurtigruten sto i brann, og det ville tatt lengre tid med den båten som lå ved kai i Ålesund.

Når det gjelder budsjett, kommer vi tilbake til det på naturlig måte – som vanlig.

Arne Sortevik (FrP) [14:54:52]: To ting: Under en høring om statsbudsjettet for 2012 uttalte Landsorganisasjonen følgende:

«LO vil understreke at det fortsatt er behov for en markant styrking av den totale oljevernberedskapen langs hele norskekysten.»

Tar de feil når de sier at det trengs «en markant styrking»?

Det andre gjelder denne risiko- og beredskapsanalysen som Kystverket har utført, og som statsråden viste til med hensyn til forslaget fra Fremskrittspartiet. Spørsmålet er da: I hvilken grad har Kystverket benyttet eksterne krefter for å se på både risiko og beredskap? Det trengs kanskje andre briller enn Kystverkets briller. En del av de tidligere ulykkene har vist at det faktisk har vært et stort behov for å se med litt nye briller på opplegget for oljevernberedskap. Har det vært brukt, og eventuelt hvorfor ikke?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [14:55:58]: Til spørsmålet om markant styrking av oljevernberedskapen: Ja, det er nettopp det vi gjør. Vi har gjort det år for år. Vi har fulgt opp de forslagene og den planen som forelå fra Kystverket, til punkt og prikke. Vi startet allerede i forbindelse med neste års budsjettforslag å følge opp den rapporten de kom med i sommer. Vi fikk den i juli, så vidt jeg husker, og allerede i neste års forslag til statsbudsjett legger vi inn penger i tråd med det som de foreslår der.

Til spørsmålet om eksterne krefter har vært med i vurderingen, er – så vidt jeg har oversikt over her jeg står nå – den analysen som er lagt fram, gjort av Kystverkets folk. Der opplever jeg at vi har dem som er tettest på, og kan gi oss gode, faglige bidrag, noe vi i neste omgang følger opp punkt for punkt. Men skulle det være noen som har andre forslag, diskuterer vi selvfølgelig dem også.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Oskar J. Grimstad (FrP) [14:57:19]: Ein sterk og tillitvekkjande oljevernberedskap langs heile Noregs kyst er viktig av omsyn til vidare legitimitet til ei næring som gir fantastiske inntekter og bidreg sterkt til å halde eit av verdas beste velferdssamfunn ved lag.

Vidare veit vi at trafikken langs norskekysten med miljøfarlege laster er stor, og han kjem til å auke kraftig framover, bl.a. på grunn av internasjonal handel og auka russisk olje- og gassverksemd, der det også er store forventningar til funn, også på norsk side no som delelinjeavtala er på plass.

Som kjent er norsk oljeproduksjon utelukkande basert

på offshoreinstallasjonar, og Noreg bør ha særleg interesse av å få fortgang i vidareutvikling av den beste teknologien innafor beredskapsområdet.

Som den desidert største aktøren på norsk sokkel har den norske staten, gjennom sitt eigarskap i Statoil og Petoro, også eit særleg ansvar for å bidra med å sikre at det blir satsa på teknologiutvikling innafor oljevernberedskap, og at beredskapen blir trappa kraftig opp.

Med føre-var-prinsippet som fundament ser Framstegspartiet at det er eit betydeleg potensial for å forbetre beredskapen langs heile den langstrakte kysten vår.

I tidlegare debattar om dette temaet er det blitt teke opp forslag om at regjeringa må ta initiativ overfor oljeindustrien og opprette eit teknologiutviklingsprogram for å handtere lekkasjar også på djupt vatn, og at petroleumsnæringa må stille med ressursar i form av kapital og kompetanse. Attpåtil har det blitt hevda at det burde bli stilt krav om deltaking i eit slikt program for å drive verksemd på norsk sokkel.

Tilsvarande initiativ er blitt teke opp i andre land som ei følgje av utsleppet etter «Deepwater Horizon» i Mexicogolfen, og ein vil vektleggje betydninga av at Noreg inntek ei pådrivarrolle i dette viktige arbeidet. Erfaringane viser at det krevst enorme ressursar for å handtere konsekvensane av den typen oljeutslepp ein var vitne til i Mexicogolfen.

Oppryddingsarbeidet etter forliset av «Full City» utafor Langesund i Telemark sommaren 2009 var også ein tankevekkjar når det gjeld responstid og tilgjengelegheit på mannskap for å rydde opp oljesøl i fjæra.

17. februar 2011 grunnstøtte containerskipet «Godafoss» utafor Hvaler, med 800 tonn råolje om bord. Det blei registrert lekkasje frå to tankar midtskips som kvar inneheldt 250 tonn råolje. I ettertid ser ein at det er inngått ei avtale med Redningsselskapet om bruk av deira ressursar for å auke beredskapen mot den akutte forureininga. Og det er veldig bra.

Men vi kan framleis ikkje seie oss nøgde. Framstegspartiet meiner at det framleis er eit stort behov for å forbetre oljevernberedskapen i Noreg, og at regjeringa har eit stykke å gå før ho kan seie seg rimeleg nøgd med beredskapen. Det er på denne bakgrunnen at vi som forslagsstillarar fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa utrede og legge frem forslag for Stortinget om hvordan oljevernberedskapen kan styrkes langs hele kysten på bakgrunn av erfaringene fra grunnstøtingene av skipene «Godafoss» og «Full City».»

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [15:00:33]: Jeg tror vi alle skal være klar over at uavhengig av hvordan vi tilrettelegger, er det veldig vanskelig å gardere seg mot store skader hvis en stor ulykke skjer. Akkurat derfor er det veldig viktig at vi prioriterer dette høyt, og har en best mulig føre-var-beredskap. Så kan vi spørre oss selv: Har vi det?

Vi kan se på ulykken i Biscayabukta med «Prestige». Det var 20 000 mennesker som ryddet opp på stranden i flere måneder for å få det noenlunde greit. Der har man et rimelig temperert hav. Hva har vi i nordområdene hvis

en slikt type ulykke skulle skjedd der? Man kan trekke en sammenlikning med da hurtigruta kom i brann i Ålesund. Hvilken beredskap ville vi ha hatt i Finnmark hvis dette skulle skjedd i Berlevåg eller i Båtsfjord? Vi har ikke noen innsatsgruppe i Finnmark som er spesialtrent til å kunne gå ombord på båter og slukke brann til sjøs. Da måtte vi ha hentet mannskap fra over 100 mil borte.

Den reaksjonstiden vi hadde i Ålesund, ville vært mange ganger lengre. Allikevel sier denne regjeringen: Her er alt såre vel, og ingen skal pinadø komme og fortelle oss noe annet.

Samtidig sier man at dette er et særdeles viktig område, hvor vi må ha på plass en best mulig beredskap. Men å være villig til å gå inn og se på hva man faktisk kan gjøre, det hopper man bukk over. Norge som kystnasjon har en langt større tilknytning til havet enn f.eks. vårt naboland Sverige. Vår avhengighet av havet er langt større. Likevel ser vi at Sverige går til innkjøp av 25 speedlektre, nettopp for å kunne senke reaksjonstiden og bli langt mer effektive når det gjelder å kunne ta opp oljesøl. Hva gjør vi i Norge? I Norge vurderer vi om vi skal gå til innkjøp. Vi vurderer.

Jeg husker at jeg i forbindelse med statsbudsjettet for 2010–2011 stilte et spørsmål om de pengene som var bevilget til oljeberedskap, var brukt opp. Da vi kom halvveis inn i året, var 71 mill. kr av 105 mill. kr fortsatt ikke brukt. (Presidenten klubber.) Det er ikke et sunt tegn.

Presidenten: Representanten Fredriksen har iallfall brukt opp taletiden.

Presidenten vil bare bemerke at «pinadø» er et uparlamentarisk uttrykk i denne salen. Det er mulig at det er gangbart i andre deler av landet, men ikke i denne salen.

Freddy de Ruiten (A) [15:04:06]: Det er gledelig at representanten Hoksrud synes det var gledelig med 10 mill. kr ekstra til Redningsselskapet. Det er ikke hverdagskost at representanten Hoksrud skryter av den rød-grønne regjeringen, så det skal vi ta med oss. Men det viser at regjeringen i aller høyeste grad lytter, at Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet her i salen lytter, og at vi ikke lever i et politisk vakuum.

Ordet «trist» pleier å være mantraet til representanten Hoksrud, mens andre bruker ordet «sjokkert». Det er derfor gledelig at representanten Hoksrud kun brukte ordet «trist» én gang i sitt innlegg. For øvrig har denne debatten vært god. Vi har et høyt trykk, og jeg tror vi skal fortsette å ha et høyt trykk på oljevernberedskapen. Og siste ord er garantert ikke sagt med debatten i dag. Det tror jeg er bra, og det tror vi i den rød-grønne gjengen er bra.

Siden vi overtok, har vi hatt økt fokus på området. Vi har økt bevilgningene betraktelig. Vi har styrket Kystverket, vi har fått nye seilingsfarleder og bedre utstyr. Vi jobber med samordning, men det er åpenbart et potensial der. Jeg kommer selv fra Sørlandet. Der hadde vi ikke noen oppgående, god nok oljevernberedskap, men det fikset den rød-grønne regjeringen. Det skjedde for noen år siden, så nå har vi en slepebåt på plass på Sørlandet. Det måtte en rød-grønn regjering til for å fikse det. Det at det fram-

stilles her som at ingen ting har skjedd, det stemmer ikke. Det har skjedd mye, men dette er et område som en må følge nøye – og som jeg oppfatter at regjeringen følger nøye – og vi må hele tiden strekke oss etter å bli enda bedre. At vi har et høyt ambisjonsnivå og et høyt trykk, tror jeg er positivt og bra, og det skal vi fortsette å ha.

Jeg takker for en god debatt fra både opposisjonen og posisjonen her. Det er veldig gledelig at vi får slik skryt fra representanten Hoksrud, for det er, som sagt, ikke hverdagskost.

Lars Myraune (H) [15:06:45]: Det er vel ikke særlig tvil om at oljevernberedskapen har blitt noe bedre de siste 20 årene i Norge, hvilket også har vært tvingende nødvendig. Hvis vi tenker over en del av de siste katastrofene vi har hatt på havet, er resultatet graverende. Med det fokuset på miljøvern som vi har rundt omkring, både i Norge og i verden, i dag, tror jeg at fokuset bare blir enda sterkere om vi skulle ha utslipp av olje langs kysten vår.

Nå er det slik at oljevernberedskap er en viktig bit, men hva er det beredskap for? Jo, det er beredskap for at vi skal unngå ulykker på sjøen, og spesielt hos oss langs kysten, for vi har en veldig sårbar kyst.

Flere har i dag påpekt at trafikken langs kysten kommer til å øke betydelig hvis vi – for å si det på den måten – får det som vi vil. Og om vi ikke får det som vi vil, kommer den til å øke likevel, fordi det vil bli mye mer oljetrafikk langs kysten vår, spesielt i den nordlige landsdelen, som er særlig utsatt i denne sammenhengen. Jeg vil påpeke at det er flere basiselementer i dette. Én ting er lostjenesten, som i dag for noen selskaper er kostbar – så kostbar at noen eiere velger å velge den bort. Det er meget uheldig. Kanskje er det sånn at vi heller skulle fått noen flere farledsbevis og fått ned prisen for dem som virkelig trenger losene. Så vil vi unngå å få ulykker knyttet til det.

En annen ting er taubåtberedskapen, som på en måte er samme sak, for når et skip har kommet i den situasjonen at det risikerer å gå på land, vil man kunne unngå å gå til det skritt å få bruk for oljevernberedskapen, så lenge man har en god slepebåtberedskap. Her vil jeg poengtere at vi har fått den bra på plass på Sørlandet, vi har fått den bra på plass i Nord-Norge, men i Midt-Norge, og kanskje i særdeleshet i nærheten av der statsråden selv kommer fra, er den ikke særlig bra – og det er et meget sterkt utsatt område, hvor det vil ha store konsekvenser for særlig driften i kystområdet om det skulle skje noe.

Nå er det sagt noe om Redningstjenesten her, og det er klart at det er ikke en direkte del av dette, men det er en tjeneste som betyr utrolig mye for å unngå at vi skal få bruk for oljevernberedskapen. Derfor er det fint at vi fikk noen penger ekstra, og jeg håper at statsråden ser med velvilje på og sørger for at vi får en finansiering som gjør at vi opprettholder den driften.

Jeg setter veldig pris på at Kystverket nå har fått i oppdrag å foreta en samlet vurdering av den statlige beredskapen. For øvrig var også statsråden inne på en samordning av tjenestene. Det anser jeg for å være meget viktig og bør tas med i øvelser.

22. nov. – 1) Samtykke til tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved 620 forurensingsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990 2) Representantforslag fra 2011 repr. Anundsen, Hoksrud, Per Arne Olsen, Leirstein, Fredriksen, Godskesen, Sortevik og Grimstad om å styrke oljevernberedskapen

Magne Rommetveit (A) [15:09:59]: Disse speedlekterane har vorte diskuterte ein del, og det er vel rett at Sverige har bestilt 25 stykke, men så er det noko med at farvatna i Sverige er noko annleis enn våre farvatn kysten rundt. Men i den nye beredskapsanalysen vert det understreka at rask responstid er viktig, og at hurtiggåande oljevernlekterar – speedlekterar – som vert trekte av rednings-skøyter eller losbåtar, kan bidra til å redusera responstida når vêrforholda er gunstige. Kystverket og Rednings-selskapet samarbeider no om å testa ut konseptet med slike lekterar og tilpassa utstyret til norske forhold.

Forslaget om å byggja ut ein beredskap basert på hurtiggåande lekterar vert då vurdert òg her. Men, som sagt, ein må testa dette ut, for det er klart at skal du slepa dette i 25–30 knop, kan det du slepar, ikkje ha så veldig stor tyngd, og viss det berre er lette ting, er det ikkje så lett å samla opp olja og hindra utslepp – det spreier seg om det er for lett. Så eg synest det er veldig viktig og riktig at me no får testa dette på ein skikkeleg måte, før ein eventuelt går til større anskaffingar. Og uansett vil det vel berre vera delar av kystområda våre som er eigna til å ha dette materiellet.

Så vil eg òg visa til at for nøyaktig to veker sidan var transport- og kommunikasjonskomiteen på komitéreise i Ålesund. Det var ein fantastisk fin plass – 16–27 grader, strålende vêr – og me hadde møte med Kystverket og direktøren der. Ho sa at ho hadde vore i den jobben i fire og et halvt år, og på den tida hadde budsjettet hennar auka frå 1,4 mrd. kr til 2,7 mrd. kr. Og vel var det fint der vi var, men dei hadde ikkje flotta seg og brukt pengane på kontora sine. Nei, den auken har i veldig stor grad gått til å opprusta det som gjeld dei tema me snakkar om no, og til å styrkja dei operative tenestene.

Så eg synest me er veldig godt i siget. At LO er utolmodig, er nokre av oss vane med. Å byggja ut oljevernberedskapen endå meir skal me òg jobba med og truleg òg finna endå smartare måtar å gjera ting på, der òg andre aktørar i større grad kan vera med på dette spleiselaget.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [15:12:52]: Det er stilt spørsmål om ekstern bistand i utviklingen av beredskapsanalysen. I og med at jeg ikke kunne svare sylskarpt på replikken, tillater jeg meg å gjøre det nå, for nå har jeg fått sjekket fakta.

Denne miljørisiko- og beredskapsanalysen består av tre deler. Den ene er en sannsynlighetsanalyse, som handler om sannsynlighet for hendelser med utslipp fra skipstrafikk. Der har Det Norske Veritas vært bidragsyter. Det er en miljørisikoanalyse, som også Det Norske Veritas har vært med på, pluss Direktoratet for naturforvaltning. Og det er en beredskapsanalyse, som Kystverket står for alene.

Så er det spørsmål knyttet til nye utredninger, nye analyser. Det er en veldig detaljert og bred gjennomgang av beredskapen for risiko i den analysen og i den rapporten som ble lagt fram i sommer, der viktige punkter bl.a. er styrking av IUA-ene og kommunal beredskap gjennom etablering av lik grunnberedskap i alle beredskapsregioner. Det er et punkt som går på materiellinvesteringer for å komplettere oljevernssystemer. Det er etablering av be-

redskap for å ringe inn havaristen med lenser ved hjelp av Redningstjenesten, fartøy og losfartøy. Det er en økning av depotstyrken. Det er kompetanseøkning gjennom kurs og øvelser. Det er å knytte fiskebåter og andre egnede fartøy til de statlige depotene og, ikke minst, investeringer i utstyr tilpasset bruk under forhold med is.

Jeg er veldig tilhenger av en kunnskapsbasert politikkutforming, men jeg er også veldig glad i å handle. Jeg føler vi har grunnlag nok for å handle nå. Derfor la regjeringen i sitt budsjettforslag inn midler allerede for neste år.

Så kunne jeg, i likhet med flere, ha gått gjennom listen over det som er gjort. Det skal jeg ikke gjøre. Men representanten Fredriksen var innom hva som ville ha skjedd hvis hurtigruta hadde kommet i brann i Finnmark. Her er det slik at det er gjort beregninger på det meste, også når det gjelder sannsynligheten for brann både på hurtigruta og på andre skip – dessverre er jeg litt dårlig til å huske tall, men det er en veldig liten sannsynlighet for det. Så kunne vi gjerne ønsket oss 100 pst. beredskap absolutt overalt. Derfor er det viktig å gjøre det som Kystverket anbefaler, nemlig å styrke den lokale beredskapen, styrke de lokale IUA-ene og ikke minst gjennomføre samordningen av de forskjellige etatene som vi har innen beredskap. Det var bl.a. bakgrunnen for at regjeringen opprettet et oljevernforum, for å legge til rette for et godt samspill og samarbeid mellom de offentlige og de private oljevernaktørene. Sånn må vi gjøre langs hele kysten.

Bård Hoksrud (FrP) [15:16:01]: Jeg registrerer at representanten de Ruiters syntes det var hyggelig at man skrot av regjeringen. Hvis det er noe man synes er veldig bra, synes jeg man bør si det, og så bør man ta opp det som ikke er fullt så bra. Jeg tror nok representanten stort sett bare hørte det som var positivt, og at han ikke ville høre så veldig mye om det andre. Det er jo greit – det er ikke sikkert han får oppleve det så veldig mange flere ganger. Men jeg synes det har skjedd en del bra ting når det gjelder oljevernberedskap. Det er jo ikke det det handler om, det er jo ikke uenighet om det, men det er faktisk sånn at noen av oss vil mer, og vi ønsker også at det skal skje mye fortere enn det regjeringen nå legger opp til.

Vi vet jo at en del av bl.a. utstyret har tidligere ikke blitt kjøpt inn – man holder på og er i en prosess for å kjøpe det inn. Vi har tidligere bl.a. stilt spørsmål om det når det gjelder oljevernberedskap. Så ser jeg at statsråden ikke syntes det var noe hyggelig spørsmål, men jeg vet i hvert fall at vi har stilt spørsmål om det, og forventer at det nå er kjøpt inn, og at alt det er i orden.

Når man både i trontalen og i forbindelse med framleggelse av budsjettet skryter hemningsløst av alt det som er plusset på når det gjelder oljevernberedskap, og at det er et satsingsområde, må jeg si at jeg er ikke helt sikker på at det er sånn det føles der ute. Det er bra med 15 mill. kr til IUA for at de skal kunne bli bedre og man skal få gjort mer. Det er veldig positivt, for jeg tror det trengs mye der ute for å kunne ha bedre oljevernberedskap når det skjer noe, og at man er forberedt på det. Men vi vet også at flere av trafikksentralene sårt trenger å skifte ut deler av

utstyret man nå har, for det begynner å bli ganske gammelt flere steder. Så det er store utfordringer når det gjelder dette, men man vil mer. Vi er glad for det regjeringen har gjort, men vi vet også at man mangler slepebåtberedskap på en del steder der det burde vært mer og styrket slepebåtberedskap. Det er det dette forslaget handler om.

Jeg synes det er bra at statsråden redegjør for den analysen som er gjort, men vi skulle gjerne sett at den hadde kommet fra statsråden – og også litt flere tanker om hva man vil med dette, og hvor fort man ønsker å gå fram. For vi har jo gamle rapporter som dokumenterer at det fortsatt er et stort behov for å styrke oljevernberedskapen i store deler av landet vårt. Men jeg synes det er bra, det har vært en god gjennomgang, og det har vært en god debatt og en god diskusjon. Så får vi håpe at regjeringen fortsetter å følge dette opp – og enda fortere, for det er det Fremskrittspartiet vil. Vi er opptatt av å ha en skikkelig oljevernberedskap. Vi vil at den skal være på plass over hele landet. Vi ønsker ikke å gå rundt i oljesøl fordi man ikke har hatt en god nok beredskap. Det er jeg overbevist om at hele salen er enig med Fremskrittspartiet i.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4 og 5.

(Votering, se side 644)

Sak nr. 6 [15:19:03]

Innstilling fra næringskomiteen om fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2011 og fisket etter avtalane i 2009 og 2010. (Innst. 46 S (2011–2012), jf. Meld. St. 26 (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra komiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 10 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lillian Hansen (A) [15:20:12] (ordfører for saken): Da er tiden inne for å behandle den årlige stortingsmeldingen om fiskeriavtalane Norge har inngått med andre land for 2011, og fisket etter avtalane i 2009 og 2010.

I år som i fjor vil jeg påpeke at denne meldingen er viktig og gir en god og omfattende beskrivelse av arbeidet norske myndigheter og underliggende etater gjør

for å sikre norske fiskeriinteresser internasjonalt og en bærekraftig høsting av ressursene.

Som en betydelig havnasjon har Norge et stort ansvar for og viktige interesser i hvordan det internasjonale samfunnets forhold til bruk og vern av havet utvikler seg. I dette bildet er det viktig å ha klart for seg at 90 pst. av ressursene vi høster, er bestander vi deler med andre land.

De viktigste utfordringene er å få gjennomslag for føre-var-prinsippet og prinsippene om bærekraftig bruk av økosystembasert forvaltning.

Norge har store og produktive områder og betydelig kunnskap om forvaltning av havmiljø og fiskeressurser. Derfor er det viktig å ha en helhetlig norsk havpolitikk og å få gjennomslag for norsk politikk internasjonalt. I bunnen for dette ligger det at Norge må bidra til en bærekraftig forvaltning av fiskeressursene internasjonalt. Det er derfor bra at Norge har etablert langsiktige forvaltningsplaner for alle våre viktige fellesbestander, og ser det som positivt at planene av ICES er bekreftet å være i tråd med føre-var-prinsippet.

Det er svært positivt at meldingen bekrefter at en hovedsak for samarbeidet mellom Norge og Russland om forvaltning og kontroll i Barentshavet også i fjor var å styrke kontrollen med uttak og omlasting av fisk i dette havområdet, og at landene er enige om å sikre en bærekraftig forvaltning av ressursene.

Meldingen viser også at det ikke var registrert overfiske eller ulovlig fiske av torsk verken i 2009 eller i 2010. Det framkommer også at torskebestanden er i svært god forfatning i nord, og at samarbeidet med russiske fiskerimyndigheter har gitt gode resultater.

I den forbindelse kan jeg ikke la være å nevne at den første oppsummeringen av årets økosystemtokt i Barentshavet viser at de fleste store fiskebestandene fremdeles er i godt hold. Det er målt store mengder torsk, lodde og hyse, mens det er observert lite sild.

I forhandlingene med EU ble det enighet om å redusere kvoten på torsk, i tråd med den reviderte gjenoppbyggingsplanen. Men det er bekymringsfullt at Island og Færøyene både i 2010 og i 2011 har fastsatt betydelige makrellkvoter utenfor det etablerte forvaltningsregimet, da dette kan true bestanden.

Det framkommer også av meldingen at Norge i året som gikk, var aktiv i ulike internasjonale organisasjoner, både når det gjelder multilateralt fiskerisamarbeid og i regionale forvaltningsorganisasjoner.

Også arbeidet med utkast av fisk har i disse årene fortsatt, både nasjonalt og internasjonalt, og fiskeriforvaltningen prioriterer internasjonalt samarbeid om ressurskontroll.

Det er også svært interessant å merke seg den store innsatsen som er gjort for å få etablert et internasjonalt rammeverk for havnestatskontroll, og FNs matvareorganisasjon, FAO, vedtok en avtale i 2009, etter norsk initiativ.

Det er tre overordnede mål som ligger til grunn for Norges medvirkning i de ulike forhandlingsprosessene og internasjonale ressursforvaltningsfora:

– å fremme norske prinsipper for forvaltning av levende

marine ressurser, i første rekke prinsippet om bærekraftig forvaltning basert på best tilgjengelig vitenskapelig kunnskap og prinsippet om økosystembasert forvaltning

- å sikre Norge en rettferdig del ved kvotefordeling av felles regulerte bestander, i første rekke basert på sonetilhørighetsprinsippet
  - å sikre en tilfredsstillende kontroll og håndheving innenfor de forvaltningsregimene som Norge deltar i
- Saken vi behandler i dag, viser at Norge spiller en viktig rolle i fiskeriforhandlingene med andre land, og at Norges rolle er betydelig.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:25:09]: Helt innledningsvis vil jeg få lov til å gi statsråden og departementet honnør for den meldingen som er lagt fram. Meldingen har gitt et veldig godt grunnlag for den debatten vi skal ha, og ikke minst også den innstillingen som komiteen har lagt fram i denne saken.

Dette er en melding til Stortinget om hvordan det har gått med fiskeriavtalene som vi har inngått med andre land for 2011, og fisket etter avtalene i 2009 og 2010. Så det er på mange måter et historisk tilbakeblikk, men det er viktig å ha det i bunnen for på den måten å kunne lære av dette i de nye avtalene som vi skriver oss inn i.

Saksordføreren har redegjort på en god måte for hvor mange avtaler og hvor stor del av det fisket som Norge bedriver, som gjelder fellesbestander med andre land. Det er svært viktig å ha med seg når vi nå skal diskutere dette, og ikke minst framtiden for norsk fiskerinæring og hvordan vi skal te oss også internasjonalt.

Jeg har tenkt å gå inn på flere forskjellige punkter som det åpnes for i disse avtalene, for meldingen handler også om internasjonale organisasjoner som vi er medlem av, og hvordan vi agerer der.

Jeg vil begynne med et område som i de senere årene har vært diskutert altfor lite i denne sal. Det er knyttet til sel og selfangst. Vi ser dessverre nå en utvikling der stadig færre skuter går i isen for å fangste. Dette gjør at selen vokser i antall. Dette gjør også at faren for at vi kan få nye selinvasjoner inn mot kysten vår, øker, med dertil dårligere kvalitet og sykdommer på fisken i den nære kystsonen. I tillegg til dette spiser selen ekstreme mengder med fisk, og det store spørsmålet vi snart er nødt til å begynne å stille oss, er: Hvem er det som skal være øverst i næringskjeden? Er det selen som skal være øverst i næringskjeden, som enkelte avdankede skuespillere og andre i en del andre land synes å mene, eller er det mennesket, som skal ha mat? Jeg går for det siste, og jeg forventer at norske myndigheter også agerer ut fra det utgangspunktet. Det vil si at vi må gjøre en betydelig større internasjonal jobb knyttet til forståelsen av hvorfor vi fangster sel – ikke bare det faktum at den spiser mye fisk, men også det faktum at hvis vi får den inn langs kysten vår, vil det påvirke kvaliteten på fisken.

Fra myndighetenes side dreier det seg i denne saken selvfølgelig om å legge forholdene til rette for at disse skutene skal kunne gå i isen. Der har det vært veldig fram og tilbake – vi har sett problemer knyttet til mottakssituas-

sjonen, hvilke skuter som kvalifiserer for å dra i isen, etc.

Jeg håper statsråden følger denne saken nøye og sørger for at vi har et oppegående selfangstmiljø som nettopp kan sørge for at mennesket fortsatt er øverst i næringskjeden på dette feltet.

Saksordføreren var inne på lov om havnestatskontroll. Det er en sak som det var enstemmighet om i Stortinget, som er et fornuftig tiltak og et viktig tiltak, fordi man da kan få en bedre kontroll med den fisken som blir landet i forskjellige typer land, for nettopp å se om det framkommer ulovlig, uregistrert fiske. Men jeg tror heller ikke vi må se oss blinde på at nå ligger avtalen i bunnen, og da vil dette løse seg selv. Det gjør det altså ikke. Dette har også med hvordan vi følger opp fartøy som ikke fisker i henhold til regelverket. I den sammenheng har undertegnede tidligere tatt opp «Black List»-systemet for fartøy som er tatt for ulovlig fiske, der vi utelukkende – så å si utelukkende – konsentrerer oss om fartøyet, altså skipet og skipets historie, og ikke dem som står som eiere bak skipet. Begrunnelsen for dette er at man har sagt at det er veldig vanskelig å finne fram til eierskapet til en del av disse båtene. Da er det desto viktigere nettopp å bruke litt ressurser på det, slik at vi kan få bukt med bakmennene som driver ulovlig, og som bare svitsjer mellom andre fartøyer, omregistrerer fartøyer, etc. Sånn kan vi faktisk ikke ha det. Disse tingene må forfølges. I den sammenhengen vil også avtalen om hamnestatskontroll kunne brukes – nettopp når det gjelder hvilken type informasjonsflyt vi har mellom de enkelte nasjonene som ratifiserer avtalen.

Nå vet ikke jeg om det er et tilstrekkelig antall nasjoner som har skrevet under på avtalen. Det regner jeg med at statsråden i sitt innlegg vil gripe fatt i, for det er klart at avtalen betyr ingenting hvis ikke et tilstrekkelig antall land – og de viktige landene – ratifiserer denne avtalen. Det holder altså ikke at små nasjoner, som gjerne ikke er fiskerinasjoner engang, skriver under og ratifiserer avtalen, hvis ikke de store, tunge fiskerinasjonene går i bresjen og skriver under. Det er på den måten avtalen om hamnestatskontroll, og det vi der har vedtatt, vil kunne være virkningsfull. Så jeg håper statsråden kan si litt om hvor mange land som har ratifisert – ikke minst hvilke av de store, tunge og viktige fiskerinasjonene, ved siden av Norge, som har ratifisert – og når denne avtalen vil tre i kraft.

Hvis ikke føler i hvert fall jeg, som representant i denne forsamling, at vi ikke er blitt holdt løpende orientert om hvordan det går med saker som vi har behandlet her – med nærmest stor jubel fordi vi endelig har fått på plass et viktig virkemiddel. Men så vet vi altså ikke om avtalen er ratifisert, om den er trådt i kraft. Det er det svært viktig at vi får svar på, og det forventer vi å få svar på i dag.

Det neste punktet jeg vil komme inn på, er den striden som pågår i disse dager. Vi har fortsatt å prøve å få på plass en forhandlingsavtale mellom Norge, EU, Island og Færøylene knyttet til makrell. Her ser det ut som om man har kjørt seg opp i et hjørne. Island har på eget initiativ fastsatt en kvote for hva de velger å ta ut, uten å skjele til at dette er fellesbestander, som det tidligere har vært,

og uten å skjule til hvilke uttak andre nasjoner tar av biomasse fra makrellstammen. Da gjenstår det å se om man kommer til enighet. Jeg har merket meg sist ukes – hvis det ikke var denne ukas – artikkel i Fiskeribladet Fiskaren om at vi må passe oss i disse forhandlingene. Vi må fra norsk side ikke la oss presse til å gi innrømmelser overfor bl.a. Island, slik at det er norske fiskere som må betale regningen for det vi nå ser. Her må man bruke de mulighetene man har. Jeg forventer at man tar ytterligere initiativ overfor EU, for hemmeligheten her ligger i at vi får med oss EU når det gjelder å sette restriksjoner, bl.a. på landing. EU har selv sagt at man vurderer, og man ser på, landingsforbud av makrell. Men det er så vidt jeg har forstått, ennå ikke kommet på plass et regelverk. Her er det viktig at vi spiller på lag, for det er klart at når det gjelder Island og Islands forhold til EU, så sitter de faktisk i forhandlinger om mulig EU-medlemskap. Hvis man kommer til det, påfører det oss nye utfordringer. Derfor er det viktig at denne konflikten finner sin løsning, slik at vi kan få et optimalt uttak av biomasse knyttet til makrellen. Det samme er viktig for sild – ikke minst når det gjelder utbredelsen av silda.

Toktene oppe i Barentshavet viser gode bestander av både torsk og hyse. Vi har vel også sett at vi har gode seibe-stander. Men når det gjelder kysttorsken, er det et kapittel med store utfordringer som vi også må finne løsninger på. Det er mange fiskere nedover langs kysten som nettopp er avhengige av denne bestanden. Da må vi se på hvordan vi ivaretar også denne for å få lønnsomhet i fisket.

Jeg er svært glad for at vi har bestander i godt hold. Jeg er svært glad for at vi har et godt samarbeid med Russland. Men det er helt åpenbart at man ser utfordringer knyttet til Barentshavet, knyttet til eventuell dumping av fisk og hvordan man skal håndtere det man får om bord i fartøyene. Her kommer det nok flere utfordringer. La oss alle sammen håpe at EU tar til fornuft når de nå skal behandle den endelige fiskeripolitikken – at de går mot et utkastforbud. La oss håpe det, for mange av de forslagene som EU selv har kommet med – EU, som er en veldig viktig partner for Norge i fiskeripolitikken – er veldig bra. Man tar skritt i riktig retning.

Men spørsmålet er hele tiden: Når vil denne avtalen komme på plass, hvordan vil den bli fulgt opp av enkelt-nasjonene, og hvordan vil dette gi seg utslag når vi skal begynne å forhandle videre om bestandene? Det er helt åpenbart at flere av de landene vi konkurrerer med, sliter økonomisk. De har store utfordringer knyttet til arbeidsledighet, det å få endene til å møtes, for å si det sånn. I den forbindelse er det viktig å tenke at de kommer til å utnytte de ressursene de har til rådighet, maksimalt. Da er det viktig at vi i bytteforholdet mellom Norge og EU – for vi har jo et byttesystem knyttet til kvoter i hverandres farvann – fra norsk side har fokus på at det byttet vi foretar, ikke er i papirfisker eller i bestander som det er vanskelig å fiske på, men at det er reelle verdier vi bytter. Vi har sett at fra Norges side har vi holdt igjen en viss del knyttet til torsk – også EU siste år. Jeg tror det er et viktig signal å sende til norske fiskere, at i den grad vi foretar disse byttene, skal det være knyttet til verdi og muligheten til å

fiske – ikke bare til verdier som står på papiret. Det er lett å fiske den norske torsken i Barentshavet og andre plasser, mens det er svært vanskelig å få tatt ut en del av den fisken vi får i retur.

Jeg har vært innom mange temaer, men det som er bærebjelken knyttet til kontroll, er det jeg har tenkt å komme inn på til slutt. Det gjelder selvfølgelig Kystvaktens mulighet til å kunne foreta de kontrollene som skal til for å sikre norske interesser – men ikke bare norske interesser – og for å sikre at uttaket av de forskjellige bestandene skjer på en sånn måte at ikke bestandene bygges ned, men at vi får et optimalt uttak. Det er også viktig at man gjennomfører disse kontrolltiltakene samtidig som vi har en betydelig forskningsinnsats, nettopp for å se på: Hvor sterke er de enkelte årsklassene? Hva slags type fisk er det som spiser hvilken fisk? Derfor er det viktig at man foretar magteprøvekontroller, slik at man kan ha kontroll på næringskjeden til fisken, nettopp for å kunne sette sammen optimale uttak av de forskjellige bestandene, for det er helt åpenbart at disse bestandene spiser hverandre, og da må vi ha kontroll på disse tingene.

Da håper jeg at man fra norsk side sørger for at Kystvaktens får de ressursene som skal til, nettopp for å ivareta norske interesser på en god måte – og ikke bare i nord. Det er også viktig at vi intensiverer den kontrollen ute i Nordsjøen, nettopp for å sørge for at man, særlig knyttet til det pelagiske fisket når det gjelder sild og makrell, har kontroll med hvor mye fisk som blir tatt ut, og eventuelt også med hvor mye fisk som faktisk kan dø i steng når det gjelder denne næringen.

Norsk fiskerinæring er i dag i godt hold. Vi har en næring som er preget av god lønnsomhet på mange områder, men deler av næringen sliter også betydelig økonomisk. I den forbindelse ber jeg om at man retter fokus mot disse tingene, sørger for at vi får et maksimalt uttak av biomasse, sørger for at man har god kontroll med det som tas ut, og prioriterer disse forhandlingene. Min innstendige oppfordring til statsråden knyttet til makrellforhandlingene er følgende: La oss heller bruke litt mer tid på forhandlingene enn å gi etter. For hvis vi gir etter og gir tilbake muligheten til å kunne fiske i norske farvann, for å prøve å roe ned og for å få på plass en rask avtale, vil dette kunne gjøre at vi i lengden taper på det økonomisk. Så jeg ber statsråden om å være steintøff i forhandlingene.

Frank Bakke-Jensen (H) [15:40:24]: For Norge er fiskeriatvitalene med andre land av stor betydning. For en av de viktigste næringene våre er det helt avgjørende at vi klarer å forhandle fram og forvalte et godt avtaleverk sammen med de nasjonene vi skal samarbeide med.

Det at vi får en årlig melding til Stortinget om dette viser også at parlamentet verdsetter viktigheten av dette arbeidet. Det er faktisk sånn at de fiskeriatvitalene vi har med andre land, er gjenstand for en helt egen melding, noe ikke alle andre avtaler vi har med andre land, er. Så dette er et bilde på at man fra Stortingets side ser på dette som et viktig arbeid.

Meldingen viser også i stort at vi arbeider veldig godt med dette. Resultatene vist i meldingen bekrefter at også

på dette feltet er Norge blant de fremste i verden. Allikevel er det på sin plass å påpeke at dette er et kontinuerlig arbeid, og et arbeid som blir viktigere og viktigere i framtiden. Her vil jeg ha referanse til verdens økende behov for mat og større forventet fokusering på rikdommene i våre havområder.

Det må derfor hele tiden gjøres vurderinger av Norges deltagelse i internasjonale kommisjoner. Det var etter Høyres mening riktig av de norske forhandlerne å markere at man ikke kunne godta et fangstforbud for hval sør for ekvator.

Forvaltning av sjøpattedyrene er et av de vanskeligste og prinsipielt viktigste spørsmålene Norge jobber med. Her er det ingen grunn til å fravike de prinsippene vi har. Jeg gjentar at Høyre støtter markeringen de norske forhandlerne gjorde i Den internasjonale hvalfangstkommissjonen.

Saksordføreren bemerket at det var bred enighet i Stortinget da vi behandlet sjøpattedyrmeldingen. Jeg må få skyte inn at det var også klare advarsler fra Høyre og Fremskrittspartiet med hensyn til fangstvolum og intensitet i forhold til å se på det som en flerbstandsforvaltning og regulere mengden sjøpattedyr. Det at det er bred enighet, er riktig, men det var altså en henstilling til statsråden om å sørge for at man forvaltet dette på en riktig måte.

Når det gjelder fisk, er de aller fleste bestandsanslagene veldig gode. Vi samarbeider på mange felt godt med våre samarbeidende land. Da er det desto viktigere at vi holder trykk på de feltene som er problematiske. Makrellstriden har i denne salen vært grundig behandlet fra denne talerstolen. Høyre er enig med Fremskrittspartiet og representanten Nesvik i det. Vi synes også det var gode spørsmål, og Høyre ser med spenning fram til svarene fra statsråden.

Fra Høyre vil vi også skyte inn at selv om vi liker å si at UUU-fisket i Barentshavet har opphørt, er det ikke helt riktig. De siste tidenes oppslag i media viser at det er all grunn til å drive et strengt kontrollregime, og at det nok er aktører som ikke gjør alt etter boken der oppe. Regjeringen skal ha ros for det gode arbeidet man har gjort når det gjelder denne problematikken, men bildet av at dette er en hendelse fra en forgangen tid, blir feil.

Det er også med bekymring jeg hørte nyhetene på NRK Nordnytt den 10. november, der førstestatsadvokaten i Troms, Lars Fause, er ute og mener at den nylig framforhandlede avtalen mellom Norge og Russland regulerer utkastproblematikken på en sånn måte at det nå blir umulig å føre bevis for fiskedumping. Jeg registrerer i samme nyhetsoppdrag at statsråden er uenig – heldigvis, vil jeg si – men jeg vil legge til at Lars Fause faktisk er en av våre mest erfarne størrelser på dette området, og vel verdt å lytte til. Derfor vil jeg anmode statsråden om også her å være ekstra våken.

Det faktagrunnlaget norske forhandlere bruker når de er ute og gjør avtaler med andre land, er basert på norsk forskning på livet i havet, som er blant den fremste i verden. Derfor vil jeg avslutningsvis påpeke at det også i framtiden er på sin plass å drive bestandsforskning. Det er også på sin plass å bruke mye ressurser på å drive bestandsforskning. Det blir ikke mindre, men heller mer vik-

tig i framtiden at vi har gode tall på hvordan tilstanden i havet er – hvordan tilstanden er for våre fiskebestander.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [15:44:50]: Meldingen vi behandler i dag, er historie. Det er interessant og lærerik lesing å gjennomgå kvoteavtaler, fiskerisamarbeid og regionale forvaltningsorganisasjoner. Vi får en god oversikt over tilstand av bestanden, ulike forvaltningsplaner og kontrollsamarbeidet med andre land.

Jeg vil i mitt innlegg bare gå inn på noen av punktene i innstillingen. Jeg vil starte med at det er positivt at Norge har et godt samarbeid med Russland. Det er svært positivt at vi har styrket kontroll med uttak og omlasting av fisk i Barentshavet, og at det ikke er registrert overfiske eller ulovlig fiske av torsk. Man er også kommet godt i gang med arbeidet for å få til en utveksling av sporingsdata med Russland for å oppnå best mulig innsyn i den samlede fiskerivirksomheten.

Da er det mindre gledelig, som mine forgjengere her har sagt, med uenigheten mellom Island og Færøyene på den ene siden og Norge og EU på den andre når det gjelder vår felles bestand av makrell. Gjennom det fisket som foregår rundt Færøyene, tar man ikke hensyn til at dette er en felles bestand, men fisker på bakgrunn av egne kvoter. Partene blir ikke enige om bestandsfordeling og sonetilgang. Jeg tok opp dette med enkelte representanter da jeg var observatør i Vestnordisk Råd. De var for så vidt enig i at vi skal forvalte bestanden på en bærekraftig måte, men det var ingen forståelse for at de fisket på en felles bestand. Det som var positivt, var at de ønsket og trodde at partene kom til å bli enige. Så får vi se om det fortsatt er vilje når partene møtes igjen ved forhandlingsbordet. Her må man både ha tro på det man gjør, og være utholdende. Seks forhandlinger i 2010 som fortsatte i 2011 uten resultat, viser at man må ha den viljen. Norge må sammen med EU stå fast på sine krav, og det blir også svært viktig at EU tar dette presset om uenighet i forvaltningen av makrellen med i ulike forhandlinger de har med Island.

Tiltak for å forhindre ulovlig, urapportert og uregulert fiske er viktig. Jeg er enig med EU-kommissæren for fiskeri, som sier at dette er kriminell virksomhet som får flere konsekvenser. Det undergraver målet om bærekraftig forvaltning. Det hindrer rettferdig konkurranse i fiskerimarkedene, og det skader lovlydige fiskere. Å få bukt med UUU-fisket er svært viktig, og jeg er derfor enig i merkningen til Høyre og Fremskrittspartiet. Skal vi få 25 land til å ratifisere avtalen slik at avtalen kan tre i kraft, må det settes større press med mulige sanksjoner mot stater som velger ikke å ratifisere avtalen. I kampen mot UUU-fisket er satellittsporing av fiskerifartøy viktig, og at sporingsdata kan deles mellom ulike fiskerinasjoner også utenfor EU, må være et mål i framtiden.

Til slutt: Norge er en viktig havnasjon som er med på å legge føringer i fiskerisaker også utenfor Norges grenser. Det har vi alltid gjort, og derfor har vi et stort ansvar. Mange ser til Norge i vår forvaltning. Det er derfor viktig at vi fortsatt har føre-var-prinsippet med i ulike forhandlingsprosesser, og også i vårt møte med internasjonale ressursforvaltningsfora.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [15:48:53]: La meg først av alt få takke for positive tilbakemeldinger på både meldingen og, etter det jeg oppfatter, noe av det regjeringen har gjort.

La meg innlede med å si meg helt enig med komiteen i at det er bekymringsfullt at vi ikke har fått på plass en kyststatsavtale om forvaltningen av makrell. Så registrerer jeg at et mindretall i komiteen har stilt spørsmål om Norges framtid i IWC. Begge disse punktene kommer jeg tilbake til.

Det er et sentralt mål for regjeringen å basere forvaltningen av de viltlevende marine ressursene på prinsippet om bærekraftig høsting. Dette er sentralt i samtlige fiskeriforhandlinger vi fører med andre land, og i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner.

Tiltak mot ulovlig fiske har vært prioritert i mange år. Vi har oppnådd mye, noe som jeg registrerer at komiteen er enig i. Derfor er jeg glad for å kunne si at vi for andre året på rad ikke har registrert ulovlig fiske i Barentshavet. Det viser at tiltakene virker, og vi kommer fortsatt til å prioritere dette arbeidet i tiden som kommer.

Et direkte resultat av dette er at torsken i Barentshavet er i svært god forfatning. Så skal vi i tillegg ta med at temperaturen nok er på vår side akkurat nå, Kvoten for 2012 er i hvert fall på hele 751 000 tonn, en økning på 8 pst. fra årets kvote.

Det å få til en kyststatsavtale om makrell er en krevende sak. Regjeringen har vært svært opptatt av å få på plass en avtale, men likevel er det viktig – og det understreker jeg – at Norge får en akseptabel andel av makrellkvoten. For å si det sånn: Vi skal ikke få til en avtale koste hva den koste vil. Så vil jeg ikke spekulere i hvor lang tid det tar å komme fram til enighet. Det jeg kan forsikre Stortinget om, er at vi har tett og god dialog med EU. Fiskerikommissær Damanaki var nylig på besøk i Norge, og da var makrellspørsmålet et av hovedpunktene i våre samtaler. Vi har også veldig tett kontakt på embetsnivå.

Vi har over flere år utviklet et tettere samarbeid med EU. EU har i sitt forslag til ny fiskeripolitikk foreslått å innføre et forbud mot utkast av fisk i løpet av en periode på tre år fra 2014. Mens vi har et utkastforbud, har EU hatt et utkastpåbud. Derfor ønsker vi selvsagt EUs nye utkastpolitikk velkommen.

Så vil vi fra norsk side bidra aktivt i vår dialog med EUs medlemsland for å bidra til kunnskap om hvordan et utkastforbud faktisk fungerer. Det er det en del som er i tvil om. Det skal vi fortelle dem. Så har jeg god dialog med ikke minst min svenske og min danske kollega, som jeg skal møte i morgen bl.a., der også utkast står på dagsordenen. Det er et tema som vi tar opp overalt hvor det er mulig.

Kvoteytting mellom Norge og EU har blitt vanskeligere å få til å gå opp. Grunnen til det er at det har vært stor vekst i de torskekvotene vi tilbyr EU, mens det er reduksjoner i kvoter som EU tradisjonelt har brukt som betalingsmiddel til oss. Forhandlingene med EU for 2012 er ennå ikke avsluttet, så jeg kan ikke forskuttere noe resultat, men jeg har en nær dialog med næringen om de kvotene EU tilbyr oss.

Situasjonen i IWC er vanskelig. Det er et opplagt behov for internasjonalt samarbeid om forskning og forvaltning knyttet til hvalfangst. Vi vil derfor fortsatt opptre ansvarlig og bidra til en normalisering av det globale samarbeidet.

Norges posisjon i IWC er tydelig. Folkerettslig og vitenskaplig står vi på trygg grunn, og vår hvalfangst er på et slikt saklig grunnlag knapt omstridt. For 2011 fastsatte regjeringen en vågehvalkvote på 1286 dyr, og 533 hval ble fanget. Med andre ord: Godt under halvparten av kvoten ble tatt. For Norge er med andre ord situasjonen i IWC isolert sett ikke et forvaltningsmessig problem.

Avslutningsvis vil jeg si at vår fremste utfordring i dag er at vi mangler en kyststatsavtale om makrell. Vi skal uansett gjøre alt vi kan for å få til en god løsning. Neste runde av makrellforhandlingene er i desember i år.

Så kan jeg med en gang prøve å svare på spørsmålet om hvor mange som har ratifisert havnestatsavtalen. Totalt er det bare fire ennå, dessverre, inkludert EU. Obama har nettopp sendt den til senatet. Som sagt trenger vi 25, så her trengs det mye internasjonal jobbing.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [15:54:09]: Jeg har lyst til å gå litt videre på det med havnestatskontroll. Hvis det foreløpig bare er fire som har undertegnet, er det bemerkelsesverdige at man ikke har klart å få på plass flere stater inn mot dette, slik at avtalen kunne blitt ratifisert. Det synes jeg er oppsiktsvekkende.

Det ble sagt at man hadde jobbet godt internasjonalt for å få på plass avtalen. Da er spørsmålet mitt: Vel, hvor godt jobber vi da internasjonalt for å få ratifisert avtalen man har fått på plass? Det er det ene spørsmålet. Mitt andre spørsmål går litt i samme retning, for det har å gjøre med hvilke typer opplysninger vi skal kunne utveksle. Da er mitt spørsmål til statsråden: I hvor stor grad vil man fra norske myndigheters side jobbe med at det ikke bare er fartøy og den biten man skal registrere, men at man også går etter bakmennene? Det er her utfordringen ligger, og ikke på fartøyet. Fartøyet er kun et redskap.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [15:55:15]: Når det gjelder antall ratifikasjoner og antall signeringer: Det jeg har greid å bringe i erfaring på relativt kort tid, som jeg skal kontrollsjekke når jeg kommer tilbake til departementet, er at det altså er totalt fire som har ratifisert, inklusiv EU, og som sagt har Obama nettopp sendt den til senatet. Det jeg fikk opplyst, er at det altså er 22 pluss EU som har signert. Her ligger det da en definisjon. Man må jo legge til grunn at de som har signert, også vil ratifisere. Det er en logikk. Det er ikke alltid at politikk og logikk er det samme, det skal jeg være den første til å innrømme, men i alle fall: Det å få flere til å ratifisere er helt opplagt en jobb vi fortsatt har.

Så synes jeg absolutt at det som representanten Nesvik tar opp når det gjelder informasjonsutveksling, er viktig. I Norge har vi fått på plass fiskeriforvaltningens analysenettverk. Det er en modell som jeg har stor tro på, og som vi også må ta med oss internasjonalt, nettopp for å få

tak i bakmenn, for det er jo dem som er interessante også her.

Presidenten: Ønsker representanten Nesvik en ny replikk?

Harald T. Nesvik (FrP) [15:56:20]: Ja takk.

Statsråden var selv inne på det som har å gjøre med hvalfangst og Norges medlemskap i IWC, og statsråden viste også at det var et relativt stort sprik mellom den kvoten som var satt for vågehval, og antallet hval som faktisk ble fanget. Ja, det er jeg ikke overrasket over i det hele tatt. Det var en problemstilling som jeg tok opp med statsråden relativt raskt etter at disse kvotene ble fastsatt. Det har nettopp med områdebegrensningene å gjøre – i hvilke soner denne hvalen kan fanges. Man fikk en begrensning i fangsten i de sonene der hvalen faktisk befant seg, og så måtte man da ut av den sonen for å fangste andre steder, der hvalen *ikke* var, fordi det hadde med avtaler og inndelinger å gjøre.

Mitt spørsmål til statsråden er da følgende: Vil statsråden – nå som man til og med har fått på plass DNA-system knyttet til hvalen, for å kunne se hvilken type bestand det er – gripe fatt i dette og sørge for at man kan fangste alt i samme sone?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [15:57:29]: Representanten Nesvik har rett i at dette har vi diskutert tidligere. Jeg har ikke minst diskutert det med næringen, nettopp angående denne inndelingen i soner. Jeg hadde et møte med næringen i forkant av årets sesong, der de tok opp det spørsmålet – om å kunne ta mer i den ene sonen der det er hval. Det ble det åpnet for i år, men da med avregning over flere år.

Igjen: Det å holde oss trygt innenfor rammen av IWC-avtalen og det regelverket er viktig for oss av mange grunner. Men det er helt opplagt at vi må se på det som fangerne og det som mange tar opp – er det flere stammer, er det ikke? – og finne gode løsninger for fangsten.

Jeg har også lyst til å si at det ene er den fangstmessige siden av det, men det andre er nok kanskje like krevende, og det er å få folk til å spise hvalkjøtt!

Frank Bakke-Jensen (H) [15:58:42]: Jeg vil se litt på det nye regelverket, avtalen mellom Norge og Russland, når det gjelder det med fiskedumping. Førstestatsadvokaten Lars Fause går ut og er veldig kritisk til den nye avtalen. Han mener at det bevismessig vil være umulig å finne ut om dette er fisk som er dumpet, om det er fisk som faller ut av trålen, eller om det er fisk som er kastet fra båten. Statsråden sier at det her er snakk om fisk som det er umulig å få om bord, som faller av, eller som allerede er ødelagt. Og dumping av fisk fra produksjon om bord vil fortsatt være ulovlig for alle, sier hun.

For å illustrere hvor vanskelig dette kan være: Det er vel slik at hvis statsråden finner meg liggende ved siden av jernbanelinjen, så kan det vel – uavhengig av min tilstand – være problematisk for statsråden umiddelbart å

svare på om jeg har blitt hevet av toget, eller om jeg hoppet selv!

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [15:59:42]: Representanten Bakke-Jensen har helt klart rett i det siste – det tror jeg ville være særdeles vanskelig, uansett. Jeg håper det blir litt enklere i Barentshavet for dem som skal gjøre jobben der.

Spøk til side: Det det handler om, er selvfølgelig å få et regelverk som har legitimitet, for i fangstoperasjonen er det opplagt at ting kan skje – fisk kan komme i klemme, den kan ramle av – så det å ha et regelverk som er 100 pst., og hvor det ikke er tvil, er også vanskelig for fiskerne. Derfor kom en fram til den nye formuleringen i avtalen med Russland. Det som er ekstremt viktig å si, er at i forbindelse med trålhal kan det skje ting som gjør at det kan aksepteres, alt annet vil være forbudt.

Så skal jeg være ærlig og innrømme at det krever litt tilpasning, og derfor er det viktig at alle aktører, inklusiv Kystvakten, setter seg ned og diskuterer det nye regelverket og håndhevingen av det.

Harald T. Nesvik (FrP) [16:01:03]: Jeg vil benytte anledningen til å takke statsråden for et utmerket svar på mitt spørsmål om lov om havnestatskontroll, særlig knyttet til viktigheten av at vi kunne gå etter bakmenn. Det bringer meg over på norske forhold.

Det er underlig at vi skal jobbe for dette internasjonalt, mens vi i Norge ikke skal gå etter det. I Norge har vi et «blacklisting»-system, der vi går etter de fartøyene man tar for ulovlig fiske. Jeg har tatt det opp tidligere med statsråden, hvor jeg nettopp har påpekt at det som blir kontrollert og notert i systemet til direktoratet, er fartøyets navn og fartøyets historie, mens man ikke går etter eiersiden, for man sier at det er så vanskelig å få tak i den. Det man da sier, er at enkelte kriminelle handlinger er vanskelige å etterforske, derfor lar vi være å etterforske dem. Slik kan vi faktisk ikke ha det, for det gir nettopp grobunn for ny kriminalitet.

Derfor er mitt spørsmål til statsråden: Vil statsråden i hvert fall ta en gjennomgang i sitt eget departement og direktorat for å se på hvordan vi kan få utvidet adgangen for å sørge for at historikken og eierskapet til fartøyet blir registrert?

Presidenten: Før statsråd Berg-Hansen svarer, vil presidenten bare gjøre oppmerksom på at vi er over den reglementsmessige tiden for formiddagens møte, men statsråden skal få svare.

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [16:02:21]: Takk for det, president.

Som jeg sa i mitt forrige replikk svar, har vi etablert Fiskeriforvaltningens analysenettverk. Det er nettopp der det egner seg å se på sammenhengene. Der har vi Politidirektoratet, vi har Økokrim, vi har Toll- og avgiftsdirektoratet, vi har Kystvakten, vi har Kystverket – vi har alle aktørene som har en rolle å spille. Det å finne ut mest mulig om bakmenn vil selvfølgelig være enormt viktig. Og det

som rapporten så langt har vist, er at her er det noen sammenhenger som vi må gå etter. Men innen fiskerikriminalitet, som innen all annen kriminalitet, er det ikke til å legge skjul på at det er vanskelig. Men det betyr ikke at vi ikke skal etterforske dette og bruke de virkemidlene som er mulig for å få stoppet dem. Derfor har jeg store forventninger til den jobben som skal gjøres videre i analysetnettverket, nettopp for å få de virkemidlene som skal til for å få både avdekket og straffet dem som står bak.

Harald T. Nesvik (FrP) [16:03:27]: Jeg vil forfølge det svaret som statsråden her ga.

Det ble vist til analysetnettverket, og det er viktig for å få kunnskap om hvordan man skal gjøre det. Statsråden er øverste organ og øverste sjef på dette feltet. Når det gjelder «blacklisting», er det noe som foretas, og listen ligger der, og den følger fartøyet. Mitt spørsmål til statsråden er: Vil statsråden arbeide for at bakmennene, dvs. eierskapet, også skal inn i dette systemet, slik at det kan være selve riset bak speilet for at det ikke nytter å skifte fartøy og sette et nytt fartøy inn i norsk sone som kan fortsette å fiske uten fare for ikke å få levere?

Mitt spørsmål er, og jeg gjentar det: Vil statsråden medvirke til at vi også kan få tatt bakmennene, gjennom å registrere dem i tillegg til skipets historie?

Statsråd Lisbeth Berg-Hansen [16:04:20]: Svaret på det er: Ja, i den forstand at hvis vi vet at det er mulig å finne dem, er det helt opplagt at vi må si at vi ikke ønsker dem inn i verken norsk eller internasjonal fiskerinæring. Men igjen, med tanke på vanskeligheter: Jeg skal ikke si at dette er lett, det er ikke noe «quick fix»-svar, og jeg oppfatter heller ikke at det er det representanten Nesvik sier, men helt opplagt: Alt som kan gjøres for å stoppe dette, vil vi selvfølgelig prøve. Men igjen: Jeg er litt ydmyk for oppgaven, i den forstand at det er krevende gutter – eventuelt jenter – vi har med å gjøre.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

(Votering, se side 644)

Stortinget avbryter nå sine forhandlinger. Møtet blir satt igjen kl. 18.

Møtet ble avbrutt kl. 16.05.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 18.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Stortinget fortsetter behandlingen av sakene på dagens kart.

Sak nr. 7 [18:00:30]

Innstilling frå næringskomiteen om oppheving av hermetikkavgiftsloven og endringer i enkelte andre lover (Innst. 29 L (2011–2012), jf. Prop. 151 L (2010–2011))

Alf Egil Holmelid (SV) [18:00:52] (ordfører for saka): Eg har gleda av å leggje fram ei samrøystes innstilling frå ein heilt samstemd komité. Saka gjeld oppheving av hermetikkavgiftslova, endring i lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa og endring i fiskeeksportlova.

I 2009 sende Fiskeri- og kystdepartementet fleire forskriftsendringer om eksport av fisk og fiskeprodukt på høyring. Høyringa inkluderte også forslag om å avvikle hermetikkavgiftslova og å innlemme varer som var omfatta av hermetikkavgiftslova, i FoU-avgifta til Fiskeri- og havbruksnæringa sitt forskingsfond. Ingen av høyringsinstansane hadde innvendingar mot å avvikle hermetikkavgiftslova.

Komiteen konstaterer at innføringa av FoU-avgift til Fiskeri- og havbruksnæringa sitt forskingsfond har endra føresetnadene for hermetikkavgiftslova. FoU-avgifta er eit heilskapleg og oversiktleg system ved at det blir betalt FoU-avgift for all eksport av fisk og fiskeprodukt. Ein samla komité støttar derfor forslaget om å oppheve hermetikkavgiftslova.

Dagens lovverk føreset konsensus for å gjere vedtak i styret for Fiskeri- og havbruksnæringa sitt forskingsfond. I ei evaluering blei det foreslått å fjerne konsensuskravet. Forslaget har vore på høyring, og ingen av høyringsinstansane hadde innvendingar mot forslaget. Andre ordningar for forskingsfinansiering har ikkje krav om konsensus, og konsensuskravet kan føre til lite dynamikk og lite framtidsretta bruk av forskingsmidlane. Derfor har komiteen gått samrøystes inn for at vi skal oppheve konsensuskravet og berre krevje vanleg fleirtalsvedtak i styret for Fiskeri- og havbruksnæringa sitt forskingsfond.

Eksportutvalet for fisk har eit namn som ikkje lenger er dekkjande for aktiviteten i organisasjonen. Arbeidsoppgåvene i dag er hovudsakleg felles marknadsføring av norsk sjømat og arbeid med omdømmebygging knytt til norsk sjømat. Derfor er det naturleg å fjerne ordet «eksportutvalet» frå namnet. Komiteen støttar derfor samrøystes opp om forslaget om å endre namnet frå Eksportutvalet for fisk til Noregs sjømatråd AS.

Dermed legg eg fram ei samrøystes innstilling frå komiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 644)

Sak nr. 8 [18:03:55]

Interpellasjon fra representanten Gunnar Gundersen til finansministeren:

«Det kreves i dag at livsforsikringselskaper og pensjonskasser skal oppfylle årlig og langsiktig garantert avkastning til pensjonister og sparere. Intensjonen er bra, men i dagens internasjonale økonomiske situasjon med vakkende aksjemarkeder og svært lavt rentenivå kan dette tvinge selskapene til en for kortsiktig horisont på investeringene i forhold til den langsiktighet kontrakten med kunden skulle tilsi. Avkastningsgarantien og lavt rentenivå gjør at selskapene bærer en langt større byrde enn det var mulig å forutse da dagens regelverk ble utformet. Faren er i dag svekket risikobærende evne for selskapene, høyere pensjonskostnader for bedriftene og lavere pensjoner for kundene.

Vil statsråden ta initiativ til en gjennomgang av dagens reguleringer for å sikre selskaperes mulighet til å skape langsiktig god avkastning for selskapene?»

Gunnar Gundersen (H) [18:04:47]: Vårt offentlige pensjonssystem har etter en lang og grundig prosess gjennomgått store og nødvendige endringer. Det kjenner finansministeren bedre til enn de fleste. Forhåpentligvis vil endringene gi den effekt at det ikke blir tvil om Norges evne til å bære forpliktelsene. Trygghet for opprettholdelse av livskvalitet som pensjonist hører med til de grunnleggende forutsetningene for et velferdssamfunn.

Vår levestandard øker, og den enkeltes forventning til hva pensjonsalderen skal bringe, vil være individuell. Det en kan si med en rimelig grad av sikkerhet, er imidlertid at forventningene til standard og frihet til å reise og nyte livet vil øke.

Med de omleggingene som er foretatt i det offentlige pensjonssystemet, vil den enkelte måtte ta større ansvar for sin pensjonstid selv. Det vil sannsynligvis ikke være samsvar mellom det som er den framtidige folketrygdens ytelse, og den enkeltes forventninger. Stortinget har bl.a. understreket dette gjennom å gjøre tjenstepensjonen obligatorisk fra 1. januar 2006. Derfor sparer svært mange ekstra til pensjon, enten det er gjennom tjenstepensjon, individuelle pensjonsforsikringer eller på andre måter. Det er store beløp vi snakker om her. Utviklingen i kundefond tilknyttet ytelsespensjon i norske livselskaper er nå mer enn 700 mrd. kr når en inkluderer fripolisene. Derfor er det også særdeles viktig å fokusere på at livselskapene har betingelser som gjør at de kan forvalte dette ansvaret på en optimal måte og bidra til å legge forutsetningene på plass for en god forvaltning.

Denne høsten har i så måte vært tankevekkende. Det er gjennom debattinnlegg i media – i hovedsak Dagens Næringsliv og Aftenposten – blitt ropt varsko om at livselskapene står i fare for å bukke under om ikke rammebetin-

gelsene blir endret. Det blir påstått at dagens regelverk gir som resultat at de ikke kan optimalisere den langsiktige avkastningen på kundens og den framtidige pensjonistens sparing.

Fra 2013 er planen å innføre et nytt solvensregelverk i Norge, basert på regler innenfor EØS-avtalen, det såkalte Solvens 2. Signalene er også at rammebetingelsene for norske tjenstepensjonsprodukter i liten grad er tilpasset dette. Medfører disse påstandene riktighet, er det både alvorlig og utfordrende. Jeg tar for gitt at finansministeren er enig i det. Dette er en utfordring som krever politisk fokus, for utfordringen ligger på flere plan.

Det er til dels orkan i finansmarkedene. Gjeldskrise, manglende framtidstro og evne til å skape arbeid og velferd i mange land i Europa er bakteppet. Det diskuteres vi ganske jevnlig også i Stortinget. Rente- og obligasjonsmarkedene har vært inne i en fallende avkastningstrend de siste 20 årene. Den gang lå avkastningen i rentemarkedet på omtrent det dobbelte av den garanterte avkastning som selskapene ga. Til tross for at den garanterte avkastningen er senket fra 4 pst. til 2,5 pst. i dag, har avkastningen i rentemarkedene falt mye mer. Risikofrie renter ligger i dag lavere enn den rentegarantien livselskapene har stilt.

Det er rimelig åpenbart at en periode med svært, for ikke å si ekstremt, lave renter og fallende aksjemarkeder gir store utfordringer for livselskapene og deres kunder. Det gir bl.a. som resultat at man i privat sektor forlater ytelsesbaserte pensjonsavtaler og går over til innskuddsbaserte, mens vi leser i avisene om kommuner som får store budsjettutfordringer fordi de fortsatt holder seg til ytelsesbaserte ordninger. Om dette er rett eller galt, er ikke mitt ønske å diskutere, men det sier mye om hvilken utfordring det er å skape trygghet rundt den framtidige utbetaling av pensjon.

Forvaltning av sparepenger fram mot pensjon er et langsiktig tillitsforhold mellom selskap og kunde. Selv små endringer i langsiktig forventning til avkastning gir store utslag i nåverdi av de framtidige beløp. En ytelsesbasert pensjonsavtale får umiddelbart utslag i krav til innbetaling fra arbeidsgiver, mens en innskuddsbasert ordning vil kreve mer sparing fra den enkelte framtidige pensjonist om han ønsker å opprettholde samme pensjonsytelse. Den store forskjellen er hvor risikoen og ansvaret for å fylle opp manglende beløp ligger. I ytelsesbasert ligger den hos arbeidsgiver, i innskuddsbasert hos arbeidstager. De krav om innbetaling som mange kommuner mottar for å fylle opp sine pensjonsforpliktelser, illustrerer dette svært godt. Det vil neppe bli samme fokus rundt konsekvensene for dem med innskuddsbaserte ordninger. De må enten senke sine forventninger eller øke innbetalingen, da spørsmålet er om rammebetingelsene her følger med på utviklingen. Dagens innskuddsbegrensninger medfører at innskuddsbaserte ordninger ikke vil kunne komme opp på samme nivå som ytelsesbaserte. Både Sverige og Danmark har langt romsligere regler på dette enn Norge. For livselskapene er det et misforhold mellom den årlige garanterte avkastning og den langsiktighet som ligger i en pensjonsspareavtale.

Intensjonen bak en garantert avkastning er åpenbart

god. Sparingen skal sikres. Men kan det bli slik at det gode blir den bestes fiende? Årlig avkastningskrav som må innfris, vil medføre et kortsiktig fokus i en forvaltning som har en langsiktig karakter. Det er uheldig. Bufferkapitalen selskapene har bygd opp, kan ikke brukes til å dekke opp negativ avkastning i et år. Dette må derfor dekkes inn av selskapet, og risikoen blir svært stor for selskapet og dets eier. Det burde her være mulig å vurdere garantier som er flerårige, eller som retter seg mot det sluttvederlag som er avtalt, slik at selskapene ikke går inn i panikksalg av bl.a. aksjer som følge av det årlige avkastningskravet. Dette er store beløp, og ikke-optimale rammebetingelser kan lett forsterke de markedssvingningene man ser.

Den norske stat er rik. Det gir både trygghet, handlefrihet og glede, noe som gjentas ganske ofte i denne sal. Men for et langsiktig privat sparemarked, som pensjoner, gir det også utfordringer. Livselskapene har et stort behov for et langsiktig norsk obligasjonsmarked. Statsobligasjoner vil, selv om eurokrisen synes å så tvil om denne tesens sannhet, være prefererte, trygge plasseringer for langsiktig forvaltning for livselskapene. I Norge er disse markedene svært små, fordi statens lånebehov er lavt. Det gir spesielle utfordringer for selskapene, men er også noe finansministeren bør ha fokus på.

Hvordan kan vi skape et tilstrekkelig og langsiktig norsk obligasjonsmarked, slik at selskapene finner plasseringer som i sin langsiktighet står i forhold til den langsiktighet som sparekontraktene tilsier? Livselskapenes forvaltning er av noen i media blitt sammenlignet med oljefondet, fordi de opererer med langt lavere aksjeandel i sine porteføljer enn oljefondet. Dessuten gir oljefondets mandat de motsatte effekter av hva vi ser hos livselskapene. Oljefondet kjøper aktivt aksjer i dårlige tider og avhender i gode, mens livselskapene gjør det motsatte. Dette burde i seg selv være nok til at man retter et fokus mot hvilke rammebetingelser selskapene har. Oljefondet og livselskapene er selvfølgelig ikke fullt ut sammenlignbare, fordi intensjonen bak oljefondet er at det skal være et evigvarende, nasjonalt fond, mens livselskapene forvalter en mengde individuelle avtaler med forskjellig gjenværende løpetid for enkeltkunder. Ønsket om optimal risiko-profil vil variere fra kunde til kunde og avhenge av alder og tid fram til pensjonsalder. Fokuset når det gjelder rammene for livselskapenes forvaltning, må derfor være å gi kunden en mulighet til å velge en profil på forvaltningen som passer den enkelte, men innenfor en ramme av hva selskapene kan garantere av langsiktig avkastning og risiko. Debatten i media den siste tiden kan tyde på at det skapes incentiver også på dette området som ikke er optimale i forhold til langsiktig, god forvaltning og avkastning.

Pensjonssparing er komplisert og vanskelig. Jeg vet at Banklovkommisjonen har fått i oppdrag å tilpasse tjenestepensjon til grunnprinsippene i folketrygden, men min interpellasjon har et bredere fokus enn jeg oppfatter at dette mandatet har. Det spares for å skape trygghet, og endringer av rammevilkårene må selvfølgelig gjøres med forsiktighet, men den senere tids debatt, krisen i Europa med svært lave avkastningsnivåer som resultat og den kunnskap dette gir oss, bør medføre at man vurderer endringer.

Vil statsråden ta initiativ til å vurdere en mer langsiktig definisjon av garantert avkastning, slik at garantien står i forhold til den langsiktighet som ligger i sparingens intensjon? Vil statsråden ta initiativ til å skape et større og bedre obligasjonsmarked, og vil han legge til rette for en mer fleksibel bruk av bufferkapital og portefølje profiler som kan sikre kundene en optimal forvaltning av de langsiktige tilleggs pensjoner?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [18:15:21]: Målsettingen for regelverket når det gjelder livsforsikringsselskaper og pensjonsforetak, er for så vidt mangesidig, men et viktig formål er at vi har solide og robuste institusjoner, som bidrar til at vi har et finansmarked som fungerer godt. Det betyr at selskapene skal kunne oppfylle sine forpliktelser, ofte langt inn i framtiden. Derfor har vi krav om fondering, krav til kapitalforvaltning, krav til ansvarlig kapital og offentlig tilsyn. I tillegg er det viktig at selskapene til enhver tid kan dekke de fordringer eller de krav som kundene har mot selskapene.

På den andre siden skal regelverket ta hensyn til ønsket om å tilby langsiktig og god avkastning for kundene. Og det er riktig, som interpellanten sier, at lav vekst og lave renter nå legger press på selskapenes muligheter for å oppnå god og lovt avkastning. Dette gjelder både i Norge og i andre land.

Som det også ble vist til, ble loven om obligatorisk tjenestepensjon vedtatt i 2005. Ifølge loven skal en kunne tilby sine ansatte en av de to formene for tjenestepensjon, innskuddspensjon eller ytelsespensjon.

Så er det også slik at en inngår en avtale om forvaltning med et livsforsikringsselskap eller et pensjonsforetak – en avtale som kan utformes på flere måter. Det er viktig å understreke at det er ingen tvang om avkastningsgarantier i pensjonsregelverket. Selskapet må selv ta stilling til om en vil garantere en viss avkastning, men når selskapet først har inngått en slik avtale, må den lovnaden holdes i gode og onde dager, som det heter. Det betyr at selskapets lovnad om en garantert avkastning er en risiko for selskapene. Denne risikoen blir naturlig nok mer synlig når rentenivået faller.

For tiden er det knyttet en avkastningsgaranti til om lag 90 pst. av de totale forpliktelsene til livsforsikringsselskapene.

Fordi det er en risiko med langsiktige rentegarantier, har myndighetene fastsatt en øvre grense for hvor høy denne garantien skal være. Det er Finanstilsynet som fastsetter hvor høy garantert rente livselskapene kan benytte i sine kontrakter. Selskapene står fritt til å velge en lavere beregningsrente enn maksimumsrenten i sine kontrakter. Men erfaringene så langt er at det er få tilfeller der selskaper har lagt seg på en annen grense enn den øvre tillatte grensen. Grunnen til dette er at jo lavere avkastning livselskapene garanterer å få på pensjonsmidlene, f.eks. i en ytelsespensjon, dess høyere premie må arbeidsgiverne betale hvert år for at pensjonsytelsen skal være sikret når vedkommende arbeidstaker oppnår pensjonsalder.

Så er det riktig, som interpellanten også sa, at en nå

har satt ned den øvre grensen, og fra 1. januar 2012 er den 2,5 pst. for foretakspensjon.

Når selskapene først har lovt en garantert avkastning, krever regelverket en årlig oppfyllelse av avkastningen i form av at selskapene avsetter tilstrekkelige midler til å dekke garantien. Det betyr at har du lovt kunden en årlig avkastning på 3 pst., skal avkastningen til kunden øke med minst 3 pst. hvert år. Grunnene til at det er en slik regel, er at det til enhver tid skal være dekning for de pensjonsmidler som kunden er lovt fra selskapets side, at dersom kundene ønsker å flytte en forsikring, skal det kunne utøves uten at en får en regning om ekstra innbetaling for å dekke opp for manglende eller lovt avkastning, at forutsetningene for framtidig avkastning på pensjonsmidler ikke er for optimistisk, og at pensjonsmidler ikke forsvinner som følge av at markedet faller, eller som følge av at arbeidsgiver opphører, f.eks. ved konkurs eller ved avvikling.

I den grad livselskapene påtar seg en risiko for å oppfylle en årlig rentegaranti, har selskapene for foretakspensjon anledning til å innkreve en særskilt årlig premie for rentegarantien. Dette var en viktig nyvinning som kom i de nye virksomhetsreglene som ble innført fra og med 2008. Denne premien skal gjenspeile risikoen for at kapitalforvaltningen i selskapet gir en avkastning som minst svarer til den avkastningen som selskapet har lovt kundene. Selskapets risiko vil selvsagt variere etter garantiens størrelse, hvordan selskapet har satt i hop porteføljen sin og den bufferkapitalen som selskapet har tilgjengelig. Dette er i hovedsak forhold som selskapet selv har herredømme over.

Selskapene har et stort antall fripoliser, der de har garantert avkastning på pensjonskapitalen, og der de ikke har anledning til å kreve inn en slik premie fordi fripolisene er ferdigbetalt fra kundenes side. Her har altså selskapene fått betalt for den forpliktelsen de har påtatt seg.

Så er det riktig å si at både livsforsikringsselskaper og pensjonsforetak bør ha en fornuftig investeringsstrategi. Den må gjelde både i oppgangstider og i nedgangstider. Vi hører ofte i nedgangstider at regelverkets krav om en årlig oppfyllelse av rentegarantier tvinger selskapet til en for kortsiktig horisont på investeringene. Det er en debatt som dukker opp med jevne mellomrom, og som jeg ikke er ukjent med. Når det går bra, hører vi lite til dette. Det er viktig også å understreke at det er et ansvar selskapene har for å avpasse forholdet mellom soliditet og den risiko de velger å påta seg.

Som nevnt er det viktig at livsforsikringsselskap og pensjonsforetak har en fornuftig investeringsstrategi. Etter at Stortinget vedtok nye lovregler om obligasjoner med fortrinnsrett våren 2007, har bankene og kredittforetak utviklet tilbudet av obligasjoner med fortrinnsrett, såkalte OMF-er. Etter min mening er det – og bør være – mulig for næringen å utvikle dette markedet videre, slik at OMF-er i større grad blir et interessant investeringsobjekt for pensjonsleverandører.

Vi har nylig fra Finansdepartementets side fastsatt regler for kapitalforvaltning i forsikring. De nye reglene åpner i større grad enn tidligere for såkalte infrastrukturinvesteringer. Dette var et klart ønske fra næringen. Men det er

også slik at investeringer i selskaper som eier eller driver fysisk infrastruktur, også kan være et alternativ for å dekke opp langsiktige forpliktelser overfor kunder og medvirke til en langsiktig og stabil forvaltning av kundemidler.

Som interpellanten viste til, har Banklovkommissjonen fått i mandat å utrede et nytt pensjonsprodukt som er bedre tilpasset modernisert folketrygd enn de tradisjonelt ytelsesbaserte produkter etter foretakspensjonsloven.

Banklovkommissjonen har både god erfaring og er godt kjent med de utfordringer som livselskapene står overfor i dagens marked, og som representanten Gundersen tar opp i sin interpellasjon. Når Banklovkommissjonen nå arbeider med å utarbeide forslag til et nytt pensjonsprodukt, er det mange problemstillinger som en skal prøve å ivareta: fortsatt god kundesikkerhet, hensynet til behandlingen av pensjonsordningen i arbeidsgiverforetakets regnskaper, hensiktsmessig tilpasning til de nye solvensreglene for forsikringsselskaper – Solvens II – mulighet for overgang mellom nåværende ordninger og nye ordninger mv. Dette er et utredningsarbeid som stiller store krav faglig sett. Men jeg vil nok en gang understreke at selv om en kommer fram til pensjonsprodukter som er bedre tilpasset pensjonsreformen, blir ikke risikoen borte. Et kjernesporsmål blir derfor å vurdere hvem som skal bære risikoen, betale for risikoen og treffe de avgjørelser som medfører hvilket nivå en skal legge risikoen på. Men jeg stoler på at Banklovkommissjonen med den brede kompetansen den har, vil legge grunnlaget for de beste løsningene og finne fram til gode og omforente løsninger.

Jeg er opptatt av at dagens og framtidens regelverk skal legge til rette for langsiktig og god avkastning for kundene. Samtidig skal regelverket bidra til solide og gode selskaper. Dette er viktig for at de løfter en gir kundene, kan holdes, og dermed også for den tilliten som kundene skal ha til forsikringsselskapene.

Gunnar Gundersen (H) [18:25:24]: Den avslutningen tror jeg vi kan være helt enige om. Det må jo være trygghet rundt forvaltning av den type midler, og det bør legges godt til rette for en god, langsiktig forvaltning.

Jeg takker statsråden for en veldig bra gjennomgang av markedet, og vi kan også være enige om at risikoen i dette aldri kommer til å forsvinne, uansett hva man gjør fra myndighetenes side. Det er klart at lavt rentenivå gjør at svingninger i nåverdi blir desto større selv om det blir små svingninger i rentenivåene. Det er ganske naturlig at man kanskje ikke hører så mye fra selskapene når ting går bra, for da er heller ikke forpliktelsene noe problem. Det er i nedgangstider man hører om dette. Et av mine spørsmål var bl.a. om man ikke kunne se litt på dette med bufferkapital, og i og med at vi har et årlig krav til avkastning, om man ikke da også kunne løse litt på bruken av bufferkapital, for jeg vil jo tro at bufferkapital typisk bygges opp i gode tider. Det håper jeg vi kanskje kan få en kommentar på litt senere i debatten.

Hva som er fornuftig investeringsstrategi, er det ikke så veldig enkelt å si noe om. Det kan vi også være enige om. Men jeg konstaterer jo at forvaltningen av oljefondet og mye av den rent praktiske tilpasningen du ser ute hos

mange av selskapene, er veldig forskjellig, og da kommer man ikke helt utenom at mandatet til oljefondet er noe helt annet enn de rammene som man gir livsforsikringsselskapene. Noe av mitt hovedpoeng er jo det problemet som et årlig avkastningskrav setter, når man har en så langsiktig profil på sine investeringer som livselskapene har. Det må bli et motsetningsforhold og kan fort føre til altfor kortsiktig horisont når det gjelder mye av det man foretar seg. Derfor var også et av spørsmålene om man kan tenke seg å gå inn i en diskusjon rundt at man mer garanterer den verdien som hver enkelt pensjonist inngår kontrakt om, og ikke ha et årlig avkastningskrav.

Men dette er et vanskelig tema. Det blir neppe noen gang allemannseie. Men jeg synes det er veldig store beløp vi snakker om her. Det er mange mennesker som er avhengige av at selskapene innfrir sine forpliktelser, og jeg synes vi skal fortsette å ha et kontinuerlig fokus på rammebetingelsene.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [18:28:46]: Jeg tror vi fort kan bli enige om at dette er et vanskelig og til tider også et litt teknisk innfløkt tema, men det er et område som Finansdepartementet er veldig opptatt av – av flere grunner. Først og fremst er vi opptatt av det fordi disse selskapene forvalter så store deler av folks sparepenger. De skal forvalte sparepengene over lang tid, og da må en prøve å finne den riktige balansen mellom å ha solide og robuste selskaper på den ene siden og at kundene kan stole på selskapene på den andre siden.

Jeg vil bruke tiden min til å kommentere to spørsmål. Det er slik i dag at regelverket er fleksibelt. Det ene er den øvre grensen for avkastning, der det er mulig å legge seg på en lavere grense enn den øvre grensen. Samtidig er det også åpnet for den mulighet at du kan ha femårige og ikke årlige avkastningskrav, altså at du kan se det i et lengre tidsrom.

Så er det slik at kunden også har en flytterett. Hvis man ikke er fornøyd med det selskapet man har, kan man flytte forsikringen. Det må veies opp mot at selskapet også har avsetninger, slik at flytteretten blir reell. Men det som er situasjonen i dag, er at muligheten for å ha den fleksibiliteten over flere år, som ligger i regelverket, faktisk er veldig lite benyttet. Man kan jo spekulere om årsaker til det.

Det andre spørsmålet gjelder tilleggsavsetninger. Tilleggsavsetninger er bufferkapital som kan tas av et eventuelt avkastningsoverskudd i det enkelte år. Tilleggsavsetninger kan benyttes til å dekke manglende avkastninger i et år der garantert avkastning ikke oppnås. Avkastningsoverskuddet ville ellers tilfalt kunden og kontrakten. På den måten bidrar kunder til å bygge opp bufferkapital i selskapene. Næringen har ved ulike anledninger tatt til orde for at tilleggsavsetninger skal kunne benyttes til å dekke såkalt manglende eller negativ avkastning, dvs. når avkastningen er under null i det enkelte år. Det er slik at da Stortinget behandlet dette spørsmålet i lovutkastet til nye livsforsikringsregler i 2004, sluttet Stortinget seg til at det ikke skulle åpnes for det i loven. Det er jeg enig i, fordi tilleggsavsetninger også er kundens midler, og det

bør være slik at dersom avkastningen blir under null, bør det i første rekke gå mot selskapets ansvarlige kapital. Det er denne avveiningen mellom sikkerhet for kunden på den ene siden og behovet for å ha solide og robuste selskaper på den andre siden.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [18:32:10]: Representanten Gundersen tar atter en gang opp en interessant og viktig problemstilling og bidrar til økt kunnskap om og interesse for et felt. Det skal Gundersen ha all ros for. Jeg er helt enig i hans betraktninger om forventninger framtidens pensjonister har til sin egen pensjonisttilværelse og framtidens økonomi. Det gir noen utfordringer.

Livsforsikring og pensjonskassen er en del av nordmenns trygghet for fremtiden. Det er derfor avgjørende at selskapene som forvalter disse midlene, er solide og i stand til å ivareta sine forpliktelser overfor sine kunder. Vi kan ikke sette oss i en slik situasjon at vi risikerer at selskapene ikke kan utbetale kundens midler. Derfor må kravene til sikkerhet være strenge. Som representanten Gundersen riktig påpeker, er dagens internasjonale økonomiske situasjon krevende og byr på utfordringer i forhold til risiko og forventet avkastning. Dette gjelder livsforsikringsselskapene og pensjonskassene så vel som andre finansielle investorer. Dagens regelverk tar imidlertid høyde for en del av denne uroen, slik finansministeren beskrev, bl.a. er det satt en øvre grense for hvor stor avkastning selskapene kan love. Når vi ser at de fleste selskapene velger å legge seg på denne øverste grensen, må vi anta at selskapene også har lagt dette til grunn ved vurderingen av markedsrisikoen og har vurdert at de fortsatt er i stand til å holde løftet om garantert avkastning.

I tillegg har selskapene og kundene anledning til å bli enige seg imellom om en femårig avkastningsgaranti, noe som gir økte muligheter for å tilpasse seg markeds situasjonen. Kunden har også mulighet til selv å velge sammensetning og risikoprofil, både innenfor ytelsesbasert og risikobasert pensjon. Man bør imidlertid ha god kunnskap om risiko og forventet avkastning. Det finnes nok av eksempler på spareprodukter som er av stor kompleksitet, hvor kundene har tapt sparepengene sine. Når det dreier seg om pensjoner og livsforsikringer, er dette av så stor betydning for folks trygghet at vi må være ekstra bevisst på å sørge for et regelverk som ivaretar stor grad av sikkerhet for kundene. Ett av de viktigste grepene selskapene kan gjøre, er å sørge for å ha tilstrekkelig kapital, slik at de ikke må selge seg ut under antatt kortsiktige konjunkturedganger. Det handler om å spare opp midler i gode tider for å stå bedre rustet i nedgangstider, på samme måte som vi i Norge setter av størstedelen av oljeinntektene i gode tider for å kunne møte de dårligere dagene. Dette kan gjøres eksempelvis gjennom tilleggsavsetninger i gode år. Klarer man å unngå å måtte selge på kortsiktige «dipper» i aksjemarkedet, vil det også komme selskapene og kundene til gode.

Finansnæringen har ønsket å utvide adgangen til å foreta investeringer på nye områder som de vurderer kan sikre næringens lange forpliktelser bedre enn i dag. Infrastruktinvesteringer har vært framhevet som en sann type in-

vestering. Fra og med januar i år ble det adgang til å plassere kundemidler nettopp i infrastruktur. Men på bakgrunn av forsikringsvirksomhetslovens generelle regler om hva slags virksomhet et forsikringselskap kan drive, er det vanskelig å få tillatelse til å investere store midler i den slags prosjekter. Jeg er glad for at regelverket er såpass strengt som det er, selv om jeg ser næringens behov for å plassere midler i nye områder, hvor man har tro på gode og langsiktige avkastninger.

Det er i alles interesse at de selskapene vi snakker om, klarer seg godt – både selskapene selv, kundene og staten. Man kan ikke regne med at staten skal steppe inn og garantere for innskuddene i de private selskapene. Samtidig skal kundene føle seg trygge på sine innskudd. Da er det viktig med et regelverk som legger opp til en fornuftig investeringsprofil med moderat risiko og tilstrekkelig kapitalbase i selskapene.

Jeg vil til slutt vise til Finanskriseutvalget og Finanstilsynets innspill på livsforsikrings- og pensjonsområdet. Vurderingene er oversendt Banklovkommissjonen, som vi har hørt tidligere her i kveld, for videre utredning. Jeg imøteser denne utredningen.

Jeg synes for øvrig finansministeren ga en utførlig og god redegjørelse til interpellanten, som igjen skal ha ros for å ha tatt opp en aktuell problemstilling i denne salen.

Kenneth Svendsen (FrP) [18:37:26]: Jeg vil føye meg inn i rekken av dem som skryter av at representanten Gundersen tar opp et viktig og vanskelig tema. Like fullt er det en debatt som må tas. Det gjelder tross alt pensjonistene, som har basert sin framtid og sine sparepenger på disse produktene. Vi kan ikke se på at disse midlene går tapt i framtiden.

Interpellanten Gunnar Gundersen påpekte også i debatten at livsforsikringselskaper og pensjonskassene skal ha årlig og langsiktig garantert avkastning for pensjonister og sparere. Det er en god intensjon, men slik det internasjonale markedet har utviklet seg, kan det føre til høyere pensjonskostnader for bedriften og lavere pensjoner til kundene.

Mange medier har påpekt risikoen for at livselskaper kan gå over ende. Det er et varsku om at en bør se nærmere på rammeverket.

Jeg støtter representanten Gundersen i hans initiativ til en gjennomgang av rammeverket, slik at selskapene og kundene kan sikres i framtiden, og at man kan skape en langsiktig avkastning. I en slik gjennomgang bør en se på rammeverket også i våre naboland og ellers i land som det er naturlig å se på, og på hvilken portefølje selskapene har anledning til å ha. Selvfølgelig må en slik gjennomgang ikke føre til høyere risiko. Selv om det selvfølgelig er selskapene som bærer risikoen, er det viktig å sikre at kundene har en bærekraftig pensjon.

Flere selskaper ser på muligheten til å kunne gå større inn i realinvesteringer. Det har også vært nevnt av flere her. Da tenker jeg på infrastruktur som gassledning, linjenett etc. – sikre investeringer med langsiktig, fast avkastning.

Jeg håper at statsråden vil se på disse sakene videre framover og ta det med i vurderingen.

Arve Kambe (H) [18:40:05]: Først vil jeg takke interpellanten, Gunnar Gundersen, for at han tar opp et godt emne, som jeg faktisk mener blir litt for lite diskutert i Stortinget, nemlig hvordan reglene som vi har laget, påvirker både innbetalinger, utbetalinger og ikke minst mulighetene for norske kommuner til å planlegge. Jeg vil i mitt innlegg fokusere på de utfordringene som kommunene nå står overfor.

De anslag som KLP har gjort for Kommunal Rapport, viser at regnskapsførte pensjonskostnader vil stige med 25–30 pst. fram til 2014. Det betyr at pensjonskostnadene i Norge øker mer enn dobbelt så fort som lønnskostnadene. Jeg vil gjerne utfordre statsråden og spørre om han legger dette inn i sine beregninger for overføringene til kommunene. Dette vil på sikt kunne utfordre den ytelsesbaserte modellen i offentlig sektor, kanskje tidligere enn regjeringen og partene selv legger opp til i en evaluering i 2017. Det er ikke et spørsmål om hvorvidt dette vil gå ut over andre tjenester til innbyggerne, men om hvor mye.

Ifølge Kommunal Rapport den 22. september i år fremkommer det at f.eks. Hå kommune i Rogaland får en økt pensjonspremie på 43 pst., og premieavviket deres øker med 600 pst. I Gjøvik kommune, som har ligget tilsvarende an, ligger pensjonsregningen an til å øke med 50 pst., ifølge et oppslag i Dagens Næringsliv.

Sjefsaktuar i KLP, Roar Engen, sier til Kommunal Rapport at selskapet regner med at en gjennomsnittskommune må betale 26 pst. høyere premie neste år. Tallene er egentlig tilsvarende uavhengig av hvilken pensjonsleverandør kommunen har. Overført til hele kommunesektoren betyr dette at pensjonspremiene til neste år øker med mellom 6 og 10 mrd. kr.

Etter at Finanstilsynet krevde at garantert rente settes til 2,5 pst., har det alene medført en økning i premiene på 10 pst.

Pensjonspremie er altså hvor mye penger kommunen betaler til pensjonsselskapene hvert år, for å sette av penger til framtidige utbetalinger til pensjon. Deretter kommer reguleringspremien, som kommunene må betale på toppen av den ordinære premien.

Statsbudsjettets forventning om 4 pst. lønnsvekst gir ikke bare store utfordringer for norsk eksportindustri, men også store utfordringer for norske kommuner – og dertil en økning i pensjonskostnadene.

Pensjonskostnad er det beløpet som føres i regnskapet, men det er i praksis et relativt fiktivt beløp som ikke har noe med hva kommunen betaler i pensjonspremie å gjøre. Hensikten har vært å sørge for at pensjonskostnadene blir ganske jevne fra år til år, gjennom det såkalte premieavviket.

Per 2010 var premieavviket på drøyt 20 mrd. kr. Jeg har sett prognoser nå som viser at premieavviket for 2011 er på 23 mrd. kr, mens KS frykter at det kan øke til 35 mrd. kr før kommunene faktisk begynner å nedbetale beløpet.

Dette er ganske alvorlig for norske kommuner, fordi penger fjernes fra driftsregnskapet det året avviket oppstår, og skjules i balansen. I stedet føres det i driftsregnskapet i årene framover. Så mens regnskapet ser flott ut det første året, blir det verre i framtiden. Og så langt har

premieavviket i norske kommuner økt og økt, og det blir altså ny rekord i 2012.

Om de enkelttilfellene som Kommunal Rapport har fått dokumentert, er representative for resten av Norge, vil opp mot 7 mrd. kr i pensjonsutgifter ikke komme til syne i regnskapene for 2012, og det bør bekymre finansministeren, finanskomiteen og Stortinget.

Samlet premieavvik vil da ventelig være på over 30 mrd. kr, eller nær 10 pst. av norske kommuners omsetning. Kommunaldepartementet har varslet at man vurderer å redusere antall år fra 15 til ti og betale alt tilbake igjen, men det som skjer, er at veldig mange kommuner skyver kjemperegninger foran seg uten å justere driften underveis.

Jeg mener dette er et område finanskomiteen må ha et stort fokus på framover – og regjeringen er nødt til å ha det. Systemet må åpenbart bli forenklet i framtiden.

Økonomisjefen i Åmot kommune, som ikke er av de største kommunene i landet, sier følgende om Kommune-Norge:

«Det er uheldig med kompliserte, teoretiske løsninger som er vanskelige å forstå for politikere og administrasjonen.»

Dette kan få enorme konsekvenser. Det blir skapt et system der man sender regningen til folkevalgte i neste periode, til andre i kommunen, og utsetter problemet. Dette er betenkelig og en ordning som ingen er tjent med på sikt.

Jeg tror finansministeren er helt nødt til å se på ordningene med regnskapsføringene av premieavvik, i tillegg til den generelle diskusjonen vi nå etter hvert får, om framtidens ytelsesbaserte pensjoner og nivået på innskuddsbaserte pensjoner i offentlig sektor.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [18:45:11]: Trygghet er viktig for oss alle. Sjølsagt er trygghet og økonomisk trygghet spesielt viktig for pensjonister.

Jeg vil først understreke at det som må være den viktigste tryggheten, er folketrygden. Det er den pensjonen som det offentlige har et spesielt ansvar for. Jeg vil understreke behovet for å ha solide regler for folketrygden, slik at det kan være en fullgod ordning for vanlige folk ved deres pensjonsalder. Det syns jeg ikke har kommet fram i særlig grad her.

Mange av oss ønsker å ha trygghet utover det, og mange velger da å ha en trygghet knyttet til private pensjoner og livsforsikring, og som det er sagt: Dagens økonomiske situasjon gjør at det kommer store utfordringer i tida framover.

Det er også et alternativ for unge folk å tenke på sine eldre dager at en rett og slett kan spare i andre verdier enn i finanspapirer – en kan spare i realverdier, en kan spare i hus og hjem eller i gård og grunn, som det heter ute på bygda. Jeg vil ikke unnlate å si dette fra Stortingets talerstol. Det er fortsatt en del mennesker som har stor respekt for den måten å spare på. Og ære være dem for det!

Det som interpellanten tar opp, er et krevende teknisk regelverk, og jeg har litt vanskelig for å forstå hva som egentlig er interpellantens forslag til løsning. En ber ikke om mer statlige penger, men regler som bedre skal skaf-

fe penger fra noen. Dette kommer sjølsagt opp i en tid da den internasjonale finanskapitalismen er i krise. Det er lav vekst, lave renter, og det er stor fare for tap. Denne spekuljonskapitalismens historie er historien om krise og konkurs. Vi står altså i en mye mer krevende situasjon enn det som er beskrevet.

Vi står altså i en situasjon hvor pensjonssparing – som jeg er enig med interpellanten må være langsiktig, og som er vanskelig i slike tider – kommer mer i fokus, og jeg er veldig glad for at vi nå har fått «langsiktighet» inn som et begrep. Det er et bra ord. Det er et ord som hører nøye sammen med trygghet for kommende generasjoner. Tidligere, da kapitalismen og finanskapitalismen var på sin høyde, var det veldig lite snakk om langsiktighet. Det var snakk om kortsiktig fortjeneste. Etter perioder med kortsiktig fortjeneste kommer det en nedtur. Det viser historien.

Det som er spørsmålet nå, er en plassering av store verdier som er plassert av folk flest i livsforsikringsselskaper og i andre ordninger, og det er spørsmål om hvordan en da skal sikre både en rimelig avkastning og det som de fleste nå ser på som det aller viktigste, nemlig sikkerhet for plasseringene. Det legges langt større vekt på sikkerhet, og jeg er veldig glad for det.

Jeg vil bare avslutte med å si at det som egentlig bør være kjernen i dette spørsmålet nå, er realøkonomien – det er fokus på realøkonomien. Staten kan dermed legge til rette for mer robust og mer framtidsrettet produksjonsliv og realøkonomi i Norge, slik at de som sitter som forvaltere av disse pensjonsmidlene, kan finne gode investeringsobjekter innenfor det ordinære, private næringsliv. Det er i dag en stor svakhet, for det er for få investeringsobjekter innenfor det ordinære, private næringsliv – det produserende næringsliv. Når det er for få der, kommer fokuset naturlig på om en ikke da kan investere i objekter som det tidligere var naturlig å se på at staten og det offentlig skulle eie.

Senterpartiet ser det ikke som naturlig at selskaper her i større grad skal engasjere seg om det er i kraftverk, i veier, i skolebygninger, i sjukehus eller det som der er. Det er en offentlig oppgave. De private pensjonsforsikringene må primært plasseres innenfor et offensivt privat næringsliv som gis rammebetingelser fra denne sal, slik at en kan tjene penger på en ordinær, langsiktig måte. Her har vi et skjebnefellesskap mellom forvalterne av kapitalen og de av oss som er mottakere av innbetalte pensjoner – at vi legger til rette for en bedre realøkonomisk utvikling.

Gunnar Gundersen (H) [18:50:27]: Jeg takker for debatten.

Det er jo ikke vanskelig å si seg enig med siste representant, Lundteigen, om at man skal ha fokus på realøkonomien og få orden på de underliggende utfordringene. Det sier seg i grunnen selv. Det er der løsningen ligger, så det kan vi være helt enige om.

Jeg oppfatter det ikke slik at man nærmest må komme med løsninger på alle problemer for å komme med en interpellasjon. Jeg har oppfattet at det er et rop om hjelp der ute. Hvis problemene i realøkonomien – som Lundteigen ynder å snakke om – er så store som man kan lukte, tror

jeg vi bare har sett starten på de utfordringer som disse selskapene står overfor, dessverre.

Det har vært noen ganske dramatiske overskrifter, i bl.a. Dagens Næringsliv. Det begynte med pensjonsrus, det var «Pensjoner i krise», og Finanstilsynet mener eierne må bla opp. Dette – som jeg var inne på – dreier seg om store beløp. Det kan komme voldsomme belastninger både på selskapene og eierne, og det kan sås tvil om pensjoner, for der er vi alle enige. Det må ikke bli tvil om en forsvarlig forvaltning og avkastning når det gjelder hva disse pensjonene til syvende og sist skal gi. Der oppfatter jeg at alle er helt enige.

Jeg har ikke løsninger på disse spørsmålene. Men som sagt oppfattet jeg at det var et rop om hjelp der ute, og ville egentlig ta opp spørsmålet for å være sikker på at finansministeren har en dialog med bransjen og har et åpent sinn for å finne løsninger på en utfordring som jeg tror er ganske stor, og som er ganske viktig for folk.

Jeg vil også avslutningsvis si at jeg setter pris på den åpenhet som jeg følte statsråden møtte spørsmålet med, særlig treminuttersinnlegget som kommentar. Det er alltid veldig moro å ha interpellasjoner mot finansministeren, for jeg synes en blir møtt med en åpenhet rundt de utfordringene som blir tatt opp. Jeg tar det egentlig som et tegn på at det kanskje er Hedmark-dialekten som slår igjennom, og at det blir en god dialog rundt det.

Men, som sagt, jeg håper at finansministeren har en aktiv dialog med bransjen, for det er først og fremst mellom det profesjonelle byråkratiet og det profesjonelle apparatet som er i Finansdepartementet og bransjen, at man må finne de gode løsningene på dette. Jeg opplever at Stortinget er veldig enig om intensjonene bak hvordan slike midler skal forvaltes, og takker egentlig bare for debatten.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [18:53:22]: Jeg har lyst til å returnere takken, for dette er, som jeg sa i stad, en viktig diskusjon som vi skal fortsette framover.

Jeg skal bare knytte kommentarer til tre punkter. Det ene er det som representanten Svendsen tok opp, altså investeringer i infrastruktur. Det er en ny mulighet, og selvsagt skal vi også se på om det er muligheter for å utvikle den investeringsmuligheten. Så langt har vi hatt én søknad. Den har vi godkjent, men vi reduserte eierandelen noe i forhold til det ønsket selskapet hadde. Det var for å bringe dette i samsvar med regelverket i forsikringsvirksomhetsloven. Men det er et interessant område som en absolutt bør jobbe videre med framover.

Det andre var det som representanten Kambe tok opp. Ja, jeg er klar over de utfordringer som kommunesektoren har når det gjelder pensjonskostnader. På en måte er det slik at kommunesektoren nå kanskje er noen av de første som har fått føle på kroppen virkningen av finanskrisa og den uroen som vi ser ute i Europa. Dette er jo en kombinasjon av lav rente, men det har selvsagt også sammenheng med lønnsveksten rent generelt sett. Når det gjelder lønnsanslaget i nasjonalbudsjettet, er det et anslag. Fasiten på hva lønnsveksten blir, får vi til våren når lønnsoppgjøret er avsluttet, og det kan vi komme tilbake til på torsdag.

Det siste jeg vil nevne, er forholdet til Solvens II-regelverket. Det er et EØS-relevant regelverk som etter planen skal innføres i løpet av de nærmeste årene. Timeplanen her er litt usikker, men et rimelig tips vil være i løpet av 2014. Det betyr at det er noe tid før det skal innføres. Et av de viktige spørsmålene i den sammenhengen er hvordan en skal vurdere de forpliktelsene. Det regelverket som nå nede i Europa betyr at en skal fastsette forpliktelsen til en markedsverdi, mens det nå er en fastverdi som er hovedprinsippet med verdifastsettelsen. Det betyr at hvis en går over til et markedsverdiprinsipp, vil det få større følsomhet for renteendringer.

Næringen har bedt om et møte med finansministeren. Det møtet skal de få så fort det er praktisk mulig, og jeg legger vekt på at de skal ha et slikt møte, for da kan vi diskutere og også ta opp de spørsmål som næringen er opptatt av.

I tillegg til det vil jeg gjøre det jeg kan for å ha en god samtale med Stortinget, med finanskomiteen og sentrale aktører i Stortinget, slik at vi i fellesskap kan få utformet et godt regelverk som står seg gjennom skiftende tider, og som kan ta hensyn til de mer grunnleggende ting som også interpellanten tok opp. Det er viktig for meg å si det, for her er vi avhengig av å få gode løsninger i fellesskap – og jeg skal prøve så godt jeg kan å bidra til det.

Presidenten: Debatten i sak nr. 8 er dermed avsluttet.

Sak nr. 9 [18:56:28]

Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«Oppfølgingstjenesten spiller en viktig rolle i arbeidet for å redusere frafallet i videregående opplæring. Oppfølgingstjenesten skal følge opp elever som står i fare for å falle ut av videregående opplæring, og bistå med tilrettelegging, slik at disse ungdommene enten motiveres til å fullføre utdanningen eller de kan få tilbud om ett års arbeidspraksis og senere fullføre utdanningen. En fersk SINTEF-rapport om evaluering av bl.a. oppfølgingstjenesten har avdekket at den ofte kommer til kort fordi man ikke har så mye å tilby ungdommene.

Hva vil statsråden gjøre for å sette oppfølgingstjenesten bedre i stand til å fylle oppdraget sitt, og hvilke initiativ vil statsråden ta for å få til bedre samspill mellom oppfølgingstjenesten og Nav, for å motvirke at ungdom som faller ut av skolen, ender opp uten noe annet tilbud?»

Elisabeth Aspaker (H) [18:57:30]: Frafall i videregående opplæring er ikke et nytt fenomen. Men det nye er at konsekvensene for dem som faller ut, blir mer dramatiske ettersom kompetansekravene i arbeidslivet skjerpes i alle yrker.

Opp gjennom årene er det satt i gang forskjellige tiltak for å motvirke at elever som dropper ut, forsvinner fra skolen for godt og ender opp uten fullført utdanning og dokumentert kompetanse. Opprettelse av oppfølgingstjenesten

er ett slikt tiltak. Ny GIV-tiltakene er et annet eksempel på frafallsforebygging.

Bak de temmelig dystre frafallstallene skjuler det seg mange ungdomsskjebner. Vanskeligst er situasjonen i Finnmark, der avstandene til de videregående skolene i fylket kan være lengre enn mellom landsdeler lenger sør – og der de alternative tilbudene ikke nødvendigvis står i kø. Det er den virkeligheten fylkespolitikerne i Finnmark slåss mot når de vil bekjempe frafall. Samtidig er det en stor utfordring at årsaken til frafall ofte ligger langt utenfor fylkespolitikernes rekkevidde.

Altfor mange elever har ikke fått et opplæringstilbud som har hjulpet dem til mestring faglig og sosialt – og utstyrt dem med de nødvendige ferdigheter for å kunne henge med i videregående opplæring. Det handler om den kunnskapsmessige ballasten elevene har med seg fra grunnskolen.

Elever som sliter med rus og psykiske problemer, tilhører en annen risikogruppe som krever ekstra tilrettelegging og en skolehelsetjeneste som kan bistå med hjelpetiltak som gjør det mulig for eleven å gjennomføre videregående opplæring.

Vi har nylig behandlet stortingsmeldingen om spesialundervisning der en av hovedstrategiene er «fange opp og følge opp» og sterk vektlegging av tidlig innsats. Om vi vil forebygge frafall, er det uhyre viktig at videregående opplæring har god nok elevkunnskap til å kunne gripe fatt i problemer fra første dag.

Elever som starter i videregående opplæring uten å være forberedt og motivert, er et lite gunstig utgangspunkt. Etter Høyres mening er det da desto viktigere at skolen har beredskap og det nødvendige spillerom til å takle den situasjonen og til å kunne følge tett opp for å få disse ungdommene på rett kurs.

Rådgivningstjenesten er kommet i fokus. Mange ungdommer synes å få urealistisk råd når det gjelder hvilke utdannings- og yrkesvalg som kan være det rette for dem. Det er alvorlig dersom unge mennesker loses inn på utdanningsveier man med stor sannsynlighet må forstå at vedkommende ikke vil mestre – og der konsekvensen kan bli drop-out.

Jeg har påpekt flere ulike forhold som virker inn på elevens mulighet og evne til deltagelse i utdanning utover grunnskolen.

Norge er ikke alene om høye frafallstall innenfor videregående opplæring. Verst hos oss er situasjonen på yrkesfagene og for elever som ikke får den læreplassen de så for seg da de påbegynte utdanningen. Her gir mange opp, og det er kanskje forståelig om de henvises til et alternativ de ikke oppfatter som relevant og tilpasset. Det er i denne kritiske fasen oppfølgingstjenesten kommer inn, eller må komme inn. Tjenesten skal følge opp rettighets-elever i videregående opplæring og som ikke er i opplæring eller arbeid.

Om oppfølgingstjenesten kan man lese på departementets egne nettsider:

«Formålet med oppfølgingstjenesten er å sørge for at all ungdom som hører til målgruppen 1 får tilbud om opplæring, arbeid eller annen sysselsetting. Tilbud som

blir formidlet gjennom oppfølgingstjenesten skal først og fremst ta sikte på å føre frem til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller kompetanse på lavere nivå innenfor videregående opplæring. Det er forskriftsfestet at oppfølgingstjenesten skal sikre tverretattlig samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlige instanser som har ansvaret for målgruppen, og formidle, eventuelt samordne, tilbud fra ulike instanser. Oppfølgingstjenesten skal ha en koordinerende funksjon, men skal ikke overta oppgavene til andre etater.»

Dette er Høyre helt enig i.

Beskrivelsen av oppfølgingstjenesten slutter imidlertid ikke med dette, for departementet erkjenner også svakheter i systemet. Jeg siterer videre:

«Et stort antall unge er verken i videregående opplæring eller arbeid. Disse mottar i dag ikke tilstrekkelig oppfølging og bistand.

Årlige rapporteringer fra fylkeskommunene viser at oppfølgingstjenesten ikke klarer å komme i kontakt med, og mangler derfor oversikt over, om lag 1/3 av de 30 000 ungdommene som utgjør målgruppen til OT. Det er derfor uklart hvor mange ungdommer som reelt sett har behov for oppfølging og bistand. Ungdommer som står utenfor skole og/eller arbeid er ofte i en vanskelig situasjon. Det er derfor viktig at den oppfølgingen som gjøres fra OT og NAV sees i sammenheng med de øvrige kommunale og fylkeskommunale tjenestene.»

Det er positivt at regjeringen som ledd i Ny GIV-arbeidet har inngått partnerskap med fylkeskommunene for å komme mer på offensiven overfor elever som faller ut av videregående opplæring. Men partnerskapet i seg selv er en arbeidsmåte og alene ingen garanti for at oppfølgingstjenesten fungerer godt nok i møte med det enkelte individ. Hver av de ungdommene som havner i frafallsstatistikken, har sin egen historie og må hjelpes ut fra dette. Det krever som departementet er inne på, et tett og koordinert samarbeid mellom fylkeskommuner, kommuner og Nav – og der partene for all del må unngå å ende opp i et svarteperspill.

Det norske samfunnet har et stort behov for kvalifisert arbeidskraft på alle nivåer. Betydningen av at unge mennesker får hjelp til å stable seg på beina, bygge sin utdanning stein på stein og komme ut i jobb, kan derfor ikke understrekes nok.

Det hersker liten tvil om at oppfølgingstjenesten har en vanskelig jobb med å spore opp ungdommer som har vendt skolen ryggen. At oppgaven er krevende, kan imidlertid ikke komme som noen overraskelse, og oppfølgingstjenesten er også bemannet med tverrfaglig kompetanse for å kunne løse de utfordringene tjenesten stilles overfor.

Som jeg har vært inne på tidligere, er det en mangslungen ungdomsgruppe oppfølgingstjenesten skal ta seg av. Blant disse 15–21-åringene finner vi ungdom som unnlater å søke opptak til videregående opplæring, ungdom som søker, men som av en eller annen grunn ikke tar imot skole- eller læreplass, ungdom som ikke er kommet over i varig arbeid, og sist, men ikke minst, elever og lærlinger som hopper av i løpet av skoleåret.

Det er fylkeskommunen som har hovedansvaret for

oppfølgingstjenesten. Det er likevel en klar forutsetning for å lykkes at det etableres tett samarbeid med andre instanser med ansvar for tilbud til ungdom.

Forebygging av frafall krever nært samarbeid mellom rådgivere i ungdomsskolen, rådgivere i videregående opplæring, PP-tjenesten, oppfølgingstjenesten i fylkeskommunen og Nav. Alle gode krefter må mobiliseres for at bistanden og tilretteleggingen for de ungdommene dette gjelder, skal bli så effektiv og god som mulig.

Vi hører mange historier om svært samvittighetsfulle medarbeidere i OT som reiser hjem til ungdommene og vekker dem, henter dem og får dem på skolen eller til andre alternative aktivitets- og opplæringstilbud. Mange gjør derfor utvilsomt en stor innsats for at disse ungdommene skal komme tilbake på sporet – de strekker seg nesten lenger enn man kan forlange.

Noe av ideen bak oppfølgingstjenesten er nettopp at den skal virke oppsøkende. Samtidig skal ungdom vite at de selv kan ta kontakt om de får problemer.

Tjenestens mandat er å bistå med råd og veiledning om utdannings- og yrkesvalg, gi tilbud om opplæring, praksisplass eller arbeid, eller en kombinasjon av opplæring i skole og praksisplass i bedrift.

Fleksible og skreddersydde løsninger i møte med ungdommer som har falt fra, er etter Høyres mening helt avgjørende om vi skal kunne komme i mål og lykkes.

Få vil bestride behovet for oppfølgingstjenesten. Derfor er det også uhyre viktig at tjenesten fungerer og settes best mulig i stand til å løse sine oppgaver.

Når det nå ropes et varsku fra flere aktører uavhengig av hverandre, er det grunn til å ta det på alvor. Ifølge rapporter fra fylkeskommunene er det på landsbasis bortimot 9 000 unge under 21 år som ikke følges opp. Samtidig påpeker Kunnskapsdepartementet store forskjeller fylkene imellom.

Om systemet ikke greier å fange opp disse ungdommene, kan vi snakke om et dobbelt frafallsproblem: Først faller disse ungdommene ut av opplæringen, og deretter glipper de for oppfølgingstjenesten. Det må vi gjøre noe med.

En fersk SINTEF-rapport om evaluering har pekt på et annet utviklingstrekk ved oppfølgingstjenesten. I 2004 hadde 60 pst. av fylkene egne tilbud til ungdom som droppet ut av videregående skole. I 2009 hadde bare 36 pst. egne tilbud, med de konsekvenser det kan få.

Forskerne mener oppfølgingstjenesten gjør det de skal når det gjelder å få kontakt med ungdommene, men konkluderer med at de ressursene de har til å sette inn overfor ungdommene, er marginale. At noen fylker lykkes bedre enn andre, forklares bl.a. med godt utviklet samarbeid med næringslivet og at det er lett å skaffe ungdom som trenger det, praksisplass i bedrift.

Når oppfølgingstjenesten selv ikke har tilbud, er det helt avgjørende at samarbeidet med Nav fungerer. Her er forskerne tydelige på at dette samarbeidet ikke er like bra i alle fylker. De beskriver Nav som en selvbetjeningsbedrift, der det i mange tilfeller blir opp til ungdommen selv å skaffe seg praksisplass.

Suksess for oppfølgingstjenesten betinger som oftest

samarbeid med andre. SINTEF-forskerne problematiserer at oppfølgingstjenesten kommer til kort fordi det er andre som sitter med virkemidlene, enten vi snakker om fylkeskommunen eller Nav.

Høyre spør nå og utfordrer derfor kunnskapsministeren på hva hun og regjeringen vil gjøre for at oppfølgings-tjenesten skal kunne gjøre en enda bedre jobb på dette feltet.

Hvordan kan vi få til enda bedre samspill mellom OT og Nav – når skoletilbud ikke er løsningen, og Nav har tilbud som vil kunne være av stor verdi for disse ungdommene?

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt president-plassen.

Statsråd Kristin Halvorsen [19:07:35]: Dette er en interpellasjon som jeg er veldig glad for å få, for det gir meg en unik mulighet til å orientere Stortinget om en viktig del av det som er vår innsats, Ny GIV, for å sørge for at flest mulig ungdommer gjennomfører videregående opplæring.

Den 17. februar i 2009 hadde VG en helside: «10 000 unge er ukjente.» Det er drøyt to år siden. Siden det har vi igangsatt en helt klart forpliktende plan for å finne disse ungdommene. I målgruppen 15–21 år var ca. 25 000 ungdommer som vi ikke visste hvor var for et år siden. Nå er den andelen mer enn halvert til under 5 000. Vi har funnet 5 000 ungdommer i løpet av et år. Jeg mener oppfølgingstjenesten i fylkene har gjort en kjempejobb. Dette er én av søylene i vår innsats, Ny GIV, for å sikre at vi nettopp klarer å følge opp ungdom og sørge for at flest mulig kommer seg gjennom videregående opplæring.

Ny GIV er et samarbeid mellom regjeringen, alle fylkeskommuner og Oslo kommune. Dette partnerskapet handler nettopp om å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Den delen av partnerskapet som styrker oppfølgingen av dem som er utenfor skole eller arbeid, heter Oppfølgingsprosjektet. Dette er et treårig prosjekt for å styrke samarbeidet mellom skoler, oppfølgingstjenesten, fagopplæring og Nav.

Ungdom utenfor skal motiveres tilbake til videregående opplæring eller til ordinært arbeid. Veien dit kan for noen unge gå gjennom deltakelse i praksisnære opplæringsløp. Dersom full kompetanse på videregående nivå ikke er et realistisk mål, skal delmålet være planlagt grunnkompetanse. Her er opplæringsløpene lærekandidatordningen eller forsøksordningen med praksisbrev. Sistnevnte har godt dokumenterte resultater. Jeg skal komme tilbake til det. Et kortere praksisbasert opplæringsløp er ingen endestasjon. Det er en byggestein på veien til full kompetanse. Dette er det viktigste tiltaket vi kan sette inn for store deler av de ungdommene som i dag utgjør målgruppen i oppfølgingstjenesten.

SINTEF-rapporten fra 2010, som representanten viser til, forteller om en oppfølgingstjeneste som er ulikt organisert og ulikt bemannet rundt omkring i fylkene. Vi har eksempler i statistikken som tyder på en direkte sammenheng mellom antall ansatte i oppfølgingstjenesten og resultater i det arbeidet som oppfølgingstjenesten gjør. For

eksempel er det store forskjeller i OT-statistikken mellom fylkene, på tross av sammenlignbar geografi, levekårsforhold, elevgrunnlag og frafall. Fra statistikken ser vi eksempler på at ett fylke har tre ganger så mange OT-ansatte som et annet, noe som kanskje forklarer hvorfor det ene fylket har ti ganger flere ukjente og langt færre tiltak enn det andre. Det første fylket har satset på en oppfølgingstjeneste som har hender nok til å gjøre jobben.

Vi har eksempler på fylker som har full oversikt over sine ungdommer. For eksempel har Oppland fylke ingen ukjente. Der gjøres det et veldig godt og systematisk arbeid både med å ha oversikt over målgruppen og i oppfølgingsarbeidet. Oppland har også etablert rutiner for å være tidlig inne med oppfølging når en elev er i ferd med å slutte. Det er et veldig avgjørende trekk.

Vi ser også store forskjeller mellom by og land, mellom kjønn og aldersgrupper. Det er vanskeligere å ha oversikt i byene enn på tettsteder. Det er 55 pst. gutter i målgruppen, og målgruppen i OT er de som har avsluttet grunnskolen og fram til og med det året de fyller 21 år, og som ikke er i opplæring eller arbeid, som jeg var inne på. Vi ser at gruppen øker i omfang opp til 20 år for så å reduseres med 21-åringene. Det er f.eks. dobbelt så mange 19-åringer som 16-åringer i gruppen mellom 15 og 21 år.

Gjennom Oppfølgingsprosjektet styrker vi nå den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten og samarbeidet med Nav, både på statlig nivå, fylkesnivå og lokalt nivå. Det overordnede målet i Oppfølgingsprosjektet er å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Det er nødvendig å etablere bedre fungerende systemer for en samordnet oppfølging av unge utenfor opplæring og arbeid. Oppfølgingen må bygges på et strukturert og målrettet samarbeid om og helhetlig bruk av samfunnets virkemidler.

Noen ungdommer er registrert i oppfølgingstjenesten en kort tid, for så å returnere til videregående opplæring eller til annen formålstjenlig aktivitet. Andre trenger betydelig tett og langsiktig oppfølging. For eksempel er 4 pst. av alle elever som skrives ut av 10. klasse, verken i opplæring eller i arbeid året etter. Av dem som begynner på Vg1, er 8–10 pst. verken i opplæring eller i arbeid året etter. Risikoen for at unge mennesker skal bli stående varig utenfor arbeid og opplæring øker med tiden de unge er utenfor. Oppfølgingstjenesten skal selvsagt følge opp hele målgruppen, men de mest risikoutsatte i målgruppen skal gis høyest prioritet.

En av premissene i Oppfølgingsprosjektet er at fylkeskommunene skal organisere prosjektet i sammenheng med allerede etablerte og velfungerende tiltak. Ny GIV skal bidra til at det beste i fylket videreføres som del av fylkets samlede prosjektdeltakelse i Ny GIV. Fylkeskommunenes del av ansvaret i partnerskapet Ny GIV er å utvikle gode modeller for en praktisk organisert videregående opplæring.

Oppfølgingsprosjektet har tre nasjonale innsatsområder:

1. opplæringsmodeller som kombinerer arbeidspraksis med læreplanmål
2. tidlig inn med tverrfaglig oppfølging
3. kompetanseheving for oppfølgingstjenesten

Til punkt 1:

- Fylkeskommunenes videregående skoler og fagopplæring skal samarbeide med opplæringskontorer og bedrifter for å ta i bruk planlagt grunnkompetanse gjennom ordninger som praksisbrev og lærekanidatorordningen.
- Oppfølgingstjenesten skal samarbeide med Nav for å kvalitetssikre at de arbeidsrettede tiltakene har i seg opplæringselementer som er hentet fra det programområdet som er relevant for at tiltaket skal virke motiverende og kvalifiserende for å skaffe ordinært arbeid eller returnere til videregående opplæring.

Til punkt 2:

- I prosjektet etableres det nå systematiske samarbeidsrelasjoner mellom skoler, oppfølgingstjenesten og Nav for avklaring, veiledning, tiltaksutprøving og oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid. Skolene skal tilrettelegge for tidlig involvering av oppfølgingstjenesten ved at det avholdes avklaringsamtaler og undertegnes oppfølgingssamtaler i samarbeid med oppfølgingstjenesten og andre instanser før elevene formelt skrives ut av skolen.

Til punkt 3:

- Utdanningsdirektoratet har denne høsten samarbeidet med fylkeskommunene og fagmiljøer og utviklet et felles kurstilbud for ansatte i oppfølgingstjenesten og Nav.
- Vi har hatt 500 ansatte i oppfølgingstjenesten og Nav på felles kurssamling for å styrke samarbeidet om oppfølgingsprosjektet og videreutvikle samarbeidsstrukturene. Det burde dekke omtrent alle som jobber med oppfølgingstjeneste rundt omkring i fylkene.
- Det arbeides nå med å utvikle og etablere et videreutdanningstilbud for ansatte i oppfølgingstjenesten og for ansatte ved skolene som har sosialpedagogiske oppgaver og ansvar. Tilbudet skal tilbys fra og med høsten 2011.

Oppfølgingstjenestens oppgave er å ta kontakt med alle unge som ikke er i videregående opplæring eller arbeid fra og med avsluttet grunnskole til og med fylte 21 år. Fylkeskommunene skal gjennom oppfølgingstjenesten følge opp ungdommene og sørge for at de tilbys opplæring, arbeid eller annen aktivitet. I tillegg skal oppfølgingstjenesten sørge for og koordinere den tverrfaglige sektorielles innsatsen mot målgruppen.

For å gjøre det enda tydeligere hvilket ansvar fylkeskommunen har med oppfølging av ungdom som er utenfor videregående opplæring, reviderer vi nå oppfølgingstjenestens forskrift. Det arbeides i disse dager med å oppsummere høringsuttalelsene til forslaget om forskriftsendringer.

For å få til dette har det vært viktig å bygge på allerede etablerte samarbeidsrelasjoner og -avtaler mellom fylkeskommunene og Nav i fylkene. Gode samarbeidsavtaler er nedfelt mellom fylkeskommunene og Nav som følge av den sentrale avtalen mellom Arbeidsdepartementet og KS fra mai 2007. Fylkeskommunene og fylkesnivået i Nav er

derfor oppfordret til å videreutvikle og å konkretisere dette samarbeidet.

Det er et sterkt ønske fra oss om at særlig de yngste ungdommene skal følges opp på en slik måte at de kommer tilbake igjen til videregående opplæring. Det betyr ikke at det er det ordinære løpet som passer for alle disse ungdommene. Vi har veldig god erfaring med og en oppsummering av det forsøket vi har hatt med praksisbrev. Vi har gjort det mulig for alle fylkene å ta det i bruk mens vi venter på hvordan vi skal sikre at intensjonene i dette forsøket kan videreføres på permanent basis.

Vi har lyktes – med en innsats som bare har vart i ett år – med å oppmuntre dem som har jobbet med oppfølgingstjenesten rundt omkring i fylkene, som ofte har vært en glemt tjeneste, som ikke i noen særlig grad har blitt sett, og som har vært en litt hemmelig tjeneste. Ved å se dem og styrke deres kompetanse har vi altså klart å få redusert antallet ungdom vi ikke visste hvor var, fra 10 000 til 5 000 på ett år.

Elisabeth Aspaker (H) [19:18:06]: Å bekjempe frafall i videregående opplæring er en prioritert oppgave som samler støtte på tvers av – etter det jeg kan forstå – alle politiske skillelinjer. Det er jo i erkjennelse av at den fremtidige arbeidskraften disse ungdommene representerer, trengs i det norske samfunnet – hver og en av dem. Derfor må vi anstrenge oss maksimalt for å få tak i dem og sørge for å gi dem den kompetansen de trenger i møte med senere utdanning og i møte med det arbeidslivet som i fremtiden vil etterspørre dem som verdifulle arbeidstakere.

Jeg har i arbeidet med denne saken funnet ut at det er svært store forskjeller fylker imellom med hensyn til hvordan man lykkes med dette. Det var også statsråden inne på i sitt innlegg. Jeg er veldig tilfreds med den måten det nå jobbes på, for at man skal kunne lære av hverandre, at det som er beste praksis, enten det er på fylkesnivå, på skolenivå eller på oppfølgingstjenestenivå, er noe som systematisk skal viderefremidles, slik at man skal kunne lære av det.

Selv om det er oppnådd veldig gode resultater ved at man nå har sporet opp 5 000 i løpet av det siste året, ser jeg at man er bekymret over at man spesielt i Oslo, Finnmark og Nord-Trøndelag har mange ungdommer man ikke helt vet hvor befinner seg. Statsråden var selv inne på at jo lengre tid det går før man får tak i dem og får satt dem i gang med enten opplæring, et tilpasset opplegg eller gitt dem en type arbeidstrening, jo vanskeligere er det å få dem tilbake på sporet.

Så er jeg og Høyre opptatt av at praksisbrevordningen, som vi vet vi har gjort gode erfaringer med underveis, som nå er endelig evaluert, og hvor man virkelig har satt to streker under svaret og sagt at dette er en veldig god ordning, må bli en lavterskelordning som man er villig til å ta i bruk for flere, sånn at enda flere ungdommer kan komme inn i et opplæringsløp som bringer dem fremover. Så bygger man altså stein på stein. Man får ikke den hele og fulle kompetansen så raskt som man ville ha fått om man gikk i det tradisjonelle løpet, men man greier gradvis å erverve seg den kompetansen som skal til – og så

kan man oppnå fagbrev eller studiekompetanse en gang på veien, hvis man jobber godt.

Da har jeg bare avslutningsvis lyst til å si at oppfølgingstjenesten er et utrolig viktig sikkerhetsnett for de unge som starter i videregående opplæring, eller som skulle ha startet der. Det er uhyre viktig at det sikkerhetsnettet blir finmasket nok til at vi greier å fange opp og få tilbake de unge, og at vi får til det gode samarbeidet mellom oppfølgingstjenesten, Nav og kommunene, for å sikre at vi lykkes med å nå denne målgruppen.

Statsråd Kristin Halvorsen [19:21:29]: Jeg er helt enig med interpellanten i at dette er ungdom som vi trenger i framtidens arbeidsmarked. Det er også sånn at disse har en stor egeninteresse i å takke ja til nye tilbud, bli oppdaget av oppfølgingstjenesten og komme seg inn og tilbake igjen til videregående opplæring. Vi vet at man står mye tryggere i arbeidslivet hvis man har gjennomført videregående opplæring – tatt fagbrev eller fått studiekompetanse – og at dette er sårbar ungdom hvis vi ikke får tak i dem.

Jeg er veldig stolt av den jobben som oppfølgingstjenesten i samarbeid med fylkene og i samarbeid med oss har gjort nå i løpet av ett år, men vi har ikke tenkt å gi oss før vi finner fram til de siste 5 000, og før vi har på plass tiltak som gjør at vi faktisk ikke bare vet hvor de er, men også kan komme med tilbud om hvordan de kan få hekket seg på et videregående løp igjen.

Vi skal ha dette systematiske partnerskapet og samarbeidet med fylkeskommunene gående i en treårsperiode, og det har så langt eksistert i ett år. Jeg har gode forhåpninger om at vi skal lykkes enda bedre med dette.

Et annet tiltak, som jeg ikke kom inn på i mitt hovedinnlegg, er at vi også koblet oss på Husbanken, fordi en del av de ungdommene som er i denne risikozonen, bor på ustabile steder. Det kommer man over. Det kan dreie seg om ungdom som kanskje bor på hybel, eller på annet vis. Så vi prøver å lage en skikkelig pakke rundt som skal sikre økt stabilitet.

Når det gjelder praksisbrevordningen, er det helt riktig at det er en ordning som har fått veldig god evaluering. Det som kanskje var en motforestilling da man satte i gang ordningen med praksisbrev, var at en del ungdommer som hadde fint potensial til å fullføre og ta et fagbrev, ville gi seg tidligere og dermed hadde dårligere kompetanse. Men det vi kan se så langt av dette forsøket, er at et flertall av disse ungdommene blir motivert til å fullføre og ta fagbrev, så det har heller vært en start på et løp de fra før av ikke var motivert til å ta. Og praksisbrev organiseres altså sånn at man har fire dager i jobb, én dag på skole – vanligvis. Det betyr at ungdom, særlig demotivert ungdom og med til dels betydelige kunnskapshull fra ungdomstrinnet, får være på en ordinær arbeidsplass og sammen med godt voksne arbeidsfolk finner tilbake både motivasjonen og «gutsen». Det er meget bra.

Jeg har god tro på at den suksessen som denne innsatsen har vært det første året, kan fortsette, at vi drar det med oss, og at fylkene kan lære av hverandre. Særlig vil jeg be dem lære av Oppland fylke.

Steinar Gullvåg (A) [19:24:53]: Når kommunepolitikerne i disse dager behandler kommunebudsjettene for 2012, vil mange av dem erfare at utgiftene til sosialhjelp sprenger nye grenser. I Tønsbergs Blad så sent som i går vitnet rådmann Geir Viksand i Tønsberg om dette. Og Karoline Lien i Kirkens Bymisjon forteller at de stadig møter nye ansikter i sitt arbeid, og føyer til:

«Det er mange unge som har falt ut av videregående, og som har bodd litt her og der hos kamerater i en tid, men som plutselig står uten et sted å sove.»

Da er hoteller og pensjonater og midler til livsopphold gjerne løsningen.

Ingenting er verre enn å plassere arbeidsføre unge mennesker i passivt trygdemottak over tid. Noen forblir en utgiftspost på offentlige budsjetter gjennom et helt liv. I Tønsberg reagerer kommunen på tingenes tilstand med å opprette 33 nye tiltaksplasser i 2012, og det er bra. Jeg skulle ønske at riktig mange kommuner tar eksempel av det.

Unge arbeidsføre mennesker skal ikke ha sosialhjelp. De skal ha hjelp tilbake til skolebenken eller hjelp til å komme ut i arbeidslivet – eller rett og slett behandling, noen av dem trenger det også. Det er mulig å få dette til, som interpellanten prisverdig antyder, gjennom et nærmere samarbeid mellom skole, fylkeskommune og Nav og kommunene. Mitt eget fylke, Vestfold, er faktisk et foregangsfylke i så måte, der fylkeskommunen og Nav har funnet hverandre i arbeidet med drop-out-problemene, og faktisk med ganske gode resultater.

Lærdommen herfra er at alle må dra i samme retning. Ikke alle klarer det. Samarbeid kan som kjent være en ganske vanskelig disiplin, især når aktørene velger å ri sine kjepphester, dvs. krangler om hvem som skal betale regningen, i stedet for å forene krefter. Jeg tror derfor at en klarere ansvarsdeling mellom forvaltningsnivå ville gjøre det lettere å håndtere disse spørsmålene.

Som statsråden viste til i sitt svar til interpellanten, har regjeringen tatt grep for å redusere frafallet i videregående skole. Ny GIV, som er et samarbeidsprosjekt mellom Kunnskapsdepartementet og Arbeidsdepartementet, retter seg som kjent mot ungdom i aldersgruppen 16–19 år som verken har skole eller arbeid. Ungdomsgarantien skal sikre ungdom under 20 år arbeid eller utdanning, og oppfølgingsgarantien retter seg mot arbeidsledige i aldersgruppen 20–24 år. Regjeringen viderefører også tiltaksgarantien, som skal sikre tilbud om arbeidsmarkedstiltak for ungdom mellom 20 og 24 år som har vært arbeidsledige i mer enn seks måneder, og vi har kvalifiseringsprogrammet for de ungdommene som på mange måter står lengst fra en plass i arbeidslivet.

Når vi likevel ikke alltid lykkes i å fange opp ungdom som faller ut av skolen, har det sikkert mange årsaker. Noen mener at teoretiseringen av yrkesutdanningen er noe av årsaken, og det er faktisk slik at noen har åpenbart lettere for å lære gjennom praksis. Jeg er derfor glad for at mange bedrifter og kommuner nå gir slike tilbud.

Dessuten mangler vi lærlingplasser. Den situasjonen bedres ikke av at offentlige og private oppdragsgivere i altfor stor grad tildeler oppdrag til bedrifter som leier inn ar-

beidskraft fra Polen og Litauen, framfor å benytte seg av norske lærlingbedrifter.

I min tid var det bare en liten del av ungdomskullene som gikk over i videregående utdanning. Siden har vi hatt en utdanningsrevolusjon, og i dag har som kjent alle en rett til å fullføre videregående skole. Da tror jeg også vi må innse at det ikke er alle gitt å fullføre videregående opplæring, men det skal også være plass til dem i et inkluderende arbeidsliv. Det er ofte spørsmål om tilpasset opplæring.

Jeg hadde en gang en kamerat som en lang periode ikke klarte å skaffe seg førerkort for bil. Han kom aldri lenger enn til teoriprøven. I dag er ikke det noe problem, det er mulig å måle kunnskap på annen måte. Og han er en god sjåfør!

Bente Thorsen (FrP) [19:30:12]: Til å begynne med vil jeg takke representanten Aspaker for at hun har tatt opp dette viktige temaet i denne interpellasjonen. Temaet er viktig for å redusere frafall i videregående skole og gi flere tilbud til elever som av ulike grunner har sluttet eller er i ferd med å slutte i videregående skole.

Spørsmålet dreier seg også om å forbedre samarbeidet mellom oppfølgingstjenesten og Nav. Det er ingen tvil om at en stor del av grunnen til at behovet for OTs tjenester er så stort, er at elevene i mange tilfeller ikke har blitt fulgt opp i de ti første skoleårene. Hver tredje elev på videregående dropper ut av skolen. Dette er skremmende, spesielt når vi har kunnskap om hvilke konsekvenser manglende utdanning kan få. Vi må derfor styrke opplæringstjenesten ytterligere.

Bedre samarbeid mellom skolene og OT gjør at elever får et bedre tilpasset opplæringstilbud. I Rogaland, som gir tilbud om praksisbrev, er frafall redusert til at hver femte elev dropper ut. Det er en lysning, tross alt. Dette kan tyde på at tilbudet virker og bør gjøres til et nasjonalt permanent tilbud.

Samtidig vil Fremskrittspartiet påpeke at alle muligheter som kan gjøre at flere elever fullfører utdanning, må tas i bruk. Vi mener samarbeid med skole og næringsliv og det offentlige som kan tilby arbeid, er spesielt viktig.

For at OT skal kunne følge opp elever, er de helt avhengig av at de vet hvem som er i faresonen, og hvem som har droppet ut av skolen. Dette har bedret seg, men det er viktig at alle videregående skoler etter hvert må få samme praksis i kodebruk i rapporteringssystemet, slik at OT ikke bruker dyrebar tid på å lete etter opplysninger når elever flytter til et annet fylke, blir syke eller dropper ut av skolesystemet. Det må også stilles krav til fylkene om at de snarest tar systemet ordentlig i bruk.

Fra flere hold blir det pekt på at flaskehalsen i arbeidet med å få kontakt med elever i mange tilfeller er Nav, som gjennom ulike avdelinger tilbyr mange ulike tjenester, mens det kun er én avdeling som samarbeider med OT. Dersom ungdom som slutter skolen, henvender seg direkte til Nav, og Nav ikke sender disse til OT, er det fare for at kontakten med OT forsvinner, og det kan bli mye vanskeligere for dem både å komme i og å fullføre utdanning. Her må det gjøres forandringer, slik at Nav, uansett ansvarsområde, innarbeider rutiner for at vedkommende

som har rett til tilbud fra OT, kommer i kontakt med eller i det minste tar en samtale med vedkommende. Derfor er det veldig positivt det som kunnskapsministeren nå sier, at OT og Nav har felles møter for å bedre samarbeidet, for det er kjempeviktig for å få dette til å fungere.

Så har vi den gruppen som sliter aller mest, og som OT mangler tiltak for. Det er ungdom som er ute av stand til å nyttiggjøre seg videregående opplæring. Her snakker vi om ungdom med store sammensatte vansker, omsorgssvikt, psykiatri, sykdom og rus. Dette er ungdom som kanskje mer enn noen har behov for å få et fagbrev, slik at de best kan greie seg selv i framtiden.

OT har mange og gode opplæringstiltak. Men for en del ungdommer kunne det vært best å ha opplæringsretten til gode og i stedet få oppfølging i et helhetlig tiltak, med vekt på forutsetningene for læring. Faglig kan det ofte dreie seg om å tette igjen hull fra ungdomsskolen. Her er samarbeid stikkord.

Også hjemkommunen har et stort ansvar, da dette dreier seg om levekår. OT kan her involveres med tanke på yrkesveiledning når ungdommen kommer i posisjon for å ta utdanning.

Altfor mange bruker opp opplæringsretten uten å få kompetanse, fordi eleven ikke har vært i stand til å ta til seg kunnskap. Her trengs det etter Fremskrittspartiets syn helhetlige tiltak mellom ulike ansvarlige nivåer.

Frafall har ikke bare én løsning. Mange ulike tiltak er prøvd, med varierende resultat. Men noe av det som er forsøkt, har virket svært bra. Problemet er derfor ikke først og fremst at man ikke vet hva som kan gjøres, men at det som hjelper, ikke er godt nok implementert, eller ikke tatt i bruk i hele utdanningsverket. Denne utfordringen må det gripes fatt i. Derfor er det viktig også å følge opp Ny GIV og gripe hurtig inn der dette ikke fungerer. Oppfølgings-tjenesten må også gjøres mye mer kjent, slik at det blir en lavere terskel for aktuelle kandidater å ta kontakt med disse.

Anders B. Werp (H) [19:35:31]: For en tid tilbake hadde jeg den store glede å være med og dele ut fagbrev til en ganske stor gruppe unge menn og kvinner som hadde bestått fagprøven. En av disse ungdommene skulle takke for at han hadde fått fagbrevet, og han sa noe som jeg syntes var veldig tankevekkende. Han begynte med å si: Nå er jeg noe. Nå kunne han svare, når han fikk spørsmålet: Hva er du? Han kunne svare med at han sto trygt plantet i en faggruppe, han var fagarbeider, han hadde et fagbrev, han var noe. Med andre ord – han hadde en identitet. Når vi nå snakker om frafall i denne viktige interpellasjonen, er det også nettopp det vi snakker om. Det har en dyp menneskelig side, i tillegg til, selvfølgelig, den store samfunnsmessige betydningen dette har.

Erfaringen så langt, og som både interpellanten og statsråden understreker og viser til, er at vi har mange gode eksempler. Vi har mange gode resultater, men samtidig: Veien er lang for å nå helt i mål, få bort frafallet og håndtere dette bedre. Det er flere etater som må samarbeide – det er etter min mening helt åpenbart. Mange er nevnt allerede i debatten – kommunene, Nav, Husbanken

og offentlige etater – men jeg vil også nevne særskilt at næringslivet generelt innebærer en ressurs som med stort hell har vært brukt i en del tilfeller.

Samarbeidet mellom kommune, fylke og næringsliv må systematiseres bedre. Vi har sett mange resultater – og gode resultater – av et sånt bredt samarbeid. Men mitt inntrykk er også at mange av disse samarbeidene er preget av manglende utholdenhet, i den forstand at man lokalt opererer med ildsjeler som enten finner seg annet arbeid etter hvert og går ut av prosjektet, og dermed faller det sammen, eller at det mangler struktur fordi stramme offentlige – kommunale og fylkeskommunale – budsjetter gjør at man ikke klarer å opprettholde prosjektene. Så det må holdes et vedvarende trykk på en systematisk arbeidsform i dette. Men mitt hovedbudskap er at man med fordel også burde involvere flere aktører i dette viktige arbeidet.

Fra min plass i justiskomiteen møter jeg – og vi som sitter der – mange av de menneskene som står på frafallsstatistikken; vi finner dem igjen i kriminalstatistikken. Senest i dag hadde vi et møte med en tidligere straffedømt som fortalte sin livshistorie, og den føyer seg inn i dette mønsteret og bekrefter viktigheten av denne interpellasjonen. Han kunne fortelle om en sammenheng helt tilbake til sin egen grunnskoletid, om manglende mestring som opp gjennom ungdomsårene gjorde at han følte behov for å kamuflere sin mangel på å være noe med rusmisbruk og kriminalitet. Han var nå i den heldige situasjon at han hadde klart å komme seg ut av denne vonde sirkelen, men understreket igjen betydningen av utdanning, det å ha en plattform.

Dermed er jeg tilbake der jeg startet, med at dette er et særdeles viktig tema, både for å ta vare på samfunnets aller viktigste ressurser, nemlig dem som kommer etter oss, og ikke minst for å ivareta den menneskelige dimensjonen i forhold til å ha en plattform, ha et fotfeste, ha en identitet. Da må det et bredere samarbeid til.

Aksel Hagen (SV) [19:40:13]: Takk til Elisabeth Aspaker for en interessant interpellasjon, og takk til statsråd Kristin Halvorsen for et grundig og oppløftende svar. For mye skjer, heldigvis, på dette området nå rundt omkring i landet vårt. Det har nettopp mange av dem som har hatt ordet før meg, også vært inne på.

Oppland er allerede – fortjent – positivt omtalt av statsråden som et fylke med full oversikt, og det er jo et godt utgangspunkt. I går, helt tilfeldig med hensyn til denne interpellasjonsdebatten, besøkte jeg Nav-kontoret på Hadeland. Det er et kontor som primært dekker kommunene Gran og Lunner, med til sammen 22 000 innbyggere. Med på dette møtet med Nav-ledelsen var rektor ved videregående skole, oppfølgingstjenesten, representanter fra fylkeskommunen, både fra regional utvikling, fra nærings-sida og fra opplæringskontoret der, og bl.a. den som hadde ansvaret for ungdomsbedrifter. Andre aktører som kunne, og burde, vært med på det møtet, var kommunen, næringsshagen, karrieresenteret, arbeidsmarkedsbedriften Hapro og regionkontoret, for alle disse aktørene er inne i et felles arbeid for å hjelpe om lag 150 ungdommer opp til

25 år. Det er altså 150 stykker i to kommuner, med 22 000 innbyggere, som det nå er i ferd med å glippe for.

Dette er jo en sammensatt gruppe, men det som grovt kjennetegner denne gruppa, er at en fjerdedel av de 150 har fullført videregående skole, men har allikevel problemer nå i fortsettelsen. En fjerdedel har fullført et par år, en fjerdedel har fullført ett år, og en siste fjerdedel har i grunnen ingenting å vise til fra videregående skole. De ser på seg selv i stor grad som frakoblet og har liksom akseptert at de skal leve på utsida av samfunnet, at det er en normalsituasjon. De gir alle uttrykk for at de har mistrivdes ganske tidlig på barneskolen. De har vært passive i fritida. De har opplevd lite mestring og mange nederlag, og de har helt klart fått liten eller ingen hjelp hjemmefra og liten støtte. En del av dem er helt klart del av en kultur de har fått med seg hjemmefra, som går på at det er normalt å gå ut i trygd.

Dette er jo et stusselig bilde å tegne av en ungdomsgruppe, og, for all del, det fins unntak, og ikke minst, og det var liksom hovedbudskapet gjennom hele dette møtet: Det er ikke for seint. Det skulle også bare mangle at en ikke nå ga disse ungdommene en ny, positiv og offensiv oppmerksomhet. Det er alt fra at noen av dem må lære å forstå klokka, mens andre, som sagt, kanskje bare har igjen å fullføre et par fag på videregående.

Alle partene som var der, imponerte meg rett og slett. For de var ikke minst prisverdig opptatt av det de kalte samfunnsoppdraget, som de mente de alle var forpliktet til per definisjon. De var opptatt av samarbeid, helhetstenkning og å vise rausket og fleksibilitet overfor hverandre. De var ikke, som Steinar Gullvåg var inne på i innlegget sitt, opptatt av at det skulle være en klarere arbeidsfordeling. De var tvert imot mer opptatt av at de nettopp skulle bidra til en kultur der de fleksibelt samarbeidet med hverandre.

Jeg fikk ikke bekreftet fordommene mine om at det er mange lov- og regelverkshindringer som preger et slikt samarbeid, og som vanskeliggjør et slikt samarbeid i dag. Tvert imot, de fleste var veldig opptatt av at det er mulig å arbeide på nye og gode måter innenfor det regelverket og rammeverket som er i dag.

De ville ha mer penger, sjølsagt, men samtidig understreket de at det, som sagt, fortsatt var mye å gjøre, også innenfor de eksisterende ressursrammene de hadde. De var veldig opptatt av – og det setter jeg pris på, som medlem av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen – at det var mye godt arbeid på gang i skoleverket for tida, bl.a. dette med tidlig innsats og en mer variert skoledag, både metodisk og innholdsmessig. De var også glad for ungdomsskolemeldinga Ny GIV, bedre yrkesfagopplæring osv. Det er bra.

Nav var veldig opptatt av at de ikke skulle vende samfunns- og arbeidslivet ryggen, for all del, men at de skulle oppdage skolen, samarbeide med skolen og kjøre ressurser inn i skolen, for at den nettopp i større grad, sammen med Nav, kunne virke forebyggende på en langt bedre måte enn den hadde fungert på til nå. Det de bl.a. nå skulle få på plass, var en bedrifts-kontakt plassert i skolen, slik at skolen ville bli flinke-

re til å samarbeide med næringslivet på utsida av skolen.

Så jeg dro fra Hadeland i går kveld og var veldig opp-løftet over at det var et så godt samarbeid på gang på et så viktig saksområde.

Johannes Rindal (Sp) [19:45:33]: Først en takk til interpellanten for å ta opp et viktig tema.

Vi klarer ikke å nå vår målsetting om redusert frafall om ikke oppfølgingstjenesten fungerer godt og samarbeider med andre aktører. Det er fylkeskommunen som gjennom opplæringsloven er pålagt å ha en slik tjeneste, men det er åpenbart at kommunene også må ha en sentral rolle om vi skal lykkes – både som aktør når eleven blir fulgt opp av oppfølgingstjenesten, og ikke minst for å sikre at oppfølgingstjenesten ikke har flere elever i systemet enn nødvendig.

I debatten om frafall må vi ikke glemme at kam-pen mot frafallet starter mange år før eleven kommer til videregående opplæring. God kommuneøkonomi, tilpas-set og variert opplæring og faglig flinke pedagoger er helt avgjørende. I hjemkommunen min, Dovre, tar vi dette på alvor og har satt i gang prosjektet Ny skole, som kort oppsummert handler om tidlig hjelp, rett hjelp og inkludering. Prinsippet er én lærer per tolv elever i første og andre klasse samt i basisfagene og i mer praktisk rette-de fag gjennom hele grunnskolen. Allerede kort tid etter oppstart ser vi gode resultater: en lavere andel spesialun-dervisning, færre enkeltvedtak og mer reelt tilpasset opp-læring for å løfte alle. Om noen år vil dette bidra til færre frafallselever fra Dovre.

Ny GIV-satsingen er trolig det mest lønnsomme pro-sjektet noen regjering har satt i gang noensinne. Skredder-søm og tett oppfølging er nødvendig for de elevene som står i fare for å falle ut av videregående opplæring. Der-for bygger også SINTEF-rapporten, som det er vist til i interpellasjonen – og konklusjonen i den – opp under Ny GIV-arbeidet. Oppfølgingstjenesten har en viktig rolle her, den fortjener økt fokus, og ikke minst må den i samarbeid med andre aktører ha en proaktiv og systematisk inngang til arbeidet.

Jeg skal – som statsråden også har gjort flere ganger i sine innlegg – skryte litt av hjemfylket mitt, Oppland. De gjør mye riktig i arbeidet med oppfølging av frafallsele-ver. Alt arbeid innenfor dette temaet fordrer oversikt over målgruppen, og det har Oppland. Jeg leste årsmeldingen fra oppfølgingstjenesten for 2010, og der var oppfølgings-tjenesten bekymret over at de ikke helt hadde oversikt over hvor mellom sju og ti elever var. De jobbet systema-tisk og godt sammen med andre aktører, spesielt med Nav og kommunene, men også med ungdomsklubber, bedrif-ter, frivillige lag og organisasjoner, rusteam og barne- og ungdomspsykiatrien.

Det er én trend som gir grunn til bekymring: Oppfølg-ingstjenesten i Oppland rapporterer om stadig flere med sammensatte hjelpebehov, spesielt når det gjelder rus og psykiatri. Da er det viktig at vi klarer å etablere tverretat-lig oppfølging, med klart definert ansvar og ikke minst ut-veksling av informasjon, slik at eleven kan hjelpes på best

mulig måte. Derfor må også helse- og omsorgsministeren være en viktig alliansepartner i arbeidet med Ny GIV.

Ny GIV har brakt oss et langt steg i riktig retning, men når det gjelder systematikk, reelle tilbud og riktig oppfølging av elever under oppfølgingstjenesten, har vi fortsatt en vei å gå. Vi må lære av de gode eksemplene.

Truls Wickholm (A) [19:49:37]: Jeg vil også få takke interpellanten for at hun tar opp dette spørsmålet. Det er et viktig område.

Vi har vært bekymret, men jeg synes også vi i statsrådens innlegg hørte at dette er et område hvor det skjer en god del. Det har skjedd mye i positiv retning – lenge. Det er uansett et viktig tema som tas opp, for i denne salen diskuterer vi ofte dem som har falt ut, uten egentlig å diskutere deres situasjon. Vi snakker om frafall, hva vi skal gjøre for å hindre det – tidlig innsats, ungdomsskole, praksisretting, læreplaner – men situasjonen er jo at veldig mange allerede har falt utenfor, og vi er nok ikke så gode som vi burde ha vært til å snakke om det.

Oppfølgingstjenesten er en veldig bra idé som kom med Reform 94, og som er helt nødvendig for å kunne fange opp og hjelpe alle unge som nå går gjennom videregående opplæring i fylkene våre.

Jeg sjekket hva slags informasjon vi gir til ungdom. Det finnes en nettside som heter ung.no, som reklamerer med at det er kvalitetssikret offentlig informasjon for ungdom. Det står om oppfølgingstjenesten at du kan søke hjelp der, at du har rett til å få hjelp dersom du ikke søker videregående skole eller læreplass, ikke tar imot skole- eller læreplass, ikke er i varig arbeid, slutter på skolen eller som lærling i løpet av skoleåret. Hvis jeg var elev, ville jeg hatt ganske høye forventninger til hva slags hjelp jeg skulle få i ulike situasjoner, når jeg leste dette.

Som mange også har vært inne på: Oppfølgingstjenesten har slitt med at den fungerer ganske ulikt i fylkene. Det er svært varierende måloppnåelse, og det er store variasjoner i ressursbruk – som statsråden også var inne på – og organisering av og kompetanse i tjenesten. Det er et spørsmål som dessverre har fulgt oppfølgingstjenesten i altfor mange år. Jeg undersøkte litt da jeg skulle forberede meg til dette innlegget. Da fant jeg ut at allerede i 1988 stilte Øystein Djupedal et lignende spørsmål til daværende utdanningsminister, men da var det de ulike arbeidskontorene utfordringen dreide seg om.

Oppfølgingstjenesten har en svært viktig funksjon for å forhindre at ungdom faller ut av opplæring og arbeidsliv. Oppfølgingstjenesten var også et veldig viktig tema da vi diskuterte Utdanningslinja her i Stortinget. Det var da en enstemmig komité som mente at den generelle kvaliteten i tjenesten måtte styrkes, og at oppfølgingstjenesten måtte gis en helt nødvendig prioritet i fylkeskommunens arbeid. Komiteen trakk fram at det burde legges til rette for erfaringsutveksling, kompetanseheving og kompetanseoverføring fylkeskommunene imellom.

Jeg vet det ikke, men jeg også får litt inntrykk av en del av de innleggene som har vært her i salen, har vært forbedret før vi hørte statsrådets svar, for jeg opplever at mye

av det hun sier, følger opp det som Stortinget var opptatt av den gangen.

Det er veldig bra at vi får en kompetanseheving for oppfølgingstjenesten. Jeg synes man tenker på en riktig måte i arbeidet, og vi fikk en god gjennomgang av det som gjøres. Jeg synes det er særlig positivt at det nå arbeides med å etablere et systematisk samarbeid mellom skoler, oppfølgingstjeneste og Nav, at dette følges opp med kurstilbud for ansatte, at man styrker samarbeidet om oppfølgingsprosjektet, og at man videreutvikler samarbeidsstrukturene. At det nå er 500 ansatte som er på kurs i oppfølgingstjenesten og Nav, viser at dette er noe som det er trykk i. Det er også veldig bra at det etableres et videreutdanningstilbud for ansatte i oppfølgingstjenesten og for skolene som har spesialpedagogiske oppgaver.

Altfor ofte klarer vi ikke å gjøre disse tingene samtidig. Vi fyller på med kompetanse uten å endre systemer, og vi endrer rutiner og systemer uten å fylle på med kompetanse. Men jeg synes nå at vi gjør dette på en god måte. Vi har en helhetlig og systematisk tilnærming for å endre organisasjon og gjennomføringsmetode. Vi har lagt merke til at dette er et område som departementet og statsråden jobber med på andre måter, f.eks. når vi ser på hvordan struktur- og kulturendringer skal implementeres i ungdomsskolemeldingen, som komiteen også jobber med.

Da var det alt jeg rakk å si for i kveld, president – men takk.

Presidenten: Det er en ny dag i morgen.

Elisabeth Aspaker (H) [19:54:55]: Det var vel det Alf Prøysen også sa: «Du skal få en dag i mårå som rein og ubrukt står, med blanke ark og farjestifter tel.» Jeg tror det er det mange ungdommer opplever når de møter oppfølgingstjenesten, nettopp å få den nye sjansen de trenger etter at ting på et tidligere tidspunkt gikk skeis.

Jeg har lyst til å takke for en god og reflektert debatt. Det er ingen tvil om at den menneskelige dimensjonen har stått i fokus for alle dem som har hatt ordet her oppe. Nettopp fordi det er unge mennesker dette handler om, er det bare én ting å si, at her kan vi ikke gi oss, vi er nødt til å alliere oss med alle gode krefter som kan bidra til at disse ungdommene får fullført utdanning, får bygget sin kompetanse, som gjør at de kan bli gode arbeidstakere i samfunnet.

Jeg har også lyst til å si at jeg tror det er viktig å tenke litt foreldre her, og at det kanskje også er mulig å alliere seg enda mer med foreldrene enn det man tradisjonelt har tenkt. Selv om dette er ungdommer som begynner å nærme seg myndighetsalder, tenker jeg at mange av dem fortsatt har god støtte av foreldrene sine og andre foresatte som kan påvirke dem i positiv retning.

Men det å bekjempe frafall krever altså vedvarende trykk, og det krever utholdenhet. Jeg synes både representanten Steinar Gullvåg og Anders B. Werp var inne

på konsekvensene hvis vi ikke lykkes. Vi vet at ungdom som faller ut av utdanning, dessverre er å finne igjen overrepresentert på de negative statistikkene i samfunnet, enten over sosialhjelp, arbeidsledighet eller kriminalitet. Her er det kjempeviktig at man bidrar til å mobilisere til ansvar.

Jeg synes også eksempelet fra Tønsberg kommune er verdt å merke seg. Det er altså en kommune som tar ansvar, etablerer disse opplæringsplassene, praksisplassene, som gjør at ungdom som kommer på sosialkontoret, til Nav, får et tilbud om å være i aktivitet, som betyr at de får struktur i hverdagen, at de får arbeidspraksis, som igjen er viktig med tanke på å komme i bedre gjenge og ta fatt på utdanning.

Så synes jeg historien fra Anders B. Werp om den unge mannen som mottok sitt fagbrev, og som sa de forløsende ord om at han opplevde endelig å ha blitt til noe, er betegnende. Jeg tror nesten ingen forstår hvor viktig det er å ha noen sånne milepæler som du opplever å passere, og som du vet kan være helt avgjørende for hvilke dører som står åpne for deg videre i livet.

Med disse ord takker jeg igjen for debatten og vil bare understreke hvor viktig det er at her må alle gode krefter spille godt sammen.

Statsråd Kristin Halvorsen [19:58:00]: Jeg vil også gjerne takke for en god debatt, og det er en stor styrke for dette arbeidet at det er så bred politisk enighet om hvor viktig det er. Vi er godt i gang, men vi har en stor jobb å gjøre, og vi skal lykkes bedre enn vi har klart til nå.

Jeg er enig med Høyre-representanten fra Buskerud, som var opptatt av hvor utrolig inspirerende det er å være på disse tilstelningene hvor man deler ut svennebrev, fagbrev og mesterbrev. Det er faktisk noe av det mest oppmuntrende en kan være med på, fordi det er mange ungdommer og voksne som endelig har nådd målet sitt og fått et papir på de kvalifikasjonene man har, og som er klare for nye oppgaver i verden. Og – ikke minst: Dette er folk som samfunnet trenger. Vi har for få mennesker som har fagbrev. Vi har et stort behov for å rekruttere flere, og vi har en felles oppgave i å heise statusen rundt yrkesfag. Det er også en del av dette.

Så er det avgjørende viktig at næringslivet åpner dørene sine for de mest skoleleie og minst motiverte ungdommene. Jeg har til nå sett så mange eksempler på elever som har hatt mye fravær, mye skulking, som egentlig har hatt en lang historie fra skolen med nederlag på nederlag som gjør at man ikke føler at man mestrer noe, tror at man ikke kan lære noe mer, og selvfølgelig begynner å trekke seg unna, men der en arbeidsgiver har åpnet dørene sine for dem og gitt dem en mulighet for å delta på en arbeidsplass – i første omgang ikke på lik linje med de andre, men mer som håndlanger og assistent, og etter hvert som en stadig mer likestilt person. Det har vist seg å motivere mange av dem som har vært mest fed up med skolen, så de som har åpnet døra si allerede, skal

ha en hjertelig takk for det. Jeg ønsker meg mange flere som sier ok, kom igjen, vær med, dere kan få lov til å komme til oss og ta praksisbrev, vi tar imot lærlinger osv.

Det er en stor jobb vi har å gjøre for å få flere lærlingplasser. Vi er i ferd med å få til en samfunnskontrakt med partnere for å sikre et forpliktende samarbeid. Vi har en stor jobb å gjøre for å få til en ungdomsskole som er mer motiverende, inkluderende og variert, og som gjør at flere elever mestrer skolen før de kommer inn på det løpet hvor skolen byr dem så imot. Vi har en stor jobb å gjøre for å få resten av Ny GIV-samarbeidet, det systematiske partnerskapet som staten har med kommunene og fylkene, til å fungere sånn at vi har optimalt trykk på det.

Nå har i 15 år 70 pst. av elevene som går ut av ungdomsskolen, gjennomført fem år etter at de gikk ut. Jeg mener det er fullt mulig å få det opp til 75 pst. innen 2015. Da er det 3 000 flere ungdommer hvert år som fullfører videregående opplæring.

Presidenten: Da er sak nr. 9 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget er klar til votering.

Votering i sak nr. 1

Valgkomiteen hadde innstilt:

Som medlemmer og varamedlemmer til Nobelkomiteen velges:

Medlemmer:

For tidsrommet 1. januar 2012–31. desember 2017:

1. Berit Reiss-Andersen, Larvik
2. Inger-Marie Ytterhorn, Oslo

Varamedlemmer:

For tidsrommet 1. januar 2012–31. desember 2014:

1. Gunnar Stålsett, Oslo
2. Sverre Lodgaard, Oslo
3. Christopher Stensaker, Trondheim

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Presidenten foreslår at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i tiltredelse av protokoll av 15. mars 2000 om beredskap, aksjon og samarbeid ved forurensningsuhell med farlige og skadelige stoffer, til konvensjon av 30. november 1990.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Magne Rommetveit satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Dokument 8:166 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Bård Hoksrud, Per Arne Olsen, Ulf Leirstein, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik og Oskar J. Grimstad om å styrke oljevernberedskapen – vert å leggje ved protokollen.»

Det voterer alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag for Stortinget om hvordan oljevernberedskapen kan styrkes langs hele kysten på bakgrunn av erfaringene fra grunnstøtingene av skipene «Godafoss» og «Full City».

Presidenten: Her er det Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti som står bak innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ble forslaget bifalt med 55 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 20.10.57)

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 26 (2010–2011) – om fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2011 og fisket etter avtalane i 2009 og 2010 – legges ved protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om oppheving av hermetikkavgiftsloven og endringer i enkelte andre lover

I

Lov 8. juni 1984 nr. 52 om avgift på hermetikk blir oppheva.

II

I lov 7. juli 2000 nr. 68 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen blir § 3 andre ledd oppheva. Noverande tredje ledd blir nytt andre ledd.

III

I lov 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer blir det gjort følgjande endringar:

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Norges sjømatråd AS*

Norges sjømatråd AS (Sjømatrådet) er et aksjeselskap. Aksjeloven gjelder for Sjømatrådet om ikke annet følger av denne lov. Staten skal eie alle aksjer i *Sjømatrådet*.

Styret skal være representativt for fiskeri- og havbruksnæringen. Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om sammensetningen av styret.

Sjømatrådet skal utføre de oppgaver som er fastsatt i denne lov eller i forskrifter gitt med hjemmel i loven. For øvrig skal *Sjømatrådet* gi råd til departementet i spørsmål som angår eksport eller omsetning og produksjon i sammenheng med eksport.

Forvaltningsloven gjelder ikke for *Sjømatrådet*, unntatt i saker om enkeltvedtak som *Sjømatrådet* treffer etter § 3 i loven her.

§ 3 andre ledd skal lyde:

Departementet kan ved forskrift gi *Sjømatrådet* fullmakt til å forvalte registreringsordningen og føre register over eksportører som etter loven har rett til å eksportere fisk og fiskevarer.

§ 6 første ledd bokstav a skal lyde:

a) en årlig avgift til *Sjømatrådet* som betales av den enkelte eksportør,

§ 6 tredje ledd første strekpunkt skal lyde:

– administrative kostnader ved drift av *Sjømatrådet*

IV

Lova gjeld frå den tida Kongen bestemmer. Del I tek likevel til å gjelde straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

I sakene nr. 8 og 9 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 10 [20:12:18]

Referat

1. (76) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om endringer i betalingssystemloven og finansieringsvirksomhetsloven mv. (gjennomføring av EØS-regler som svarer til direktiv 2009/44/EF og direktiv 2009/110/EF) (Lovvedtak 3 (2011–2012))
    - er sanksjonert under 18. november 2011
    - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (77) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Arbeidsdepartementet (Prop. 26 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
3. (78) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Miljøverndepartementet (Prop. 17 S (2011–2012))
4. (79) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Olje- og energidepartementet (Prop. 27 S (2011–2012))
  - Enst.: Nr. 3 og 4 sendes energi- og miljøkomiteen.
5. (80) Endringer i statsbudsjettet 2011 under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (Prop. 19 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen unntatt kap. 821, 822, 3821 og 3822 som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
6. (81) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Kulturdepartementet (Prop. 22 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen unntatt kap. 310 som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
7. (82) Fullmakt til å ta opp statslån o.a. (Prop. 33 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes finanskomiteen.
8. (83) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Helse- og omsorgsdepartementet (Prop. 16 S (2011–2012))

9. (84) Endringer i helsepersonellova om pliktig fråhald m.m. (Prop. 29 L (2011–2012))
  - Enst.: Nr. 8 og 9 sendes helse- og omsorgskomiteen.
10. (85) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Justis- og politidepartementet (Prop. 18 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes justiskomiteen unntatt kap. 490, 3490 og 491 som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen, kap. 456 og 3456 som sendes transport- og kommunikasjonskomiteen, og kap. 480 som sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
11. (86) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Kunnskapsdepartementet (Prop. 24 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen unntatt kap. 231 som sendes familie- og kulturkomiteen.
12. (87) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Kommunal- og regionaldepartementet (Prop. 21 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
13. (88) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (Prop. 30 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen unntatt kap. 1590 som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
14. (89) Endringer på statsbudsjettet for 2011 under Nærings- og handelsdepartementet (Prop. 25 S (2011–2012))
15. (90) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Landbruks- og matdepartementet (Prop. 31 S (2011–2012))
16. (91) Eksportfinansiering (Prop. 34 S (2011–2012))
  - Enst.: Nr. 14–16 sendes næringskomiteen.
17. (92) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Fiskeri- og kystdepartementet (Prop. 23 S (2011–2012))
  - Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen unntatt kap. 1020, 1021 og 1022 som sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
18. (93) Forlenging av bompengoordninga i Nord-Jærenpakka i Rogaland (Prop. 28 S (2011–2012))
19. (94) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Samferdselsdepartementet (Prop. 32 S (2011–2012))
  - Enst.: Nr. 18 og 19 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
20. (95) Endringer i statsbudsjettet for 2011 under Utenriksdepartementet (Prop. 20 S (2011–2012))
21. (96) Nordområdene (Meld. St. 7 (2011–2012))
  - Enst.: Nr. 20 og 21 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
22. (97) Helse- og omsorgskomiteen melder å ha valgt Thomas Breen til ny andre nestleder.
  - Enst.: Vedlegges protokollen.

Presidenten: Dermed er dagens sakskart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.